

Lauri Nieminen

**PAIKALLISPUOLUSTUKSEN KEHITYSTARPEET
MUUTTUVASSA TURVALLISUUSYMPÄRISTÖSSÄ**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
INFORMAATIOTEKNOLOGIAN TIEDEKUNTA
2022

TIIVISTELMÄ

Nieminen, Lauri

Paikallispuolustuksen kehitystarpeet muuttuvassa turvallisuusympäristössä

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2021, 97 s.

Turvallisuus ja strateginen analyysi, pro gradu -tutkielma

Ohjaaja(t): Moilanen, Panu

Suomen turvallisuusympäristö muuttuu maailman kehityksen mukaisesti vallitsevien megatrendien ohjaamana. Turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan jatkuvan nopeana ja ennakoimattomana. Kehitys haastaa suomalaisen turvallisuuden tuottamisen kokonaisuuden. Myös paikallispuolustukseen kohdistuu muutospaineita. Paikallispuolustus on puolustushallinnon alaan kuuluva puolustusvoimien kokonaisuus, jonka yksityiskohdat ovat lain viranomaisten toiminnan julkisuudesta perusteella usein salattavia. Siksi paikallispuolustuksesta osana kokonaisturvallisuutta on tehty vain vähän aiempaa julkista tutkimusta.

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten paikallispuolustus vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön asettamiin lähitulevaisuuden haasteisiin. Tutkimus toteutettiin konstruktivistisen lähestymistavan mukaisena tapaustutkimuksena. Tausta-aineistona hyödynnettiin aihepiirin teorialähteitä ja valtionhallinnon asiakirjoja. Empiirinen aineisto kerättiin asiantuntijoiden teemahaastattelulla. Aineistot analysoitiin hermeneuttisen analyysin periaattein hyödyntäen lukuisia menetelmiä. Analyysin tavoitteena oli tuottaa asiantuntija-aineistoista tulkintoja valituista teorioista. Tulkintamenetelmänä hyödynnettiin viranomaisten suorituskykyjen kehittämiseen luotua konseptimallia, jonka avulla laadittiin tutkimuksen konstruktiona modernin paikallispuolustuksen konseptiluonnos kuvaamaan niitä muuttuvan turvallisuusympäristön asettamia kehitystarpeita, joita erityisesti paikallispuolustukseen kohdistuu.

Tutkimuksen perusteella turvallisuusympäristön muutos haastaa nykyisen kaltaisesti organisoidun paikallispuolustuksen. Turvallisuusympäristön muutosnopeus, uhkien kompleksisuus ja nyky-yhteiskunnan uudet haavoittuvuudet mahdollistavat vaikuttamisen, jota nykyjärjestelyillä on vaikea havaita, ennaltaehkäistä tai torjua. Myös toipuminen niiden vaikutuksista on haastavaa. Tutkimuksen tuloksena syntynyt asiantuntijaryhmän laatima konseptiluonnos kuvaa yksityiskohtaisesti niitä haasteita ja ratkaisuehdotuksia, joita turvallisuusympäristön muutos paikallispuolustukselle asettaa.

Tulokset osoittavat, että paikallispuolustuksen kehittäminen vastaamaan turvallisuusympäristön muutoksen asettamiin haasteisiin on monialainen kokonaisuus, joka edellyttää eri alojen yhteispanosta. Paikallispuolustuksen kehittämisen voidaan nähdä olevan kustannustehokas tapa tulevaisuuden turvallisuusuhkiin vastaamisessa.

Asiasanat: turvallisuusympäristö, paikallispuolustus, konsepti

ABSTRACT

Nieminen, Lauri

Future Development Compulsions of the Local Defence Concept in Evolving Security Environment

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2021, 97 pp.

Security and Strategic Analysis, Master's Thesis

Supervisor(s): Moilanen, Panu

Finland's security environment is changing in line with global developments, driven by the prevailing megatrends. The development of the security environment is estimated to be rapid and unpredictable. This development challenges the whole of Finnish security production. Local defense is also under constant pressure to change. Local defense is an entity within the Defence administration belonging to Finnish Defence Forces. The details of the actions of law enforcement agencies are often classified. Therefore, little previous public research has been done on local defense as part of comprehensive security.

The aim of the thesis was to clarify how local defense as part of the comprehensive security concept meets the future challenges posed by the changing security environment. The study was conducted as a case study following a constructivist approach. Theoretical sources of the topic and state administration documents were utilized as background material. Empirical material was collected through thematic interviews of subject experts. The data was analyzed according to the principles of hermeneutic analysis using numerous methods. The aim of the analysis was to produce interpretations of selected theories from the data provided by the experts. The concept model used to develop the capabilities of public authorities was used as an interpretation method, which was designed to illustrate the development needs of a changing security environment, particularly for local defense.

According to the study, the evolving security environment challenges local defense in its current form. The speed of change in the security environment, the complexity of threats and the new vulnerabilities of modern society allow interference and influence, which with current arrangements are difficult to detect, prevent, combat, or recover from. The concept outline developed by the group of experts as, a result of the study, describes in detail the challenges and proposed solutions for local defence set by the changing security environment.

The results show that the development of local defense is a multidisciplinary entity that requires the joint contribution of different sectors. The development of local defense can be seen as a cost-effective way to respond to security threats of the future.

Keywords: Security Environment, Local Defence, Concept

KUVIOT

KUVIO 1 Puolustusvoimien joukkojen jako sekä tutkimuksen fokus.....	9
KUVIO 2 Tutkimuksen viitekehys, asetelma ja eteneminen.....	12
KUVIO 3 Konstruktiivinen tutkimusprosessi	13
KUVIO 4 Hybridiuhkien konseptin visualisointi.	28
KUVIO 5 Hybridisodankäynnin hyökkäysmallin vaiheet	29
KUVIO 6 Suorituskyvyn kehittämisen yleisperiaate.	54
KUVIO 7 Tutkielman tulkinnan rakentuminen.	58
KUVIO 8 Tapauksessa korostuvat muutosvoimavarat	62
KUVIO 9 Moderni paikallispuolustus.....	71
KUVIO 10 Konseptiluonnoksen visualisointi	73
KUVIO 11 Paikallisjoukkojen mahdollisuudet vaikuttaa hybridiuhkiin.....	90
KUVIO 12 Jatkotutkimuksen fokus suhteessa suorituskyvyn kehittämiseen....	95
KUVIO 13 Konseptiluonnoksen 1.version lausuntokierroksen saate.....	127

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Konstruktiivinen tutkimusprosessi.	13
TAULUKKO 2 Turvallisuusympäristön muotoutumiseen vaikuttavat tekijät..	19
TAULUKKO 3 Tapauksen kyberhyökkäykset elintärkeitä toimintoja vastaan.	66
TAULUKKO 4 Esimerkki haastatteluaineiston analysoinnista.	126

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Keskeiset käsitteet ja määritelmät	8
1.2 Tutkimusongelma.....	11
1.3 Näkökulma ja rajaukset	11
1.4 Tutkimuksen toteutus ja raportointi	12
2 TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOS	16
2.1 Turvallisuusympäristön teoria	18
2.1.1 Systemiteoreettinen näkökulma	18
2.1.2 Kompleksisuusteoreettinen näkökulma	22
2.2 Muuttuva turvallisuusympäristö	24
2.3 Hybridivaikuttaminen ja -sodankäynti	26
2.4 Keskeiset johtopäätökset.....	29
3 KOKONAISTURVALLISUUS JA PAIKALLISPUOLUSTUS	32
3.1 Perusteet.....	33
3.2 Paikallispuolustus.....	37
3.2.1 Paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuusjärjestelmää	38
3.2.2 Paikallisjoukkojen tehtävät.....	39
3.3 Keskeiset johtopäätökset.....	45
4 MENETELMÄT	50
4.1 Tutkimuksellinen lähestymistapa	50
4.2 Konseptin laatiminen	52
4.3 Aineiston- ja tiedonkeruu	54
4.4 Asiantuntijahaastattelut.....	56
4.5 Aineiston analysointi	57
4.6 Raportointi- ja tulosten esittäminen.....	59
5 TAPAUS - KRIISIYTYNYT SUOMI	60
5.1 Kriisin taustat ja luonne	61
5.2 Esiintyvä vaikuttaminen.....	63
5.3 Kokonaisturvallisuus ja kriisin hallinta.....	67
5.4 Yhteenvedo ja johtopäätökset	69
6 KONSEPTI - PAIKALLISPUOLUSTUKSEN KEHITYSTAPREET	71
6.1 Konseptointi	71
6.1.1 Nykytila.....	73
6.1.2 Arvio tilanteen kehittymisestä	77
6.1.3 Ongelma	78
6.1.4 Ratkaisu ja kuvaus vaadittavista toimista.....	81
6.1.5 Liittyvät riskit	84
6.1.6 Pohdinta seurannaisvaikutuksista	85

6.2	Konseptin testaus ja varmentaminen.....	86
6.3	Tutkimusongelmaan vastaaminen.....	87
7	POHDINTA	90
7.1	Tutkimuksen ja konseptin kriittinen arvio	93
7.2	Jatkotutkimusaiheet.....	94
7.3	Lopuksi.....	96
	LÄHTEET	98
	LIITTEET.....	108
	LIITE 1 PUOLUSTUSVOIMIEN MYÖNTÄMÄ TUTKIMUSLUPA	109
	LIITE 2 ASiantuntijahaastatteluiden toteutus	113
	LIITE 3 Tutkielman aineistonkeruusuunnitelma	117
	LIITE 4 Tutkielman tietosuojailmoitus	123
	LIITE 5 Esimerkki haastatteluaineiston analysoinnista.....	126
	LIITE 6 Konseptiluonnoksen lausunkierroksen saate	127

1 JOHDANTO

”Maailma ei valitettavasti ole muuttunut parempaan suuntaan” – Sauli Niinistö, Suomen tasavallan presidentti (Yle, 2020).

Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakammaksi viimeisten vuosien aikana muun muassa Venäjän ja NATO:n Itämerellä ja arktisella alueella Krimin valtauksen jälkeen aktivoituneen sotilaallisen toiminnan seurauksena. Suomi ja sen lähimaat ovat kaikki panostaneet lisää puolustukseensa. (Valtioneuvosto, 2017 & 2020). Monialaistuviin ja nopeasti kehittyviin globaaleihin uhkiin varautuminen edellyttää vahvaa kykyä ymmärtää toimintaympäristöämme ja sen muutosta. Varautuminen edellyttää laajan ja kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen mukaisia toimia. (Valtioneuvosto, 2020).

Maailman alati kehittyvä digitalisaatio ja globalisaatio kiihdyttävät turvallisuusympäristön muutosta ja edelleen laaja-alaisesti uhkamallien kirjoa (Valtioneuvosto, 2017 & Turvallisuuskomitea, 2017). Globaalit uhkat ja ongelmat linkittyvät toisiinsa ollen yhteydessä aseellisiin konflikteihin ja sotiin. (Valtioneuvosto, 2020). Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnan voidaan nähdä hämärtyneen eikä yksittäisten uhkien vastatoimien vastuut ole selkeitä, saati yksiselitteisiä.

Autoritääriset valtiot kuten Venäjä ovat laajentaneet perinteisen sodankäynnin keinoja käsittämään laaja-alaisia ja kokonaisvaltaisia keinoja. Tätä kutsutaan yleisesti hybridivaikuttamiseksi, jota myös ei-valtiolliset toimijat hyödynnevät. Osana tätä strategista lähestymistapaa Venäjän ja sen tukemien sijaistoimijoiden toteuttamat vaikuttamisoperaatiot Euroopassa heijastuvat negatiivisesti Suomen turvallisuusympäristöön luoden epävakautta ja -varmuutta. Näitä uusia monialaistuneita uhkia vastaan myös Suomi pyrkii varautumaan omassa kokonaisturvallisuuden kentässään.

Suomalaista kokonaisturvallisuuden mallia pidetään edistyksellisenä ja se on kansainvälisesti arvostettu. Kokonaisturvallisuusajattelu käsittää kaikki yhteiskunnan toimijat valtionjohdosta viranomaisiin ja elinkeinoelämän toimijoista aina yksittäiseen kansalaiseen asti. Kokonaisturvallisuusmallin on nähty vastaavan hyvin yksittäisiin selkeisiin uhkamalleihin. Konseptia on kuitenkin

kehitettävä ajan vaatimuksia vastaavaksi. Toistaiseksi on vielä epäselvää, miten kokonaisturvallisuuskonsepti vastaa laaja-alaiseen ja moniulotteiseen kriisiin, jossa kaikki viranomaiset ovat sidottu omiin tehtäviinsä. (Kivinen, 2020b.)

Paikallispuolustuskonsepti luotiin osana 2010-luvun puolivälin puolustusvoimauudistusta, jossa sekä normaaliolojen että poikkeusolojen joukkorakenteet organisoitiin uudelleen. Paikallispuolustuksen ja sen joukkojen – paikallisjoukkojen – tärkeimpiin tehtäviin kuuluvat sotilaallisten maanpuolustustehtävien lisäksi muiden viranomaisten tukeminen erilaisissa häiriötilanteissa. Kehittyvän turvallisuusympäristön ja muuttuvan kokonaisturvallisuuskonseptin seurauksena myös paikallispuolustuskonseptiin voidaan olettaa kohdistuvan muutos-paineita.

Valtioneuvosto (2017) arvioi puolustuspoliittisessa selonteossaan Maavoimien kyvyn täyttää tehtävänsä olevan tyydyttävä. Vaikka merkittäviä investointeja ja kehitysohjelmia on toimeenpantu Maavoimien suorituskyvyn kehittämiseksi, ei suorituskyvyn puutteita ole mahdollista korjata muutamassa vuodessa täysimittaisesti. Myös tämä kielii tarpeesta edelleen kehittää paikallispuolustusta osana Maavoimien joukkorakenteita. Nämä muospaineet on esitetty tuoreessa Valtioneuvoston (2021) puolustusselonteossa.

Aihepiiri on ajankohtainen, sillä puolustusvoimien komentajan kenraali Timo Kivisen mukaan puolustusvoimat valmistee parhaillaan paikallispuolustuskonseptin päivitystä. (Kivinen, 2020a). Maanpuolustuskurssin 235 avajaisten tervehdyksessä kenraali toteaa, että nyt on selkeä tarve suunnata voimavaroja myös reserviläisten koulutukseen sekä reserviläisten osaamisen vielä nykyistä parempaan hyödyntämiseen poikkeusolojen tehtävissä. Lisäksi valtioneuvoston asettama parlamentaarinen komitea on selvittänyt yleisen asevelvollisuuden kehittämistä maanpuolustusvelvollisuuden täyttämiseksi (Kivinen, 2020b.). Näin voidaan todeta, että myös puolustusvoimissa on tunnistettu muutostarve konseptin kehittämiseksi. Täten tämän tutkielman tuloksia on mahdollista hyödyntää tulevan päivitystyön osana.

Edellä kuvatun perusteella voidaan todeta, että paikallispuolustuskonseptillä on merkittävä rooli sotilaallisen maanpuolustuksen ja täten kokonaisturvallisuuden osana. Vaikka paikallispuolustuskonseptin voidaan nähdä vastaavan osittain nykyiseen turvallisuusympäristöön, on jo tässä vaiheessa mahdollista todeta ja havaita kehityspaineita ja tarpeita konseptin kehittämiseksi.

Muuttuneen toimintaympäristön vaikutusten arvioidaan olevan pitkäkestoiset (Valtioneuvosto, 2017). Näin suorituskykyjen kehittämisessä tulee tähdätä pitkäjänteiseen ja ennakoivaan, tutkimukseen perustuvaan suunnitteluun. Tällä tutkielmalla pyritään osittain vastaamaan tähän tarpeeseen.

1.1 Keskeiset käsitteet ja määritelmät

Tässä alaluvussa esitellään ja määritellään tutkittavaan aiheeseen liittyvät keskeiset käsitteet ja niiden määritelmät. Käsitteiden määrittelyssä nojaututaan pääasiassa Suomen julkisen sektorin käyttämiin sekä yleisesti suomalaisessa

turvallisuuskeskustelussa käytettyihin määritelmiin. Tämä on tarkoituksen mukaista, sillä useat käsitteet sijoittuvat julkishallinnon piiriin ja näin niiden määrittely esimerkiksi akateemisiin lähteisiin peilaten olisi harhaanjohtavaa. Tavoitteena on siis kuvata käsitteet niin kuin ne niiden luonnollisessa kontekstissa nähdään ja ymmärretään.

Paikallispuolustus: Nykytilassa puolustusvoimien joukot jaetaan käyttöperiaatteiden ja tehtävien mukaisesti operatiivisiin, alueellisiin ja paikallisjoukkoihin. Käyttöperiaatteiden lisäksi joukot jaotellaan niiden käyttöön saannin perusteella valmius- ja täydennysjoukkoihin. Puolustusvoimien joukkojen nykyinen periaatteellinen jako on esitelty kuviossa 1 perustuen Valtioneuvoston (2017, s. 19) Puolustusselontekoon. Paikallisjoukot tukevat toiminta-alueillaan operatiivisia- ja alueellisia joukkoja muun muassa taistelu-, suojaus-, valvonta- ja tukitehtävissä sekä yhteydenpidossa muihin viranomaisiin. (Valtioneuvosto, 2017). Valtioneuvoston (2021) uusimmassa Puolustusselonteossa alueellisten joukkojen käsitteestä luovutaan. Pääosa alueellisista joukoista muutetaan paikallisjoukoiksi ja joitain osia operatiivisiksi joukoiksi.

KUVIO 1 Puolustusvoimien joukkojen jako sekä tutkimuksen fokus.

Sanastokeskuksen (2017) Kokonaisturvallisuuden sanasto -teos määrittelee paikallisjoukko-käsitteen seuraavasti: "paikallisjoukko on paikallisiin taistelu- ja tukemistehtäviin käytettävä sodan ajan joukko. Paikallisjoukot ovat joukkoja, jotka ovat osa puolustusjärjestelmää."

Kenraali Timo Kivisen (2020b) mukaan paikallispuolustuksen tehtävänä ja tavoitteena on kriisivalmiuden ja varautumisen lisääminen koko valtakunnan alueella. Aiemmin johdannossa mainittu paikallispuolustuksen uudistushanke mahdollistaa Kivisen mukaan reserviläisten osaamisen tehokkaamman hyödyntämisen.

Kokonaisturvallisuus: Kokonaisturvallisuuden sanasto määrittelee kokonaisturvallisuuden tilaksi, "jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu."

Kokonaisturvallisuus kuvataan *turvallisuuden* käsitteen alakäsitteeksi. Turvallisuuden sanasto määrittää ”tilaksi, jossa uhkat ja riskit ovat hallittavissa.” (Sanastokeskus, 2017).

Yhteiskunnan kaikki hallinnonalat vastaavat ja huolehtivat kokonaisturvallisuuden mallissa yhteiskunnan turvallisuuden ja vakauden ylläpitämisestä asetetun vastuunjaon mukaisesti. Myös elinkeinoelämän ja järjestöjen toimijat osallistuvat yhteistyöhön viranomaisten ohella. Tätä konkreettista yhteistyötä harjoitellaan aktiivisesti eri kriisitilanteiden ja uhkamallien varalle alueellisesti ja valtakunnallisesti. (Kivinen, 2020b.)

Turvallisuusympäristö: Turvallisuusympäristön käsitteelle ei Kokonaisturvallisuuden sanasto tarjoa suoranaista määritelmää. Siksi tutkijan on tarpeen määritellä se. Turvallisuusympäristön käsite koostuu kahdesta osasta; turvallisuus ja ympäristö. Tilastokeskus (2021) määrittää ympäristön käsitteenä seuraavasti:

Ympäristö-käsitteellä tarkoitetaan niitä fyysisiä, sosiaalisia ja kulttuuritekijöitä, jotka kuuluvat luontoon tai rakennettuun ympäristöön ja joiden kanssa ihminen on vuorovaikutuksessa. Ympäristö nähdään ennen kaikkea ihmisen elinympäristönä, jonka tilaan ja laatuun ihmisen toiminta vaikuttaa myönteisesti tai kielteisesti.

Näin turvallisuusympäristö voidaan ymmärtää näiden kahden käsitteen synteisinä ja määritellä seuraavasti: Turvallisuusympäristö käsittää ne fyysiset, abstraktit, sosiaaliset ja kulttuurilliset tekijät, jotka vaikuttavat uhkien ja riskien hallintaan jollain tietyllä määrättyllä alueella.

Edellä kuvatun perusteella paikallispuolustus on osa kokonaisturvallisuutta ja sen puolustuskyvyn elintärkeätä toimintoa. Puolustuskyvyn ylläpitämisellä ja kehittämisellä tarkoituksena on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus. (Turvallisuuskomitea, 2018).

Turvallisuuskäsitys: Tässä tutkielmassa käsitys turvallisuudesta ymmärretään Valtioneuvoston (2012, s. 12) Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti. Siinä laajaturvallisuuskäsitys on määritetty seuraavasti:

Perinteisen sotilaallisen uhkakuvan lisäksi laaja turvallisuuskäsitys kattaa useat erilaiset kysymykset, ilmiöt ja haasteet, kuten ilmastonmuutos, energian ja vesivarojen niukkuus, väestönkasvu ja väestöliikkeet, terrorismi, tartuntataudit, järjestäytynyt rikollisuus ja sen ilmenemismuodot, kuten huume- ja ihmiskauppa, tietoturvahyökkäykset ja yhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyminen. Nämä vaikuttavat enenevässä määrin kansainväliseen yhteistyöhön ja myös Suomen turvallisuusympäristöön.

Tämän tutkimuksen fokus on ensisijaisesti laajan turvallisuuskäsityksen määritelmän muissa osa-alueissa kuin perinteisessä sotilaallisessa uhkassa.

1.2 Tutkimusongelma

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuuskonseptia vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön asettamiin tulevaisuuden haasteisiin. Tutkimuksella pyritään tuottamaan julkisiin lähteisiin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva laajan yleisön hyödynnettävissä oleva keskustelun avaus paikallisen kokonaispuolustuksen kehittämiseksi. Tavoitteen saavuttamiseksi on tutkimuskysymykset muotoiltu seuraavasti:

- **Päättökysymys:** Millaisia kehitystarpeita muuttuva turvallisuusympäristö asettaa paikallispuolustukselle kokonaisturvallisuuden kontekstissa?
- **Alakysymykset:**
 - 1) Miten ja miksi Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan?
 - 2) Mitä ja mikä paikallispuolustus on sekä millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa?

1.3 Näkökulma ja rajaukset

Paikallisjoukkojen nykytila on kartoitettu tässä tutkimuksessa tutkielman kirjoitushetkellä saatavissa olevista julkisista lähteistä. Vaikka paikallisjoukoista olisi todennäköisesti saatavilla muuta kuin julkista aineistoa, ei sen käsittely tässä tutkielmassa tehty tutkimuksellisin valinnoin ole tarkoituksenmukaista, saati mahdollista.

Tässä tutkielmassa keskitytään aiemmin esitellyn laajan turvallisuuskäsitteksen mukaisiin muihin kuin perinteisiin sotilaallisiin uhkiin. Uhkia lähestytään hybridivaikuttamisen näkökulmasta keskittyen sen muihin kuin konventionaalisen sotilaallisiin vaikutuskeinoihin ja -mahdollisuuksiin.

Pelkästään sotilaallisiin uhkiin varautuminen on rajattu tämän tutkielman ulkopuolella. Sotilaallisiin uhkiin varautumista tutkitaan laajasti puolustusvoimissa ja Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisuissa sekä opinnäytetöissä. Lisäksi sotilaallisiin uhkiin varautumista on ongelmallista käsitellä tarkoituksenmukaisella tavalla suojaustasoltaan julkisessa tutkielmassa. Sotilaallisiin uhkiin on myös erittäin todennäköisesti varauduttu puolustusvoimissa kattavasti lakisääteisten tehtävien mukaisesti. Tutkittavana olevaan laaja-alaiseen ”hybridiuhkaan” ei ole toistaiseksi määritetty suoranaisia lakisääteisiä vastuita, joten sen tutkiminen on lisäksi tiedollisesti hedelmällisempää.

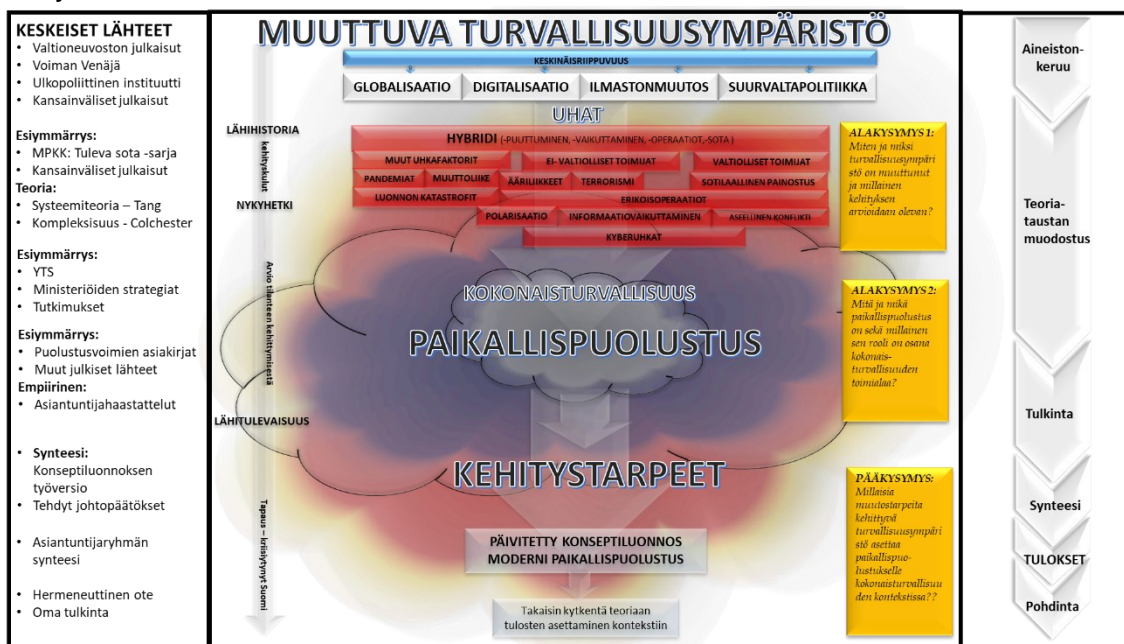
Ajallisesti tutkimus ulottuu lähihistoriasta nykyhetkeen ja lähitulevaisuuteen. Lähihistorialla tarkoitetaan sitä ajanjaksoa, jonka erityisesti paikallispuolustuksen julkinen lähdeaineisto käsittää. Tulevaisuuden tarkastelu ulotetaan nimellisesti vuosikymmenen aikajänteelle, eli 2030-luvun alkuun. Kuitenkin meillä oleva teknologian ja turvallisuuden disruptiivinen kehitys ei mahdollista täsmällistä aikaan sidottua tarkastelua. Niinpä tämän tutkimuksen

aikahorisontti on mahdollisesti esitettyä kymmentä vuotta pidempi, tai lyhyempi. Joka tapauksessa tutkielma antaa vastauksia paikallispuolustuksen tulevaisuuden kehitystarpeista suhteessa muuttuvaan turvallisuusympäristöön.

Näkökulmana tutkielmassa on turvallisuusympäristön muutoksen ymmärtäminen siten, että tätä muutosta voidaan tarkastella suhteessa paikallispuolustuksen kehitystarpeisiin. Ajallinen näkökulma on kuvattu edellisessä kappaleessa.

1.4 Tutkimuksen toteutus ja raportointi

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on esitetty alla olevassa kuviossa 2. Viitekehysten muodostavat tutkielman otsikon mukaiset osa-alueet, joita käsitellään toisiinsa vaikuttavina ilmiöinä. Näiden ilmiöiden keskeinen teoriatausta on esitetty kuvion vasemmassa sarakkeessa.

KUVIO 2 Tutkimuksen viitekehys, asetelma ja eteneminen.

Tutkielman eteneminen on kuvattu kuvion keskellä kulkevassa kaaviossa. Tutkielman aluksi selvitetään turvallisuusympäristön käsite sekä siihen voimakkaammin vaikuttavat ilmiöt. Näiden perusteella kartoitetaan Suomen uhkaympäristöä sekä mahdollisten uhkien konkreettisia esiintymismuotoja.

Seuraavaksi tarkastellaan kokonaisturvallisuuden mallia sekä eri viranomaisten vastuita suhteessa uhkakenttään. Tämän vaiheen tavoitteena on kartoittaa ne viranomais- ja toimivaltuustahot, joita paikallispuolustuksen joukkojen ja suorituskykyjen on lakisääteisesti määrä tukea. Tämän jälkeen kartoitetaan paikallispuolustuksen teoreettiset taustat ja perusteet. Vaihe luo perustan paikallispuolustuksen nykytilan ymmärrykseen kehitystarpeiden määrittämiseksi.

Lopuksi osioiden keskeiset johtopäätökset asetetaan rinnakkaiseen tarkasteluun kehityskohteiden ja -mahdollisuuksien kartoittamiseksi. Viimeisessä vaiheessa luodaan konseptiluonnon paikallispuolustuksen kehittämiseksi vastaamaan lähitulevaisuuden vaatimuksia ja turvallisuusympäristöä. Tutkimuksen yksityiskohtaisempi eteneminen on kuvattu jäljempänä taulukossa 1 ja sitä tarkentavassa tekstissä.

Ajallinen tarkastelu ulotetaan tutkielman vaiheittain nykyhetken kautta lähitulevaisuuteen. Tavoitteena on löytää ne ilmiöiden taustoilla vaikuttavat kehityskulut, jotka ovat keskeisesti vaikuttaneet nykytilanteeseen. Näitä kehityskulkuja, analogioita ja prosesseja on mahdollista hyödyntää lähitulevaisuuden tilanteen arvioinnissa ja ennustamisessa.

Tutkielman toteutuksessa noudatetaan konstruktivistisen lähestymistavan mukaista Kari Lukkan (2001) esittelemää seitsemän portaista prosessia, joka on esitetty alla kuviossa 3.

KUVIO 3 Konstruktivinen tutkimusprosessi

Tässä tutkielmassa Lukkan yllä kuviossa 3 määrittelemää prosessia sovelletaan Halosen (2015) yleisesikuntaupseerikurssin 57 viranomaisten yhteistoimintakonsepteja käsittelevässä diplomityössään esittämän prosessikaavion mukaisesti seuraavasti (taulukko 1):

TAULUKKO 1 Konstruktivinen tutkimusprosessi.

VAIHE	TOTEUTUS	LUKU	LÄHTEET & MENETELMÄT
VAIHE 1 Tutkimus-ongelman valinta	Aineistoon perehtyminen, ongelman asettelu ja tutkimuskysymysten muodostaminen	1	Kirjallisuus, aiempi tutkimus, valtiohallinnon asiakirjat, menetelmälähteet
VAIHE 2 Asiantuntijoiden sitouttaminen	Yhteydenotot asiantuntijoihin ja asiantuntijatyöryhmän perustaminen sekä aiheen tarpeen ja merkityksen varmistaminen	1	Tutkimussuunnitelman ja -aiheen esittely asiantuntijoille puhelimitse ja sähköpostilla
VAIHE 3 Tausta-aineistoon ja teoriaan perehtyminen	LUKU2 Turvallisuusympäristön muutos LUKU3 Kokonaisturvallisuus & Paikallispuolustus LUKU5 Tapaus - kriisiytynyt Suomi	2-3 & 5	Keruu: ks. kuvio 2 Analyysi: laadullinen sisällönanalyysi hermeneuttisella otteella.

(jatkuu)

(jatkuu) VAIHE 4 Konstruktion laadinta	Paikallispuolustuksen konseptiluonnoksen laadinta	6	CD&E-prosessia mukail- len
	Asiantuntija-arvioinnin toteutus		Asiantuntijahaastattelut ja -lausunnot
	Paikallispuolustusmallin muokkaaminen		Keskeiset havainnot ja johtopäätökset testauk- sesta.
VAIHE 5 Konstruktion tes- taus	Paikallispuolustuskonseptin laadinta	6	CD&E ja Halosen -proses- seja mukailien asiantun- tija-aineistoon perustuen
	Konseptin arviointi		Asiantuntijahaastattelut ja -lausunnot
	Konseptin kehitysmallin päivitys		Keskeiset havainnot ja johtopäätökset testauk- sesta.
VAIHE 6 Konstruktion arviointi	Paikallispuolustuskonseptin kehitysmallin arviointi	6	Asiantuntijoiden arviointi- tilausunnot, johtopäätök- set perustuen koko aineis- toon
VAIHE 7 Tulosten kytkentä teoriaan	Tulosten yleistettävyyden, us- kottavuuden ja luotettavuuden arviointi.	7	Pohdinta perustuen tulok- siin ja koko aineistoon.

Ensimmäinen tutkimusongelman valinnan vaihe toteutettiin syksyllä 2020 osana tutkijan muita opintoja. Tutkielman aihealueen valintaan vaikuttivat tutkijan tausta, mielenkiinto ja tutkielman ohjaajaksi valikoituneen yliopiston lehtori Panu Moilasan esittämän tarpeen kokonaisuus. Paikallispuolustuksen kehittämisen oli jo ensimmäisen vaiheen aikana erittäin ajankohtainen kokonaisuus. Viimeistään vuoden 2021 syyskuussa julkaistu Valtioneuvoston Puolustuselonteko loi kiistattoman tarpeen paikallispuolustuksen kehittämiseksi. Tutkimusongelman määrittelyn jälkeen käynnistyi esiymmärryksen rakentaminen aihealueen kirjallisuuteen ja lähdeaineistoon perehtymisen muodossa.

Riittävän esiymmärryksen luomisen ja tutkimusongelman täsmentämisen jälkeen käynnistyi tutkimuksen toinen, asiantuntijoiden sitouttamisen vaihe. Loppuvuoden 2020 ja alkuvuoden 2021 aikana kartoitettiin mahdollisia asiantuntijoita tutkimuksen asiantuntijaryhmään kutsuttavaksi. Kun riittävän kattava kandidaattikavalkadi oli määritetty, lähestyttiin mahdollisia asiantuntijoita sähköpostitse ja puhelimitse pyrkimyksenä selvittää heidän mahdollisuuttaan osallistua tutkimuksen asiantuntijaryhmään. Tämän yhteydenoton yhteydessä esiteltiin asiantuntijoille tutkimussuunnitelma sekä alustava toteutusperiaate. Kaikki lähestytyt asiantuntijat sitoutuivat osallistumaan asiantuntijaryhmään. Samalla sovittiin tarkemmat asiantuntijahaastatteluajat sekä niiden toteutusperiaatteet.

Lomittain vaiheen kaksi kanssa toteutettiin loppuvuodesta 2020 tutkimusprosessin kolmas, tausta-aineistoon ja teoriaan perehtymisen vaihe. Jo tässä vaiheessa oli selvää, että tutkielman teoria tulee rakentumaan turvallisuusympäristön ja sen muutoksen sekä paikallispuolustuksen teorian osana kokonaisturvallisuutta ympärille. Vaiheessa kaksi määriteltyjen menetelmällisten valintojen

mukaisesti käynnistyi teoriaan perehtyminen ja sen analysointi. Vaiheessa kolme ryhdyttiin ohella kuvattuun teoriaan tutustumisen ohella hahmottamaan sitä tulevaisuuden skenaariota, jossa paikallisjoukot mahdollisesti tulisivat toimimaan. Tämä tulevaisuuden hahmottaminen loi perustan tutkimuksen luvussa 5 esitetyn tapauksen määrittämiselle. Teorian ja tapauksen määrittäminen loivat perusteet tulevien asiantuntijahaastattelujen rungon rakentamiselle.

Vaiheessa 4 käynnistettiin tutkimuksen konstruktion, tulevaisuuden paikallispuolustuskonseptin rakentaminen. Konseptin luonnos rakennettiin vaiheen 3 teorian analysoinnin sekä valitun konseptin rakentamisen metodien keinoin ja perusteiden sellaiseen muotoon, että sitä kyettiin hyödyntämään asiantuntijahaastatteluiden teemoissa ja rakenteissa. Luotuun alustavaan konseptiluonnokseen haettiin asiantuntijoiden haastatteluissa syventävää tietoa, jonka käsittelyllä mahdollistettiin alustavan konseptimallin kehittäminen ja päivittäminen.

Vaiheessa 5 päivitetty konseptiluonnos lähetettiin asiantuntijaryhmälle lausuttavaksi ja kommentoivaksi. Vain yksi asiantuntija tuotti panoksensa tähän vaiheeseen. Lausuntojen puutetta paikattiin peilaamalla konseptia teoriaan vahvistamalla sen ydinsisältöjä sekä poissulkemalla mahdollisia teoriavirheitä.

Konstruktion arvioinnin vaiheessa kehitetyt ja päivitetty konseptin kehittymismallin merkitystä suhteessa valittuun teoriaan arvioitiin kokonaisvaltaisesti. Turvallisuustyöympäristön muutoksen aiheuttamat kehitystarpeet paikallispuolustukselle listattiin osaksi konseptia. Viimeistelty konseptimalli on esitetty tutkielman raportin luvussa 6.

Viimeisessä vaiheessa ja tutkielman raportin luvussa 7 pohdittiin saatujen tulosten merkitystä sekä valittuun teoriaan, että laajempaan kontekstiin. Samalla arvioitiin ja esitettiin kriittisesti koko prosessi onnistumisineen ja kehityskohteineen. Tämän kokonaisuuden perusteella tunnistettiin aihealueen jatkotutkimustarpeet, ja toisaalta mahdollisuudet. Kuvatun prosessin menetelmällinen toteutus on kuvattu tarkemmin tutkielman raportin luvussa 4 sekä muiden päälukujen osana.

2 TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOS

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä tutkielman merkittävin teoriatausta ja toimia esiyymmärryksen jäsenyyksensä. Tämän teoriataustan tarkoituksena on luoda perusteet tutkielman empiirisen haastatteluaineiston keräämiseksi. Tutkielman teoriaosuus on jaettu kahteen päälukuun; turvallisuusympäristön muutos (luku 2) ja paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuusmallia (luku 3). Tässä luvussa esitetään tutkielman konstruktivisen prosessin vaiheen 3 tausta-aineistoon ja teoriaan perehtymisen kokonaisuus.

Tässä luvussa luodaan teoriaperusta turvallisuusympäristön käsitteelle sen luonteen ja ilmenemisen ymmärtämiseksi. Tavoitteena on pyrkiä esittämään turvallisuusympäristöön ilmenemiseen vaikuttavat tekijät, voimat ja ilmiöt. Tämän teoreettisen tarkastelun ja osituksen avulla turvallisuusympäristön kehittymistä on mahdollista arvioida, analysoida ja jopa osin ennustaa. Kuvatun teoretisoinnin ja pohjustuksen tavoitteena on luoda ymmärrystä siitä, millaisia nykyisiä ja tulevia kehitystarpeita turvallisuusympäristön muutos aiheuttaa kokonaisturvallisuusmallille ja paikallispuolustuskonseptille sen osana. Luvulla luodaan teoreettinen perusta tutkielman alatutkimuskysymykseen - *miten Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan* - vastaamiseksi. Tällä turvallisuusympäristön teoretisoinnilla kyetään luomaan teoreettinen konteksti tutkielmassa myöhemmässä vaiheessa esitettävän tapauksen turvallisuusympäristön määrittämiseksi. Tapauksen analysoinnilla tuotetaan tietoa luotettavan konseptiluonnoksen laatimiseksi.

Turvallisuuden ylläpito ja luominen nähdään yleisesti yhtenä valtion tärkeimmistä tehtävistä. Turvallisuus on yhteiskuntien vaurauden ja hyvinvoinnin edellytys. Paitsi että turvallisuus on tärkeää henkilö- ja yksilötasolla, suojelee se myös perusoikeuksia ja luo perustan länsimaisten yhteiskuntien taloudelle, demokratialle, luottamukselle sekä dynaamisuudelle. Turvallisuuteen kohdistuvat uhkat riippuvat siitä, miten haavoittuva yhteiskunta, sen prosessit ja sen yksilöt ovat (Euroopan komissio, 2020; Strizel & Vuori, 2016).

Usein turvallisuuden tutkimuksen piirissä esitetyn näkemyksen mukaan (mm. Tang, 2004; Branders, 2016) turvallisuusympäristön ymmärtäminen, arviointi ja analysointi luovat perustan turvallisuusstrategioiden muodostamiselle ja uhkaympäristöön varautumiselle. Tang (2004) esittää artikkelissaan, että turvallisuusympäristön arvioinnin ja ymmärryksen tulisi pohjautua systeemiseen lähestymistapaan, jonka fundamenttina on ymmärtää siihen vaikuttavien tekijöiden ja niiden vuorovaikutusten luonnetta ja merkitystä. Näin turvallisuusympäristön ymmärrys on muutakin kuin yksittäisten uhkien määrittelyä ja niihin vastaamista.

Euroopan komissio (2020) toteaa kesällä 2020 julkaistussa EU:n turvallisuusunionistrategiassa Euroopan turvallisuusympäristön olevan muutostilassa. Komissio esittää näiden muutosten alullepanijoiksi jatkuvasti muuttuvat uhkat sekä muut tekijät, kuten ilmastonmuutos, väestönkehityksen suuntaukset sekä poliittinen epävakaus Unionin rajojen ulkopuolella. Vaikka globalisaation,

vapaan liikkuvuuden ja digitalisaation uskotaan edelleen kiihdyttävän kasvua ja vaurautta, nähdään niiden luovan myös jatkossa riskejä ja kustannuksia (Euroopan komissio, 2020).

Komissio (2020) näkee turvallisuusuhkien kehittyvän yhä moniulotteisemmiksi. Tälle muutokselle ominaista on rajoista piittaamattomuus, fyysisen ja digitaalisen maailman rajan hämärtyminen käyttäminen, heikossa asemassa olevien hyödyntäminen, nopeus sekä tunnistettavuus ja jäljitettävyyshaasteet. Sekä valtioista riippumattomat että valtiolliset toimijat voivat hyödyntää monenlaisia vaikutuskeinoja. Lisäksi komissio toteaa tiedonannossaan, että Unionin ulkopuolisilla tapahtumilla voi olla entistä voimakkaampaa kriittistä vaikutusta EUn sisäiseen turvallisuuteen.

Verkkoyhteyksistä ja media- sekä informaatioteknologiasta on tullut erottamaton osa arkea (Saariketo, 2020), ja siten myös turvallisuutta. Ohjelmistoista on tullut paitsi arkea, myös sen hallinnan keskeinen mekanismi. Voidaankin puhua yhteiskunnan ja arjen ohjelmoitumisesta, eli perustumisesta yhä kattavammin koodipohjaisiin teknologioihin (Berry, 2014; Saariketo, 2020; Manovich, 2013). Nykyisestä informaatioteknologiasta tekee erityistä sen kyky seurata, analysoida ja vaikuttaa ihmisten ja yksilöiden elämiin (Saariketo, 2020). Medioita ja teknologiaa hallitsevat teknojätit kuten Facebook, Google, Apple, Amazon ja Microsoft. Ne sanelevat enenevässä määrin ihmisten toimintaa mahdollistaen näin myös yksilöihin vaikuttamisen. Rautiaisen (2018) mukaan olemme kipua-massa teknologian kehityksessä niin kutsutun kuudennen aallon harjalle, jossa 2030-luku nähdään kehityksen kiivaimpana vaiheena.

Kybertoimintaympäristöstä, eli toisiinsa verkottuneista fyysiseen toimintaympäristöön linkittyneistä tietojärjestelmistä muodostuvasta kokonaisuudesta on tullut erottamaton osa myös turvallisuusympäristöä. Käytännössä kaikki hallinnonalat ja niiden toiminnot ovat jollain tavalla kytköksissä kybertoimintaympäristöön. Kyberympäristön ollessa jatkuvassa muutoksessa, syntyy seurauksena virheitä ja haavoittuvuuksia, joita haitallista vaikuttamista toteuttavat tahot voivat hyödyntää. (Vähätiitto & Jokinen, 2021).

Kybertoimintaympäristöön on ilmentynyt kansallisvaltioiden valtarakenteita muistuttavia ilmiöitä. Lisäksi on havaittu yrityksiä kontrolloida globaaleja informaatiovirtoja. Kansallisvaltioiden intresseissä on ylläpitää oma kansallinen kybertilansa koskemattomana omien kansallisten järjestelmien suojelulla ja erilaisilla hallinnollisilla sekä teknisillä keinoilla. (Ristolainen, 2021).

Minna Branders toteaa väitöskirjassaan (Branders, 2016), että turvallisuusympäristön luonne antaa keskeisen merkityksen sille, millaisena kokonaisturvallisuus nähdään ja millaiseksi se on muodostumassa. Näin käsitys turvallisuusympäristön muutoksesta vaikuttaa eittämättä myös siihen, miten kokonaisturvallisuuden kenttä tulevaisuudessa organisoidaan ja millaisia ohjaavia strategioita sen saralla luodaan.

2.1 Turvallisuusympäristön teoria

Tässä tutkielmassa turvallisuusympäristön teoriaa lähestytään systeemiteoria sekä kompleksisuusteorian näkökulmista, sillä nämä kaksi teoriaa yhdistetään usein nykyaikaisen turvallisuuden tutkimukseen. Vakiintuneen käsityksen mukaan kompleksisuustieteiden juuret ovat systeemiteoriassa. Hanén (2017, s. 88) esittää kuitenkin, että kompleksisuustieteiden yleispiirteiden kehittyessä filosofien ja tiedemiesten pohdinnoissa satojen vuosien aikana voidaan perustellusti tulkita, että systeemiteoreettisen ajattelun juuret voivat pikemminkin olla varhaisessa kompleksisuusajattelussa.

Kompleksisuusteorian yhdistämistä systeemiteoriaan on kritisoitu, koska kompleksisuuden yhdistäminen systeemeihin saattaa osin yksinkertaistaa ja mekanisoida kompleksisuutta. (Hanén, 2017). Niinpä Suomen turvallisuusympäristön muutosta lähestytään molempien teorioiden näkökulmista mahdollisimman kokonaisvaltaisen käsityksen luomiseksi.

2.1.1 Systeemiteoreettinen näkökulma

Shipping Tang (2004) Fudanin yliopistosta käsittelee *Journal of Strategic Studies* -julkaisun artikkelissaan turvallisuusympäristöä systeemiteorian näkökulmasta. Artikkelissa Tang kuvaa kehittämänsä turvallisuusympäristöä kuvaavan systeemiteorian sekä siitä johdettua turvallisuuden hallinnan sovellusta. Tangin keskeinen argumentti on, että turvallisuusympäristö on nimenomaisesti systeemi, joka edellyttää systeemistä lähestymistapaa perinteisen uhkamäärittelyn sijasta. Vain näin on mahdollista Tangin mukaan ymmärtää turvallisuusympäristöä strategian määrittämiseksi.

Tang (2004) on erotellut artikkelissaan turvallisuusympäristöön keskeisesti vaikuttavat tekijät viiteen erilliseen osakokonaisuuteen:

1. maantiede ja geopolitiikka
2. valtion kokonaisvoima
3. valtioiden väliset suhteet ja käyttäytyminen
4. valtion rakenteet ja kansainvälisen järjestelmän tila
5. sotilasteknologian tila.

Nämä osakokonaisuudet muodostavat Tangin kuvaileman systeemin ollen jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Tangin mukaan valtion turvallisuusympäristöä optimaalisimmin vakauttavassa esimerkissä valtion maantieteelliset esteet ovat läpäisemättömät ja maantieteellinen sijainti on otollinen, valtio on vaikutusvaltainen mutta pidättäytyväinen käytöksessään muita valtioita kohtaan, kansainvälinen järjestelmä on uskottava ja luo vahvoja rajoitteita ja valtion puolustus on dominoiva. Luonnollisesti vastakkaisissa esimerkeissä valtion turvallisuusympäristö on mahdollisimman epävakaa ja uhkaava. Edellä kuvattu on esitetty Tangin (2004, s. 15) laatimassa taulukossa 2.

TAULUKKO 2 Turvallisuusympäristön muotoutumiseen vaikuttavat tekijät.

Factors	Measurement
Permeability of Geographical Barrier	High Low
Aggregate Power	Weak Powerful
Degree of Self-restraint	Weak Strong
Structural Constraint	Weak Strong
Military Technology	Offense dominant Defense dominant
Security Environment	Poor Good

Vaikka Tangin laatima artikkeli sisältää osittain vanhentunutta tietoa ja käsittelee esimerkkejään hyvin erilaisessa tilanteessa ja ajassa kuin Suomi nyt ja lähitulevaisuudessa, tarjoaa se riittävän uskottavan ja luotettavan näytön turvallisuusympäristöön muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä ja niiden vuorovaikutuksesta hyödynnettäväksi erityisesti valtiollisessa kontekstissa.

Arvioitaessa Suomen asemaa Tangin (2004) luomin teoreettisin turvallisuusympäristöä määrittävin osatekijöin, voidaan luoda teoreettinen nykytilankuvaus tutkielmassa myöhemmin hyödynnettäväksi. Tätä esiteltävää kuvausta täsmennetään raportin myöhemmissä osioissa kuvaamaan tutkimuksen tapauksen toiminta- ja turvallisuusympäristöä täsmällisemmin.

Geopolitiikkaan ja Suomen asemaan liittyy yleisesti tunnettu presidentti Juho Kusti Paasikiven lausahdus; ”maantieteelle emme voi mitään”. Erikoistutkija ja Dosentti Alpo Juntusen (2000) esittämän yleisen ja pelkistetyn määritelmän mukaisesti geopolitiikka on poliittisten ilmiöiden kuvaamista ja selittämistä maantieteen ja siihen liittyvien asioiden nojalla. Vaikka laajempia ja yksityiskohtaisempia määritelmiä geopolitiikasta käsitteenä on laadittu, riittää Juntusen määritelmä tarkasteluun tässä tutkielmassa.

Kadettikunnan vuonna 2011 julkaistussa *Maailman muutos ja Suomi* verkkosivustolla Suomen geopolitiittinen asema kuvataan seuraavasti:

Geopoliittisesti määritettynä Suomi sijaitsee EU:n koillisella rajalla ja euraasialaisen suurvallan naapurina. Vaikka Venäjän talous on jo vahvasti kytkeytynyt maailmantalouteen, sen turvallisuuspolitiikassa vallitsee hyvin perinteinen ajattelu, jossa suojautumisella ulkoisia uhkia vastaan ja oman alueen hallinnalla tarvittaessa sotilaallista voimaa käyttäen on keskeinen sijansa (Kadettikunta, 2011).

Yhteiskuntatieteiden tohtori ja turvallisuuspolitiikan dosentti Arto Nokkalan (2019) mukaan geopolitiikan ja samalla voimapolitiikan paluusta on puhuttu viime aikoina aktiivisesti sekä Suomessa että kansainvälisesti. Tämän keskustelun katalyyttinä on pidetty Venäjää ja sen toimia Krimillä ja Itä-Ukrainassa. Keskustelua on edelleen vilkastuttanut Venäjän laajamittaiset joukkojen keskitykset Ukrainan rajoille vuoden 2021 kuluessa. Venäjän toimien ohella keskustelua on herättänyt Kiina ja sen pyrkimykset globaalin vaikutusvallan kasvattamiseksi. Samassa artikkelissa Nokkala esittää, että on kyseenalaista, onko geopolitiikka missään vaiheessa hävinnytään tehdäkseen paluuta. Tätä alleviivaa muun muassa Venäjän kärjistynyt laajamittaisella sotilaallisella voimankäytöllä uhkaaminen Ukrainassa. Nokkala lisää geopolitiikkaa käytettävän usein välineenä

erilaisten uhkien politisoinnissa. Nokkalan mukaan sotilaspolitiikka on yhä vahvemmin osa geopolitiikkaa. Nykyaikainen teknologia ja kybertoimintaympäristö ovat kuitenkin tuoneet tähän uuden ulottuvuuden, joka muuttaa sotilaspolitiikassa käytettäviä menetelmiä kohti ”hybridikeinoja”.

Ilmar Metsalo toteaa The Ulkopolitistin artikkelissaan (2017) Itämeren – ja näin myös Suomen geopolitiikan muuttuneen. Metsalon mukaan NATO:n laajentuminen ja Venäjän aggressiivinen toiminta ovat muuttaneet Itämeren geopolitiikkaa siirtäen strategista painopistettä lähemmäs Suomea. Metsalon siteeraaman Merivoimien entisen komentajan vara-amiraali Takasen mukaan sotilasliittoon kuulumaton maa ei voisi pysytellä Itämerellä sattuvan konfliktin ulkopuolella. Takasen mukaan Suomen maantieteellinen asema on myös puolueetonta naapuriaan Ruotsia heikompi, sillä käytännössä kriisin puhjetessa tarvitsisi NATO Ruotsin alueita Baltian puolustamiseen. Lähteen mukaan on näin mahdollista, että Itämeren alueen kriisissä läntisen avun painopiste suuntautuisi Ruotsiin, jolloin Suomen olisi pärjättävä voimakkaammin omin voimavaroin.

Timo Koivurovan, Małgorzata Śmieszekin, Adam Stepieńin, Harri Mikkolan, Juha Käpylän ja Paula Kankaanpään laatimassa ja Valtioneuvoston kanslian julkaisemassa (Koivurova ym., 2017) *Suomen puheenjohtajuus Arktisessa neuvostossa (2017–2019) muutoksen ja epävarmuuden aikakaudella tutkimustoiminnan julkaisussa* esitetään arktisen alueen geopolittisen merkityksen kasvaneen 2010-luvulla. Julkaisussa todetaan Venäjän toimien Krimillä ja Itä-Ukrainassa vaikuttaneen myös arktisen alueen geopolitiikkaan. Lisäksi Venäjän sotilaallisen läsnäolon kasvu arktisella alueella on aiheuttanut jännitteitä ja lisännyt epävakautta.

Tangin (2004) kriteeri valtion kokonaisvoimasta ja vaikutusvallasta turvallisuusympäristön vakauteen vaikuttavana asiana on Suomen tilanteessa monitulkintainen kokonaisuus. Puhtaan sotilaallisesta näkökulmasta Suomella on alueellisella mittapuulla suuri sodanajan vahvuudeltaan 230 000 sotilaan (Valtioneuvosto, 2017) asevelvollisuusarmeija, joka on teknologisesti ja sotilaallisilta suorituskyvyiltään vertailukelpoinen muihin lähialueen läntisiin valtioihin verrattuna. Toisaalta vuoden 2017 Puolustusselonteossa todetaan, että aiemman puolustusvoimauudistuksen toimeenpano aiheutti rahoitusvajeen, joka vaikeuttaa puolustusvoimien varautumista tehtäviensä täyttämiseen ja sotilaallisen toimintaympäristön muutokseen. Selonteossa jatketaan, että vuoden 2017 aikaiset taloudelliset resurssit rajoittavat puolustusvoimien varautumista pitkäkestoiseen kriisiin ja sodankäyntiin (Valtioneuvosto, 2017). Vaikka Tang painottaakin artikkelissaan sotilaallisen voiman vaikutusta turvallisuusympäristön vakauteen, kuvaa hän voimaa kokonaisuutena, joka koostuu muistakin kuin sotilaallisista tekijöistä (Tang, 2004). Näin myös Suomen kokonaisvoiman ja vaikutusvallan tarkastelussa on otettava huomioon muitakin tekijöitä kuin sotilaalliset tekijät. Täten on huomioitava ja mainittava myöhemmin tarkemmin käsiteltävä kokonaisturvallisuuden periaatteen malli, joka luo perustan suomalaisen yhteiskunnan kokonaisvaltaiseen varautumiseen. Tässä yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana (Sanastokeskus, 2017).

Tangin (2004) seuraava turvallisuusympäristöön vaikuttava kriteeri on valtioiden väliset suhteet ja valtion käyttäytyminen. Suomen asema Euroopan Unionin jäsenenä ja sotilaallisesti liittoutumattomana valtiona, mutta sotilasliitto NATO:n läheisenä rauhan kumppanina määrittelee sen suhteita lähialueensa valtioihin. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa kuvataan hyvät kahden väliset suhteet, yhteistoiminta ja vaikuttaminen Euroopan Unionissa ulko- ja turvallisuuspolitiikan perusteiksi (Valtioneuvosto, 2020). Venäjän vuoden 2014 Ukrainan alueellista koskemattomuutta tarkoituksellisesti heikentävien ja horjuttavien toimien johdosta Euroopan Unioni asetti pakotteita Venäjää vastaan (Eurooppa-neuvosto, 2020). Euroopan parlamentin virallisen kannan mukaan vuodesta 2014 alkaen Krimin laitton liittäminen Venäjään, Venäjän tuki kapinallisryhmille Itä-Ukrainassa sekä sen naapurialueillaan harjoittama toiminta, väärin tietojen levittämiskampanja ja negatiivinen sisäinen kehitys ovat kiristäneet EU:n ja Venäjän suhteita. Venäjän sekaantuminen Syyrian sotaan on myös kiristänyt jännitteitä. Vaikka suhteet ovat kiristyneet, nähdään EU:n ja Venäjän olevan edelleen riippuvaisia toisistaan (Euroopan parlamentti, 2019). Venäjän Helsingin suurlähetystön verkkosivujen mukaan Venäjän ja Suomen hyvälle naapurisuhteille ovat luonteenomaisia intensiivinen poliittinen vuoropuhelu, vakaa kauppa sekä Luoteis-Venäjän alueiden välitön osallistuminen yhteistyöhön (Venäjän Suurlähetystö Suomessa, 2020).

Sotilasteknologian merkitystä Tang (2004) lähestyy artikkelissaan perinteisen hyökkääjä-puolustaja-asetelman kautta. Tässä turvallisuusympäristön vakaus lisääntyy, mikäli toisella osapuolella on uskottavat ja kyvykkäät puolustukselliset järjestelmät hyökkäyksen torjumiseksi. Tämän kaltaiseen asetelmaan voidaan Suomen nähdä pyrkivän nykyisellä puolustusratkaisullaan ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisella linjallaan. Tähän aiheeseen syvennyttään seuraavassa pääluvussa puhuttaessa pidäkkeestä strategisena lähestymistapana.

Yhteenvetona tarkasteltaessa Suomen turvallisuusympäristöä Tangin kriteeristön mukaan voidaan todeta seuraavaa: Suomi on geopolitiiselta ja maantieteelliseltä sijainniltaan hankalassa paikassa idän ja lännen intressien törmäysvyöhykkeellä sotilasliitto NATO:n ja Venäjän rajalla kahden strategisesti tärkeän alueen – Itämeren ja arktisten alueiden vaikutuspiirissä, joiden tilanne on jatkuvasti kiristynyt ja sotilaallinen toiminta aktivoitunut. Kriisi Suomen lähialueilla ajaisi sen todennäköisesti mukaan osalliseksi tätä konfliktia.

Suomen suhteet naapureihin ja alueellisiin toimijoihin jakautuvat kiristyneisiin väleihin Venäjän kanssa ja läntisen arvoyhteisön jäsenten yhteistyökykyisiin siteisiin. Suomen erityinen suhde Ruotsiin on turvallisuus- ja geopolitiikan näkökulmasta merkittävä. Suomi pyrkii hyödyntämään erityistä ja omalaatuista suhdettaan Venäjään varmistaakseen sekä Venäjän ja Suomen että Venäjän ja Euroopan Unionin vakautta lisäävän vuoropuhelun. Näin voidaan todeta, että Suomen valtiolliset suhteet ovat turvallisuusympäristön vakauden kannalta kaksija-koiset; yhtäältä EU:n ja Venäjän kiristyneet välit lisäävät jännitteitä, kun toisaalta Suomen kahdenvälinen omalaatuinen suhde Venäjään saattaa lievittää niitä. Suomi siis pyrkii hyvien kahdenvälisten suhteiden ylläpitämisen avulla luomaan vakautta turvallisuusympäristöönsä.

Suomi pyrkii sitoutumaan ja edistämään toiminnassaan kansainvälistä järjestelmää ja sen sääntöperustaa. Kansainvälinen laki ja oikeus on Suomelle elinehto. Toisaalta Venäjän toimet ovat osoittaneet toistuvasti, ettei kansainvälisen järjestelmän säännöt koske sitä ja sen toimia. Näin Tangin (2004) esittämä kansainvälisen järjestelmän uskottavuuden ja tehokkuuden kriteerin voidaan nähdä olevan turvallisuusympäristöä epävakauttava kokonaisuus.

2.1.2 Kompleksisuusteoreettinen näkökulma

Tangin (2004) edellä esitelty systeemiteorian näkökulmasta kuvaama turvallisuusympäristö on kuitenkin luonteeltaan suuren mittakaavan kompleksinen systeemi. Turvallisuusympäristö muodostuu paitsi Tangin (2004) kuvaamien valtiollisten toimijoiden dynamiikasta, myös muista turvallisuuteen vaikuttavista kokonaisuuksista. Turvallisuusympäristö muodostuu monista keskinäisriippuvuuksista ja dynaamisesti muuttuvista erilaisista osista. Näin turvallisuusympäristöön liittyvien ongelmien ratkaiseminen perinteisillä lineaarisilla ajattelu- ja ratkaisumalleilla ei ole täysin mahdollista (Hanén, 2016). Systeemiajattelun sijaan kompleksisuusteoria mahdollistaa useita eri näkemyksiä ja malleja, joiden avulla turvallisuusympäristön ongelmia on mahdollista hahmottaa. (Colchester, 2019).

Systeemiajattelu nähdään paradigmana, joka ohjaa tulkintaamme maailmasta sekä sitä, miten tämä tulkinta muokkautuu ajatusprosessien ja oletusten osalta. Systeemiajattelu jää kuitenkin usein abstraktiksi, jolloin sen kytkeminen käytäntöön edellyttää ajattelun soveltamista. Kompleksisuusteoria nähdään tieteenä, joka täydentää mainittua systeemiajattelun puutetta pragmaattisten ja konkreettisten mallien avulla. (Colchester, 2019).

Turvallisuusympäristön haasteet ovat systeemisen lisäksi emergenttejä. Kompleksisen turvallisuusympäristöön vaikuttavien osien vuorovaikutusten muodot synnyttävät vaikutuksia ympäristöön ja sen toimijoihin, joiden alkuperä ei ole palautettavissa yksinomaan lähteenä oleviin osiin ja niiden toimintaan. Nämä vuorovaikutusten ilmenemiset syntyvät itseorganisoitumisen kautta usein laajuudessaan ja vaikuttavuudessaan vaikeasti hahmotettavasti. (Colchester, 2019).

Tangin (2004) kuvaama turvallisuusympäristön systeemin rakenne kannustaa toistavaan ja toistuvaan toimintaan, mikä puolestaan luo yhä lisää emergenttejä vaikutuksia. Näiden toistuvien tiheiden verkostojen jatkuva vuorovaikutus luo tilanteen, jossa syy-seuraussuhteiden reaaliaikainen kartoittaminen, (Colchester, 2019) saati ennustaminen on erittäin vaikeaa (Hanén, 2017).

Esimerkkinä emergenssistä turvallisuusympäristössä voidaan käyttää autoritääristen valtioiden sijaistojen kautta toteuttamaa haitallista vaikutusta, joka on kohdennettu kohteen tunnistettuihin heikkouksiin. Yhteiskunnan ja sen väestön polarisaatiota voidaan käyttää esimerkkinä tunnistetusta heikkoudesta. Vaikuttamista hyödynnetään vaikuttajien tavoitteiden saavuttamiseksi keinoilla, jota läntiset demokratiat eivät eettismoraalisista syistä hyväksy. Vaikuttaminen toteutetaan kohteen väestön kautta. Näin syntyy asetelma, jossa vaikuttaja hyötyy itseään ruokkivasta tilanteesta, ja kohteena oleva taho joutuu

sietämään haitalliset vaikutukset ilman, että se voi aukottomasti tunnistaa, saati todistaa vaikuttamisen todellista alkuperää.

Turvallisuusympäristössä tapahtuu jatkuvasti hajautettuja prosesseja, jotka synnyttävät kokonaisuutena havaittavissa olevia käyttäytymismalleja. Tätä kutsutaan kompleksisuusteorian viitekehyyksessä itseorganisoitumiseksi. Se on teorian osa-alue, joka kuvaa sen, miten turvallisuusympäristön sisäinen koordinaatio muodostuu osatekijöiden paikallisista vuorovaikutuksista. Itseorganisoituminen on poikkitieteellisesti selitettävissä oleva ilmiö, jossa näkökulmia yhdistämällä on mahdollista selittää itseorganisoituvia systeemejä laajalla skaalalla solubiologiasta tässä käsiteltävään turvallisuusympäristöön (Colchester, 2019).

Itseorganisoituminen ja sen ymmärtäminen edesauttavat vaihtoehtojen kehittämässä turvallisuusympäristön keskitetyille ja hierarkkisille organisoitumisen muodoille (Colchester, 2019). Tämä on ensiarvoisen tärkeää vastattaessa kompleksisen turvallisuusympäristön entistä moniulotteisempien haasteiden kirjoon olemassa olevilla kyvyillä, joita ei tähän ole optimoitu. Itseohjautuminen mahdollistaa avoimempia, yhteistyöhakuisempia organisoitumisen malleja, jotka kehittävät toimijoiden kyvykkyyksiä ja mahdollisuuksia sopeuttaa yhteistoimintaansa kulloisenkin haasteen ratkaisemiseksi (Colchester, 2019 & Hanén, 2016). Itseorganisoitumisen dynamiikan ymmärrys kompleksisuusteoria avulla mahdollistaa verkostojen toimijoiden yhteistoiminnan koordinaation hajaute-
tussa turvallisuusympäristössä.

Turvallisuusympäristö kompleksisena systeeminä koostuu syvästi keskinäisriippuvista osista tehden sen arkkitehtuurista verkottuneen. Turvallisuusympäristön verkostorakenne selittääkin paremmin sen kokonaistoimintaa ja ilmenemistä paremmin kuin yksittäisen osan toiminta. Kompleksisten haasteiden ratkaisemisen edellyttäessä itseorganisoitumiseen kykeneviä verkostomaisia rakenteita, voi verkostoteoria tarjota skeemoja, joiden avulla ratkaisukeskeisten verkostojen rakentaminen on mahdollista. (Colchester, 2019 & Hanén, 2016).

Verkostoituneet kompleksiset järjestelmät ovat luonteeltaan ja rakenteeltaan moniulotteisia, -kerroksisia ja -skaalaisia. Näin järjestelmiä, niiden edellytyksiä sekä tarpeita on tarkasteltava useista näkökulmista. Tällä mahdollistetaan se, että verkosto kykenee kattamaan mahdollisimman laajan skaalan ratkaisuita turvallisuusympäristön asettamiin kompleksisiin haasteisiin. Moniulotteisiin ongelmiin vastaamiseksi yhden osaongelman ulottuvuuden tai tason ratkaiseminen ei riitä. Kuvatun sijaan kokonaisvaltainen menestys edellyttää systeemisiä innovaatioita ja muutoksia, joilla pyritään yksittäisten ongelmien ratkaisun sijaan koko turvallisuusympäristön verkoston hallintaan. (Colchester, 2019 & Hanén, 2016). Tästä turvallisuusympäristön käytännön esimerkkinä voidaan nähdä hybridivaikuttamiseen vastaaminen. Sen sijaan, että pyritään määrittämään toimijat vastaamaan vaikuttamisen eri osa-alueisiin, tulisi pyrkiä turvallisuustoimijoiden verkostoon, jolla olisi dynaamisesti ja kattavasti kyvykkyyksiä vastata toimivaltuusrajat ylittävästi koko hybridivaikuttamisen kirjoon eri tasolla ja toimintaympäristöissä.

Yhteenvetona Colchesterin (2019) ja Hanénin (2016) sanomia mukailten voidaan todeta, että turvallisuusympäristön haasteiden muuttuessa yksinkertaisista

ja suoraviivaisista kompleksisiksi, muuttuu niiden luonne suljetuista ja toisistaan riippumattomista avoimiksi ja toisistaan riippuvaisiksi. Näin tulevaisuuden turvallisuusympäristön haasteisiin vastaaminen edellyttää suljettujen organisaatioiden sijaan uudenlaisia, avoimempia, yhteistyökykyisempiä ja dynaamisempia kokonaisuuksia, jotka keskittyvät yhteisvaikutuksia muodostavien osien välisiin suhteisiin.

2.2 Muuttuva turvallisuusympäristö

Käynnissä on muun muassa Covid-19-pandemian, Brexitin ja Yhdysvaltojen epävakaa sisäisen poliittisen tilanteen aiheuttama kehitystila, jota autoritääriset valtiot pyrkivät hyödyntämään. Ne käyttävät keinoja operaatioissaan, joihin niillä olisi toisissa olosuhteissa pidäkkeitä (Suojelupoliisi, 2020a). Tämän lisäksi turvallisuuden kokonaisuudessa on käynnissä disruptiivinen kehitys, jossa turvallisuutta tuotetaan eri keinoilla ja eri toimijoiden tahoilta kuin perinteisessä järjestelmässä. Tämä aiheuttaa tilanteen, jossa turvallisuusstrategiat tulee muotoilla turvallisuusympäristön muutosta vastaaviksi tästä muutoksesta selviytymiseksi.

Suomen valtion virallinen ja päätöksenteon taustalla vaikuttava uhkaympäristö määritellään valtionhallinnon strategia-asiakirjoissa. Näiden asiakirjojen laadinta- ja ylläpitovastuu on määritetty hallinnonalojen toimivaltuuksien ja -velvollisuuksien mukaisesti. Sisäministeriö kokoaa eri toimijoiden laatimia ja ylläpitämiä riskiarvioita sekä vastaavia tuotteita ja prosesseja Suomen kansalliseen riskiarvioon (Sisäministeriö, 2019). Tällä Sisäministeriö vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asettamiin vaatimukseen tuottaen samalla kootun ajantasaisen julkisen tilannekuvan Suomen uhkaympäristöstä.

Vuoden 2020 aikana käynnistynyt Covid-19-pandemian aiheuttama kriisi on osoittanut lukuisia turvallisuusympäristön muutoksen käytännön esimerkkejä. Euroopan komissio (2020) toteaa tiedoksiannossaan, että lukuisat yritykset ja toimialat kykenivät varmistamaan toimintojensa jatkuvuuden uusien teknologioiden avulla esimerkiksi etätyöskentelyn muodossa. Euroopan poliisivirasto Europolin (2020) mukaan tämä on kuitenkin lisännyt poikkeuksellisen paljon rikolliseen hyötyyn tähtäävien vihamielisten verkkohyökkäyksien määrää. Suojelupoliisi (2020a) toteaa Kansallisen turvallisuuden katsauksessaan pandemian aiheuttaman etätyön lisääntymisen muuttaneen Suomeen kohdistuneen tiedustelun painopistettä henkilötiedustelusta kybertiedusteluun. Suojelupoliisi arvioi, että aktiivinen kybertiedustelu tulee jatkumaan pandemian asettamien liikkumisrajoitteiden ja matkustusrajoitusten myötä. Lisäksi Euroopan komission (2020) mukaan pandemian aikana esiintynyt varmentamattomista toimitusketjuista johtuva tarvikepula loi järjestäytyneelle rikollisuudelle uusia toimintamahdollisuuksia ja markkinoita.

Suojelupoliisiin (2020a) mukaan valtiollisten toimijoiden perinteinen tiedustelutoiminta vaikeutui ainakin hetkellisesti pandemian aiheuttamien liikkumisrajoitteiden ja rajaliikenteen valvonnan takia. Vaikka tämän voidaan nähdä olevan leimallista nimenomaan pandemiakriiseissä, voidaan saman olettaa pätevän

myös muissa kriiseissä, joissa ihmisten vapaata liikkuvuutta valtioiden välillä ryhdytään rajoittamaan. Tämän voidaan nähdä olevan myös tulema tilanteissa, joissa liikkumista rajoitetaan alueellisesti ja paikallisesti myös valtioiden sisällä.

Lukuisissa valtionhallinnon strategia-asiakirjoissa sekä Suomen ulko- ja turvallisuus- sekä puolustuspolitiikkaa käsittelevissä teoksissa Venäjä kuvataan haasteena ja toimiltaan turvallisuusympäristöä epävakauttavana tekijänä (Hanska, 2019; Valtioneuvosto, 2017; Valtioneuvosto, 2020). Näin sen vaikutukseen Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttavana tekijänä on syvennyttävä turvallisuusympäristön analysoimiseksi ja mahdollisten tulevaisuuden kehitysten arvioimiseksi.

Hanska kuvaa artikkelissaan Suomen ja Venäjän suhdetta siten, että Suomi yrittää turvata omia strategisia intressejään pidäkkeen avulla uskoen sen ennaltaehkäisevän varsinaisen voimankäytön. Venäjä taas puolestaan on luontaisesti halukkaampi hyödyntämään pakottamisen periaatteita voimasuhteissa esiintyjän ylivoimansa sekä omien kansallisten suurvaltaintressiensä takia. Kuitenkin Venäjän vaatimuksissa on vain harvoin havaittavissa puhdasta pakottamista. Venäjä pyrkii strategiaan tavoitteisiinsa huomattavasti edistyksellisempiä ja monipuolisempia keinoja hyödyntäen. Venäjä pyrkii oman asemansa, voimansa ja toimiensa kautta asettamaan kohteena olevan valtion tilaan, jossa se itse ryhtyy pelkäämään Venäjän vastareaktiota jossakin kehityskulussa. Näin Venäjä kykenee välttämään halutessaan sitoutumasta mahdollisesti kalliisiin ja pitkittyneisiin aseellisiin ja sotilaallisiin konflikteihin (Hanska, 2019). Jo tästä esitetystä toimintamallista on havaittavissa Venäjän kyky ja halu monipuolisten ja esimerkiksi informaatioulottuvuutta laajasti hyödyntävien menetelmien hyödyntämiseen strategisten intressiensä täyttämiseksi.

Toisaalta vuoden 2021 aikana toteutunut Venäjän laajamittainen sotilaallisten joukkojen keskittäminen Ukrainan rajoille ja koventunut retoriikka selkeine turvallisuusvaatimuksineen kielii siitä, että Venäjä kokee olevansa pakotettu koviin sotilaallisen pakottamisen keinoihin.

Sotilasprofessori Tynkkysen (2017) mukaan arvio tulevasta sodan tai konfliktin luonteesta ja sisällöstä perustuvat laadittuihin uhka-arvioihin, jotka antavat perusteet sotataidollisten menettelytapojen kehittämiseksi. Suurvallat pyrkivät luomaan oman voimansa ja vahvuksiensa perusteella sodan ja konfliktin kuvaa haluamaansa suuntaan suhteessa arvioituihin vastustajiin.

Tämän alaluvun perusteella turvallisuusympäristöön voidaan siis nähdä vaikuttavan valtiolliset toimijat ja niiden erityisesti tarkoitushakuiset toimet. Toisaalta taas valtioiden välinen, tavanomaisia lainalaisuuksia noudatteleva kansakäyminen muovaa tiedostamatta turvallisuusympäristöä. Näiden ohella yleinen globaali kehitys ja sitä ohjaavat megatrendit ja paradigmat vaikuttavat merkittävästi turvallisuusympäristöön. Kolmas kokonaisuus on maan sisäisen kehityksen suunta ja sen vaikutukset turvallisuusympäristöön.

2.3 Hybridivaikuttaminen ja -sodankäynti

Siitä mitä hybridisodankäynti tai -vaikuttaminen on, ei ole yksimielisyyttä edes määritelmätasolla. Termi ja käsite on kuitenkin laajasti käytössä. (Hyytiäinen, 2018b.). Hybridi-käsitteiden määrittely ei sisälly tämän tutkimuksen rajauksiin, joten tässä tutkielmassa hybridivaikuttaminen ymmärretään jäljempänä esitellysti niin, kuin se Suomen valtionjohdon strategia-asiakirjoissa on kuvattu.

Edellisessä luvussa kuvatun perusteella Venäjä ja sen toteuttama hybridi-vaikuttaminen ovat keskeisiä vaikuttajia myös Suomen turvallisuusympäristöön. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan hybridivaikuttamisesta on tullut entistä suurempi turvallisuusuhka sen yleistyessä ja monimuotoistuessa. Selonteossa hybridivaikuttamisella tarkoitetaan valtiollisen tai muun ulkoisen toimijan omien tavoitteidensa saavuttamista edistävää samanaikaista tai jatkumona toteutettavaa suunnitelmallista ja eri keinoja käyttävää kohteen heikkouksia ja haavoittuvuuksia hyödyntävää vaikuttamista. Hybridivaikuttamisen keinovalikoima kuvataan selonteossa laajaksi käsittäen muun muassa poliittisia, diplomaattisia, taloudellisia ja sotilaallisia keinoja sekä informaatio- ja kybervaikuttamista. Selonteko kuvaa vaikuttamista luonteeltaan haitalliseksi ja vahingolliseksi. Vaikuttaminen pyritään toteuttamaan niin, että se on kiistettävissä (Valtioneuvosto, 2020).

Hybridivaikuttamisen keinovalikoima on laaja ja monipuolinen. Keinot voidaan jakaa monella eri tavalla. Yksi keskeinen jako on jako laillisiin ja laittoimiin keinoihin. Esimerkki laillisista keinoista ovat esimerkiksi yrityskaupat ja -kaappaukset sekä diplomatian keinoin toteuttava painostaminen. Laiton vaikuttaminen voi olla esimerkiksi sabotaasia tai muuta tuhotyötä, vakoilua tai kyberhyökkäyksiä. Oleellista on, että käytännössä kaikkiin näihin – tai ainakin niiden vaikutusten sietämiseen – voidaan varautua koko yhteiskunnan käsittävän resilienssin parantamisella (Hanska, 2019).

Raitasalon (2019) mukaan Venäjä on toimeenpannut yleisesikunnan päällikön Gennadi Gerasimovin nimeä kantavaa doktriinia hyödyntäen muiden keinojen ohessa ”vihreitä miehiä”, sijaissotia, kyberhyökkäyksiä ja informaatiosodankäyntiä. Näin toimien Venäjä on kyennyt Raitasalon mukaan saavuttamaan tavoitteitaan uudenkaltaisella tavalla käyttämättä juurikaan sotilaallista voimaa.

Valtiolliset toimijat käyttävät usein hybridivaikuttamisessa kolmansia osapuolia, kuten järjestäytyneen rikollisuuden organisaatioita tai extremistisiä ryhmittymiä. Hybridivaikuttamiseen on mahdollista käyttää myös muita ajan turvallisuusympäristössä vaikuttavia ilmiöitä kuten muutto- ja pakolaisliikettä sekä hybridivaikuttamista toteuttavien maiden kansalaisia muissa maissa (Hyytiäinen, 2020). Selonteon mukaan vaikuttamista on myös mahdollista toteuttaa epidemioiden ja pandemioiden varjolla. Selonteossa kerrotaan, että teknologisen kehittymisen mahdollistamat erilaiset sosiaalisen median alustavat tarjoavat uudenkaltaisia hybridivaikuttamisen kanavia. Näissä korostuu usein disinformaation levittäminen ja muunnellun totuuden esittäminen. Lisäksi kuvataan

kriittisen infrastruktuurin olevan hybridivaikuttamisen kohteena (Hanska, 2019; Valtioneuvosto, 2020).

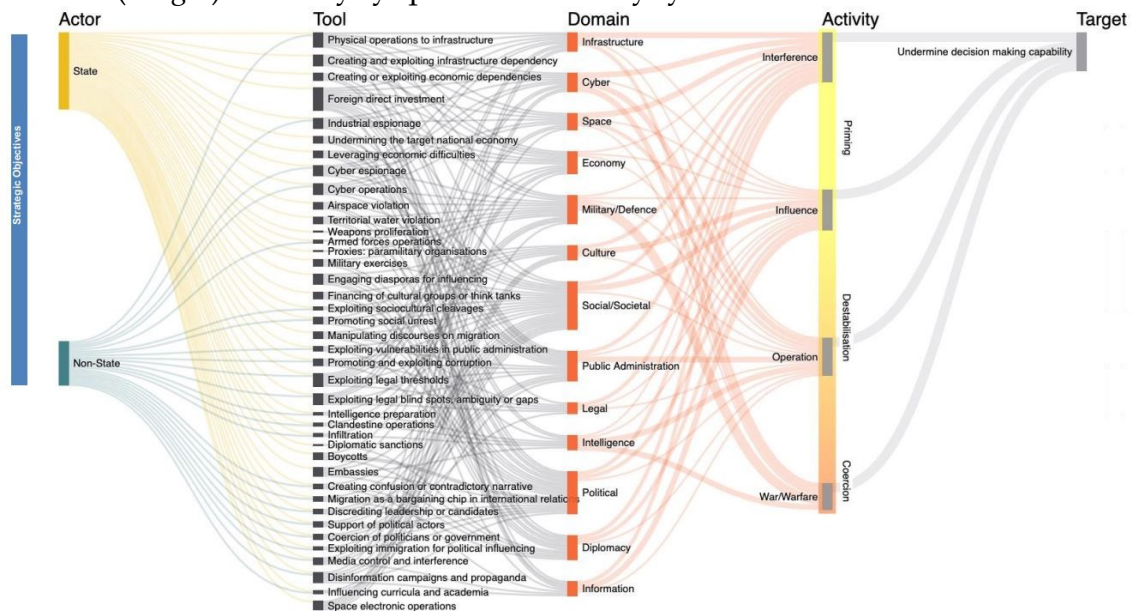
Oleellinen seikka hybridivaikuttamisessa, ja -sodankäynnissä on epäsuoruus, vihamielisyys ja joskus jopa aseellinen vaikuttaminen, joiden kaikkien tavoitteena on varsinaisen perinteisen sodan kynnyksen alapuolella pysyttely. Toisin sanoen vaikuttamisen tarkoituksena on mahdollistaa hyökkääjän tavoitteiden ja intressien saavuttaminen ilman, että se laukaisee itselleen haitallisia puolustajan vastatoimia. Vaikka tämä kynnyks ylittyisikin – tarkoituksellisesti tai tahattomasti – on taustalla suurvaltatoimijoilla kuten Venäjällä laaja sotilaallinen voima, joka hillitsee puolustajan vastatoimien keino- ja volyymivalikoimaa. Näin pienen valtion kuten Suomen mahdollisuudet vastata hybridivaikuttamiseen jäävät rajoitetuiksi. Toisaalta taas hybridivaikuttamisen kohteeksi joutuminen osoittaa, että puolustajan ennaltaehkäisevät ja rajoittavat toimet toimivat ainakin osittain hyökkääjän ollessa pakotettu rajoitettuun vaikuttamiseen pyrkiessään omien tavoitteidensa saavuttamiseen (Hanska, 2019).

Kuvatut hybridivaikuttamisen ja -sodankäynnin keinot haastavat viranomaisten toimivaltuuksia hybridivaikuttamista vastaan. Aihetta tutkineen Marika Järvenpään (2017) mukaan haaste muodostuu nimenomaan perinteisen valmiuskäsityksen ja viranomaisten toimialajaon välille. Toiminta perinteisen sodankäynnin kynnyksen alapuolella asettaa kohdevaltion tilanteeseen, jossa sen viranomaistoimijat ovat pakotettuja jatkuvasti arvioimaan toimivaltuuksiaan ukiin vastaamiseksi. Hyökkääjän pyrkimyksenä on toteuttaa vaikuttaminen siten, ettei se laukaise puolustajan lainsäädännöllisiä lisätoimivaltuudet mahdollistamia vastatoimia. Lisäksi hyökkääjä tavoittelee Järvenpään mukaan tilannetta, jossa se voi hyödyntää tunnistettua lainsäädännöllisen heikkouden aiheuttamaa toimivaltuustyhjiötä omassa toiminnassaan. Lisähaasteen tällaisiin tilanteisiin aiheuttaa Järvenpään mukaan se seikka, että hyökkääjän alla puolustajan vasteen pysyttelevä vaikuttaminen saattaa jatkua pitkään luoden tietynkaltaisen sodan ja rauhan välitilan, jonka hallinnan vastuut säilyvät puolustajalla epäselvinä. Tämän johdosta Järvenpää esittää, että puolustajan normaaliolojen lainsäädännön tulisi olla sellainen, että jo sen toimivaltuuksilla kyettäisiin vastaamaan vaikuttamiseen.

Hybridivaikuttamiseen, ja yleisesti sen kybervaikuttamiseen, olennaisesti liittyvä attribuutio-ongelma – eli hyökkääjän toiminta siten, että sen saattaminen lailliseen edesvastuuseen vaikeutuu tai estyy (Sanastokeskus, 2018) – korostuu myös muissa vaikutustavoissa. Järvenpään (2017) mukaan viranomaisten toimivaltuuksiin liittyy usein kohdehenkilöiden statuskysymys, jonka epäselvyydet saattavat haitata tai jopa estää viranomaisten toiminnan kohdehenkilöitä vastaan. Täten on oletettavaa, että mahdollinen hyökkääjä pyrkii myös hyödyntämään tätä statuskysymystä naamioimalla toimijansa sellaisilla peitteillä ja varusteilla, ettei niiden statusta, saati alkuperää ja tehtävänantajaa kyetä määrittämään yksiselitteisesti. Hyökkääjän pyrkimyksenä on saattaa puolustaja tilanteeseen, jossa se ei kykene valitsemaan optimaalisia vastatoimikeinoja hyökkäyksen valmistelun estämiseksi, hyökkäyksen torjumiseksi tai hyökkäyksen jälkeisten toimien toteuttamiseksi. Tästä käytännön esimerkkinä voidaan käyttää Järvenpään

artikkelissaan esittämää tilannetta. Esimerkissä ennen varsinaisen sotatilan julistusta valtiollinen hyökkääjä käyttää tavoitteidensa edistämiseksi siviilivaatteissa olevia tunnuksettomia henkilöitä vaikuttamisen kohteeksi valikoidun sotilaallisesti suojatun kohteen hyökkäyksen valmisteluun. Henkilöiden toiminnan paljastuessa tulee heitä kohdella ensisijaisesti rikollisina, joka poissulkee varsinkin sotilaallisia vastatoimia. Näin kiinnijäämisen ja toiminnan varsinaiset alkuperän paljastumisen todennäköisyydet laskevat merkittävästi.

Hybridiosaamiskeskuksen tutkijat (Giannopolous, Smith, & Theocharidou, 2020, s. 13) ovat raportissaan *The Landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model* visualisoineet hybridiuhkien konseptuaalisen mallin kuviossa 4 esitetysti. Mallissa hybriditoimijat (*Actor*) on jaettu valtiollisiin ja ei-valtiollisiin toimijoihin. Näiden käyttämät menetelmät (*Tool*) on kuvattu monipuolisesti. Seuraavaksi käytetyt menetelmät on sijoitettu vaikutusulottuvuuksiin (*Domain*), josta on edelleen johdettu toiminnan intensiteetin (*Activity*) mukainen jako hybridipuuttumiseen, -vaikuttamiseen, -operaatioihin ja sodankäyntiin. Kaiken tavoitteeksi kuvataan kohteen (*Target*) heikentynyt päätöksentekokyky.

KUVIO 4 Hybridiuhkien konseptin visualisointi.

Sotilasprofessori Mika Hyytiäinen (2020) kuvaa alun perin vuonna 2017 laatimansa turvaluokitellun raportin vuonna 2020 julkaisemassaan julkisessa versiossa *Paikallinen kokonaispuolustus – hybridipuolustuksen perustan paloja* hybridisodankäynnin ja -vaikuttamisen keinoja ja kohteita suomalaisesta näkökulmasta suomalaisessa viitekehyksessä. Hyytiäinen (2020, s. 5) jakaa hybridisodankäynnin alla esitetyn kuvion mukaisesti kolmeen vaiheeseen: poliittiseen päätökseen ja tavoitteenasetteluun, puolustajan haavoittuvuuksien ja niihin kytkettävien mahdollisimman hyvin valmisteltujen keinojen valintaan sekä operaatioiden suunnitteluun ja resursointiin läpi hallinnon alojen.

HYBRIDISODANKÄYNTI

KUVIO 5 Hybridisodankäynnin hyökkäysmallin vaiheet

Hyytiäisen (2020) mukaan erikoisjoukkojen käytön kohteina hybridin viitekehäyksessä voivat olla perinteisten sotilaallisten kohteiden ohella siviilikohteita kuten sähkön jakelua, vesilaitoksia tai tietoliikenneyhteyksien kaltaisia kriittisen infrastruktuurin rakenteita. Erikoisjoukoilla on mahdollista tehostaa esimerkiksi kyberhyökkäyksen vaikutuksia tai jopa saavuttaa sellaisia vaikutuksia valitussa kohteessa, johon muilla keinoilla ei olisi mahdollista päästä (Pukkila, Rahikainen, Oksa & Saarelainen, 2016).

Hyytiäinen (2020) kuvaa raportissaan sotilaallisen toiminnan osuutta hybridivaikuttamisen ja -sodankäynnin kokonaisuudessa. Hyytiäisen mukaan sotilaallisen toiminnan yksi keskeisistä tavoitteista on toteuttaa liikkeitä, joilla sidotaan puolustajan asevoima pois yhteiskunnan suojaamisesta ja puolustamisesta.

Johtopäätöksiä voidaan nähdä hybridivaikuttamisessa ominaista olevan vastustajan heikkouksien paikallistaminen ja hyödyntäminen. Onkin mahdollista tehdä yleistys, jonka mukaan mitä kokonaisvaltaisemmin puolustautuja on haavoittuvainen, sitä todennäköisemmin ja monipuolisemmin se joutuu hybridivaikuttamisen kohteeksi. Hybridikeinoja hyödyntävälle hyökkääjälle on olennaista tunnistaa, kartoittaa ja selvittää puolustajan yhteiskunnan ja sen osa-alueiden heikkoudet maaliluettelon laatimiseksi.

2.4 Keskeiset johtopäätökset

Keskeisinä johtopäätöksiä voidaan todeta turvallisuusympäristön kehityksen asettavan ainakin seuraavia haasteita kokonaisturvallisuudelle ja sen toimijoille:

- Muutosvauhdin edellyttämä reagointinopeus.
- Uhkien ilmeneminen lukuisissa eri ulottuvuuksissa sekä fyysisessä että digitaalisessa maailmassa.

- Jatkuva tarve saumattomaan yhteistoimintaan paitsi muiden turvallisuutoimijoiden, myös koko yhteiskunnan eri kerroksien ja niiden toimijoiden kanssa.
- Hämärtyneet vastuualueet.

Aiemmin esitetyn turvallisuuteen ja turvallisuusympäristöön linkittyvän systemisen lähestymistavan ulottuvuutta ei tulisi rajoittaa vain valtio- ja yhteiskuntatasoisiin rakenteisiin. Siksi kompleksisuusteoreettinen näkökulma vaikuttaa soveltuvammalta lähestymistavalta. Uhkien monialaistuessa ja kokonaisvaltaistuessa myös alhaisilla uhkien vastaamiseen ja varautumiseen tähtäävillä tahoilla tulisi kyetä ymmärtämään turvallisuusympäristö kompleksisena kokonaisuutena. Tämän kokonaisuuden osatekijät ja niiden vuorovaikutukset tulisi kyetä tunnistamaan oman varautumis- ja vastatoimimenetelmän määrittämiseksi.

Riippumatta varautumista ja vastatoimiin valmistautumista toteuttavan tahon organisaatiotasosta, tulisi omaa turvallisuusympäristöä kyetä arviomaan laajemmin kuin yksittäisten ulkoisten uhkien näkökulmasta. Niiden sijaan turvallisuusympäristö tulisi kyetä näkemään dynaamisten vuorovaikutusten sarjana, johon vaikuttavat paitsi oletetun vastustajan ja oman organisaation toiminta, ominaisuudet ja suhteet, myös itselle myötämielisten toimijoiden toimet. Näin jokaisen turvallisuusympäristöön vaikuttavan toimijan tulisi mieltää itsensä aktiivisena ympäristöön ja sen kompleksiseen verkostoon vaikuttajana.

Käytännössä Tangin (2004) teorian esimerkkejä turvallisuusympäristöön vaikuttavista tekijöistä on hyödynnettävissä valtiollisen ja yhteiskunnallisen tason lisäksi myös alueellisilla ja jopa paikallisilla tasoilla. Näissä geopolitiikka ja maantieteellinen sijainti voidaan nähdä kulloisenkin toimintaympäristön varsinaisen maantieteellisen sijainnin lisäksi aluepolitiikkana, joka käsittää kaiken politiikan alueen turvallisuustoimintaan liittyen. Ajattelua tulee kuitenkin laajentaa analogioiden ja systeemien lisäksi kompleksisten verkostojen ymmärrykseen.

Kokonaisvoima voidaan nähdä alueellisena tai paikallisena, johon tulee sisällyttää kaikki alueelliset tai paikalliset turvallisuustoimijat kuten esimerkiksi palo- ja pelastusviranomaiset, poliisi, sotilaalliset toimijat sekä psykososiaaliset organisaatiot ja järjestöt. Näiden varsinaisen voiman määrittelyn ohella on tärkeää arvioida yhteistoimintakyvykkyyksiä esimerkiksi keskeisten toimijoiden aiemman harjoitustoiminnan selvittämisen kautta. Yleistäen voidaan todeta, että mitä määrällisesti ja kyvyllisesti täytetympi joku alueellinen tai paikallinen turvallisuusympäristön osa on turvallisuustoimijoiden osalta, sitä epätodennäköisempää uhkien toteutuminen on. Tai ainakin niihin varautuminen ja vastaaminen on nopeampaa ja tehokkaampaa, jolloin vaikutusten sietämisen voidaan nähdä edistyvän. Vaikutusvallan ja käyttäytymisen kokonaisuus voidaan nähdä turvallisuusympäristöä arvioivan organisaation analyysinä siitä, miten sen oma toiminta vaikuttaa turvallisuusympäristöön ja alueen muihin toimijoihin.

Kansainvälisen järjestelmän tilan osuus voidaan korvata alempien organisaatiotasojen tarkastelussa valtion – eli tässä tapauksessa Suomen – turvallisuustilanteen tarkasteluna. Tämän selkeimpänä ilmenemismuotona on yhteiskunnan turvallisuustilannetta kuvaava Valtioneuvoston määrittämä tila, joka jaetaan

normaalioloihin ja poikkeusoloihin sekä niiden häiriötilanteisiin. Tämä turvallisuustila määrittää ne toimivaltuudet mahdollistaen määritetyt keinot kunkin turvallisuustoimijan tehtävien täyttämiseksi ja näin turvallisuusympäristön vakauttamiseksi.

Sotilasteknologian tila alueellisesti ja paikallisesti voidaan nähdä enemmänkin kyseessä olevan alueellisessa tai paikallisessa ympäristössä sijaitsevien ja operoivien kriittisten konkreettisten omien suorituskykyjen kokonaisuutena. Nämä asettavat suoranaisia ja välillisiä suojaustarpeita kaikille turvallisuustoimijoille toimien mahdollisina maaleina vastustajan vihamieliselle vaikuttamiselle lisäten näin paikallisen turvallisuusympäristön epävakautta.

Edellä kuvattu alueellinen ja paikallinen rinnastus Tangin teoriaan kuvaa suppeasti sitä kokonaisuutta, jota turvallisuusympäristön arvioimiseksi olisi toteutettava sen ymmärtämiseksi ja mahdollisten lyhyen aikavälin kehityskulkujen arvioimiseksi. Huomion arvoista on, että kuvatun arvioinnin pohjustus ja taustatyö olisi tehtävä jo normaalioloissa kulloisenkin turvallisuusympäristön ollessa vakaassa perustilassaan. Turvallisuusympäristön olemuksen muuttuessa on kuvattua arviointia jatkettava keskeytyksettä.

Tässä luvussa kuvatun perusteella voidaan luoda teoreettisia osavastauksia tutkimuksen alatutkimuskysymykseen, *miten Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan vastauksiksi*. Tangin teoriasta johdettuna systeemiteoreettisesta näkökulmasta voidaan todeta Suomen turvallisuusympäristön muutokseen vaikuttaneen muutokset Suomen geopoliittiseen asemaan vaikuttavissa osatekijöissä, lähinnä suhteissa Venäjään. Suomen strateginen asema on korostunut Venäjän näkökulmasta NATO:n vastatoimien kiihtyessä Itämerellä. Arktisen alueen merkitys on kasvanut jatkuvasti kasvattaen alueen sotilaallisen aktiviteetin määrää samalla horjuttaen Suomen turvallisuusympäristön vakautta. Muun muassa digitalisaation ja globalisaation seurauksena on syntynyt uusia vaikutusmahdollisuuksia valtioiden intressien ajamiselle. Näitä monipuolistuneita vaikutuskeinoja on ryhdytty hyödyntämään entistä useammin myös Suomea vastaan niin kutsuttujen hybridivaikuttamisen keinojen muodossa. Nämä monipuoliset vaikutuskeinot, Suomen haastava geopoliittinen asema, kasvaneet jännitteet Suomen lähialueilla ja EU:n suhteissa Venäjään luovat turvallisuusympäristöstä entistä kompleksisemmän ja vaikeammin ennakoitavan. Turvallisuusympäristön luonteen muuttuminen saattaa tapahtua pienestä vaikeasti ennakoitavasta osatekijästä. Näin turvallisuusympäristöä tulisi hahmottaa kompleksisuusteoreettisesti.

Hybridin epäsymmetria varsinkin valtiollisten toimijoiden välillä syntyy tilanteesta, jossa autoritäärinen valtio (*rule-by-law*) kykenee valjastamaan yhteiskuntansa resursseja läntisiä demokraattisia kohteita (*rule-of-law*) vastaan. Nämä eivät voi normaalitilanteissa valjastaa yhteiskuntaansa puolustuksellisiin toimiin ilman, että yhteiskunnan toiminta merkittävästi kärsisi. Lisäksi mahdolliset *rule-of-law* valtioiden vastatoimet kohdistuisivat paitsi aggressorin yhteiskunnan jäseniin, eli tavallisiin ihmisiin, myös omiin kansalaisiin. Tämän dilemman johdosta autoritäärisillä vaikuttajilla tulee lähtökohtaisesti olemaan aloite hybridin saralla.

3 KOKONAISTURVALLISUUS JA PAIKALLISPUOLUSTUS

Tässä luvussa tarkastellaan kokonaisturvallisuutta ja sen suhdetta turvallisuuden sekä turvallisuusympäristön kehitykseen. Tavoitteena on löytää ja esittää ne teoreettiset kehityskulut ja vuorovaikutukset, jotka ovat vaikuttaneet kokonaisturvallisuusmallin kehittämiseen ja valittuun rakenteeseen. Kokonaisturvallisuuden mallia peilataan suhteessa Jan Hanskan (2019) esittelemään pidäketoriiaan Suomen strategisena lähestymistapana nykyisessä turvallisuusympäristössä. Tavoitteena on tunnistaa ne rakenteelliset ja teoreettiset mallit sekä taustat, jotka muodostavat sen kokonaisuuden, jossa myös paikallispuolustus toimii.

Paikallispuolustuksen osalta tämän luvun tarkoituksena on määritellä käsite paikallispuolustus. Tässä luvussa pyritään luomaan teoreettinen tausta tutkimuksen apututkimuskysymykseen – *mikä on paikallispuolustuskonsepti ja millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa* vastaamiseksi.

Kuten edellisessä luvussa todetaan, tulee turvallisuus ja turvallisuusympäristö nähdä paitsi systeeminä, erityisesti kompleksisena verkostona. Tämä edellyttää systeemistä lähestymistapaa, jolla pyritään yksittäisten uhkien torjunnan sijaan vaikuttamaan koko järjestelmään. Tämän lisäksi edellytetään kompleksista lähestymistapaa kuvattujen systeemien verkoston hahmottamiseksi. Keskinen, Kantola, Mäkinen ja Salonen (Keskinen ym., 2017) toteavat Tiede ja Ase -lehden *Miten yhteiskehittää kokonaisturvallisuutta?* artikkelissaan, että Suomen vastine edellä kuvattuun lähestymiseen on kokonaismaanpuolustuksen perustalle rakentuva kokonaisturvallisuuden käsite – englanniksi *Concept for Comprehensive Security*. Artikkelin kirjoittajat ovat projektissaan tutkineet kokonaisturvallisuuden teoriaa suhteessa kansainvälisen turvallisuuden tutkimuksen teoriaan. He tulevat johtopäätökseen, jonka mukaan kokonaisturvallisuus on yhteiskunnan varautumisen toimintakonsepti, ei laajan turvallisuuden käsitteelle rakentuva viitekehys. Kirjoittajat siis tulkitsevat kokonaisturvallisuuden seuraavasti:

Kokonaisturvallisuus on ennen kaikkea eri toimijoiden varautumis pohjainen yhteistoimintamalli, joka nojaa laajaan turvallisuuskäsitykseen ja jolla on Suomi-fokuksesta huolimatta vahvat kytkökset myös alueelliselle ja globaalille tasolle. Näin ymmärrettynä kokonaisturvallisuuteen kytkeytyvät teemat ja toimijat muodostavat monimuotoisen verkoston, jossa paikalliset, kansalliset ja globaalit näkökulmat sekoittuvat vaikeasti hahmottuvaksi ja hankalasti hallittavaksi kokonaisuudeksi.

Keskinen ja kumppanit (2017), kuten myös esimerkiksi Tang (2004) ja Hanén (2017), kuvailevat esitettyjen monitahoisesti rakentuvien järjestelmien, systeemien ja verkostojen tulkintaa ja ymmärtämistä haasteellisina. Heidän mukaansa verkottuneen todellisuuden tulkinnassa pelkän perinteisen lineaarisen ajattelun toteuttaminen muodostuu usein esteeksi, sillä syy-seurauslogiikka ja nykyisyyden hahmottaminen menneisyydestä johdetuilla ajattelukaavoilla ei ole riittävää. Keskinen ja kirjoittajat (2017) jatkavat, että keskeistä on hierarkkisen vastuun ja strategisten tehtävien ohessa ymmärrys kokonaisturvallisuudesta

dynaamisena kokonaisuutena, joka muodostaa verkottuneen järjestelmän sisältäen sen lukuisat eri toimijat. Keskisen ja kumppanien (2017) artikkelissa on viitattu von Bertalanffyn (1968), Bungen (1979) ja Mingersin (2006) pohdintoihin, joiden perusteella maailma hahmotetaan tällaisessa systeemiajatteluun pohjautuvassa lähestymistavassa erilaisista riippuvuussuhteista muodostuvana järjestelmänä, joka ylläpitää olemassaoloaan hyödyntäen osiensa vuorovaikutusta.

Minna Branders (2016) on väitöskirjassaan *Kokonainen Turvallisuus* tarkastellut kokonaisturvallisuuden systeemiä ja sen edellytyksiä vastata turvallisuusympäristön edellyttämään uudistukseen. Branders määrittelee kokonaisturvallisuuden holistisena ja kompleksisena turvallisuuspoliittisena metastrategiana, jolla pystytään vastaamaan turvallisuuden uhkien keskinäisriippuvuudesta aiheutuvaan ilmeiseen koordinoititarpeeseen. Brandersin (2016) mukaan kokonaisturvallisuutta rakennettaessa on painotettu yhteensovittavaa toimintamallia, jonka konsepti on luotu vastaamaan eritoten muuttuvaan ja sumeaan turvallisuusympäristöön ja sen kompleksisiin haasteisiin.

Tämä koordinoititarve on täytetty valtionhallinnon strategialausunnoissa ja -asiakirjoissa. Näistä Valtioneuvoston periaatepäätöksenä julkaistu Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 (Turvallisuuskomitea, 2017) yhtenäistää Suomen varautumisen kansallisia periaatteita ja ohjaa hallinnonalojen varautumista.

Vaikka Suomen kokonaisturvallisuusmallia on kehuttu ja pidetty kokonaisuvaltaisena varautumisen metastrategiana (Branders, 2016), on siinä havaittu myös käytännön tason ongelmia. Vuonna 2020 alkaneen pandemian aiheuttaman kriisin vaikutusten rajoittamisen edellyttämä päätöksenteko on kohdannut niin kutsuttua siiloutumista (Mörttin, 2021; Toivonen, 2020). Tällä tarkoitetaan tilaa, jossa hallinnolliset sektorirajat ovat jyrkät ja todelliset, jolloin epäselvien päätöksien tekoa edellyttävien tilanteiden toimivaltuus ja vastuut ovat vaikeasti hahmotettavissa. Näin päätöksien tekeminen hidastuu ja tehokkuus toiminnassa kärsii. Sitran pandemian aikaisia valtionhallinnon toimia arvioivan muistion sekä Turvallisuuskomitean mukaan siiloutumisen vaikutuksia on mahdollista hallita jatkuvalla, monipuolisella, ennalta harjoitellulla ja hyvin dokumentoidulla yhteistoiminnalla jo normaalioloissa. Näin kuvattuja hallinnonalojen rajoja on mahdollista madaltaa ja tehostaa toimintaa varsinaisessa kriisitilanteessa (Mörttin, 2021; Toivonen, 2020).

3.1 Perusteet

Kokonaisturvallisuuden sanasto -teoksen mukaan (Sanastokeskus, 2017) varautumisella tarkoitetaan toimia, joiden tarkoituksena on varmistaa lakisäätteisten ja annettujen tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen sekä mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Sisäministeriön (2019) Kansallisessa uhka-arviossa todetaan varautumisen tavoitteena olevan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen oikeusvaltioperiaate huomioiden. Vastuullinen ja toimivaltainen

viranomainen vastaa varautumissuunnittelusta ja siihen liittyvästä yhteistoiminnasta.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa kuvataan Suomen varautumisen yleiset periaatteet. Varautuminen jaetaan yleisesti häiriötilanteiden ennaltaehkäisyyn, valmistautumiseen toimimisesta niiden uhatessa tai sattuesssa sekä niistä toipumiseen (Turvallisuuskomitea, 2017) Tätä jakoa noudatellaan tarkastelussa siitä, miten nykyiseen turvallisuusympäristöön ja sen uhkiin voidaan varautua.

Suomen puolustuspoliittinen linja kuvataan strategia-asiakirjatasolla puolustusselonteoissa. Aiempi puolustusselonteko on vuodelta 2017. Siinä korostetaan Suomen vahvaan asevelvollisuusarmeijaan ja sen reserviin pohjautuvaa itsenäistä puolustusta, alueellista puolustuskykyä ja kansainvälistä yhteistyötä. Selonteossa määritellään Suomen valmistautuvan sekä ottamaan vastaan että antamaan kansainvälistä sotilaallista apua. Keskeisiksi kansainvälisiksi yhteistointatahoiksi nostetaan sotilasliitto NATO sekä Ruotsi (Valtioneuvosto, 2017). Tuoreessa, syyskuussa 2021 julkaistussa Valtioneuvoston (2021) Puolustusselonteossa ja sen toimeenpanolla kuvataan turvattavan Suomen puolustuskyky jännitteisessä ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Lisäksi selonteon kuvataan luovan edellytykset koko maan kattavan ja kaikki operatiiviset toimintaympäristöt huomioivan puolustusjärjestelmän ylläpidolla ja kehittämiselle. Näiden ohella selonteko linjaa valmiuden ylläpitämisen, asevelvollisten kouluttamisen sekä uusien suorituskykyjen kehittämisen edellyttämän henkilöstötarpeen ja taloudelliset voimavarat.

Seuraavaksi käsitellään ja esitellään Jan Hanskan Tiede ja Ase -julkaisun artikkelissaan *Pelotetta vai pidäkettä?* vuodelta 2019 (Hanska, 2019) arvioimaa deterrenssi-teorian suhdetta nykyiseen maailman ja sen turvallisuusympäristöihin sekä Suomen asemaan näissä. Käsitteilyn tavoitteena on selvittää, soveltuuko pidäketoria hyödynnettäväksi myös ´hybridikontekstissa´ ja näin tutkielman rajauksen piirissä paikallisjoukkojen toimintaa tarkasteltaessa. Hanska on käsitellyt aihetta laajasti aihealueen yleiseen teoriaan tukeutuen. Hän johtaa yleisestä teoriasta esimerkkien kautta perustelut sille, miten deterrenssi- ja pidäketoria Suomen tilanteessa näyttäytyvät ja käyttäytyvät. Näin ollen tässä - nimenomaan Suomea ja sen tilannetta käsittelevässä tutkielmassa viitataan vain Hanskaan ja hänen artikkelissaan esittämiin havaintoihin.

Hanska (2019) esittelee deterrenssin perinteisenä kansallisen strategian ja diplomatian käsitteenä, jonka perimmäinen tarkoitus on ennaltaehkäistä vihollisuuksia – toisin sanoen uhkia tai häiriötilanteita. Hanska esittää yhdeksi deterrenssin määritelmäksi seuraavaa:

Deterrenssillä pyritään vihollisen saattamiseen toisiin ajatuksiin sotilaallisten voimakeinojen hyökkäyksellisestä käytöstä vakuuttamalla ne siitä, että tämän tyyppiseen toimintaan liittyy hallitsemattomia riskejä sotilaallisista vastatoimista, jotka estävät niitä saavuttamasta tavoitteitaan tai tekevät siitä liian kallista.

Deterrenssin merkitys korostui ydinaseaikakautena, sillä sen ei voitu enää antaa pettää missään vaiheessa täydellisen tuhon välttämiseksi. Hanska kuvaa

deterrenssin keinona päästä asetettuun tavoitteeseen – esimerkiksi konfliktin välttämiseksi. Näin deterrenssin luominen ei ole itsessään strategia.

Hanska (2019) jakaa artikkelissaan deterrenssin kahteen eri toteutustapaan, joita on mahdollista soveltuviin määrin yhdistellä. Deterrenssi voi perustua rankaisuun (*punishment*) tai kiistämiseen (*denial*). Kiistämisen kyvykkyyksillä vaikutetaan mahdollisen vastustajan arvioihin sen kyvyistä saavuttaa asettamansa tavoitteet. Rankaisu perustuu oletukseen kovien vastatoimien uhasta. Tavoitteena on luoda asetelma, jossa mahdollinen hyökkääjä laskelmoi oman hyökkäyksensä laukaisemat vastatoimet kokonaisvaikutuksiltaan itselleen saavutettavaa hyötyä suuremmiksi. Kiistäminen pohjaa Hanskan mukaan kykyyn hallita tilannetta riittävästi hyökkääjän tavoitteiden saavuttamisen estämiseksi ja kiistämiseksi. Tämän johdosta kiistäminen nähdään yleensä rankaisua luotettavampana lähestymistapana.

Pienen valtion kuten Suomen tapauksessa ei ole tarkoituksenmukaista puhua pelotepolitiikasta. Suomen sotilaalliset ja muut valtiolliset voimankäytön ja painostuksen resurssit ja kyvykkyydet eivät yksinkertaisesti riitä määrällisesti eivätkä laadullisesti Hanskan mukaan aiheuttamaan pelkoa suurvalta Venäjälle – tai muille mahdollisille valtiollisille hyökkääjille. Näin kuvaavampi termi on pidäke, joka kuitenkin pitää sisällään samoja rankaisun ja kiistämisen periaatteita kuin pelotekin. Näin Suomen tehtäväksi jää Venäjän sekä muidenkin potentiaalisten hyökkääjäulkovaltojen Suomelle ja sen kansallisille intresseille muodostaman uhkan ennaltaehkäisyksi riittävän pidäkkeen luominen. Tällä tavoitellaan ulkovallan pidättäytymistä aggressioista Suomea vastaan. Hanska kuvaakin Suomen – ja muiden vastaavien pienten valtioiden – kaikki kansalliset vaikuttamisen ja suojautumisen elementit yhteenkokoavaa toimintaperiaatetta älykkääksi vallaksi (*smart power*) (Hanska, 2019). Tästä on vedettävissä yhtäläisyyksiä muun muassa Lawrence Freedmanin teoksessaan *Strategy – A History* (Freedman, 2013) esittelemään Homerin strategian kahtia jakoon *Mêtisiin ja Biéen – voimaan ja viekkautteen*, jotka myöhemmin tulivat muun muassa Macciavellin esittämänä tunnetuiksi *force* ja *guile* -käsitteinä. Näissä keskeistä oli, että vastustajan päihittäminen älyllisesti säästi joukkoja ja sopi siksi varsinkin alivoimaiselle osapuolelle.

Kuten Hanska (2019) toteaa, on koko pelote-pidäkestrategian ideana luovuttaa strateginen aloite potentiaaliselle hyökkääjälle. Näin puolustautuja asettaa itsensä tilanteeseen, jossa se odottaa hyökkääjän aggressiota. Tämä siis perinteisessä sotilaallisessa kontekstissa. Miten tämä ajatus soveltuu nykyiseen hybridi-vaikuttamisen ympäristöön, jossa vaikuttamisen nimenomaisena tavoitteena on toimia kasvottomasti varsinaisen sodankäynnin kynnyksen alapuolella?

Hanska esittelee artikkelinsa lopussa pidäkkeen pätevän myös hybriditalanteissa. Tällöin yksi siihen keskeisesti edistävistä vaikutavista ilmiöistä on puolustautujan resillienssi. Resillienssin avulla on Hanskan mukaan mahdollista vastata eri ulottuvuuksissa – operaatioympäristöissä (*domain*) - toteutettavaan hybridi-vaikuttamiseen. Tällaisia ulottuvuuksia ovat esimerkiksi informaatio-, kyber- ja talousympäristöt. Hanskan mukaan näihin hybridi-vaikuttamisen keinoihin vastaaminen luo perinteisen pidäketorian mukaisesti tilanteen, jossa

vaikuttaminen tulee entistä kalliimmaksi hyötyihinsä nähden. Mikäli tämän vaikuttamisen merkittävyyttä ei koeta riittävän suureksi, voi vaikuttaminen jopa vähentyä. Hanska esittää hybridipidäkkeen yhdeksi haasteeksi sen, ettei siinä käytettäviä puolustautujan vastatoimia voida ylimitoittaa, jottei niillä eskaloida tilannetta entisestään ja täten oikeuteta hyökkääjää entistä voimakkaampien keinojen käyttöön.

Hanskan (2019) keskeinen argumentti on, että hybridipidäkestrategiassa oleellista on pyrkimys Beufren vuonna 1965 esittelemään ´totaalistrategiaan`, jossa kaikkien hallinnon alojen resursseilla ja yhteistyöllä pyritään valtion intressien ajamiseen. Kuten Hanska toteaa, Suomessa tätä ajatusta on laajennettava käsittämään paitsi hallinnon alat, myös kaikki kansalaisyhteiskunnan yritykset ja yhteisöt pyrkimyksenä luoda ´totaalipidäkettä`. Hanskan mukaan yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kehittämiseksi on luotu käyttöön ”hallinnon alat ylittävää deterrenssiä” (*cross-policy-deterrence*). Tässä Suomi fokuoitetu turvaamaan oman itsemääräämisoikeutensa ja väestönsä sekä yhteiskuntansa ulkopuoliselta vihamieliseltä vaikuttamiselta kaikilla politiikan eri osa-alueilla. Tällaisessa toiminnassa pidäkevaikutuksen saavuttaminen voi olla tietoisesti tavoiteltua tai se voi olla toissijainen hyöty. Näin kriisinkestävyyden ja resilienssin luominen toimintojen häiriöttömäksi jatkumiseksi eri hallinnonaloilla vaikeuttaa niihin kohdistuvaa haitallista tai vihamielistä vaikuttamista. Näin Hanskan mukaan pidäkearvoa ei saavuteta pelkällä huoltovarmuudella, vaan kaikista yhteiskunnan toimintojen varmentamiseen pyrkivästä toiminnasta.

Pelote ja pidäketorioita tarkasteltaessa on huomioitava, että niiden tavoitteena on ennaltaehkäistä uhkia toteutumasta. Näin on siis varauduttava pidäkkeen pettämisen jälkeiseen toimintaan. Toisaalta kuten Hanskakin artikkelissaan esittää, ovat pidäkkeen ja puolustuksellisten kyvykkyyksien rakentaminen usein päällekkäisesti toisiaan tukevaa ja edistävää.

Suomen strategisen valinnan kutsumista pidäkkeenä pelotteen sijaan puoltaa myös Ian Bowersin ja Henrik Stålhane Hiimin (Bowers & Hiim, 2021) MIT Press International Security -julkaisun artikkelissaan mainitsema Etelä-Korean strategian uudelleen nimeämisen esimerkki. Artikkelissa esitetään, että Etelä-Korea kutsui aiemmin konventionaalisiin aseisiin toteutettavaan vastaiskustrategiaansa sotilaskonseptien triadiksi, jonka muodostavat ilma- ja ohjuspuolustus (*KAMD, Korean Air and Missile Defence*), tappoketju (*The Kill Chain*) ja Korean massiivisen rankaisun ja koston strategia (*KMPR, Korean Massive Punishment and Retaliation*). Vuonna 2018 tappoketjun ja massiivisen rankaisun ja koston kokonaisuuksien nimet muutettiin strategisen iskun systeemiksi. Nimimuutoksella pyrittiin liennyttämään jännitteitä Korean niemimaalla ja näin edesauttamaan neuvotteluiden etenemistä (Bowers & Hiim, 2021). Esimerkin mukaisesti pidäke voidaan nähdä paitsi keinovalikoimaltaan, myös viestinnällisestä näkökulmasta neutraalimpana ja täten vakautta edistävänä.

Hanskan (2019) artikkelin perusteella herää mielenkiinto sitä kohtaan, miten paikallisjoukkojen toiminnalla voidaan edistää esitetyn hybridipidäkkeen muodostumista edesauttavan koko yhteiskunnan ja sen osa-alueiden kattavan

resillienssin määrää ja voimistumista? Tähän – muun ohessa – pyritään löytämään vastaus seuraavassa paikallispuolustusta käsittelevässä alaluvussa.

3.2 Paikallispuolustus

Aiempien lukujen sisällön perusteella voidaan todeta, että paikallispuolustus kuuluu osana puolustusvoimien rakenteita ja prosesseja puolustushallinnon toimivaltaan, ohjaukseen ja vastuukenttään. Näin paikallispuolustuksen perimmäisenä tarkoituksena on vastata ja varautua yleisesti (Turvallisuuskomitea, 2010 & 2017; Sisäministeriö 2019) määritetyistä uhkamalleista ja yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvistä häiriötilanteista erityisesti sotilaalliseen painostukseen ja sotilaallisen voimankäyttöön. (Kolstela, 2015).

Edellisessä kappaleessa kuvattuihin uhkiin vastaavat ja varautuvat toimet ovat kuitenkin ongelmallisia käsiteltäväksi tässä julkisessa opinnäytetyössä, sillä ne sisältävät vuoden 1999 Julkisuuslain kuudennen luvun 24. pykälän kymmenennen kohdan (JulkL 621/1999) mukaisesti puolustusvoimien käyttöä ja sotilaallista maanpuolustusta käsittelevää salassa pidettävää informaatiota. Lisäksi on syytä olettaa, että julkisuudessakin puolustusvoimien johdon esittämä puolustusvoimien tuleva sisäinen paikallispuolustuksen kehittäminen (Kivinen, 2020a & 2020b) tähtää nimenomaan ensisijaisesti edellä kuvattuihin sotilaallisiin uhkiin varautumiseen ja vastaamiseen. Näin ollen on hedelmällistä fokuoittaa niihin keinoihin ja kyvykkyyksiin, joissa paikallispuolustuskonsepti voisi yhden alatehtävänsä mukaisesti mahdollisesti tukea muita viranomaisia ja turvallisuus-toimijoita heille säädetyssä varautumistyössä muihin uhkamalleihin vastattaessa.

Huomion arvoista on, että paikallinen alueiden puolustustaminen ei ole uniikisti suomalainen tapa organisoida puolustusta ja alueellista sekä paikallista puolustusta. Suomen lähialueen valtiot hyödyntävät samankaltaista ajatusmallia. Hyytiäisen (2021, haastattelu) mukaan myös Venäjällä paikallispuolustuksen roolia on korostettu ydinalueiden ja -toimintojen suojaamiseksi. Tähän on pyritty Hyytiäisen (2021) mukaan Kaartin, eli valtion päämiehen suojajoukon roolin korottamisella ja vahvuuden kasvattamisella. Myös Ruotsin kodinturvajoukkojen (*Hemvärnet*) ja Viron vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestön (*Kaitseliit*) organisointi ja tehtäväkenttä vastaavat osiltaan suomalaista alueellisen ja paikallisen puolustuksen toteutusta.

Hyytiäinen (2018b) kuvaa paikallisjoukkojen olevan nykyhetkellä kohtalaisessa kunnossa vastaamaan myös hybridiuhkiin. Viranomaisyhteistyön kehitys on johtanut Suomessa tilanteeseen, jossa viranomaisilla on yhteiset johtamisjärjestelmät ja yhteistyötä harjoitellaan jatkuvasti. Hyytiäisen (2018b) mukaan Suomea pidetään yhtenä hybridipuolustuksen johtavista maista.

3.2.1 Paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuusjärjestelmää

Sanastokeskuksen Kokonaisturvallisuuden sanasto -teos määrittelee *paikallisjoukko*-käsitteen seuraavasti: "Paikallisjoukko on paikallisiin taistelu- ja tukemistehtäviin käytettävä sodan ajan joukko. Paikallisjoukko on joukko, joka on osa puolustusjärjestelmää." Paikallisjoukkojen tehtäviä ovat joukkojen perustaminen, alueen valvonta, kohteiden suojaaminen, yhteistoiminta siviiliviranomaisten kanssa, muiden joukkojen tukeminen ja paikallishuolto. Paikallisjoukoilla muodostetaan koko maan kattava puolustusvoimien toimintaverkko. Paikallisjoukkoja voidaan käyttää normaalioloissa rajoitetusti muiden viranomaisten tukemiseen (Sanastokeskus, 2017).

Puolustusjärjestelmä kuvataan kokonaisuutena, joka koostuu puolustusvoimien johtoportaista, joukoista ja järjestelmistä. Puolustusjärjestelmä jaetaan osajärjestelmiin, jotka sisältävät *sotilaallisen maanpuolustuksen* tehtävien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön, materiaalin ja käyttöperiaatteet. Puolustusjärjestelmän avulla on tarkoitus muodostaa ja ylläpitää päätöksenteon edellyttämä tilannekuva, turvata alueellinen koskemattomuus, tukea muita viranomaisia yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden suojaamisessa sekä torjua sotilaalliset uhkat (Sanastokeskus, 2017).

Sotilaallinen maanpuolustus määritellään Kokonaisturvallisuuden sanastoteoksessa toiminnaksi, jonka tarkoituksena on valtiollisen itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja kansalaisten elinmahdollisuuksien turvaaminen sotilaallisilla toimenpiteillä. Tämä sotilaallinen maanpuolustus perustuu puolustusvoimien joukkorakenteeseen, puolustusvoimien yhteisiin suorituskykyihin sekä koko yhteiskunnan voimavaroihin. Sotilaallista maanpuolustusta tukee *vapaaehtoinen maanpuolustus*, joka on vapaaehtoisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa. Sotilaallisen maanpuolustuksen lisäksi vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkoituksena on tukea yhteiskunnan toimintaa vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä edistää maanpuolustuskykyä (Sanastokeskus, 2017). Laissa vapaaehtoisesta maanpuoluksesta (556/2007) vapaaehtoinen maanpuolustus määritellään viranomaisten valvonnassa ja ohjauksessa järjestettäväksi toiminnaksi, jolla kehitetään kansalaisten ja viranomaisten valmiuksia osallistua yhteiskunnan tukemiseen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lain mukaan vapaaehtoinen maanpuolustus voi olla sotilaallista tai ei-sotilaallista toimintaa.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (Turvallisuuskomitea, 2017) määritetään yhdeksi yhteiskunnan elintärkeäksi toiminnoksi puolustuskyky. Siinä Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus turvataan ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristön edellyttämää puolustuskykyä. Tämän toiminnan ensisijaisena tarkoituksena on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnyksen sotilaallisen voiman käytölle Suomea vastaan ja sotilaallisen voimankäytöllä uhkaamiselle. Puolustuskyvyllä torjutaan tarvittaessa Suomeen kohdistuvat uhat sotilaallisilla voimakeinoilla käyttäen. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa puolustuskyky määritellään koostuvan puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä, yhteiskunnan varautumisesta sekä kansallisesta viranomaisyhteistyöstä ja kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä.

Turvallisuusstrategiassa (Turvallisuuskomitea, 2017) esitetään, että perinteisten sotilaallisten uhkien lisäksi Suomi varautuu ja valmistautuu vastaamaan entistä kompleksisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja muut kuin sotilaalliset keinot. Valmiutta näihin uhkiin vastaamiseksi kehitetään osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia koko yhteiskunnan ja sen toimijat mukaan sisällyttämänä yhteistoimintana. Puolustushallinto vastaa sotilaallisten uhkien ennaltaehkäisystä ja torjunnasta sekä tukee muuta yhteiskuntaa ja sen viranomaisia kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti. Yhteiskunnasta saatavilla resursseilla tuetaan suunnitelmallisesti sotilaallista maanpuolustusta vaarantamatta muun yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuutta. Tämä molemmin puoleinen tukemiseen varautuminen edellyttää toimivia yhteistoimintasuhteita, jotka muodostetaan jo normaaliolojen aikana. Näitä jatkuvasti käytössä olevia prosesseja varaudutaan jatkamaan myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tällaisen yhteistoimintakyvykkyyden luominen edellyttää kumppanuus-, turvallisuus- ja aiesopimuksia sekä ennen kaikkea jatkuvaa, toistuvaa ja laadukasta yhteisharjoittelua (Turvallisuuskomitea, 2017).

Puolustusvoimien joukot jaetaan toistaiseksi käyttöperiaatteiden ja tehtävien mukaisesti operatiivisiin, alueellisiin ja paikallisjoukkoihin. Tuoreen Valtioneuvoston (2021) Puolustusselonteon mukaan alueellisten joukkojen käsitteestä luovutaan. Pääosa alueellisista joukoista muutetaan paikallisjoukoiksi ja joitain osia operatiivisiksi joukoiksi. Käyttöperiaatteiden lisäksi joukot jaotellaan niiden käyttöön saannin perusteella valmius- ja täydennysjoukkoihin. Puolustusvoimien joukkojen periaatteellinen jako on esitelty aiemmin kuviossa 1. Paikallisjoukot tukevat toiminta-alueillaan operatiivisia- ja alueellisia joukkoja muun muassa taistelu-, suojaus-, valvonta- ja tukitehtävissä sekä yhteydenpidossa muihin viranomaisiin. (Valtioneuvosto, 2017).

Vuoden 2021 Puolustuspoliittisen selonteon voidaan nähdä kuvastavan Suomen puolustusjärjestelmän ja paikallispuolustuksen kehitysnäkymiä nimenomaan puolustushallinnon alan ja sille asetettujen tehtävien sekä vastuiden näkökulmasta. Tämä antaa itsessään strategista ohjausta toiminnan kehittämiseksi. On kuitenkin tulkittavissa Limnelin (2021) artikkelin sanomaa mukailleen, ettei selonteko vastaa täysin modernin turvallisuusymmärryksen edellytystarpeisiin, joiden mukaan uhkat on ymmärrettävä ja nähtävä hallinnonalojen rajat ylittävinä. Näin selonteko jättää vastaamatta muun muassa kysymyksiin, miten paikallispuolustuksella voidaan tukea muiden nykyisen mallin mukaisten hallinnonalojen ”turvallisuuksien” toimintoja.

3.2.2 Paikallisjoukkojen tehtävät

Maavoimien (2019) verkkosivuilla paikallisjoukkojen tehtävät kuvataan monipuolisiksi. Tyypillisiksi tehtäviksi esitetään muun muassa:

- joukkojen perustaminen
- alueen valvonta
- kohteiden suojaaminen
- erikoisjoukkojen vastainen toiminta

- yhteistoiminta muiden viranomaisten ja kunnan johdon kanssa
- muiden joukkojen tukeminen
- paikallishuolto.

Lisäksi sivuston mukaan paikallisjoukkoja voidaan käyttää myös puolustuksellisiin ja rajoitetusti hyökkäyksellisiin taistelutehtäviin. Näin voidaan päätellä, että vaikka paikallisjoukot sijoittuvat osana puolustusvoimien joukkorakenteita puolustushallinnolle määritettyyn vastuukenttään sotilaallisiin uhkiin vastaukseksi, ovat tehtävät suurilta osin muihinkin kuin sotilaallisten uhkien torjuntaan tähtäviä.

Puolustusvoimien komentajan kenraali Timo Kivisen (2020b) mukaan paikallispuolustuksen tehtävänä ja tavoitteena on kriisivalmiuden ja varautumisen lisääminen koko valtakunnan alueella. Aiemmin mainittu paikallispuolustuksen uudistushanke mahdollistaa Kivisen mukaan reserviläisten osaamisen tehokkaamman hyödyntämisen. Varautumisen käsite on määritelty tutkielman luvun 3.1 johdannossa.

Uusimmassa selonteossa (Valtioneuvosto, 2021) korostetaan, että paikallisjoukkojen uudistuksella kehitetään viranomaisyhteistyön edellytyksiä ja näin parannetaan kykyä ennaltaehkäistä ja torjua myös laaja-alaista vaikuttamista. Keinoja, tapoja tai edes periaatteellista konkretiaa ei kuitenkaan esitetä.

Laajaa-alaiseen vaikuttamiseen vastaamiseksi on huomion arvioista, että uusimmassa selonteossa kyberpuolustuksen vahvistaminen on nostettu yhdeksi painopisteeksi. Selonteossa on määritetty kyberturvallisuuden kehittämisselityksen mukainen selvitystehtävä, joka on käsketty toteutettavaksi puolustushallinnolle yhteistoiminnassa sisäministeriön ja muiden tarvittavien toimijoiden kanssa. Kuvatus selvitystyön tulosten perusteella käynnistetään kyberpuolustuksen kehittämistoimenpiteet mukaan luettuna tarvittavat säädösvalmistelut.

Paikallisjoukkojen tehtävien toteuttamisen painopiste on alueilla, joissa suuri osa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista ja niiden infrastruktuurista sijaitsee. Näin on selvää, että tehtäviä toteutetaan turvallisuustilanteesta riippumatta yhteiskunnan muun toiminnan ohessa väestön keskuudessa. Uhkat, joita vastaan paikallisjoukot varautuvat, eivät välttämättä ole ainakaan heti tunnistettavissa perinteisen sotilaallisiksi. Tällöin on mahdollista, että tehtäviensä täyttämiseksi paikallisjoukkojen olisi käytettävä keinoja, jotka ovat rinnasteisia poliisin käyttämiin yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisen menetelmiin. Suomessa vallitsevan, Matilda Laitisen (2020) tutkielmassaan esittelemän yleisen käsityksen mukaan yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitotehtävistä vastaa poliisi, eivätkä sotilaat osallistu siihen kuin korkeintaan virka-avun kautta. Kuvattu käsitys on Laitisen mukaan syvällä myös Suomen oikeuskulttuurissa. Tämä vallitseva ristiriita paikallisjoukkojen tehtävien ja vallitsevan käsityksen sekä oikeuskulttuurin saralla vaikuttavat eittämättä tehtävien täyttämiseen. Laitisen mukaan tämän ristiriidan poistamiseksi sotilaiden tulisi luoda kuvaa itsestään enemmän poliisin kaltaisina luotettavina kansalaisten keskuudessa ´moraalista konsensusta´ nauttivina toimijoina.

Paikallispuolustuksen yksi keskeisistä tehtävistä on perustaminen (Koivula, 2017; Maavoimat, 2019). Paikallisjoukkojen perustamista tehtävänä voidaan

kuvata Maavoimien esikunnan (2008) henkilöstöosaston suojaustasoltaan julkisena julkaiseman Komppanian taisteluohjeen vuodelta 2008 luvun 6.4.2. perustaminen ja sotavalmiustarkastus mukaisesti. Sen mukaan joukkojen perustamisesta ja niiden käytännön järjestelyistä vastaa erillinen perustamisorganisaatio. Tämä organisaatio ja sen perustamiskeskus sekä sen alaiset perustamispaikat vastaavat joukkojen varsinaisesta perustamisesta. Taisteluohjeen mukaan yhdessä perustamispaikassa voidaan perustaa yksi tai useampi perusyksikkö eli esimerkiksi komppania. Hajautetussa perustamisessa erillinen organisaatio huolehtii henkilöstön, ajoneuvojen ja sotavarustuksen vastaanotosta perustamispaikalla. Joukon perustaminen päättyy, kun perustavan organisaation edustaja luovuttaa perustamansa joukon valmiiksi varustettuna käyttäjälle eli joukon johtajalle tai komentajalle. Joissain tapauksissa myös joukon johtaja saattaa johtaa itse joukkonsa perustamisen. Tavoitteena on toteuttaa perustaminen mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti siten, että varsinaisen perustamisen ohessa joukon johtajat jatkavat suunnitteluaan. Mikäli aika ja tilanne sen sallivat, on Taisteluohjeen mukaan välittömästi perustamisen jälkeen joukolle tarkoitus antaa täydentävää koulutusta ennen varsinaisen ensimmäisen tehtävän toteuttamisen aloittamista. Tämän koulutuksen on tarkoitus tukea ensimmäistä suunniteltua tehtävää ja vallitsevaa tilannetta.

Tehokkaalla perustamisjärjestelmän olemassaololla voidaan nähdä olevan merkittävä rooli paitsi sotilaallisten maanpuolustustehtävien toteuttamisen kannalta, myös teoreettisella tasolla osana pidäkestrategiaa. Hanskan (2019) mukaan puolustajan kyky muuttua passiivisesta korostetun aktiiviseksi puolustuksellisten toimien toteuttajaksi vaikuttaa pidäke- ja pelotearvoon niitä merkittävästi korottavalla tavalla.

Paikallisjoukkojen toteuttamalla aluevalvontatehtävillä tarkoitetaan Komppanian taisteluohjeen (Maavoimien esikunta, 2008) mukaan toimenpiteitä, joilla kerätään tietoa määrättyllä alueella tapahtuvasta toiminnasta ja tapahtumista. Taisteluohjeen mukaan aluevalvontaan käytetään partiointia, tähystyspaikkoja ja tarkastuspisteitä. Näin aluevalvontatehtävillä voidaan nähdä otettavan kantaa myös esimerkiksi Järvenpään (2017) esittämään hybridiuhkien torjunnan edellyttämään jatkuvaan turvallisuusympäristön tapahtumien seuraamiseen liittyvään paikallisten tietojen hankintaan.

Aluevalvonnan tavoitteena on Komppanian taisteluohjeen (Maavoimien esikunta, 2008) mukaan vihollisen tiedustelijoiden ja erikoisjoukkojen paikantaminen ja niiden toiminnan suuntautumisen selvittäminen. Näin tehokkaalla valvonnalla pyritään vaikeuttamaan vihollisen tiedustelua, kohteille pääsyä, iskun valmistelua ja varsinaista iskua. Tarkoituksena on taisteluohjeen mukaan luoda viholliselle uhka jäädä kiinni ennen varsinaista iskua. Tähän on mahdollista päästä tehokkaalla valvonnalla, joka perustuu taisteluohjeen mukaan toiminta-alueen tuntemiseen, jatkuvaan epäilyttävien tapahtumien ja henkilöiden havainnointiin, tehokkaaseen yhteistoimintaan muiden toiminta-alueella toimivien joukkojen, viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden kanssa sekä nopeasti välitettävään ja analysoitavaan tiedustelutietoon.

Aluevalvonnan itsenäisenä tehtävätyyppinä tai osana kohteen suojausta toteutettavan osatehtävän tarkoituksena on varsinaisen tietojen keräämisen lisäksi toimia taisteluohjeen (Maavoimien esikunta, 2008) mukaan voimannäyttönä, jonka pyrkimyksenä on parantaa uskottavuutta oman siviiliväestön keskuudessa ja osoittaa vastustajalle toimintavalmiutta. Tämä jatkuva siviiliväestön keskuudessa toiminta edellyttää Laitisen (2020) tutkielmassaan peräämää sotilaiden luotettavaa, uskottavaa ja voimankäyttötilanteissa harkintaa ja ammattitaitoa osoittavaa käyttäytymistä.

Aluevalvontaa eli alueellisen koskemattomuuden valvontaa (AKV) ja torjuntaa (AKT) isona valtiollisen tason toimintana ohjaa aluevalvontalaki (18.8.2000/755). Siinä aluevalvontaviranomaisista rajavartiolaitoksella ja puolustusvoimille on mahdollistettu alueellisen koskemattomuuden valvomiseksi ja turvaamiseksi toimivaltuuksia, jotka ulottuvat aina tarvittaessa sotilaallisiin voimakeinoihin. Aluevalvontalaki on Järvenpään (Järvenpää, 2017) mukaan tarkoitettu ensisijaisesti normaaliolojen AKV- ja AKT-tehtävien toteuttamiseen. Näitä tehtäviä toteuttavat normaalioloissa pääsääntöisesti niihin nimenomaisesti käsketyt suorituskyvyt. Paikallisjoukkojen toteuttama aluevalvonta on näin Järvenpään mukaan todennäköisemmin sotilaallisiin maanpuolustustehtäviin liittyviä tehtäväkokonaisuuksia, joiden voimankäyttö perustuu ennen kaikkea sotilaskäskiyihin. Kuitenkin myös näissä tehtävissä voimaa on mahdollista käyttää aluevalvontalain mukaisesti. Paikallisjoukkojen toteuttama aluevalvonta on ensisijaisesti tietojen keräämistä toiminta-alueelta (Järvenpää, 2017).

Sotilaallisten joukkojen toteuttamalla kohteiden suojaamisella tarkoitetaan Maavoimien esikunnan (2018) suojaustasoltaan julkisena julkaiseman Jääkärijoukkueen ja -ryhmän käsikirjan mukaan toimintaa, jonka tavoitteena on estää suojattavaan kohteeseen suunnattu vihollisen tai sivullisen vaikutus kuten tiedustelu, sabotaasi, hyökkäykset tai ilkivalta. Kohteen suojauksessa joukot ryhmitetään käsikirjan mukaan siten, että ne kykenevät estämään vihollisen toiminnan kohdetta vastaan. Kohteensuojaustehtävä koostuu käsikirjan mukaan seuraavista vaiheista: toiminnan suunnittelu, kohteen tiedustelu ja yhteydenotto muihin alueella oleviin joukkoihin, pääosien siirtyminen kohteelle, kohteen tarkastus, kulunvalvonnan toteuttaminen, pesäkkeiden ja vartiopaikkojen perustaminen, estetyöt, linnoittaminen, suoja-asetat, lähipuolustus sekä huollolliset asiat. Kohteen suojauksessa noudatetaan käsikirjan mukaan kehäsuojausperiaatetta, jossa kohteen toiminnot ja fyysiset rakenteet jaetaan niiden kriittisyyden mukaisesti neljään vyöhykkeeseen; erikoissuojavyöhykkeeseen, eristysvyöhykkeeseen, kohteen välittömään sen eristävään ympäristöön kuten aitoihin tai vastaaviin sekä kohdetta eristävän vyöhykkeen ympäristöön.

Marika Järvenpää (2017) käsittelee Tiede ja Ase -julkaisun artikkelissaan viranomaisien toimivaltuuksia kohteiden suojaamisessa hybridiuhkia vastaan. Järvenpään mukaan yhteiskunnan ja sen kriittisen infrastruktuurin tietointensiivisyys, korostunut riippuvuus sähköstä ja tietoverkoista, ulkomaisten omistusten kasvu sekä toimintojen ulkoistaminen ja avointen tietoverkkojen lisääntynyt käyttö ovat asettaneet uudenkaltaisia vaatimuksia näiden kohteiden suojaamiselle ja toimintojen turvaamiselle. Kehittynyt kybervaikuttamisen kyky pyrkii

hyödyntämään nimenomaan edellä kuvattua haasteita. Kyberympäristössä toteutettava vaikuttaminen voi aiheuttaa vaikutuksia fyysisessä toimintaympäristössä varsinkin, mikäli se toteutetaan yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin kohteisiin. Järvenpää kuvaa artikkelissaan esimerkkinä kohteensuojaamiseen liittyvän uhkamallin, jossa esimerkiksi kohteen kulunvalvontajärjestelmä lamautetaan kybermenetelmin ja tämän jälkeen kohteeseen isketään konventionaalisiin menetelmin. Lisäksi Järvenpään mukaan suojattavan kohteen toiminta voidaan lamauttaa ilman fyysistä tai kineettistä vaikuttamista, sillä suurin osa kriittisistä toiminnoista on automatisoitu ja siten alttiina kyberhyökkäyksille. Kyberympäristössä lamautetun kriittisen kohteen toimintahäiriöllä voi olla mittavat vaikutukset fyysiseen maailmaan, mikäli kyseessä on esimerkiksi veden- tai sähkön jakeluun taikka tietoliikenneyhteyksiin liittyvä toiminto. Edellä kuvatun perusteella Järvenpää esittää, että kybervaikuttamiseen vastaaminen saattaa edellyttää viranomaisten tehtävien ja toimivaltuuksien syvällistä pohdintaa ja niiden mahdollisia uudelleenjärjestelyitä.

Järvenpään (2017) mukaan paikallisjoukoista erityisesti sotilaspoliisi- ja maakuntakomppaniat koulutetaan kohteensuojaukseen ja yhteistoimintaan poliisin kanssa. Järvenpään mukaan harjoittelussa ja koulutuksessa käsiteltävät tilanteet ja tehtävät ovat huomattavasti monialaisempia ja laajempia kuin lainsäädäntö todellisuudessa mahdollistaa. Järvenpään artikkelin mukaan kohteensuojaukseen liittyvät toimivaltuusasiat rajoittavat jopa merkittävästi paikallisjoukkojen kykyä suojata yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin kohteita muualla kuin sotilasalueilla. Lainsäädännölliset seikat kuten este asevelvollisten asevelvollisuus lain (28.12.2007/1438) sekä lain asevelvollisuuslain 62 ja 78§:ien muuttamisesta (429/2017) mukaiseen käyttöön aseellisen, vaarallisen tai tavanomaisesta poikkeavan virka-avun tehtävissä heikentävät merkittävästi kohteensuojauksen onnistumismahdollisuuksia siviilialueilla. Järvenpään mukaan siviilikohdetta suojaavan joukon toimivaltuudet perustuvat rikoslain (39/1889) neljännen luvun 4§:n mukaiseen hätävarjeluun ja pakkokeinolain (22.7.2011/806) toisen luvun 2§:n mukaiseen yleiseen kiinniotto-oikeuteen. Tällöin kyse on poliisijohtoisesta tehtävästä.

Sotilasalueilla toteutettavien kohteensuojaustehtävien - ja muidenkin tehtävyyppien - toteutusta edesauttavat Järvenpään (2017) mukaan rikoslain (39/1889) ja puolustusvoimista säädetyn lain (11.5.2007/551) mahdollistamat keinot kuten henkilön kiinniotto. Haaste kuitenkin on Järvenpään mukaan, että suurin osa myös näistä toimivaltuusmahdollisuuksista kohdistuu nimenomaan puolustusvoimien vakituisen henkilökuntaan asevelvollisten sijasta. Edellä kuvatun perusteella asevelvollisia voidaan käyttää pääasiassa vain ilman aseita tapahtuvaan kohteiden vartiointiin. Tällaisen joukon kyky suojata kohdetta ja mahdollistaa sen häiriötön toiminta esimerkiksi aseellista hyökkäystä vastaan on Järvenpään mukaan melko rajoittunut. Tilanne on kuitenkin toinen, mikäli kyseessä on sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävä, jolloin toimitaan puolustusvoimista annetun lain (11.5.2007/551) 4§:n mukaisilla toimivaltuuksilla. Järvenpää jatkaa, että tällöin jopa tietyn koulutusvaiheen ylittäneitä varusmiehiä on mahdollista oikeuskanslerin (Valtioneuvoston oikeuskansleri, 2016)

OKV/50/20/2015 lausunnon mukaan käyttää maanpuolustustehtävissä. Järvenpää päätyy pohdintaan, jonka mukaan kohteen suojaustehtävän toteutusperiaatteen kannalta on oleellista määrittää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, toteutetaanko suojaus virka-apuna poliisille vai maanpuolustustehtävänä. Järvenpää näkee, että on perusteltua olettaa suojaustehtävien tapahtuvan valmiudenkohottamisen alkuvaiheessa virka-apuperusteisesti poliisiin ollessa toimivaltainen viranomaisena. Näiden toimivaltuuskokonaisuuksien negatiivisia vaikutuksia suojaustoimintaan on osittain mahdollista ehkäistä ja vähentää ottamalla suojattava kohde ja sen lähialue puolustusvoimien haltuun joko sopimalla asiasta maanomistajan kanssa tai puolustusvoimista annetun lain 14§:n mukaisin perustein. Perusteita edellä kuvatuille keinoille ei kuitenkaan aina ole olemassa.

Järvenpää esittää artikkelinsa (2017) johtopäätöksissä, että siviilikohteita suojattaessa haasteen toiminnalle asettavat niiden toimijoiden määrä, joiden intressit ja tehtävät vaativat toiminnan yhteensovittamista suojauksen toteuttamiseksi. Esimerkiksi kohteen tekninen valvonta on toteuttava yhteistoiminnassa poliisin, kohteen omistajan ja käyttäjän sekä mahdollisesti kohdetta vartioivan yksityisen vartiointiliikkeen kanssa.

Yhteistoimintatehtävän muiden viranomaisten ja kunnan johdon kanssa suunnittelu ja valmistelu tulee toteuttaa Komppanian taisteluohjetta (Maavoimien esikunta, 2008) mukailleen jo normaalioloissa ennen ensimmäisten tehtävien käynnistymistä ja joukkojen perustamista. Yhteistoimintaosapuolina Taisteluohjeessa mainitaan ainakin poliisi, pelastusviranomaisena sekä kunnan viranomaiset. Näistä poliisin kanssa toteutettavan yhteistoiminnan painopiste voi olla esimerkiksi paikallisen tason yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon tehtävissä. Pelastusviranomaisen ja paikallisjoukon yhteistoimintakeinoina voi olla esimerkiksi tiedonvaihto pelastustoimintaan ja sen vasteisiin liittyen. Kunnan viranomaisia ja yksityisiä yrityksiä sekä niiden suorituskykyjä on mahdollista käyttää esimerkiksi perustamista tukeviin toimiin.

Muiden viranomaisten tukemisen tehtävätyypillä on vahvoja yhtymäkohdita osana pidäkettä nähtävään valtion kykyyn ylläpitää häiriötilanteiden ja poikkeusolojen järjestelmiä ja toimintoja. Paikallisjoukot osaltaan mahdollistavat muiden toimijoiden keskittymisen ydintehtäviinsä muun muassa toissijaisten tehtävien vastuulle ottamalla ja tukitoimien toteuttamisella. Tästä käytännön tason toteutuksen esimerkkinä voidaan pitää kevään 2020 pandemiaan liittyntä Uudenmaan sulkua - operaatio Puomia (Rautiainen, 2020), jossa puolustusvoimat tuki poliisia liikenteenohjaus ja tarkastuspisteiden perustamisessa ja ylläpitämisessä. Tällä poistettiin muun muassa sisäministerin huoli poliisien määrän riittävydestä sulkun (Mörttin, 2021) ja mahdollistettiin poliisin resurssien riittävyys varsinaisiin ydintehtäviinsä (Rautiainen, 2020).

Vaikka Suomessa, kuten muissakin oikeusvaltioissa, lähtökohtana on, että sotilaat eivät osallistu yksityishenkilöön kohdistuviin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitotehtäviin vaan niistä vastaa siviiliviranomaisista poliisi, ovat puolustusvoimat ja sen paikallisjoukot velvoitettuja tukemaan muita viranomaisia. Puolustusvoimien virka-avusta ja tuesta on säädetty laissa puolustusvoimien virka-avusta poliisille (781/1980).

Paikallisjoukkojen tehtäviä ja roolia tarkasteltaessa voidaan havaita, ettei niitä ole tarkoitettu Hanskan artikkelissaan (2019) esittämään sotilaallisella voimankäytöllä uhkaamiseen pelotteen luomiseksi. Paikallisjoukkojen rooli voidaan enemmänkin määrittää osaksi pidäkettä. Tässä paikallisjoukkojen tehtäviä ovat sekä sotilaalliset tehtävät että muiden viranomaisten tukeminen. On myös vaikea kuvitella tilannetta, jossa paikallisjoukkojen vastuulle annettaisiin *kostoon* tähtäviä operatiivisia tai strategisia suorituskykyjä.

Sen sijaan Hanska kuvaa artikkelissaan, että pienen valtion valmistautuessa luomaan pidäkettä suurvaltahyökkääjää vastaan, pitää sen suunnitella puolustusratkaisunsa soveltuvaksi pitkittyneen konfliktiin, kuten menneillään oleva Itä-Ukrainan sota, vastaamiseen. Paikallisjoukoilta edellytetään tarvittaessa vielä asevoimien operatiivisten joukkojen operointikyvyn laskettua vielä puolustustaistelun jatkamiseen sissisodankäynnin keinoin (Hanska, 2019). Myös tähän voidaan paikallisjoukkojen nähdä kykenevän tuottamaan lisäarvoa paikallistuntemuksen ja yhteistoimintaverkostojen kautta.

Hanska (2019) jatkaa, että sekä eskalaatioon ja eskalaatiokontrolliin vastaimiseksi että niiden toteuttamiseksi konfliktitilanteissa edellytetään itselle suotuisaa asymmetriaa omissa puolustuksellisissa kyvykkyyksissä. Paikallispuolustuksen ja sen joukkojen avulla on mahdollista tarjota tätä asymmetriaa sekä alueellisesti, määrällisesti että laadullisesti.

Uskottavan pidäkkeen muodostuminen edellyttää kyvykkyyksien osittaista paljastamista ja viestimistä potentiaaliselle vastustajalle. Ennen tätä on kuitenkin toteutettava perinpohjainen analyysi siitä, mitkä tiedot ovat salassa pidettäviä ja mitkä esitetään julkisesti. Jotta omaa puolustuksellista kyvykkyyttä voidaan käyttää pidäkkeenä, on sen laadusta ja osittain määrästä viestittävä ulospäin (Hanska, 2019). Samaisesta viestinnästä on synergiaetuna saavutettavissa uskon rakentamista omaan järjestelmään omien kansalaisten keskuudessa. On kuitenkin huomioitava pidäkkeen ja puolustuksen ollessa erillisiä tehtäväkokoisuuksia, on niistä viestittävä myös eriävällä logiikalla.

Harjoitustoiminnalla on mahdollista paitsi lisätä osaamista välineiden ja niiden hyödyntämiseen tähtäävien taitojen kehittämiseen, myös Hanskan (2019) mukaan osoittaa sekä omalle väestölle että potentiaaliselle hyökkääjälle taitoa ja tahtoa näiden välineiden käyttöön. Se miten, miksi ja missä näitä välineitä tai joukkoja on suunniteltu käytettäväksi, on sen sijaan salassa pidettävää tietoa.

3.3 Keskeiset johtopäätökset

Voidaan todeta, että vaikka Suomen kokonaisturvallisuusmallia on rakennettu turvallisuuden teorioiden pohjalta toimintaympäristön muutoksen ajamana strategia-asiakirjoin, ei malli ole koskaan valmis, saati aukoton. Siksi toimintaympäristön arviointia ja analysointia on toteutettava jatkuvana prosessina, jonka tulisi kyetä tuottamaan mahdollisimman osuvia ja täsmällisiä arvioita turvallisuusympäristön tulevista muutoksista valtionjohton päätöksen teon tueksi.

Euroopan komissio (2020) toteaa turvallisuusunionistrategiassaan, että Covid-19-kriisi on muuttanut eurooppalaisten käsitystä turvallisuudesta ja turvallisuusuhkista. Komission mukaan kriisi on korostanut avointen strategisten riippumattomuuksien merkitystä sekä lisännyt tarvetta ottaa jokainen ala ja yksilö mukaan yhteisiin turvallisuustoimiin. Vain näin on komission mukaan mahdollista varmistaa jatkossa entistä varautuneempi, sietokykyisempi ja reagoitavalmiimpi Euroopan Unioni. Tätä mietintöä lukiessa herää väistämättä ajatus siitä, että miten tämä koko yhteiskunnan integrointi turvallisuustoimintoihin toteutetaan ja että voisiko paikallispuolustus olla tulevaisuudessa se suomalainen alusta, joka tämän toimeenpanisi?

Mahdollisimman toiminta- ja suorituskykyinen paikallispuolustus edesauttaa Suomen turvallisuutta monialaisesti. Ensinnäkin paikallispuolustuksen kokonaisuudella on mahdollista luoda kokonaisturvallisuuden tavoitteita edistäviä prosesseja. Toiseksi paikallispuolustuksen kokonaisuus luo alustan, jossa kansalaisia voidaan kouluttaa turvallisuuden eri tehtäviin lisäten näin koko yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Lisäksi paikallispuolustus on konsepti, joka parhaimmillaan voi toimia yhteistoimintafoorumina valtakunnalliselta viranomaisten aluehallintotasolta paikalliseen yksittäisen kansalaisen tavoittavaan turvallisuusvuorovaikutukseen.

Pandemian aiheuttama tarvikepula ja kriittisten toimitusketjujen häiriöt osoittavat, että elintärkeät suojattavat toiminnot voivat saada kriisin luonteen ja uhkan mukaisia ilmenemismuotoja. Täten suojattavien toimintojen ja kohteiden määrittelyssä on kyettävä jonkin asteiseen dynaamisuuteen ja uhkan tyyppilähtöisyyteen. Jo olemassa olevia suojattavien kohteiden ja toimintojen suunnitelmia tulee kyetä muuttamaan etupainoisesti tilannekehityksen niin edellyttäessä.

Teoreettisesti tarkasteluna paikallispuolustuksella on rooleja kokonaisturvallisuuden mallissa. Nämä ovat osatekijöitä nykyaikaisessa pidäkkeessä hybridi- ja osatekijöistä vastaan. Näin voidaan todeta, että mitä tehokkaammin kokonaisturvallisuudella ja paikallispuolustuksella voidaan varautua erilaisiin nykyisiin uhkiin, sitä voimakkaampaa pidäkettä on Suomi rakentamassa turvallisuusympäristönsä vakaana pitämiseksi.

Paikallisjoukkojen toiminnassa on selkeitä yhtäläisyyksiä Tynkkysen (2017) esittämään alivoimaisen taktiikkaan. Siinä puolustautuva alivoimainen kriisin osapuoli pyrkii hyödyntämään haitalliseen toimintaan vastaamisessa erityisesti alueensa erityisolosuhteita ja paikallistuntemusta. Suomen tapauksessa erityisolosuhteiksi voidaan nähdä kokonaisturvallisuuden mallin toimeenpano tehokkaan yhteistoiminnan kautta sekä korkeaa maan kansalaisten tahtoa puolustaa maataan. Paikallistuntemusta taas syvennetään jatkuvasti nimenomaan paikallisjoukkojen toteuttamana harjoittelun ja varautumisen muodoissa.

Paikallispuolustuksen systemisellä rakentamisella on teorian tasolla mahdollista edistää turvallisuusympäristön vakautta pelkkiin uhkiin vastaamista tehokkaammin. Samalla verkostoituneet systemiset suorituskyky- ja yhteistoimintarakenteet luovat kokonaiskyvykkyyden, jonka ennustaminen, arvioiminen ja laskelmoiminen on potentiaaliselle hyökkäjälle vaikeaa. Tällä on mahdollista saavuttaa Hanskan esittelemä Liddell Hartin ajatus hyökkäyksen

suunnittelumahdollisuuksien heikentämisestä ja täten hyökkäyksen todennäköisyyden laskemisesta. Näin on mahdollista päätyä tilanteeseen, jossa hybridivaikuttajan on lisättävä vaikuttamisensa resursseja ja volyyymiä tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tämä saattaa altistaa hyökkääjän virheille vaikuttamisessaan. Virheiden ja volyymin kasvava määrä nostavat hyökkääjän todellisen alkuperän määrittämismahdollisuuksia. Näin on mahdollista kyetä poistamaan tai ainakin heikentämään hybridivaikuttamisen hyökkääjän kannalta edullisia asetelmia, esimerkiksi attribuutio-ongelman suhteen.

Digitalisaation hyödynnettävyys ja sen mahdollistamilta vaikutuskeinoilta suojautuminen korostuvat tuoreen puolustusselonteon sisällöissä. Samanaikaisesti paikallispuolustuksen osalta korostetaan reserviläisten ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen kokonaisuuden roolia. Näiden aihepiirien linkityksen voidaan nähdä olevan yksi suurimmista hyödyntämähallisuuksista, sillä osaavia digitalisaation ymmärtäjiä on nykyaikana nimenomaan reserviläisissä ja vapaaehtoisissa osana muuta yhteiskuntaa, ei välttämättä niinkään osana normaaliolosten puolustusvoimia.

Paikallispuolustuksen rooli on siis moninainen; ennen varsinaista eskalaatiota toimia pidäkkeen luojana varautumalla omien tehtäviensä täyttämiseen. Eskalaation aikana tehtävät osin muuttuvat aktiivisiksi puolustukselliseksi toimiksi siellä, missä niitä edellytetään. Toisaalta alueellisesti muualla paikallisjoukot jatkavat edelleen pidäkkeen muodostamista ja eskalaatiokontrollia varautumalla puolustuksellisiin tehtäviinsä.

Jos – ja kuten edellä on esitetty – Venäjä näkee hybridivaikuttamisen kokonaisuuden merkittävä osana doktriiniaan ja Hanskan teoria pidäkkeen vaikuttavuuden arvioinnista vastustajan doktriinin näkökulmasta pätee myös hybridikontekstissa, tulisi tämän perusteella kiinnittää entistä enemmän huomiota ja allokoida resursseja hybridivaikuttamisen vastaisiin toimiin. Näin teoriassa olisi mahdollista vahvistaa Suomen pidäkettä Venäjän haitallisia toimia vastaan. Edellä kuvatun perusteella voidaan todeta paikallispuolustuksen kehittämisellä ja riittävien resurssien varmistamisella olevan Suomen turvallisuutta edistävä ja turvallisuusympäristöä vakauttava, olkoonkin pieni, vaikutus.

Monet tutkijat esittävät hybridivaikuttamisen tehokkaimmaksi vastatoimeksi korkeaa resillienssiä, joka ulottuu yhteiskunnan kriisin ja vaikuttamisen sietokyvystä aina yksilön resillienssiin asti. Tässä kokonaisuudessa paikallispuolustuksella, sen joukoilla ja suorituskyvyillä sekä prosesseilla on mahdollisuus vaikuttaa laajasti turvallisuutta edistäen ja turvallisuusympäristöä vakauttaen. Paikallispuolustuksen piirissä toteuttava vapaaehtoinen maanpuolustustyö edistää yksilöiden resillienssiä koulutuksen, opetuksen, varautumisen ja harjoittelun kautta. Paikallispuolustuksen kyvyillä on omien tehtäviensä puitteissa mahdollista varmistaa elintärkeiden toimintojen mahdollisimman häiriötön jatkuminen yhteistoiminnassa muiden tahojen kanssa.

Yhtenä paikallispuolustuksen kehittämistä ja voimallisempaa resursointia puoltavana asiakokonaisuutena voidaan esittää se tosiasia, ettei paikallispuolustuksella vastata vain sotilaallisiin ja näin puolustushallinnon alan vastuulla oleviin uhkiin. Paikallispuolustuksen tehtävät ja niiden toteuttamisen edellyttämät

yhteistoimintahot ja -verkot ovat valideja myös muissa uhkamalleissa ja niiden mahdollisesti aiheuttamissa häiriö- tai poikkeustilanteissa. Näin paikallispuolustusta ei tule nähdä vain sotilaallisena kyvykkyytenä, vaan kokonaisturvallisuuden monipuolisesti kietoutuneena toimijana, jonka mahdollisuudet turvallisuuden edistämiseen ovat mittavat.

On mahdollista – ja jopa todennäköistä – että aiemmin kuvattua siiloutumista tapahtuu pandemiaan vastaamisen tavoin myös tulevaisuudessa kriiseissä. Tällaisia tilanteita varten on ensiarvoisen tärkeää, että on olemassa tahoja, joilla on moninaisia ja monipuolisia suorituskykyjä erilaisiin uhkiin ja tilanteisiin vastaamiseksi. Tällaisilla kyvyillä – kuten paikallispuolustuksen kyvykkyydet – kyetään tukemaan toimivaltaista viranomaista laaja-alaisesti erilaisissa tilanteissa ja näin poistamaan siiloutumisen mahdollisia haitallisia vaikutuksia. Näitä kyvykkyyksiä tulee harjoituttaa yhteistoimintaan monipuolisesti eri toimijoiden kanssa kriisinajan toiminnan tehokkuuden ja oikeellisuuden varmistamiseksi. Tällä harjoittelulla kyetään myös osoittamaan päättäjille näitä kyvykkyyksiä, jolloin tietämys niistä on käytettävissä kriisinajan päätöksiä tehtäessä.

Kuten turvallisuusympäristön perusteita kuvaavassa luvussa sekä tässä luvussa on esitetty, edellyttää hybridivaikuttamiseen vastaaminen dynaamista valmiutta ja monipuolisia suorituskykyjä. Puolustautujan on omattava laaja-alaisia nopeasti ja joustavasti käyttöön saatavia kykyjä hybridivaikuttamisen tunnistamiseksi, torjumiseksi ja vaikutusten sietämiseksi. Nämä esitetyt kriteerit asettavat reunaehdot kaikille hybridisuojautumiseen liittyville turvallisuustoimijoille – siten myös paikallisjoukoille – ja niiden prosesseille.

Järvenpäänkin esittämä dilemma suurelta osin asevelvollisista koostuvien paikallisjoukkojen toimivaltuusperusteissa on merkittävä tehtävien toteuttamiskeinoihin vaikuttava kokonaisuus. Tämä osa-alue varsinkin toimintaa merkittävästi rajoittavine kokonaisuuksineen on kyettävä ottamaan huomioon lyhyellä aikavälillä paikallisjoukkojen tehtävien toteuttamisperiaatteita suunniteltaessa. Pidemmän aikajänteen perspektiivissä nämä havaitut toimintaa ja tehtävien täyttämistä rajoittavat toimivaltuuspuutteet on kyettävä poistamaan jo normaalioloissa kattavalla lainsäädäntöuudistuksella.

Toimivaltuuskokonaisuudet voivat olla kriittisiä tehtävien toteuttamisen lisäksi myös esimerkiksi luottamuksen rakentamisessa ja ylläpitämisessä viranomaisten toimintaan. Näin niiden osaamiseen ja kouluttamiseen tulisi panostaa entistä enemmän kaikissa henkilöstöryhmissä ja näin taata paitsi tehtävien tehokkaampi toteuttaminen, myös Suomen lakien ja asetusten mukainen viranomaisten toiminta kansalaisten ja yhteiskunnan luottamuksen ylläpitämiseksi.

Tehtävätyypeistä varsinkin kohteensuojauksen ja perustamisen näkökulmista suojattavat kohteet ja perustamispaikat tulee olla tiedossa jo normaalioloissa ennakoivan suunnittelun yhteydessä. Näin paikkoihin ja kohteisiin liittyen kyettäisiin mahdollistamaan häiriötilanteissa tai tehtävien alkaessa riittävät toimivaltuudet kohteiden suojaamiseksi ja mahdollisimman häiriöttömän toiminnan jatkumisen varmentamiseksi.

Julkisista lähteistä saatavan tiedon mukaan paikallisjoukkojen toteuttama aluevalvonta – eli toimintaympäristöstä kerättävä tietämys – tapahtuu fyysisen

ulottuvuuden ympäristöissä. Turvallisuusympäristöä kuvaavan luvun asiakokonaisuuksien perusteella lienee aiheellista kysyä, riittääkö tämä enää nykypäivän kompleksisessa toimintaympäristössä? Tulisiko tätä aluevalvontaa ulottaa myöskin ulottuvuuksiin kuten kyber- ja informaatioympäristöihin tarvittavien tietojen keräämiseksi?

Esitettyjen aluevalvonnan keinojen, tarkastus- ja tähystyspisteiden, partiointin, kuulostelun ja valvonnan sekä poikkeuksellisista tapahtumista ja henkilöistä raportoimisen, käyttö myös muissa kuin fyysisen toimintaympäristön ulottuvuuksissa tukisi kokonaisvalvonnan toteuttamista. Fyysistä ympäristöä vastaavalla tavalla esimerkiksi paikallisen verkon liikenteen solmukohtia olisi mahdollista valvoa kyberympäristössä. Väestön mielialoista ja käyttäytymisestä ja näin paikallisen informaatioympäristön tilasta olisi mahdollista saada merkittävää tietoa esimerkiksi sosiaalisen median kanavien ja alustojen seuraamisella.

Aluevalvonnan ja muun paikallisjoukkojen väestön keskuudessa toteuttaman toiminnan voimannäytöllisen näkökulman ei tulisi myöskään rajoittua nykytilanteessa näkymiseen ja toimintaan pelkästään fyysisessä ympäristössä. Aktiivinen toiminta muissa ympäristöissä ja esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla myös paikallisesti häiriötilanteissa luo kuvaa paikallisjoukkojen – ja täten koko turvallisuustoimijoiden kavalkadin – kokonaisvaltaisesta läsnäolosta ja toiminnasta. Näin kansalaisten luottamusta turvallisuustoimijoiden toimintaan on mahdollista kasvattaa samalla osoittaen vastustajalle jatkuvaa läsnäoloa ja valmiutta.

Tässä luvussa kuvatun perusteella voidaan luoda vastaus tutkimuksen alututkimuskysymykseen, *mitä ja mikä paikallispuolustus on sekä millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa*. Suomen julkishallinnon lähteiden perusteella paikallispuolustus on hallinnollisesti osa puolustushallintoa. Paikallispuolustus on osa puolustusvoimien organisaation joukkorakennetta, jota päivitetään tuoreen puolustusselonteon linjausten mukaisesti. Paikallispuolustuksen vastuulle siirretään suurin osa poistuvien alueellisten joukkojen tehtävistä. Julkisten lähteiden perusteella paikallispuolustus on kokonaisuus, joka on suunniteltu hyödynnettävän ensisijaisesti yhteiskunnan turvallisuustilanteista poikkeusoloissa. Nykyisellään paikallisjoukkojen keskeiseksi tehtäväksi esitetään rajoitetujen taistelutehtävien lisäksi joukkojen perustaminen, alueen valvonta, kohteen suojaus, erikoisjoukkojen vastainen toiminta, yhteistoiminta muiden viranomaisien ja kunnan johdon kanssa sekä muiden joukkojen tukeminen. Paikallispuolustuksen rooli osana kokonaisturvallisuuden mallia on kaksijakoinen. Yhtäältä se ensisijaisesti tulee puolustushallinnon vastuulle määritetyn puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon jatkumista. Toisaalta paikallisjoukoille on annettu sen tehtävien mukaisesti rooli myös muiden viranomaisien tukemisessa, jolloin se vähintään välillisesti tukee ainakin johtamisen, väestön toimintakyvyn ja palveluiden, henkisen kriinkestävyyden ja sisäisen turvallisuuden elintärkeiden toimintojen jatkumoa. Paikallisjoukkojen haasteet muodostuvat siitä, että ne ovat ensisijaisesti suunniteltu poikkeusoloihin. Näin niiden käyttöön saanti ja toimivaltuudet ovat vähintäänkin rajoittuneet muissa kuin konventionaalisen aseellisen sotilaallisen kriisin skenaarioissa.

4 MENETELMÄT

Tämän tutkielman tutkimusmenetelmä on pyritty määrittämään tutkimusongelman, tavoitteiden ja käytössä olevan oleellisen aineiston kannalta mahdollisimman optimaaliseksi. Tutkimusmenetelmän valintaan ovat lisäksi vaikuttaneet laaditun tutkimuksen laajuus opinnäytetyönä, siihen käytössä oleva aika sekä muut resurssit. Tutkijan aiemmat kokemukset ovat lisäksi vaikuttaneet tutkimusmenetelmien valintaan. Tehtyjen menetelmällisten valintojen on edellä mainittujen tekijöiden mukaisesti arvioitu olevan hyvin soveltuvia tähän tutkielmaan. Käytetyt tutkimusmenetelmät on pyritty kuvaamaan sellaisella tarkkuudella, että kuvauksen avulla tutkimus olisi mahdollista suorittaa mahdollisimman samankaltaisesti uudelleen.

4.1 Tutkimuksellinen lähestymistapa

Tutkimukselliseksi lähestymistavaksi ja tutkimusstrategiaksi valikoitui tapaustutkimus. Se soveltuu tutkimukselliseksi lähestymistavaksi, sillä tapaustutkimuksen luonteessa on ominaista, että sen sisällä voidaan soveltaa erilaisia menetelmiä tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Eriksonin ja Koistisen (2005) mukaan tapaustutkimuksen avulla on mahdollista ”tuottaa rikasta, monipuolista ja yhteen kietoutuvia rakenne- ja toimijasuhteita analysoivaa tietoa.”

Eriksonin ja Koistisen (2005) mukaan tapaustutkimus kannattaa valita lähestymistavaksi, kun jokin tai useat seuraavista ehdoista täyttyvät:

- 'Mitä-', 'miten-' ja 'miksi'-kysymykset ovat keskeisellä sijalla.
- Tutkijalla on vähän kontrollia tapahtumiin.
- Aiheesta on tehty vain vähän empiiristä tutkimusta.
- Tutkimuskohteena on jokin ajan elävässä elämässä oleva ilmiö.

Voidaan todeta, että kaikki esitetyt ehdot täyttyvät tässä tutkielmassa. Tutkimuskysymyksien asettelu nojautuu erityisesti laadullisiin ja moniulotteisiin kysymyssanoihin. *Millainen, miten ja miksi* sekä *mikä* ja *millainen* ovat asetetut kysymyssanat tutkimuskysymyksissä. Tavoitteena on tuottaa kattava kuvaelma paikallispuolustuksen kehitystarpeista muuttuvassa turvallisuusympäristössä – siis tämän ajan elävän elämän ilmiöstä. Kriisi, turvallisuusympäristön muutos ja kokonaisturvallisuuden malli ovat laajoja käsitteitä ja ilmiöitä, joiden kontrollointiin tutkijalla on vähän, jos lainkaan mahdollisuuksia. Kuvatut käsitteet ovat poikkeittieteellisiä, muun muassa kansainvälisen politiikan ja turvallisuuden ajamia kokonaisuuksia, joiden totaaliseen hallintaan ei yksittäinen ihmisryhmittymä, saati yksilö absoluuttisesti kykene. Lisäksi tutkimuskatsauksen perusteella voidaan havaita, että nimenomaisesti aiheena olevasta kokonaisuudesta on tehty vain vähän empiiristä tutkimusta ainakaan suojaustasoltaan julkisena.

Tutkielman aihepiiriin laajuus ja luonne aiheuttavat sen, että tutkielman lähdeaineisto on osin pirstaleinen ja monimuotoinen. Käytettävissä oleva, vain julkinen aineisto, lisää pirstaleisuutta. Aineisto koostuu valtionhallinnon strategia-asiakirjoista, aiemmista tieteellisistä tutkimuksista ja artikkeleista, asiantuntijoiden teemahaastatteluista sekä erilaisista uutis- ja medialähteistä. Myös tämä seikka huomioiden voidaan tapaustutkimusta pitää soveltuvana tutkimusstrategiana, sillä se mahdollistaa monipuolisten aineistonkeruumenetelmien hyödyntämisen ja soveltamisen. (Erikson & Koistinen, 2005).

Tässä tutkielmassa tapaustutkimusta sovelletaan konstruktivisen tutkimuksen kehyksessä. Se soveltuu tutkimusotteeksi tähän tutkielmaan, sillä sen avulla voidaan tuottaa innovatiivisia konstruktioita, eli rakenteita, joilla pyritään selittämään tai ratkaisemaan reaali maailman ongelmia. Näin kyetään tuottamaan sisältöä sille tutkimusalalle, joihin konstruktioita ja ratkaisuja pyritään soveltamaan. (Lukka, 2001). Tämän tutkielman konstruktiona toimii luotu modernin paikallispuolustuksen konseptiluonnos.

Tapaustutkimuksen yksi ja mahdollisesti ainoa kokoava tekijä on, että siinä tarkastellaan yhtä tai useampaa ´tapausta´ (*Case, Cases*). Näiden määrittely, analysointi, tulkinnat ja ratkaisut ovat tapaustutkimuksen keskeisin tavoite. (Erikson & Koistinen, 2005). Tässä tutkielmassa tapaukseksi määritellään hypoteettinen kriisiytyneen yhteiskunnan turvallisuusympäristön skenaario. Tämän kuvitteellisen tilannekehityksen seurauksena suomalainen kokonaisturvallisuus – varautuminen yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin – ajetaan pelkän varautumisen lisäksi käytännön testiin. Tämän luodun, joskin kuvitteellisen, tapauksen tarkastelun avulla on mahdollista päästä käsiksi siihen vallitsevaan toimintaympäristöön, jossa paikallispuolustuksen ja sen joukkojen toiminnan voidaan olettaa tapahtuvan. Kyseisen tarkastelun kautta on mahdollista havaita tutkielman teoriaosuudessa tunnistettuja turvallisuusympäristön muodostamia käytännön haasteita paikallispuolustukselle ja syventää näin tutkimusongelmaan vastaamista.

Tutkielman tapauksen määrittelyssä on pyritty kokonaisvaltaisesti kuvaamaan nykyaikainen ja lähitulevaisuudessa mahdollisesti esiintyvä laaja-alaista vaikuttamista käsittävä kriisi. Sen vaikutuksia Suomeen, suomalaiseen yhteiskuntaan, turvallisuustoimijoihin ja yksittäisiin kansalaisiin on pyritty kuvaamaan mahdollisimman realistisesti ja kattavasti. Vain näin kyetään tunnistamaan ne kehitystarpeet, joita nykyinen ja tuleva kriisi paikallisjoukoille ja koko kokonaisturvallisuuden mallille aiheuttaa.

Tapaustutkimuksessa tapauksen kontekstin muodostavat ne toimijat ja toiminnat, joihin valittu tapaus liittyy lähtökohtaisesti. Konteksti muodostuu muiden muassa tapauksen historiallisesta taustasta sekä laajemmasta ympäristöstä. (Erikson & Koistinen, 2005). Tässä tapauksessa kontekstin muodostavat erityisesti seuraavat seikat:

- Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttavat tekijät kuten, lähialueen poliittinen ja sotilaallinen kehitys, globalisaatio ja digitalisaatio.
- Suomen kokonaisturvallisuuden malli ja sen lähihistoria, nykypäivä ja lähitulevaisuus.

- Paikallispuolustuksen kokonaisuuden lähihistoria, nykypäivä ja lähitulevaisuus.

Tutkielman ajallinen rajausta ja aikakäsitteiden laajuus on esitelty tarkemmin tutkielman luvussa 1.3 *näkökulma ja rajaukset*.

Tapaustutkimuksen valinta lähestymistavaksi tai tutkimukselliseksi strategiaksi ei kuitenkaan ole ongelmattonta. Tapaustutkimusta on usein kritisoitu sen tarkkuuden puutteesta empiiristen aineistojen keruussa ja analyysissä. Usein sirpaleinen ja monisyinen aineisto nähdään edustavuudeltaan ja luotettavuudeltaan puutteellisena. Lisäksi tapaustutkimuksen nimikkeellä tehdään tutkimusta useilla tieteenaloilla, monenlaisista lähtökohdista ja erilaisin tavoittein, joten sille on vaikea antaa yleispätevää tai kattavaa määritelmää. (Erikson & Koistinen, 2005). Näin sen soveltaminen tapahtuu usein tutkijan tietoisten valintojen kautta, jolloin on mahdollista, että tapaustutkimuksen dynaamista luonnetta käytetään väärin ja väärin perustein. Nämä haasteet on tunnistettu myös tätä tutkielmaa tehtäessä. Tutkimuksen kritiikissä viimeisessä luvussa kuvataan, miten mainittu haaste vaikutti tutkimusprosessiin.

Tutkielman varsinainen tutkimusmenetelmä on edellä kuvatun perusteella määritetty menetelmätriangulaatioksi. Tässä triangulaatiossa hyödynnetään tapaustutkimukselle ominaisesti aineistoon, sen analysointiin ja tulkintaan sekä validointiin soveltuvia menetelmiä. Aineistonkeruu toteutettiin kirjallisuus- ja tutkimuskatsauksen sekä asiantuntijahaastatteluiden keinoin. Kerättävä aineisto on luonteeltaan pääsääntöisesti laadullista. Aineiston analysoinnissa noudatetaan täten pääsääntöisesti laadullisia menetelmiä. Analyysiä ei voida aineiston monialaisuuden takia nimetä noudattelemaan yhtä tiettyä menetelmää, vaan sitä toteutetaan aineistojen ominaisuuksien mukaisesti. Esimerkiksi viranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden toimintaa voidaan kuvata ja arvioida hermeneuttisen analyysin keinoin pyrkimyksenä syvällisen ymmärryksen saavuttaminen. (Jyväskylän yliopisto, 2015). Analyysimenetelmät on esitetty tarkemmin luvussa 4.5

Aineiston analysoimisen päämääränä oli tutkimuksen konstruktion, paikallispuolustuksen konseptiluonnoksen laatiminen. Konseptiluonnoksen teoriausta muodostettiin luvun 1.4 taulukon 1 tutkimuksen etenemisen mukaisesti tutkimuksen kolmannessa vaiheessa. Konseptin ensimmäinen luonnosversio laadittiin neljännessä vaiheessa ja sitä testattiin ja kehitettiin viidennessä vaiheessa. Kuudennessa vaiheessa luotu konstruktio arvioitiin ja sen tulokset kytkettiin takaisin teoriaan. Konseptin laatimisen menetelmät ja periaatteet on esitetty seuraavassa luvussa 4.2.

4.2 Konseptin laatiminen

Tutkimuksen teoria- ja tapausmäärittelyn osuuden perusteella saaduista tuloksista muodostettiin paikallispuolustuksen kehittämiseen tähtäävä konseptiluonnos. Konseptin luomisessa sovellettiin NATO:n (2021) suorituskykyjen

kehittämiseen tarkoitettua kansainvälistä Concept Development and Experimentation (CD&E) -prosessia. Konseptin määrittelyssä ja luomisessa sovellettiin Ville Halosen (2015) Maanpuolustuskorkeakoulussa laatiman *Viranomaisten yhteisen CBRNE-vastatoimintakonseptin kehittämismahdollisuudet* -diplomityön tuloksia. Työssään Halonen on tutkinut sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseen tarkoitettuja konsepteja todeten konseptoinnin olevan hyödynnettävissä toiminnan kehittämiseen. Halosen (2015) mukaan konseptin laadinnan yhtenä tarpeena on ennakoida muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia. Näin konseptin laatimista tutkielman konstruktiona voidaan pitää soveltuvana ratkaisuna, sillä kyseessä on nimenomaan sotilaallisen joukon suorituskyvyn kehittämistarpeiden tunnistaminen muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Työssään Halonen (2015) viittaa pohjoismaisen sotilasyhteistyöfoorumi NORDEFCON (2012) teokseen konseptien luomisesta ja peilaa näiden käytettävyyttä suomalaisen sotilaallisen viranomaisyhteistoiminnan suorituskykyjen kehittämiseen. Halonen (2015) on lisäksi vertaillut eri lähteiden konseptikäsitteen määritelmiä ja johtanut niistä oman määritelmänsä. Tämän mukaan konseptit ovat tulevaisuuteen suuntautuvia suorituskyvyn kehittämisen välineitä. Niissä kuvataan nykytila, arvio tilanteen kehittymisestä sekä ongelma, johon konseptilla vastataan. Lisäksi konseptit tarjoavat ratkaisun, kuvauksen tarvittavista suorituskyvyistä sekä siihen liittyvät riskit ja pohdinnan seurannaisvaikutuksista. (Halonen, 2015).

Halosen (2015) kuvaama ja työssään noudattelema NORDEFCON (2012) konseptien ja eksperimentoinnin kehitysmalli CD&E (*Concept Development & Experimentation*) kuvaa useita tarkastelukierroksia iteraation saavuttamiseksi. Tässä valittua ratkaisua tai konseptia kehitetään toistuvien eksperimenttien avulla. Vaikka tässä tutkielmassa luotua konseptia testataan, ei tutkielman laatimisen resurssien puitteissa ole mahdollista toteuttaa laajaa iteraatioon tähtäävä eksperimentointia. Näin tämän tutkielman loppuasetelma voidaan nähdä tulevien mahdollisten eksperimenttien lähtökohtana. NORDEFCON (2012) mallin mukaisesti konseptin kehittäminen päättyy valmiiseen konseptiin ennen sen käyttöönottoa. Tähänkään ei ole tämän tutkielman reunaehdoissa todellista mahdollisuutta, vaan varsinainen kehittäminen ja käyttöönotto tapahtuu paikallispuolustuksen suorituskykyjen omistavassa puolustusvoimissa ja muissa paikallispuolustuksen linkittyvissä organisaatioissa.

NORDEFCON mallia (2012) ja siitä Halosen (2015) johtamaa sovellutusta noudatetaan kuitenkin tämän tutkielman konseptin perusluonteessa. Tässä tutkielmassa, kuten CD&E-mallissa, *konsepti* on yleisellä tasolla oleva tiivis kuvaus ratkaisusta tiettyyn ongelmaan tai kuvaus ratkaisusta, jolla hyödynnetään esiin nousseita mahdollisuus, tavoitteena täyttää havaittu suorituskykyvaje.

Luotu konseptiluonnos pyrittiin testauttamaan asiantuntijaryhmän jäsenille sen edelleen kehittämiseksi ja luotettavuuden sekä uskottavuuden parantamiseksi. Konseptin testaukseen osallistui vain yksi asiantuntijaryhmän jäsen. Konseptiluonnoksen lopullisena tavoitteena on kuvata paikallispuolustuksen tulevaisuuden havaitut kehitystarpeet. Tavoitteena ei ole konseptissa kuitenkaan esittää keinoja näiden tarpeiden täyttämiseksi. Nämä keinot voivat toimia esimerkiksi tulevinä jatkotutkimusaiheina.

Tiedon suojaustasolta julkiseksi laadittavassa tutkielmassa ei ole tarkoituksen mukaista, eikä edes mahdollista, laatia operatiiviseen toimintaan keskittyvää tarkasti määritettyyn suorituskyvyn kehittämiseen tähtäävää vahvasti nykytilanteeseen ja sen todellisuuteen nojaavaa konseptia. Tätä työtä tehdään todennäköisesti puolustusvoimissa virkatyönä salattavuusasteeltaan muina kuin julkisina kokonaisuuksina. Näin tässä tutkielmassa on hedelmällistä tarkastella pääasiassa strategisen tason kokonaisuuksia, joiden aikajänne sijoittuu lähitulevaisuuteen, muttei rajaudu tarkasti mihinkään tiettyyn aikaan. Nykytila tunnustetaan siltä osin kuin se on julkisista lähteistä tehtävissä, mutta konseptin laadinnan fokus ulottuu tulevaisuuteen ja sen haasteisiin vastaamiseen. Tavoitteena ei ole tarjota teknisellä, taktisella tai operatiivisella tasolla ratkaisua kuvattuun haasteeseen, vaan hahmottaa niitä kokonaisuuksia joihin tulevaisuuden paikallispuolustuksella olisi vastattava.

Alla (kuvio 6) on esitetty mukailten Halosen (2015, s. 32) ja NORDEFCON (2012, s. 21) kuvaamaa suorituskyvyn kehittämisen yleisperiaatetta. Kuviossa on korostettu tässä tutkielmassa käsiteltävät osakokonaisuudet.

KUVIO 6 Suorituskyvyn kehittämisen yleisperiaate.

4.3 Aineiston- ja tiedonkeruu

Tutkielman aineistonkeruusuunnitelma on esitetty liitteessä 3. Aineistonkeruu on jatkunut käytännössä kaikissa taulukon 1 mukaisissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkielman aihealueen laajuudesta johtuen tutkielman lähdeaineisto muodostui osin sirpaleiseksi. Lähdeaineisto oli hankittava tutkielman eri osa-alueiden jaottelun mukaisesti. Nämä aihealueet voidaan jakaa seuraavasti:

- 1) Suomen turvallisuusympäristö ja sen muutos
 - 1.1) Venäjä
 - 1.2) Suomen sisäinen turvallisuus ja siihen vaikuttavat tekijät
 - 1.3) Euroopan turvallisuusympäristö
- 2) paikallispuolustus
- 3) kokonaisturvallisuus.

Suomen turvallisuusympäristön kehittymistä kuvaavia lähteitä on saatavilla runsaasti ja monialaisesti. Kaikkien näiden teosten sisällyttäminen tähän tutkielmaan on käytännössä erittäin vaikeaa ja osin tarpeetonta. Näin tähän osioon on valittu lähteitä, jotka kuvaavat täsmällisesti ja ajanmukaisesti sitä kehitystä, joka on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan turvallisuusympäristön kehittymiseen. Lähdeaineiston keruu keskittyi painopisteisesti turvallisuusympäristöä käsittelevän, luvussa 2.1.1 esitetyn Tangin (2004) teorian, edellyttämiin kokonaisuuksiin.

Valtioneuvoston eduskunnalle antamat selonteot määrittelevät lähtökohdat Suomen harjoittamalle pitkäjärteisellem politiikalle. Marinin hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko julkaistiin syksyllä 2020. Siinä arvioidaan Suomen toimintaympäristöä ja esitetään ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset tavoitteet ja painopisteet Suomen turvallisuuden edistämiseksi ja vahvistamiseksi. Selonteossa kuvattu toimintaympäristöanalyysi ohjasi tulevan puolustuselonteon valmistelua. (Valtioneuvosto 2020). Syyskuussa 2021 julkaistiin Valtioneuvoston (2021) puolustuselonteko, jossa kuvataan turvattavan Suomen puolustuskyky jännitteisessä ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Lisäksi selonteon kuvataan luovan edellytykset koko maan kattavan ja kaikki operatiiviset toimintaympäristöt huomioivan puolustusjärjestelmän ylläpidolle ja kehittämislle. Näiden ohella selonteko linjaa valmiuden ylläpitämisen, asevelvollisten kouluttamisen sekä uusien suorituskykyjen kehittämisen edellyttämän henkilöstötarpeen ja taloudelliset voimavarat. (Valtioneuvosto, 2021). Kuvatuin perusteella julkaistut uusimmat selonteot toimivat luotettavina ja uskottavina pohjalähteinä Suomen turvallisuusympäristön määrittelylle ja arvioinnille.

Yhtenä keskeisenä lähteenä tämän tutkimusprosessin tutkijan esiyymmärryksen muodostuksessa ja turvallisuusympäristön kehittymistä koskevassa teoriassa toimii Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon laitoksen julkaisusarja *Tuleva sota*. Julkaisusarjassa Maanpuolustuskorkeakoulun professorit Vesa Tynkkynen, Mikä Hyytiäinen ja Jari Rantapelkonen Sotataidon laitokselta käsittelevät sodankäynnin tulevaisuutta, sen ennakoitua ja arvioivat mahdollista tulevaa kehitystä. Julkaisusarja on jaettu kolmeen osakokonaisuuteen, joissa käsitellään:

- 1) Professori Vesa Tynkkynen johdolla menneen vuosisadan sodan kuvaa.
- 2) Professori Mikä Hyytiäisen toimittamana nykyaikaisen sodan kuvia.
- 3) Professori Jari Rantapelkosen johdolla tulevaisuuden sodan kuvia.

Tutkimussarja pyrkii kokonaisuudessaan vastaamaan väljästi tutkimuskysymykseen: ”miten tuleva sota ja sodankäynti on eri aikoina nähty (sodan kuvat) ja kuinka sodankäynnissä on onnistuttu tulevaisuus näkemään?” (Maanpuolustuskorkeakoulu, 2017 a&b; Maanpuolustuskorkeakoulu, 2018).

Kuten vuoden 2017 puolustuselonteossa todetaan, Suomen sotilaallinen toimintaympäristö ja täten koko turvallisuusympäristö on muuttunut. Jännitteet Itämeren alueella sekä Arktisella vyöhykkeellä ovat lisääntyneet Venäjän Ukrainassa toteuttamien toimien ansiosta. Lisäksi todetaan, että Suomen kohtaama keinovalikoima olisi kriisitilanteissa laaja ja monipuolinen. (Valtioneuvosto 2017). Näin ollen tässä tutkielmassa on syytä tarkastella Venäjän kehitystä turvallisuusympäristöömme vaikuttavana tekijänä. Aihetta käsittelevät lukuisat niin kotikiin ulkomaiset lähteet. Näistä keskeisiä ovat Maanpuolustuskorkeakoulun Venäjä-julkaisut sekä NATO:n julkaisemat Venäjää käsittelevät artikkelit. Tähän tarkasteluun pääasiallisina lähteinä käytetään seuraavia teoksia:

- 1) Puolustusministeriön *Voiman Venäjä -hankkeen* loppuraportti.
- 2) Maanpuolustuskorkeakoulun professori Pasi Kesselin toimittama *Venäjän asevoimat muutoksessa: kohti 2030-lukua*.

Paikallispuolustusta käsittelevä varsinainen teoria-aineisto on puolustusvoimien tuottamaa. Puolustusvoimien tuottama materiaali on usein julkisuuslain mukaisesti salassa pidettävää ja näin turvallisuusluokiteltua. Täten varsinaisen paikallispuolustusta käsittelevän primääriaineiston hyödyntäminen tässä tutkielmassa on poissuljettua. Sen sijaan paikallispuolustukseen liittyvää aineistoa on saatavissa muun muassa puolustusvoimien ja sen henkilöstön media-artikkeleista ja haastatteluista. Lisäksi aineistoa oli mahdollista syventää asiantuntijahaastatteluin.

Puolustusvoimien julkisia asiakirjoja ja asiantuntijoiden tietämystä on mahdollista hyödyntää tutkielman lähdeaineistona, mutta se edellyttää tutkimusluvan saamista. Tutkimuslupa on anottu puolustusvoimilta perustelujen kera. Puolustusvoimien myöntämä tutkimuslupa on esitetty liitteessä 1.

4.4 Asiantuntijahaastattelut

Tutkielman konseptiluonnoksen luomisessa hyödynnetään CD&E-prosessin mukaisesti asiantuntijaryhmittymää ja sen kollektiivista osaamista. Asiantuntijaryhmään sitoutettiin henkilöitä, joiden kokemuksen ja asiantuntijuuden avulla kyettiin muodostamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva turvallisuusympäristön muutoksesta ja paikallispuolustuksen kehitystarpeista. Asiantuntijoiksi valittiin henkilöitä, jotka virka-asemansa puolesta ovat toimineet tai toimivat kokonaisturvallisuuden kentässä johto-, suunnittelu- tai asiantuntijatehtävissä. Kokoonpano pyrittiin muodostamaan mahdollisimman heterogeeniseksi ja monipuoliseksi. Asiantuntijoilta pyydettiin haastattelutilaisuuden ohessa lupa heidän nimensä ja arvonsa sekä asemansa julkaisemiseksi tutkimusraportissa.

Asiantuntijaryhmä koostui seuraavista henkilöistä, joiden haastattelut toteutettiin kuvatussa aikataulussa etähaastatteluin:

- Hänninen, Timo. (2021). Maavoimien koulutuspäällikkö, everstiluutnantti. Etähaastattelu toteutettiin 16.4.2021.
- Hyytiäinen, Mika. (2021a). Sotilasprofessori, eversti (EVP). Etähaastattelu toteutettiin 5.5.2021.
- Schneider, Andreas. (2021). Huoltovarmuuskeskuksen valmius- ja turvallisuuspäällikkö. Etähaastattelu toteutettiin 7.5.2021.
- Franzen, Johanna. (2021). Kouvolan kaupungin turvallisuuspäällikkö. Etähaastattelu toteutettiin 17.5.2021.
- Nurmi, Jukka. (2021). Puolustusvoimien koulutuspäällikön sijainen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkastaja, eversti. Etähaastattelu toteutettiin 29.6.2021.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina temahaastatteluina. Teemat linkitettiin tämän tutkielman aihealueisiin sekä Ville Halosen (2015) Maanpuolustuskorkeakoulun diplomityössään määrittelemään suorituskykyjen kehittämiseen

tähtäävään konseptimalliin. Vaikka haastattelut pyrittiin toteuttamaan liitteessä 2 esitetyn haastattelulomakkeen rakenteita ja teemoja seuraten, myös haastatteluvien esiin nostamat kokonaisuudet oli mahdollista sisällyttää haastatteluun ja siitä muodostettavaan aineistoon. Asiantuntijoille lähetettiin liitteen 2 mukaisen aineiston lisäksi tutustuttavaksi puolustusvoimien myöntämä tutkimuslupa (liite 1), tutkielman aineistonkeruusuunnitelma (liite 3) ja tutkielman tietosuojailmoitus (liite 4).

Asiantuntijaryhmän haastatteluja ja lausuntoja hyödynnettiin tutkielman vaiheissa 4–5, joissa laadittu konseptiluonnos on esitetty, altistettu kritiikille ja päivitetty saatujen havaintojen mukaisesti. Asiantuntijoille painotettiin haastattelutilanteiden yhteydessä työn julkista suojaustasoa.

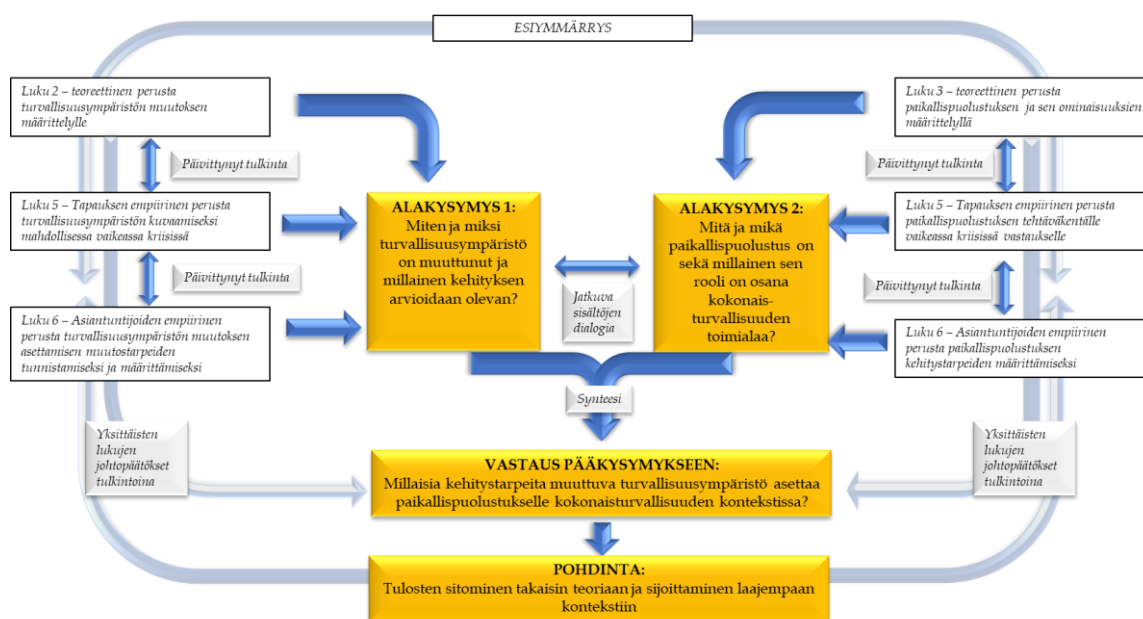
4.5 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa hyödynnettiin hermeneuttista lähestymistapaa, jolla tarkoitetaan tulkinnan kautta tapahtuvaa tiedon asteittaista rakentumista esiymmärryksestä synteisiin. Hermeneuttisen metodin tavoitteena on ymmärtää eri tekstejä, sisältöjä ja ilmiöitä huolellisen tulkinnan avulla. (Prasad, 2002). Hermeneuttiseen otteeseen oleellisesti kuuluva itsekritiikin osio on esitetty tutkielman luvussa 7.1.

Hermeneuttisen otteen yksi keskeinen keino on hermeneuttisen kehän hyödyntäminen. Siinä tiedon muodostaminen alkaa tietyistä lähtökohdista ja palaa takaisin niiden oivaltamiseen ja ymmärtämiseen. Hermeneuttisessa, jatkuvasti toistuvassa kehässä tutkija käy läpi aineistoaan monta kertaa pyrkien vapautumaan omista esteistään ymmärtää tutkimuskohdetta. Kehää kiertäessä tutkija toisaalta lähenee jatkuvasti tutkimuskohdettaan, toisaalta syventää omaa itseymmärrystään. (Anttila, 2000). Tämän tutkielman tutkimuskohteen, turvallisuusympäristön, ytimen ollessa yhtäältä laaja-alainen globaali ilmiöpohjainen ja osin abstrakti kokonaisuus, on sitä tuloksellista lähestyä hermeneuttisen kehän avulla. Turvallisuusympäristö siihen vaikuttavine kokonaisuuksineen on kohde, joka edellyttää jatkuvaa tiedon syventämistä ymmärryksen laajentamiseksi.

Hermeneuttisessa kehässä tutkijan oma lähteiden perusteella muodostunut käsitys tutkimusongelmasta esitetään tutkijan synteisinä. Tässä tutkielmassa synteesi on esitetty luvussa 7. Tämä synteesi esittää yhden tulkinnan tutkimusongelman ratkaisuksi. Se päättää tämän tutkielman tiedollisen käsittelyn, mutta jättää synteessin ja siten hermeneuttisen kehän avoimeksi. Tähän jatkoanalyysiin on kannustettu tämän tutkielman jatkotutkimusaiheiden luvussa 7.2.

Tässä tutkielmassa hermeneuttinen kehä eteni kuvion 7 mukaisesti siten, että esiymmärryksen hankkimisella (tutkielman vaihe 1) täsmennettiin ja laajennettiin sitä esiymmärrystä, joka tutkijalle oli muodostunut aiempien kokemusten muodossa. Esiymmärryksen laajentaminen toteutettiin erityisesti turvallisuusympäristöä, tulevaisuuden kriisin kuvaa, kokonaisturvallisuutta ja paikallispuolustusta käsittelevän, alaluvussa 4.3 esitetyn aineiston avulla. Esiymmärryksen syventämistä jatkettiin tutkielman vaiheissa 2–3 hankkimalla lisää edellä kuvattuja aihekokonaisuuksia käsittelevää aineistoa ja analysoimalla niiden sisältöjä. Tutkielman vaiheen 4 analyysin tavoitteena oli tuottaa asiantuntijahaastatteluiden konseptiin tähtäävä luonnos, jota täydennettiin myöhemmin haastatteluissa. Vaiheessa 4 muodostettiin ensimmäisen tulkinta tutkimusongelmaan vastaamisesta. Tätä tulkintaa syvennettiin analysoimalla asiantuntijahaastatteluiden aineisto myöhemmin kuvattavalla tavalla. Tämän tutkielman hermeneuttisen kehän viimeisessä vaiheessa esiymmärryksen laajentamisen, teoriaan tutustumisen ja asiantuntijahaastatteluiden avulla tuotettu tulkinta tutkimusongelman ratkaisusta asetettiin tutkimuksen tapauksen (luku 5) kontekstiin, jolloin tätä tulkintaa kyettiin edelleen syventämään. Lopullinen tulkinta esitetään tutkielman konstruktiona tuotetun modernin paikallispuolustuksen konseptiluonnoksen muodossa luvussa 6. Lopuksi tulkintaa ja sen merkityksiä suhteessa teoriaan pohdittiin tutkielman vaiheessa 7. Tämä pohdinta on esitetty tutkielman luvussa 7. Tässä yhteydessä toteutettiin myös hermeneuttiseen otteeseen oleellisesti liittyvä itsekritiikin osio, joka on esitetty luvussa 7.1.

KUVIO 7 Tutkielman tulkinnan rakentuminen.

Asiantuntijahaastatteluiden aineisto analysoitiin haastatteluiden litteroinnin jälkeen teemoittelun, tyypittelyn ja koodauksen keinoin analyysimatriisissa, josta on esitetty esimerkki liitteessä 5. Tästä käsitellystä informaatiosta laadittiin synteesi, jonka perusteella luotiin Halosen (2015) diplomityön esittelemän konseptin

rakentamisen periaatteen mukaisesti konseptiluonnos paikallispuolustuksen kehitystarpeista turvallisuusympäristön muutokseen vastaamiseksi.

Liitteen 5 esimerkin mukainen analyysimatriisi sisälsi yhteensä noin 160 riviä ja 10 saraketta. Näin matriisiin muodostui noin 1600 tietuetta. Näitä asiantuntijoiden lausunnoista koostuvia ja Halosen diplomityön mukaisen konseptin rakennuksen ryhmittelyä noudattelevia tietueita hyödynnettiin luvussa 6 kuvatussa paikallispuolustuksen konseptiluonnoksessa.

Tutkielman vaiheessa 6 toteutettiin taulukon 1 mukaisesti jatkoanalyysi konseptin sisältöjen merkityksistä, uskottavuudesta ja luotettavuudesta. Konseptiluonnoksen tuloksia peilattiin lukujen 2 ja 3 teoriaan, jonka tuloksena arvioitiin konseptin sisältöjen laajempaa merkitystä ja kontekstia.

4.6 Raportointi- ja tulosten esittäminen

Tutkielman raportoinnin toteutus ja tutkimusprosessin eteneminen on kuvattu luvussa 1.4. Tutkimuksen raportointi on ollut koko prosessin mittainen projekti. Tutkielman raportointi käynnistettiin vuoden 2020 syksyllä minigradun laatimisen muodossa. Tutkimusraporttiin kirjattiin jatkuvasti hermeneuttisen kehäanalyysin tulkintojen vaiheita näiden dokumentoimiseksi. Raportointia toteutettiin työtehtävieni ohella ajallisesti hajanaisesti. Raportoinnin viimeistely toteutettiin vuosien 2021 ja 2022 vaihteessa.

Määritettyyn tutkimusongelmaan vastataan tässä raportissa siten, että päättökysymys *millaisia muutostarpeita kehittyvä turvallisuusympäristö asettaa paikallispuolustukselle kokonaisturvallisuuden kontekstissa?* jaettiin kahteen pääosaan ja niitä kuvaaviin alakysymyksiin:

- 1) *Miten ja miksi Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan?*
- 2) *Mitä ja mikä paikallispuolustus on sekä millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa?*

Kuvattuihin alakysymyksiin vastataan kaksivaiheisesti siten, että vastausten teoriaperusta luodaan tutkielman teoriaosiossa luvuissa 2 ja 3. Teoriavastauksia täsmennetään kummankin alatutkimuskysymyksen osalta empiirisessä osiossa raportin pääluvun 5 päätteeksi alaluvussa 5.4. Nämä alakysymysten ratkaisut mahdollistavat tutkimusongelmaan vastaamisen luvussa 6.

Tutkimusongelmaan vastataan paitsi kirjallisen tulkinnan, myös visuaalisen esitysmallin avulla. Kokonaisvaltaisimman ratkaisun tutkimusongelmaan tarjoaa luku 6, joka esittelee muodostetun tulevaisuuden paikallispuolustuksen konseptin.

5 TAPAUS - KRIISIYTYNYT SUOMI

Tässä luvussa määritetään ja kuvataan se kuvitteellinen, mutta mahdollinen konteksti, jossa paikallisjoukot voisivat lähitulevaisuuden kriisiytyneessä tilanteessa toimia. Vaikka kuvattu skenaario on kuvitteellinen, pohjautuu se asiantuntijalähteisiin, jotka pyrkivät kuvaamaan mahdollisen kriisitilanteen piirteitä ja vaikutuksia. Näin tapauksena toimivan kuvaelman voidaan nähdä toimivan yhtenä arviona mahdollisesta kriisistä Suomessa ja sen turvallisuusympäristössä. On kuitenkin huomioitava, kuten Tynkkynen (2017) toteaa, että tulevan kriisin arviointiin liittyy arvaamattomuus. Täten tässä luvussa kuvattu tapaus on vain yksi mahdollinen tulevaisuuden kehityskulku monien muiden joukossa. Toisaalta Kuusisto (2018) mukaillen, arvio turvallisuusympäristön kehittymisestä määrittää tulevaisuuden tekemisen mahdollisuudet. Siksi on perusteltua esittää kuvaus mahdollisesta tulevasta kehityskulusta siihen vastaamiseksi.

Tapauksen määrittelyssä hyödynnettiin Suomen ja sen lähialueiden asiantuntijaorganisaatioiden ja yksittäisten asiantuntijoiden arvioita ja ennustuksia lähitulevaisuuden turvallisuusympäristön luonteesta. Näistä keskeisimpiä ovat Huoltovarmuuskeskuksen *Huoltovarmuuden uusi normaali – Skenaarioita Post-Covid-maailmasta ja niiden vaikutuksista huoltovarmuudelle* -raportti (Fjäder ym., 2020), Suojelupoliisin *vuosikertomus ja -kirja* vuodelta 2020 (Suojelupoliisi, 2020a; Suojelupoliisi, 2020b) sekä puolustusministeriön *Voiman Venäjä* -julkaisun Venäjän kehitystä kuvaavat skenaariot. Nämä lähteet valikoituivat tapauksen määrittelyssä hyödynnettäväksi niiden ajantasaisuuden ja turvallisuusympäristöä kokonaisvaltaisesti kuvailevan sisältönsä vuoksi.

Kuvattavan tapauksen toimintaympäristöä muovaavat vallitsevat megatrendit ja niiden vaikutukset. Tapauksessa digitalisaation uskotaan jatkuvan ja voimistuvan (Fjäder ym., 2020) aiheuttaen teknologian entistä voimakkaamman sulautumisen kaikkeen (Dufva ym., 2020). Suomen väestön nähdään ikäänntyvän ja monimuotoistuvan sekä talouden kärsivän lukuisista epävarmuuksista. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin perinteiset roolit ovat muutoksessa myös turvallisuuden alalla. Globaali eriarvoistuminen jatkuu eikä ilmastokriisiä saada pysäytettyä. (Dufva ym., 2020).

Huoltovarmuuskeskuksen raportissa esitetään neljä vaihtoehtoista uutta pandemian jälkeistä normaalia:

- 1) Muurien varjossa, jossa korostuu protektionismi ja nationalismi vahvistuvat.
- 2) Globaalisuuden paluu, jossa globalisaatio jatkaa kiihtyvänä yhdistäen maailmaa entisestään.
- 3) innovaatiot pelastavat, jossa teknologian innovaatioin avulla kyetään edistämään kasvua ja kehitystä luoden näin vakautta ja
- 4) Kriisien maailma, jossa pahin mahdollinen on tapahtumassa aiheuttaen pandemiasta muodostuneita seurannaisvaikutuksia globaaliin turvallisuusympäristöön. (Fjäder ym., 2020).

Näistä tapauksessa hyödynnettäväksi valittiin kriisien maailma, joka turvallisuuden näkökulmasta haastavimpana kokonaisuutena luo hedelmällisen tarkastelualustan myös Suomen kokonaisturvallisuusjärjestelmälle ja paikallispuolustukselle osana sitä.

Tapauksessa Suomen turvallisuusympäristöön merkittävästi vaikuttavan Venäjän kehitysnäkymiä peilataan puolustusministeriön (2019) Voiman Venäjä -julkaisussa kuvattuihin Venäjän mahdollisiin tulevaisuuksiin. Niistä hyödynnetään erityisesti Venäjän kannalta aiempaa kehitystä heikompia skenaariota, sillä sen toteutuminen loisi kasvavaa epävakautta myös Suomen turvallisuusympäristöön, kuten tutkielman luvussa 2 on esitetty. Tapauksessa oletetaan Venäjän valtionjohdon pysyvän nykyisen mukaisena ja siten vallitsevan poliittisen linjan säilyvän. Lalun (2016) mukaan tämä on keskeinen kokonaisuus arvioitaessa Venäjän tulevaa toimintaa ja kehityskulkuja.

Tapauksen taustalla vaikuttavana ajatuksena on kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän romahdus ja turvallisuuskehityksen ja hallinnan muuttuminen kohti anarkiaa. Tämä kehityskulku mahdollistaa autoritäärisille valtioille oman kansallisen turvallisuuden turvaamisen lisäksi vaikutusvallan kasvattamisen globaalissa turvallisuustilassa. Tapauksen skenaario ei kuitenkaan ole eska-loitunut laajamittaiseksi monen valtion väliseksi konventionaaliseksi sodaksi. Sen uhkaa on kuitenkin ylläpidetty painostuksen ja retoriikan keinoin, mutta lo-pullisen sopuun ei kansainvälisesti ole päästy. (Forsström, 2016).

5.1 Kriisin taustat ja luonne

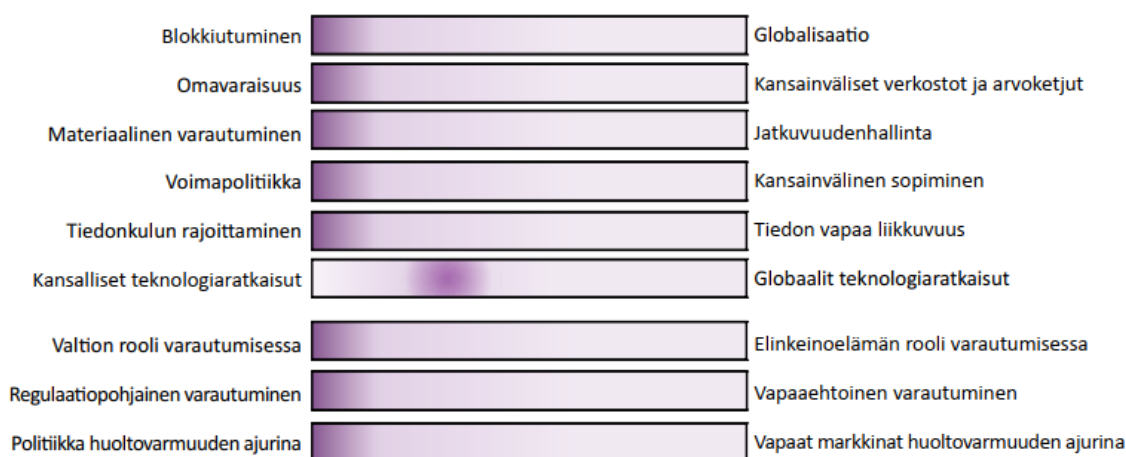
Vuonna 2020 käynnistynyt globaali Covid-19-pandemiatilanne muokkasi myös Suomen turvallisuusympäristöä. Viimeistään pandemia osoitti, että globaalista turvallisuusympäristöstä oli tullut entistä arvaamattomampi ja yllätyksellisempi. Yhä useampi vakuuttui jo pandemian ensimmäisen aallon aikana siitä, että maailma tulisi muuttumaan pysyvästi koronakriisin seurauksena (Dufva ym., 2020).

Pandemian hallinnan eriarvoisuuden johdosta globaali tilanne kriisiytyi erityisesti pandemian pahiten koettelemilla alueilla aiheuttaen laajan pakolaisvirtojen aallon. Valtioiden väliset suhteet ovat kiristyneet entisestään. Pakolaisiin kohdistuvat ennakkoluulot, pelko ja viha ovat kasvaneet parempiossaisten yhteiskuntien kansalaisten keskuudessa. Pakolaisia on yritetty käännättää väkivaltaisesti ja suljettu leireille. (Fjäder ym., 2020) Pakolaiskysymys on jakanut entistä voimakkaammin myös suomalaista yhteiskuntaa lisäten polarisaatiota.

Pitkittynyt pandemia ja sen seurannaisvaikutukset taloudelle ovat vieneet kokonaisia kansantalouksia polvilleen romahduttaen useiden alojen peruselinkeinoja. Myös ruokahuolto on vaikeuksissa useilla alueilla. Pahiten kärsineillä alueilla korruptio, järjestäytynyt rikollisuus, terrorismi ja väkivaltainen aktivismi ovat kasvaneet. Kansainväliset toimitusketjut ja raaka-ainesatavuudet ovat merkittävästi häiriintyneet lisäten valtioiden välistä vastakkainasettelua ja nationalismia. Edellytykset rauhanomaiselle sopimiselle kansainvälisen järjestelmän avulla ovat heikentyneet merkittävästi. (Fjäder ym., 2020).

Kansalaisten reaktio ympäröivään epävarmuuteen, lisääntyvään niukkuuteen ja kasvaviin jännitteisiin on omaehtoisen varautumisen vahvistaminen (Fjäder ym., 2020) sekä entistä vahvempi hakeutuminen oman ideologian mukaisiin leireihin. Valtiot, maakunnat, kaupungit ja kunnat ovat ryhtyneet omiin varautumisjärjestelyihin asukkaiden perustoimeentulon turvaamiseksi pitkittyneessä häiriö- ja poikkeustilanteessa (Fjäder ym., 2020).

Alla esitetyssä kuviossa Fjäder kumppaneineen (2020, s. 29) kuvaa skenaariossa korostuvat muutosvoimavarat vastakkaisuuksien kautta. Kuvio havainnollistaa, mitä skenaario tapahtumakulut edellyttävät erityisesti huoltovarmuuden näkökulmasta.

KUVIO 8 Tapauksessa korostuvat muutosvoimavarat

Selviytyäkseen valtioiden on joko eristäydyttävä tai liittouduttava. Euroopassa NATO:n kannatus on ennätysellinen ja jäsenmaita on kehoitettu vähintään tuplaamaan puolustusmäärärahansa. Euroopan Unioni on menettänyt perinteistä vaikutusvaltaansa, mutta saavuttanut lisäarvoa tukemalla yhteiseurooppalaista puolustusteollisuutta ja turvallisuusyhteistyötä. Euroopassa sotatalous on alkanut kilpailla markkinatalouden kanssa vaikutusvallasta. (Fjäder ym., 2020).

Globaali kehitys heijastuu myös Suomen turvallisuusympäristöön. Liittoutumattomassa Suomessa NATO:n kannatus on noussut, sillä heikentynyt turvallisuustilanne ja Venäjän kasvaneet aggressiot ovat nostattaneet huolen Venäjän vaikutuspiiriin päättämisestä. Suomi panostaa puolustuksensa uskottavuuden lisäämiseen muun muassa keskeisten suorituskykyjen hankkimisella ja joukkorakenteiden uudistuksilla. Puolustuksen kehittämistä toteutetaan vuoden 2021 puolustuselonteon strategisen ohjauksen mukaisesti. Suomen talouden kanto-kyvyille kuvattu pitkittynyt kriisi aiheuttanut merkittäviä haasteita. Heikentyneet globaalit toimitusketjut ovat ajaneet kotimaisen teollisuuden elinvoiman alennustilaan. Suomen sisäinen epävakaus ja Venäjän jatkuvat aggressiot edellyttävät turvallisuusviranomaisien jatkuvaa valmiuden ylläpitoa, joka edelleen koettelee kansantalouden kantokykyä. Maanpuolustukseen liittyvä yhteiskunnallinen keskustelu kasvaa asenteiden kovetessa. Uskottavan puolustuskyvyn ja täten pidäkkeen ylläpidon taloudelliset edellytykset ovat kyseenalaiset. NATO-

kysymys jakaa edelleen mielipiteitä eikä ratkaisua liittoutumiseen ole näköpiirissä. (Fjäder ym., 2020).

Tapauksessa Venäjän hajautumiskehitys ei ole realisoitunut. Venäjä näkee sen strategisten ja globaalien toimintaedellytysten heikentyneen 2020-luvun alun tilanteesta. Venäjä toteuttaa nollasummapeliä, jossa se strategisen tappion välttääkseen on valmis kompensoimaan suhteellista heikkouttaan aktiivisemmalla toiminnallaan erityisesti sen lähialueilla. Keskeisenä toimintaperiaatteena on länsimaiden hajauttaminen ja epäyhtenäisyyden tilaan pyrkivä vaikuttaminen. Venäjä näkee, että sen vaikutusvaltansa säilyttämiseksi sitoutettava lähialueensa maat entistä tiiviimpään yhteistyöhön. Tähän se on valmis käyttämään entistä tehokkaampien voimatoimia. Vuoden 2020-tilanteeseen suhteutettuna Venäjän lähialueen konfliktit on ylläpidetty ja ne uhkaavat laajentua. (Puolustusministeriö, 2019).

Venäjä on tapauksen tilanteessa pyrkinyt pitämään itsensä jatkuvassa kosketuksessa kansainvälisen politiikan kriittisten toimijoiden kanssa. Se on varmistanut tämän yhteyden perinteisen diplomaattisen dialogin lisäksi voimakeinoilla pakottaen. Tämän kosketuksen ylläpitämisen tavoitteena on ollut strategisen aloitteen varmistaminen. Venäjän nähtiin ajaneen itsensä Ukrainan kriisissä strategiseen umpikujaan, josta ulos päästäkseen sen oli edelleen jatkettava ja ylläpidettävä joukkojensa keskityksiä sekä koventunutta retoriikkaansa. Sotilaallisen turvallisuutensa ylläpitämiseksi Venäjä on edelleen kehittänyt kykyään hallita sotilaallisia konflikteja lähialueellaan ja maansisäisesti. (Lalu, 2016).

Tapauksen tilanteessa Venäjä on käynnistänyt laaja-alaisen vaikuttamisen operaation vaikuttaakseen Suomen kansalliseen päätöksentekoon pyrkimyksenä pitää Suomi poissa EU:n ja NATO:n operaatiosta. Tämän onnistuessa olisi narratiivina ”Suomi ei ole kiinteä osa läntistä rintamaa” mahdollista hyödyntää Venäjän strategisten tavoitteiden tukena ja Suomen etupiiriaseman vahvistajana. Kuvatuilla keinoilla Venäjä pyrkii luomaan operaatioidensa jatkolle otollisia toimintamahdollisuuksia Suomen operaatiosuunnalle. Näin mahdollinen operaation laajentaminen kuvatun eristämisen jatkumona olisi mahdollinen.

5.2 Esiintyvä vaikuttaminen

Pandemiatilanteen aiheuttamat liikkumisrajoitukset siirsivät osittain niin vakoi- lun, tiedustelun kuin vaikuttamisenkin painopisteitä kyberympäristöön. Tästä johtuen turvallisuuden vaarantavien poikkeamien havainnoinnista ja tunnistamisesta on tullut entistä haastavampaa (Suojelupoliisi, 2020a&b).

Vihamielisten valtioiden peiteltyt ja avoimet vaikutusoperaatiot Suomessa ovat lisääntyneet merkittävästi. Näitä on havaittu kaikilla toiminnan tasoilla aina kansainvälisestä tasosta valtiolliseen ja sen alueelliseen sekä paikalliseen tasoon saakka (Säkerhetspolisens, 2019; Suojelupoliisi, 2020b). Lähestymis- ja värväysyritykset Suomessa kriittistä informaatiota omaavia henkilöitä kohtaan ovat lisääntyneet (Säkerhetspolisens, 2019; Suojelupoliisi, 2020b).

Suuret läntiset globaalit verkkoyhtiöt kuten Facebook, ovat ilmoittaneet kiihtyneestä vakoilusta ja informaatiokampanjoista alustoillaan. Yhtiöiden perustamat vastavakoiluorganisaatiot ovat paljastaneet useita autoritäärisiin valtioihin linkittyviä vakoiluoperaatioita. Yritysten vastavakoiluorganisaatiot ovat kuitenkin yleisesti aliresursoituja, joten on oletettavaa, että operaatioita alustoilla on käynnissä huomattavasti enemmän kuin niitä on kyetty paljastamaan. (Kts. Hämäläinen, 2021).

Ääriajattelu on jatkanut kasvuaan kriisiytyneessä tilanteessa. Sekä ääri-islamistisen- että äärioikeistolaisen terrorismin uhka Suomessa on kasvanut. Verkkoympäristöillä on ollut keskeinen rooli ideologioiden levittämisessä. Terrorismin uhkataso on pysynyt vuodesta 2020 alkaen vähintään kohonneella tasolla kaksi neliportaisella asteikolla. (Suojelupoliisi, 2020b). Tapauksen tilanteessa Suomessa on esiintynyt joitain terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä iskuja, joiden kohteiksi ovat valikoituneet sekä pakolaiset että tavalliset Suomen kansalaiset siviilikohteissa. Myös kriittisen infrastruktuurin kohteisiin on isketty. Iskuja ovat toteuttaneet niin yksittäiset henkilöt kuin pienryhmätkin. Iskujen toteutuksessa on käytetty kaikki perinteisiä tekotapoja kuten veitsiä, ajoneuvoja, ampumaseita sekä räjähdysaineita. Lisäksi Suomen viranomaiset ovat ilmoittaneet estäneensä lukuisia terroristikosten valmisteluja.

Vaikka Suomessa voidaan nähdä olevan vähän otollisia ryhmittymiä hyökkääjän hyödynnettäväksi omien tavoitteidensa ajamiseen ja puolustuksen horjuttamiseen, lisäksi kiihtynyt turvapaikanhakijoiden maahan tulo mahdollisuuksia tähän. (Hyytiäinen, 2020). Laajamittainen maahantulo on jatkunut 2020-luvun kuluessa entisestään. Ei-valtiollisten sijaistoimijoiden hyödyntäminen hybridi-vaikuttamisen välineinä on kiihtynyt ja tuki ääriorganisaatioille on kasvanut. Radikalisoituneiden äärijärjestöjen kyvyt ja mahdollisuudet iskujen toteuttamiseen jopa sotilas-, tai sotilaallisesti suojattuja kohteita vastaan on kasvanut.

Autoritääriset valtiot kuten Kiina ja Venäjä, sekä niiden lukuun toimivat tahot, ovat jatkaneet yrityskauppoja ja muita investointeja Suomeen vaikutusmahdollisuuksiensa kasvattamiseksi ja uusien hankkimiseksi. Havainnot kriittiseen infrastruktuuriin tunkeutumisy yrityksistä ovat kiihtyneet Suomessa. Useita kriittisen infrastruktuurin ylläpitämiseen liittyviä alihankkijoita on paljastunut vieraan toimijan lukuun operoivaksi peiteyritykseksi. (Suojelupoliisi, 2020b).

Kiinan ja Venäjän epäilyllä käynnistämät informaatiokampanjat ovat voimistuneet myös Suomessa. Lioitellut ja usein vääristellyt väitteet Suomen valtionjohdon epäonnistumisista kriisin hallinnassa ovat toistuvia ja horjuttavat suomalaisten uskoa ja luottamusta valtiojohtoon. Vaikka kaikki disinformaatiopyrkimykset eivät tavoita laajaa kohdeyleisöä, on niiden kumulatiivinen negatiivinen vaikutus erittäin tehokas lietsomaan epäluottamusta ja heikentämään demokratiaa (Wigell, 2019).

Venäjä on lisännyt sotilaallista aktiivisuuttaan Itämeren ympäristössä ja Arktisella alueella. Se aloitti ennalta ilmoittamattomat joukkojen keskitykset luoteisrajalleen Baltian ja Suomen suunnille. Venäjän valtionjohdon retoriikka on koventunut ja se on esittänyt suoranaisia uhkauksia asevoimansa käytöstä Pietarin, Kaliningradin ja Kuolan strategisten alueiden suojaamiseksi. Koventunut

retoriikka on ajanut diplomaattiset suhteet hankalaan tilanteeseen (Ks. Hyytiäinen 2020, s. 3). Suomen sotilastiedustelu on julkisesti kertonut Venäjän ryhmittäneen muun muassa ilmatorjuntarykmentejä Suomen lähialueille ja kunnostaneen arktisen alueen lentokenttiä sekä rakentaneen sinne uutta infrastruktuuria (Vehkaoja, 2021).

Venäjä on toteuttanut läntisen sotilaspiirin erikoisjoukoilla erikoisoperaatioita mahdollisen sotilaallisen hyökkäyksen toimintaedellytysten luomiseksi Suomen ja muiden Euroopan maiden alueilla. (Pukkila ym., 2016). Erikoisjoukkotoimijoita vastaan on toteutettu useita moniviranomaisoperaatioita eri puolilla Suomea. Erikoisoperaatiolla pyritään voimistamaan Suomen sisäistä epäjärjestystä.

Viranomaisten toimintaa on häiritty epäillyn tarkoituksellisesti sitomalla niiden resursseja muun muassa jatkuvien mielenosoitusten valvontaan ja ajoittaiseen hallintaan. Näitä, ja muita paikallisia häiriötekijöitä, on masinoitu ja toteutettu jatkuvasti erinäisten ryhmittymien toimesta. Myös sotilaallisten joukkojen tehtävien toteuttamista ja muun muassa joukkojen perustamista on häiritty (Hyytiäinen 2020, s. 4).

Venäjä on käynnistänyt ja ylläpitänyt laajoja tietoverkkohyökkäyksiä sen vaikuttamisen kohteina olevia maita kohtaan. Läntiset toimijat ovat lähettäneet asiantuntijoita hyökkäysten kohteina olevien maiden avuksi. Hyökkäyksiä on kohdennettu kriittiseen infrastruktuuriin. (Halminen, 2021).

Suomessa useat pankit ovat ilmoittaneet kyberhyökkäysyrityksistä niitä vastaan. Hyökkääjien tavoitteena on ollut tunkeutua pankkien sisäisiin tietojärjestelmiin. Suojausjärjestelmät ovat toimineet, mutta yksi pankeista on ilmoittanut, että hyökkääjä oli päässyt sen asiakastietorekisteriin ja mahdollisesti anastanut asiakastietoja ja pankkitunnusten tunnistetietoja. (Kts. Lehto, 2020).

Maan sähköjärjestelmässä on esiintynyt häiriöitä, joita ei toistaiseksi ole pystytty selvittämään. Häiriöitä on esiintynyt niin jakelu- kuin kantaverkossa. Häiriöt ovat pääosin ilmenneet sähkönjakelukatkoksina. Internetin keskustelupalstoilla on kerrottu tapauksia, joissa asuntoalueen sekä valaistus- että lämmityssähkön jakelun on ollut poikki useita tunteja. (Kts. Lehto, 2020)

Suomen kyberturvallisuuskeskus on ilmoittanut havainneensa verkoissa ennestään tuntemattoman vakoiluun erikoistuneen haittaohjelman. Haittaohjelma on kooltaan poikkeuksellisen suuri ja kykenee saastuneessa tietokoneessa tai palvelimessa käyttämään koneen kaikkia resursseja. Ohjelma kykenee jopa käynnistämään tietokoneen itsenäisesti ja käyttämään koneen nettikameraa ja mikrofoni järjestelmää täysin huomaamatta. Kyberturvallisuuskeskuksen arvion mukaan haittaohjelma on saattanut olla aktiivisena jo pitkään. Haittaohjelman saastuttaneita koneita ja palvelimia on tähän mennessä löydetty sekä yritysten että julkishallinnon verkoista. Viitteitä on saatu siitä, että puolustusvoimien hallinnollinen tietoverkko olisi haittaohjelman saastuttama. Lisäksi Kyberturvallisuuskeskus on saanut havaintoja, joiden mukaan Suomen perustietovarantoihin on tehty tunkeutumisyrittämiä. Mahdollisista vaikutuksista ei ole saatu toistaiseksi varmuutta. (Kts. Lehto, 2020).

Keskusrikospoliisin arvion mukaan Suomeen on tullut rikollisia toimijoita vakoilemaan henkilöitä älypuhelinien ja kannettavien tietokoneiden mikrofoneja

salakuuntelemalla. Arvioiden mukaan haittaohjelma voidaan asentaa langattomien liittymien kuten Bluetoothin ja WLAN:n avulla, joita ei suojattu riittävän tehokkaasti. Lisäksi poliisi ja Kyberturvallisuuskeskus ovat saaneet teleoperaattoreilta vihiä mahdollisista valetukiasemista, joita mahdollisesti käytettäisiin vaikoiluun ja henkilöiden seuraamiseen. (Lehto, 2020).

Alla olevassa taulukossa on kuvattu tapauksen kyberhyökkäykset Suomen elintärkeitä toimintoja vastaan. (Kts. Turvallisuuskomitea, 2017).

TAULUKKO 3 Tapauksen kyberhyökkäykset elintärkeitä toimintoja vastaan.

Elintärkeä toiminto	Kuvattu hyökkäys	Mahdollinen vaikutus	haluttu	Muuta
Johtaminen	1)Hyökkäysten kokonaisuus. 2)Tunkeutumisyritys kansalliseen tietovarantoon.	1) Estää päätöksenteko länsi-integraation syventämisestä. 2) Vaarantaa se kansallisen tietä, johon päätöksenteko perustuu. Saattaa näin antaa viitteitä kansallisen päätöksenteon tulemistä.		1) Tarkoitus kiinnittää päätöksenteon fokus sisäisen turvallisuuden asioihin. 2) Samalla lietsoo epäluottamusta viranomaisia ja Suomen puolustusta kohtaan.
Kansainvälinen ja EU-toiminta	1)Hyökkäysten kokonaisuus.	1)Estää päätöksenteko osallistumisesta läntiseen operaatioon luoden eripuraa EU:n ja länsiliittouman riveihin. Eristää Suomi muusta lännestä.		Jo päättämättömyyden tila riittää luomaan epäluottamusta länsirintamassa. Tähän vaikuttajat todennäköisesti toiminnallaan pyrkivät. Näin niiden osuus kokonaisuudesta säilyvät vaikeana osoittaa aukottomasti toteen.
Puolustuskyky	1) Hyökkäykset kokonaisuudessaan. 2) Ei kuvattu suoraan kohdistuvan puolustuskykyyn.	1) Nakertaa uskottavuutta viranomaisten kyvystä hoitaa kriisiä, laskee resilienssiä, jolla taas suora vaikutus maanpuolustustahoon. 2) Liittyy mahdollisesti toiminnan pitämiseen ”kynnyksen alapuolella”.		Asevoimat ja puolustuskyky ovat kohteita, joita vastaan suoraan hyökkääminen eskaloi usein tilanteen. Tällöin toiminta vastatoimien kynnyksen alapuolella ilman sodan julistusta on hankalaa.
Sisäinen turvallisuus	1) Hyökkäykset kriittistä infraa vastaan. 2) Hyökkäykset arjen palveluita vastaan.	1) Viedä kansalaisilta ja yhteiskunnalta perustointa edellytykset 2) Estää arjen toteutumisen ja nakertaa resilienssiä..		Sisäisen turvallisuuden horjuttamiselle on suoranaisia ja välillisiä vaikutuksia mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Näin siihen vaikuttamalla on mahdollista saavuttaa yksittäisiä vaikutuksia laajempia heijastevaiikutuksia.
Talous, infrastruktuuri ja	1) Hyökkäykset sähkönjakelua vastaan	1) Suora vaikutus energianjakeluun,	täten	Tämä on kokonaisuus, joka luo

huoltovarmuus	2) Hyökkäykset kansallista tietovarantoa vastaan.	yksilöiden, yhteiskunnan ja yritysten toimintaan. Iso osa tuotannosta ja palveluista katkeaa ilman sähköä 2) Vaarantaa tiedon huoltovarmuuden.	yhteiskunnalle sen toiminnan perustan. Mikäli nämä eivät toimi, ei yksilöillä ole toimintaedellytyksiä, jolloin kokonaisjärjestelmä sortuu. Siksi ne ovat oivia maaleja.
Väestön toimintakyky ja palvelut sekä Henkinen kriisin kestävyys	1)Hyökkäykset kriittistä infraa vastaan. 2) Hyökkäykset arjen palveluita vastaan.	1)Viedä kansalaisilta ja yhteiskunnalta perustoimintaedellytykset. 2) Estää arjen toteutumisen ja nakertaa resillienssiä.	Käytännössä kaikki kyberympäristössä tapahtuva vaikuttaminen on vaikuttamista väestön toimintakykyyn palveluiden ja toimintojen vahvan digitaalisen verkostokytken johdosta.

5.3 Kokonaisturvallisuus ja kriisin hallinta

Tapauksessa kuvatussa skenaariossa Suomen kokonaisturvallisuuden malli on haastettu tavalla, jollaista se ei ole kirjoitushetkeen mennessä kohdannut. Kaikkien kokonaisturvallisuuden alojen toimijat ovat käytännössä sitoutuneet omien pääasiallisten vastuidensa mukaisten tehtävien hoitamiseen.

Tapauksen tilanteessa toimivaltuuskokonaisuudet ovat epäselvät. Vaikka Suomeen on tapauksen tilanteessa julistettu valmiuslaissa kuvatut poikkeusolot, ei uhkan moninaisuudesta johtuen selkeää johtavaa viranomaista tai toimijaa ole kyetty määrittämään. Käytännössä siis kukin viranomainen ja turvallisuustoimija toteuttavat pääosin omin resurssein omia säädettyjä tehtäviään. Viranomaisyhteistoimintaa toteutetaan, kun se on käytettävissä olevien resurssien puolesta mahdollista.

Yksilön rooli ja vastuut omasta hyvinvoinnistaan kasvavat entisestään (Fjäder ym., 2020). Kompleksisessa toimintaympäristössä valtio ei enää kykene huolehtimaan jokaisen yksilön moninaistuvista perustarpeista entiseen tapaan.

Kokonaisturvallisuuden kokonaisuudessa yksilöillä kansalaisina on merkittävä rooli. Esimerkiksi informaatiovaikuttamiselta suojautumisen ja puolustautumisen ensisijaisia keinoja ovat yksilöiden koulutustaso, medianlukutaito ja näiden hyödyntäminen länsimaisessa arvoympäristössä. (Hyttiäinen, 2020, s. 4). Näin myös paikallispuolustuksen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen valistavalla ja yksilön koulutustasoa erityisesti turvallisuuskokonaisuuksissa kehittäväällä toiminnalla on vaikutusta kokonaisturvallisuuteen.

Suomessa maanpuolustustahto on noussut kiristyneen tilanteen johdosta. Kysymykseen "jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?" vastasi kyllä 68 prosenttia vastaajista. Maanpuolustustahto on korkea

erityisesti vanhemmissa ikäluokissa ja oikeistopuolueiden kannattajaryhmissä. (Kts. Findikaattori, 2021).

Paikallispuolustus kriisiytyneessä Suomessa. Tapauksessa kuvatussa skenaariossa turvallisuustoimijat ja -viranomaiset toimivat kapasiteettiensa ääri-rajilla. Kukin toimija on sidottu omien lakisääteisten tehtäviensä toteuttamiseen. Kansalliseen turvallisuuteen negatiivisesti vaikuttavia tapahtumia toteutuu kaikilla hallinnon aloilla ja yhteiskunnan osa-alueilla kaikissa toimintaympäristöissä ja ulottuvuuksissa. Toteutuvan vaikuttamisen alkuperää on vaikea määrittää, joten siihen vastaamiseksi edellytettävät toimivaltuudet ovat epäselvät.

Paikallispuolustuksen joukot ja suorituskyvyt ovat vaihdelleet kriisin ja erityisesti sotilaallisen painostuksen intensiteetin mukaisesti (Ks. Hyytiäinen, 2021a). Venäjän toteuttamien joukkojen keskitysten aikana puolustusvoimat tehosti valmiuttaan ja kutsui palvelukseen laajoja reservijoukkoja. Näistä osa on ollut paikallisjoukkoja. Vallitseva tilanne ei ole kuitenkaan edellyttänyt laajamittaista liikekannallepanoa, joten paikallisjoukot eivät ole olleet joukkomääriltään täysiä valtakunnallisesti. Paikallisjoukkojen rungot ovat olleet toiminnassa koko kriisiytyneen tilanteen ajan.

Venäjän ja toistaiseksi tuntemattomien tahojen toteuttama jatkuva informaatioympäristön muokkaus ja suoranainen informaatiovaikuttaminen ovat muovanneet paikallisen puolustuksen toimintaympäristöä sen toimiessa maanpuolustuksen komponenteista lähimpänä kansalaisia ja kuntia (Ks. Hyytiäinen, 2020, s. 4).

Paikallisjoukot ovat toteuttaneet niille käskettyjä, luvun 3.2.2 mukaisia tehtäviään käytössään olevilla joukoilla ja suorituskyvyillä. Vallitsevan sisäisen turvallisuuden, sotilaallisen painostuksen ja erikoisoperaatioiden takia paikallispuolustuksen joukot on pitkälti sidottu yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kohteiden vartiointiin ja suojaukseen. Paikallisjoukot toteuttavat omiin tehtäviinsä liittyvää aluevalvontaa, mutta ovat käytännössä riippuvaisia muilta toimijoilta saatavasta informaatiosta tilannekuvansa muodostamiseksi.

Kriittisten kohteiden suojaustehtävissä paikallisjoukot ovat tiettävästi estäneet fyysisessä ympäristössä toteutettua kohteiden tiedustelua. Paljastetut kohteita tiedustelevat tahot ovat pyrkineet hankkimaan tietoa kohteista siviilivaateuksessa ja varusteissa, jolloin heidän statuksensa on ollut epäselvä vaikeuttaen vastatoimien mitoitusta ja oikeutusta (Kts. luku 3.2).

Erään paikallisjoukon aloittaessa kohteensuojaustehtävää, havaittiin kohteen sisältä tarkastuksen yhteydessä valetukiasema, joka ei liittynyt kohteen verkkojen toimintaan. Tarkemman etsinnän yhteydessä tukiaseman fyysinen laitteisto löydettiin kätkeytyneenä kattorakenteisiin. Verkko havaittiin ja löydettiin kohteen oman henkilöstön ja laitteiston avulla.

Erään alueen paikallisjoukon osa suojaasi energian jakelun kannalta kriittistä infrastruktuurin kohdetta. Kohteen alueen fyysisessä toimintaympäristössä ei havaittu häiriötilanteita, mutta kohteen toiminta lamaantui määrääjäksi kyber-toimintaympäristössä toteutetun iskun seurauksena. Vakava häiriö kohteen ohjausjärjestelmissä aiheutti kohteessa vaikutuksia fyysiseen toimintaympäristöön,

joista aiheutui kohteen henkilöstön lisäksi tappioita myös suojaaville paikallisjoukoille.

Määrittelemättömän ison suomalaisen kaupungin kaupunginosan väestön keskuudessa ilmeni kasvavaa tyytymättömyyttä viranomaisten kykyyn taata kansalaisten turvallisuus. Alueen paikallisjoukko toteutti kyseisellä alueella aluevalvontatehtävään kuuluvaa partiointia joutuen vihamielisen ihmisjoukon pysäyttämäksi ja saartamaksi. (Kts. Maavoimat, 2021). Välikohtauksessa useampi partion sotilas loukkaantui. Tilanne ratkesi vasta poliisin saapuessa tapahtumapaikalle. Tilanteen jälkiselvityksessä kävi ilmi, että kaupunginosan sosiaalisen median alustojen keskusteluryhmissä oli lietsottu epäluottamusta turvallisuustoimijoita vastaan ja kehoitettu väkivaltaan niitä vastaan. Alueen paikallisjoukolla ei ollut tästä ennakkotietoa.

Paikallisjoukot ovat tukeneet omien ydintehtäviensä ohella paikallisia ja alueellisia viranomaisia. Toteutetuissa terrorismin vastaisissa tehtävissä paikallisjoukot ovat vapauttaneet muiden toimijoiden resursseja suorittamalla niiden tehtäviä muun muassa alueiden eristämisen ja liikenteen ohjauksen muodoissa.

5.4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Kriisiytyneessä Suomessa uhkat ovat moninaisia. Ne voivat olla sisäisen levottomuuden, eriarvoistumisen tai polarisaation aiheuttamia taikka perinteisen sotilaallisia. Uhkatekijän todellista alkuperää, motiiveja tai tavoitteita voi olla erittäin vaikea hahmottaa. Tämä aiheuttaa sen, ettei uhkiin vastaamisen vastuut ja velvollisuudet ole useinkaan selkeitä. Näin turvallisuustoimijoilla tulee olla kyky tukea toisiaan yllättäviin ja epäselviin tilanteisiin vastaamiseksi.

Globaalin pandemian sysäämä digikehitys jatkuu erittäin todennäköisesti myös tulevaisuudessa. Näin yhteiskuntien toiminnoista ja niiden ylläpitämisestä yhä suurempi osa toteutetaan verkoissa. Kuten jo nyt on havaittu, kasvattaa tämä verkossa tapahtuvan haitallisen toiminnan määrää. Näin kyberympäristön valvonta ja puolustaminen tulevat korostumaan entisestään.

Jatkuva uuden teknologian käyttöönotto yhteiskuntien eri osa-alueilla sekä kiihtyvä digitalisaatio ovat samalla mahdollistaneet myös monipuolisempien kyberaseiden ja -vaikuttamiskeinojen luomisen. Näitä keinoja kutsutaan yleisesti kyberuhkiksi. Kybervaikuttamisessa noudatetaan yleensä perinteisen kineettisen vaikuttamisen periaatteita. Kyberaseella pyritään osumaan vastustajan ennalta tiedossa oleviin tai tiedusteltaviin heikkouksiin mahdollisimman laajan vaikutuksen aikaan saamiseksi. Kuten perinteisesti, myös kyberissä ”taistelukärjen”, toisin sanoen varsinaisen vaikutusosan ominaisuudet, on räätälöity kulloistakin maalia vastaan. Myös kyberaseet, kuten tavanomaiset aseet, voidaan jakaa laajamittaisiin vaikutuksiin perustuviin- sekä täsmäasejärjestelmiin. Kyberuhkien laaja kirjo, niiden kohdistuminen kyberympäristön eri kerroksiin ja toiminnallisuuksiin, sekä ainakin vielä toistaiseksi puutteellinen kansainvälinen ja kansallinen sääteley tekevät niistä äärimmäisen vaikeasti hallittavia. Tämä yhdistettynä laaja-alaisen hybridivaikuttamisen kontekstiin edellyttää kokonaisuuden

hallinnalta pitkäjänteistä ja sitkeää yhteistoimintaa koko yhteiskunnan eri toimijoilta ja tasoilta.

On kuitenkin huomioitava, että kybermaailma ja siellä vaikuttaminen eivät ole fyysisestä maailmasta ja sen ilmiöistä irrallinen kokonaisuus. Kyber- ja fyysisen toimintaympäristön rakenteet, ilmiöt ja tapahtumat ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa muodostaen nykyaikaisen kompleksisen kokonaisuuden, josta myös vallitseva turvallisuusympäristö muodostuu.

Empiiristen lähteiden avulla rakennetun tapauksen tarkastelulla voidaan tuottaa tarkennuksia tutkielman alatutkimuskysymysten teoriaosiossa laadittuihin vastauksiin. Turvallisuusympäristön muutosta kuvaavaan ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen *miten ja miksi Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan* voidaan vastata tapauksen tarkastelun perusteella seuraavasti: turvallisuusympäristön luonnetta ja muutosta voidaan kuvata yllätykselliseksi, kompleksiseksi, kerrokselliseksi, nopeaksi ja vaikeasti ennakoitavaksi kokonaisuudeksi. Tämä mahdollistaa samanaikaisten, moninaisten ja heijastevaikutuksiltaan epäselvien uhkien realisoinnin. Näitä realisointimahdollisuuksia on mahdollista hyödyntää valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden haitallisessa vaikuttamisessa. Kuvatun muutoksen tahdin voidaan arvioida edelleen kiihtyvän tulevaisuudessa. Konkretian tasolla turvallisuusympäristön muutokseen vastaamisessa ei ole juurikaan merkitystä uhkan juurisyystä. Toiminta on silti samanlaista. Kuitenkin uhkien ymmärrys ja niihin varautuminen edellyttävät tätä.

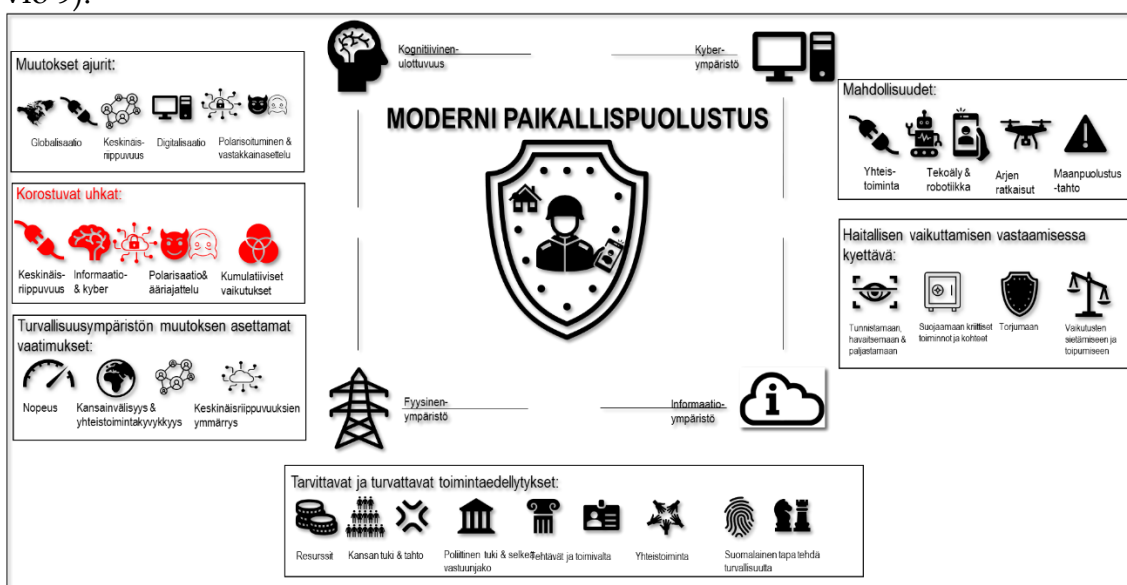
Paikallispuolustuksen alatutkimuskysymystä *mitä ja mikä paikallispuolustus on sekä millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa* voidaan täsmentää tapauksen tarkastelun perusteella seuraavasti: monialaisessa kriisissä turvallisuustoimijat sitoutuvat omien vastuualueidensa mukaisesti säädettyjen tehtävien toteuttamiseen. Monialaisessa uhkatilanteessa viranomaisten toimivaltuudet ovat epäselvät. Paikallispuolustuksen rooli kuvatussa kriisissä painottuu sotilaalliseen painostukseen vastaamiseen pidäkkeen vahvistamisen muodossa. Toimintaa ohjaa varautuminen ja valmistautuminen pidäkkeen pettämiseen sekä sotilaallisen hyökkäyksen torjuntaan. Viranomaisten tukeminen ja muihin uhkiin varautuminen on toissijaista ja sitä toteutetaan vain pienellä osalla paikallisjoukkojen resursseista. Yhtäältä paikallisjoukkojen toiminta painottuu monialaisessa kriisissä yhteiskunnan kriittisten toimintojen suojaamiseen ja häiriöttömän toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen.

6 KONSEPTI - PAIKALLISPUOLUSTUKSEN KEHITYSTAPREET

Tässä luvussa esitellään tutkielman konstruktiona luota modernin paikallispuolustuksen konseptiluonnos. Sen rakentamisen periaatteet ja keinot on esitelty aikaisemmissa luvuissa, erityisesti luvussa 4.2. Konseptiluonnoksen tarkoituksena on esittää tutkimusongelman ratkaisun edellyttämä asiantuntijahaastattelujen synteisiin perustuva pohjatieto. Tämän luvun sisältö on toteutettu luvussa 4.2. esitellyn asiantuntijaryhmän teemahaastatteluiden synteisinä. Analyysin toteutus on kuvattu yksityiskohtaisesti luvussa 4.5.

6.1 Konseptointi

Laaditun konseptiluonnoksen perusteella luotu modernin paikallispuolustuksen mallin visualisointi tiivistää kirjallisen sisällön. Visualisointi on esitetty alla (kuvio 9).

KUVIO 9 Moderni paikallispuolustus

Asiantuntijaryhmä näkee Suomen turvallisuusympäristön olevan globaalisti vaikuttavien kehityskulkujen johdosta muutoksessa, jonka nopeuden johdosta sen ennakointi on erittäin vaikeaa. Kiihtyvällä vauhdilla globalisoitua ja digitalisoitua maailma muuttaa yhteiskuntien rakennetta luoden niihin uudenlaisia haavoittuvuuksia. Kasvava keskinäisriippuvuus ja toisaalta vastakkainasettelu entisestään lisäävät haavoittuvuuksia. Kuvatut haavoittuvuudet mahdollistavat niiden hyödyntämisen vaikuttamisessa ja valtiollisten toimijoiden intressien ajamisessa moninaisin keinoin ilman yltiöhaitallisten vastatoimien käynnistymistä.

Turvallisuusympäristön muutos asettaa vaatimuksia suomalaisen turvallisuuden tuottamiselle. Uhkien realisoidumisen nopeus, rajat ylittävä

kansainvälinen luonne sekä kompleksiset heijastevaikutukset ovat esimerkkejä vaatimuksista, joihin turvallisuuden tuottamisella olisi vastattava. Suomalaisen turvallisuuden tuottamisen ja organisoimisen kehityksenä toimii kokonaisturvallisuuden malli, joka on luotu suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalliksi. Kokonaisturvallisuuden malli esitetään yhteiskunnan turvallisuusstrategioissa ja se on viimeksi päivitetty vuonna 2017. Turvallisuusympäristön disruptiivinen kehitys haastaa kuitenkin jo nyt mallin monilta osin.

Paikallispuolustus on osa puolustushallinnon alaa ja näin puolustusvoimien joukkorakenteita. Paikallispuolustuksen kehittämiseksi esitettiin syksyllä 2021 julkaistussa Valtioneuvoston puolustusselonteossa erittäin vahva mandaatti. Paikallispuolustus on tapa organisoida sotilaallinen puolustus ja turvallisuustoimijoiden yhteistoiminta puolustushallinnon alan toimivaltuuksien mukaisesti sotilaallisen uhkamallin laukaisemiin vakaviin häiriötilanteisiin ja erityisesti poikkeusoloihin. Nykyinen turvallisuusympäristön kompleksisuus ja hybrdivaikuttamisen keinot haastavat kuitenkin hallinnonalajaon mukaisen turvallisuuden organisoimisen periaatteen.

Asiantuntijaryhmä arvioi, että turvallisuusympäristö tulee kehittymään entistä epävakampaan suuntaan pitkällä aikavälillä. Jatkuva sisäsyntyinen ja ulkopuolisen vaikuttamisen ylläpitämä epävakaus tulee erittäin todennäköisesti jatkumaan ja todennäköisesti syvenemään. Perinteinen sotilaallinen laajamittainen uhka on edelleen mahdollinen, mutta sen realisoitumista laajamittaiseksi sotilaalliseksi voimankäytöksi ei pidetä todennäköisenä.

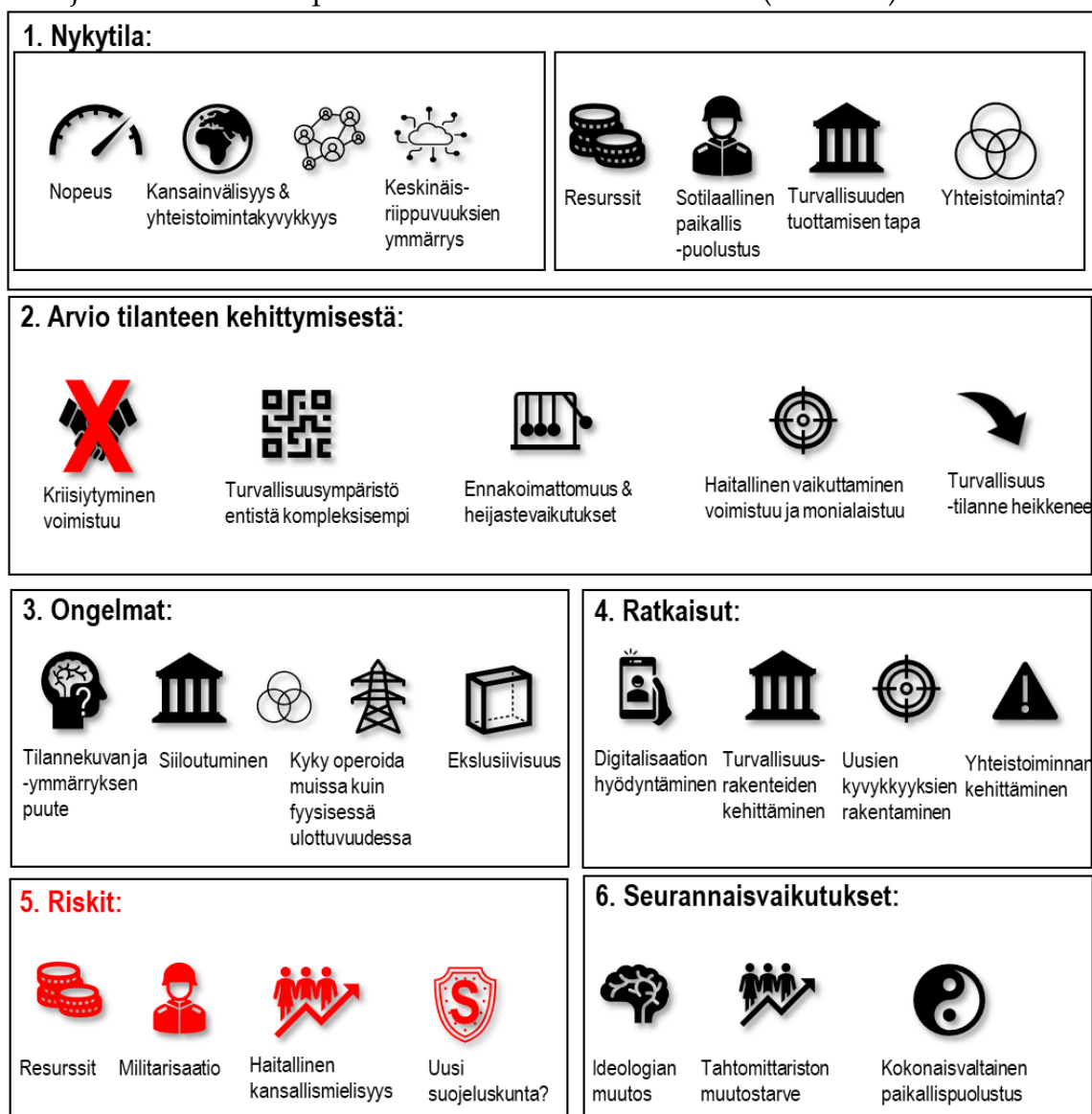
Ongelmaksi arvioidaan muodostuvan nykyisen kaltaisen paikallispuolustuksen organisoimisen, tehtäväkentän ja toimivaltuuksien riittävyys vastaamaan turvallisuusympäristön kehitystä. Vaikuttaminen kaikissa ulottuvuuksissa ja toimintaympäristöissä tekee nykyisen kaltaisen, erityisesti fyysisessä ulottuvuudessa tapahtuvan paikallisjoukkojen sotilaallisen operoinnin osin tarpeettomaksi. Käytännössä asiantuntijaryhmä on havainnut useita ongelmia, joihin olisi vastattava tavoiteltavan loppuasetelman, paikallisen kokonaisturvallisuuden, saavuttamiseksi. Nämä esitetään jäljempänä.

Ratkaisuksi ja kuvattuihin ongelmiin vastaamiseksi asiantuntijaryhmä on esittänyt useita jäljempänä esitettäviä yleisiä periaatteita ja keinoja. Niiden yksityiskohtainen toteutus on kuitenkin rajattu ulos tästä konseptiluonnoksesta muun muassa niiden viranomaistoimintaan menevien yksityiskohtien salattavuuden johdosta. Kuvattu ratkaisuesityslista tarjoaa kuitenkin asianosaisille tahoille mahdollisuuden hyödyntää tietämystä ongelmien ratkaisemiseksi. Keskeisinä ratkaisuteemoina nähdään turvallisuustoimijoiden yhteistoiminnan entistä voimakkaampi syventäminen ja yhteistoiminnan esteiden, kuten toimivaltuuskysymysten ratkaiseminen, kyky operoida paikallisesti kaikissa ulottuvuuksissa ja toimintaympäristöissä sekä ymmärryksen lisääminen nykyisestä paikalliseen kokonaisturvallisuuteen vaikuttavista seikoista.

Ongelmien ratkaisemiseen liittyy kuitenkin useita havaittuja riskejä, joista keskeisin linkittyy nykyisen turvallisuuden tuottamisen organisointiin ja sen aiheuttamaan resurssikamppailuun. Tämän ratkaiseminen edellyttäisi yhteistä

poikkihallinnollista tahtoa, eli konsensusta, jonka täysimittainen saavuttaminen ei välttämättä ole realistista.

Asiantuntijaryhmän näkemyksen mukaan tässä konseptiluonnoksessa esitettyjen periaatteiden mukainen kehitys mahdollistaisi tilanteen, jossa suomalainen paikallinen kokonaisturvallisuus vastaisi turvallisuusympäristön muutoksen asettamiin haasteisiin nykyistä tehokkaammin. Jääkin poliittisten päätösten ja kokonaisturvallisuuden toimialojen mukaisten keskeisten toimijoiden ja instituutioiden vastuulle saattaa esitetyt yleiset periaatteet yksityiskohtaisesti käytäntöön ja toimeen. Konseptin visualisointi on kuvattu alla (kuvio 10).

KUVIO 10 Konseptiluonnoksen visualisointi

6.1.1 Nykytila

Konseptin rakennuksen nykytilan määrittämisen tavoitteena on hahmottaa tutkielman aihepiirien, turvallisuusympäristön, hybridivaikuttamisen, kokonaisturvallisuuden ja paikallispuolustuksen kirjoitushetken tilanne tilanteen

arvioinnin pohjaksi ja ongelmien määrittämiseksi. Nykytila hahmotettiin seuraavien teemojen ja tukikysymysten mukaisesti:

- 1) Turvallisuusympäristön kehittämiseen vaikuttava keskeinen tausta.
- 2) Millaisena Suomen nykyinen turvallisuusympäristö näyttäytyy?
- 3) Mitkä tekijät ja voimat vaikuttavat merkittävimmin Suomen turvallisuusympäristöön?
- 4) Millaisena näyttäytyy toteutunut ja toteutuvat hybridivaikuttaminen?
- 5) Mitkä ovat nykyisen mallin mukaisen paikallispuolustuksen mahdollisuudet vastata turvallisuusympäristöön ja siinä esiintyvään hybridivaikuttamiseen?

Asiantuntijaryhmä näkee suomalaisen turvallisuuden tuottamisen ja puolustuksen voimanlähteenä olevan edelleen maanpuolustustahdon. Tällä tarkoitetaan tahtoa tarvittaessa taistellen puolustaa Suomea ja suomalaista yhteiskuntaa.

Ensimmäiseen teemaan muodostui seuraava sisältö: Suomen keskeiset nykyiseen turvallisuusympäristöön vaikuttavat olosuhteet muodostuivat toisen maailmansodan kehityskulkujen ajaman kylmän sodan seurauksina. Jo 1960-luvulla kävi selväksi, että Suomi jäi politiikassaan, kuten maantieteessäänkin idän ja lännen väliin. Tämä asema pakotti Suomen itsenäisen puolustuksen ylläpitämiseen. Samalla puolustusratkaisun ja sissidoktriinin kehittämisen myötä kehitettiin paikallisjoukkoja, joista merkittävällä osalla päätehtävänä oli toimia hajautetun taistelun mukaisesti sissitoiminnassa. Myös joukkojen perustaminen ja sotilaallisten kohteiden suojaaminen kuului silloisten paikallisjoukkojen tehtäväkenttään. Lähtökohtana oli puhtaasti sotilaallinen uhkakuva, jonka keskiössä oli laaja alueiden valtaamisen pyrkivä hyökkäys.

Toiseen kysymykseen muodostui seuraava vastaus: suomalainen yhteiskunta on kehittynyt maailman muutoksen myötä ottaen vaikutteita globaalista kehityksestä ja siihen vaikuttavista megatrendeistä. Vaikka suomalainen yhteiskunta on muuttunut ja muovautunut esimerkiksi kylmän sodan aikaisesta, nähdään se edelleen hyvin yhtenäisenä, toimivana ja resillienttinä.

Kolmanteen kysymykseen vastataan seuraavasti: sotilaallisesta näkökulmasta tarkasteltuna Suomen turvallisuusympäristön olemukseen eniten vaikuttavia maantieteellisiä alueita ovat Itämeri ja Arktinen alue. Keskeiset turvallisuusympäristön vakauttajat ovat Ruotsi, Norja enenevässä määrin, Yhdysvallat, NATO ja Iso-Britannia JEF-järjestelyn (*Joint Expeditionary Force*) kautta. Sotilaallisesti kasvaneet jännitteet Itämeren alueella ja Arktisella alueella NATO:n ja Venäjän välillä heijastuvat suoraan myös Suomen turvallisuusympäristöön. Suurvalloista erityisesti Kiinan kiinnostus Arktisesta alueesta on ollut kasvavaa lisäten pohjoisen alueen merkitystä Suomen turvallisuusympäristössä. Näin kolmikantayhteistyö Suomen, Ruotsin ja Norjan (*FI-SE-NO*) korostuu. Myös NATO:n kiinnostus ja merkitys pohjoisessa on kasvussa. Vastavuoroisesti myös Venäjä on panostanut Arktisen alueen sotilaallisiin joukkoihinsa jatkuvasti kasvavissa määrin. Kokonaisuutena voidaan todeta, ettei Pohjois-Euroopan ja pohjolan sotilasstrateginen tai turvallisuuspoliittinen merkitys ole ainakaan laskemassa. Vaikka

näköpiirissä ei ole suoraa välitöntä uhkaa, on sotilaallinen volyyymi Suomen lähi-alueilla kasvanut.

Asiantuntijaryhmän mukaan myös sisäsyntyiset ongelmat kuten väestön eriarvoistuminen, syrjäytyminen ja vastakkainasettelun lisääntyminen vaikuttavat suoraan myös perinteiseen ”kovaan” turvallisuuteen. Jatkuva turvallisuusympäristön epävakaistuminen ja moninaiset realisoituneet uhkat saattavat heikentää Suomen väestön turvallisuuden tunnetta. Tällä voi olla suoria vaikutuksia turvallisuuden tuottamiseen esimerkiksi heikentyneenä luottamuksena viranomaisiin ja turvallisuustoimijoihin.

Pandemian aiheuttama globaali kustannusvaje haastaa myös suomalaisen turvallisuuden tuottamisen taloudellisen resurssoinnin. Jatkuvasti tiukkenevassa rahoituskehityksessä turvallisuuden tuottamisen kokonaisuudet kuten varautuminen ja jatkuvuuden hallinta ovat usein ensimmäisinä leikkauksien kohteena. Jatkuva taloudellinen globaali kamppailu kasvusta haastaa valtioiden perinteiset määräraha-kehitykset. Useita turvallisuudenkin tuottamisen ja ylläpitämisen kannalta kriittisiä toimintoja on jouduttu ulkoistamaan yksityisille palvelun tuottajille. Niiden motivaattorina toimii usein puhtaasti taloudellinen hyöty, jollain varautumiseen ja jatkuvuuden hallintaan ei välttämättä kiinnitetä julkishallinnon tavoin huomiota. Tällaisia yrityksiä ei kyetä usein velvoittamaan täysin yleisen turvallisuuden tuottamiseen.

Toiminta Suomen turvallisuusympäristössä on jatkuvaa kamppailua eri valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden välillä. Varsinkin kyber- ja informaatioulottuvuuden toiminta on saanut konfliktin piirteitä perinteisen kilpailun sijaan, sillä niissä tapahtuvaa toiminnan regulointia ei ole kyetty säätämään yksimielisesti perinteisten kansainvälisten sääntöjen mukaisiksi.

Digitalisoitua ja globalisoitua maailma muovaa yhteiskuntia luoden jatkuvasti uusia haavoittuvuuksia. Näitä haavoittuvuuksia voi paitsi hyödyntää haitallisessa vaikuttamisessa, haastavat ne myös jokapäiväisen turvallisuuden ilman ulkopuolista tarkoitushakuista vaikuttamista.

Neljänteen kysymykseen vastataan seuraavasti: asiantuntijaryhmän mukaan nykypäivänä ja lähitulevaisuudessa laajamittainen koko Suomen alueiden valtaamiseen pyrkivä sotilaallinen hyökkäys on kylmän sodan aikaan nähden epätodennäköisempi. Nykymaailman kehitys on luonut yhteiskuntaan aiempaan verrattuna enemmän haavoittuvuuksia, joiden hyödyntäminen laaja-alaisen vaikuttamisen keinoin on paitsi halvempaa, myös usein tehokkaampaa kuin suora sotilaallinen vaikuttaminen. Lisäksi peitellyllä haavoittuvuuksien hyödyntämiseen tähtäävällä vaikuttamisella on mahdollista välttää kohteen täysimääräiset hyökkääjälle haitalliset vastatoimet.

Hybridivaikuttaminen nähdään kokonaisuutena, jossa aikaan ja vaikuttajan yhteisiin päämääriin sidottu suunnitelma toimeenpannaan erilaisia keinoja ja komponentteja hyödyntäen. Hybridivaikuttamisen päämäärät voivat olla yksinkertaisia, kuten esimerkiksi Suomen saattaminen päättämättömään tilaan sotilasliitto NATO:on liittymisestä.

Kybervaikuttaminen ja digitaalisten haavoittuvuuksien sekä hyökkäyskanavien hyödyntäminen nähdään relevanttina ja osin korostuvana uhkana.

Kyberulottuvuus tarjoaa vaikuttajalle mahdollisuuksia edistää päämääriään kokonaisvaltaisesti usein peitellysti. Kyberkeinoja on käytetty pääasiassa taisteluteknisen tason operaatiossa. Kuitenkin kyber on jollain tavalla ollut osana jokaista lähihistorian vaikutusoperaatiota. Kybervaikuttaminen nähdään muita keinoja tukevana komponenttina ja osana kokonaisvaikuttamista. Näin esimerkiksi puhdas vain kyberulottuvuudessa tapahtuva sodan kaltainen skenaario nähdään epätodennäköisenä.

Polarisaatio ja väestön jakautuminen tunnistetaan jo nyt yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Nämä nähdään usein yhteiskunnan sisäsyntyisinä haasteina, joita ulkopuolinen vaikuttaja voi hyödyntää vaikuttamisessaan. Näistä huolimatta asiantuntijaryhmä näkee suomalaisen yhteiskunnan yhtenäisenä. Nyky-yhteiskunnan polarisaatio nähdään vaikutuksiltaan vähemmän haitallisena kuin historialliset esimerkit (esim. 1930-luku ja punaiset vs. valkoiset tai 1970-luku ja taistolaisuus).

Turvallisuusympäristön globaali luonne ja digitalisaation mahdollistama välitön tiedonkulku luovat tilanteen, jossa turvallisuusympäristömme on jatkuvien hyökkäysten kohteena jopa normaalioloissa. Näitä hyökkäyksiä ei usein edes tarvitse masinoida ulkopuolisen hyökkääjän toimesta, vaan ne ovat globaalin kehityksen synnyttämiä. Ideologiset jakolinjat (esim. Black Lives Matter -liike) ja rikollisten jatkuvasti kehittyvät toimintamahdollisuudet (esim. Vastaamon tietomurto) ovat varmistaneet sen, että turvallisuusympäristö on jopa sisäsyntyisesti jatkuvassa turbulenssissa.

Viimeiseen viidenteen nykytilaa kartoittavaan kysymykseen vastattiin seuraavasti: yhteiskunnan toiminnot ovat keskittyneet entistä voimakkaammin isojen kaupunkien alueille. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistoiminta turvallisuuden tuottamiseksi korostuu entisestään.

Uhkien kohdistuminen eri toimintaympäristöihin, hallinnon aloihin, infrastruktuurin osiin ja toiminnan eri tasoihin aiheuttaen jatkuvia vaikeasti ennakoitavia heijastevaikutuksia, pakottaa turvallisuuden tuottajat tiiviiseen yhteistyöhön. Tähän haasteeseen tulisi kyetä vastaamaan entistä tehokkaammin. Asiantuntijaryhmä näkee tämän yhteistoimintahaasteena, johon emme vielä välttämättä optimaalisimmin kykene.

Kybervaikuttaminen haastaa paikallispuolustuksen. Suomessa kyberpuolustuksen systemaattinen ohjausvastuu on toistaiseksi määrittämättä. Kuitenkin paikallispuolustuksen viitekehyksessä kyberuhkiin vastaaminen on yksi eniten kasvavista kokonaisuuksista vapaaehtoisen maanpuolustuksen alalla. Vapaaehtoisilla on erittäin kova halu osallistua kyberalan toimintaan.

Paikallispuolustusta on kehitetty jatkuvasti viime aikoina. Uusi konsepti on ollut laadinnassa puolustusvoimissa. Tämän osana on kehitetty paikallispuolustuksen joukkoja, suorituskykyjä ja täsmennetty tehtäviä. Puolustusvoimien näkökulmasta joukkojen käyttöperiaatteen mukainen jako operatiivisiin ja paikallisiin joukkoihin vaikuttaa toimivalta. Operatiivisilla joukoilla muodostetaan todellinen sotilaallinen suorituskyky painopisteen muodostamiseksi nopeasti. Paikallisjoukoilla luodaan maanpuolustuksen alueellinen kattavuus koko Suomen alueelle. Sen toiminta perustuu paikalliseen osaamiseen ja jatkuvaan valmiuteen.

Paikallisjoukkojen toiminta perustuu alueen väestöön, joka on jatkuvasti normaalioloissa valmiina. Tämä edellyttää kuitenkin tarvittavien johtamisjärjestelmien ennakoivaa olemassaoloa, materiaaalillista valmiutta sekä osaamista. Harjoittelun kautta tulee luoda normaalioloissa riittävä osaaminen häiriötilanteiden varalle.

Paikallispuolustusta johtaa nykytilanteessa Maavoimien komentaja (Mehätä, 2022). Tämä johtovastuun määrittäminen johtuu siitä, että paikallisjoukot ja niiden joukkoyksiköt – paikallispataljoonat – nähdään ensisijaisesti sotilaalliseen uhaan vastaavaksi kokonaisuudeksi. Tämä ei välttämättä ole optimaalinen tilanne, sillä uhkat saattavat kriisitilanteessa olla esimerkiksi Itä-Suomessa huomattavan erilaiset kuin Länsi-Suomessa. Tätä tulisi tarkastella jatkossa.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen (VMP) osuus paikallispuolustuksessa ja osana koko puolustusjärjestelmää on haastava kokonaisuus, jonka kehittäminen on kesken. Kehityksen keskiössä on ratkaista, miten vapaaehtoinen maanpuolustus voi tukea paikallispuolustusta, tai integroitua sen osaksi. Pääesikunta on antanut Maanpuolustuskoulutukselle (MPK) tärkeimmäksi tehtäväksi tuottaa osaamista ja suorituskykyä paikallispuolustusta varten. MPK:n ja VMP:n ohjausvaltaa on annettu alueellisesti puolustushaaroille, jotka voivat ohjata toimintaa omien tavoitteidensa mukaisesti. Puolustushaarat ohjaavat maanpuolustuspiirien toimintaa. Ohjauksen kautta sovitaan yhdessä puolustushaaran ja maanpuolustuspiirin kanssa siitä, millaista koulutusta annetaan. (Nurmi, 2021).

Nykytilassa kuitenkin MPK:n koulutus keskittyy yksilötaitojen kouluttamiseen, joka parantaa yksittäisen reserviläisen sijoituskelpoisuutta ja mahdollistaa uudelleen sijoittamisen uuden joukkorakenteen tehtäviin. Järjestelmä hakee vielä muotoaan. Kehitystyö MPK:n ja Maavoimien esikunnan kesken on käynnissä. Tavoitteena on löytää tehokas ratkaisu sille, miten MPK:n koulutustoiminnalla voitaisiin tukea tehokkaasti paikallisjoukkojen toimintaa.

6.1.2 Arvio tilanteen kehittymisestä

Konseptin arvion tilanteenkehittymisestä teeman tavoitteena on kartoittaa asiantuntijoiden näkemys turvallisuusympäristön tulevasta mahdollisesta negatiivisesta kehityksestä. Tarkastelun painopiste luotiin erityisesti hybridi-vaikuttamiseen.

Konseptirakennuksen ja tutkielman aikajänteeksi rajattu noin vuosikymmen nähdään asiantuntijaryhmässä lyhyenä aikavälinä tilanteen kehittymisen ja erityisesti siihen vastaamiseen liittyen. Haastavaa on kuitenkin se, että turvallisuusympäristöön vaikuttavat ilmiöt, kuten digitalisaatio, kehittyvät kiihtyvällä tahdilla. Tämä aiheuttaa disruptiivisen tilanteen turvallisuuden tuottamiselle.

Kansainvälisen yhteistyön nähdään entisestään syvenevän koko turvallisuusalueella. Käynnissä olevan sotilaallisen FI-SE-NO (Suomi, Ruotsi, Norja) -yhteistyön uskotaan syvenevän käsittämään muutakin kuin sotilaallista turvallisuutta ja sen tuottamista. Yhdysvaltojen kumppanivälisen uskotaan syvenevän sekä suoraan kahdenvälisesti, että NATO-rauhankumppanuuden rakenteiden kautta.

Polarisaatio ja väestön jakautumisen negatiivisen kehityksen uskotaan jatkuvan ja mahdollisesti nykytilanteesta kiihtyvän. Turvallisuusympäristön nykyinen negatiivinen kehitys toimii todennäköisesti katalyyttinä haitalliselle kehitykselle. Toisaalta merkittävä äkillinen turvallisuusympäristön heikentyminen todennäköisesti yhdistää suomalaista yhteiskuntaa. Fataalia yhteiskunnan jakautumista ei nähdä todennäköisenä. Kuitenkin nykyiset olemassa olevat jakolinjat säilyvät todennäköisesti tulevaisuudessa.

Asiantuntijaryhmä ei näe indikaattoreita siitä, että paikallispuolustus tai vapaaehtoinen maanpuolustus menettäisivät merkitystään tarkasteluvälillä, päinvastoin. Suomen merkittävimmät keskittymät eli asutuskeskukset tarvitsevat nyt ja jatkossa entistä monimuotoisempaa puolustusosaamista sekä voimaa. Tämä käsittää kokonaisuuden, jossa on nykyisen kaltainen paikallispuolustus, paikallisia suorituskykyjä ja muita tarvittavia toimijoita. Tässä kokonaisuudessa vapaaehtoisuudella on entistä merkittävämpi rooli. Kuvattu kokonaisuus on käytännössä linjattu syyskuussa 2021 julkaistussa Valtioneuvoston puolustuslonteossa.

Puolustusvoimien sisäisen kehityksen arvioidaan edelleen olevan hitaampaa kuin vapaaehtoisen maanpuolustuksen. Puolustusvoimat organisaatiokulttuuristaan johtuen selvittää kehitysaskelia täsmällisesti. Tarkastellessa MPK:n kurssitarjontaa ja siihen liittyvää osaamista, voidaan todeta siellä tapahtuvan nopeammin ajan kuvan edellyttämiä innovaatiota ja reagointia kuin puolustusvoimissa. Vapaaehtoisten siviiliosaaminen yhdistettynä maanpuolustuksen harrastamiseen luo paljon osaamista, jota puolustusvoimien tulisi hyödyntää.

6.1.3 Ongelma

Konseptin ongelman määrittelyn vaiheessa pyrittiin määrittämään ne turvallisuusympäristön muutosfaktorit, jotka edellyttävät nimenomaisesti kokonaisturvallisuuden ja paikallispuolustuksen kehittämistä.

Nykyinen turvallisuusympäristö haastaa suomalaisen turvallisuuden tuottamisen kokonaisuuden. Uhkien moninaisuus, realisoitumisnopeus, vaikeasti ennakoitavat heijastevaikutukset sekä kumulatiivinen luonne osin kiistävät nykyisen hallinnonalojen mukaisen organisoinnin. Näitä turvallisuuden organisoinnin haasteita pyritään hyödyntämään enenevässä määrin valtiollisten ja eivaltiollisten toimijoiden hybridivaikuttamisessa. Asiantuntijaryhmä tunnisti seuraavia ongelmia tai haasteita:

ONGELMA 1: Hybridivaikuttamisen epäsymmetrian ja monipuolisten keinojen johdosta vaikutusten arviointi ja varmistaminen ovat haastavia toteuttajalle. Näin vaikutusten estämisen arviointi ja varmistaminen ovat puolustajalle jopa entistä haastavampaa. Tämä luo tilanteen, jossa varautumisen, puolustuksen ja turvallisuuden tuottamisen painopistettä on käytännössä mahdotonta ennakoida ja luoda.

ONGELMA 1.1: Suomessa tätä työtä ei kokonaisvaltaisesti ja yhteiskuntaa poikkileikkaavasti tee tällä hetkellä kuin oikeastaan Turvallisuuskomitea, ja sekin erittäin rajoittuneesti.

ONGELMA 1.2: tällä hetkellä ei välttämättä tiedetä, millaisia suojautumisen ja puolustuksen suorituskykyjä tulisi olla olemassa nykyuhkiin vastaamiseksi erityisesti normaalioloissa ja häiriötilanteissa.

ONGELMA 1.3: vaikka paikallispuolustusharjoitukset ovat erittäin hyödyllisiä, tulisi harjoituksissa päästä entistä syvemmälle hybridivaikuttamisen vastaisessa toiminnassa systemaattisella tavalla. Harjoitusten painotuksen tulisi olla muissa kuin sotilaallisissa uhkissa. Harjoituksiin tarvittaisiin kaikkien hallinnon alojen, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin edustajisto.

ONGELMA 2: hybridivaikuttamisen luonne haastaa perinteisen sotilaallisen ajattelun. Täten hybridiuhkaan vastaaminen edellyttää perinteisen sotilaallisen logiikan muuttamista ja uudistamista.

ONGELMA 2.1: hybridivaikuttamisen kumulatiivisilla ja vaikeasti arvioitavilla vaikutuksilla voidaan kokonaistilanne kääntää kohteelle negatiiviseksi, vaikka useita ”osahybriditaisteluita” voitettaisiinkin. Tämä saattaa esimerkiksi heikentää luottamusta viranomaisiin.

ONGELMA 3: hybridivaikuttaminen hyödyntää olemassa olevia haavoituvuuksia ja hyökkäyskanavia. Näitä ei voida tukkia vain tietyssä ulottuvuudessa tai toimintaympäristössä.

ONGELMA 4: iso osa hybridivaikuttamisen kohteena olevasta kriittisestä infrastruktuurista on ajallisesti kiinteää ja fyysisesti pysyvää ja staattista. Tämä mahdollistaa niiden tiedustelun ja vaikuttamisen valmistelun jo normaalioloissa ennalta helpommin.

ONGELMA 5: yhteiskunnan ollessa jatkuvien, usein sisäsyntyisten monialaisten hyökkäysten kohteena, on yhteiskunnan turvallisuustilanteiden hahmottaminen ja määrittäminen haastavaa. Tämä kyseenalaistaa turvallisuustilanteisiin sidotut turvallisuustoimijoiden vastuut ja toimivaltuudet.

ONGELMA 5.1: Suomessa uhkiin, niihin vastaamiseen ja täten turvallisuuden tuottamiseen lähestyminen toteutetaan hallinnon alojen jaon mukaisesti. Hybridivaikuttaminen ei kunnioita näitä, vaan pikemminkin etsiytyy sauma-alueille, joista vastaaminen on epäselvää.

ONGELMA 6: kyberpuolustuksen valtakunnallinen systemaattinen kokonaiskoordinaatio on vielä hahmottumatta. Sotilailla on tehtävänä kyberympäristössä puolustaa vain itseään. Tämä luo aukon paikallispuolustukseen.

ONGELMA 7: paikallispuolustuksen mielikuva on edelleen osittain se, että vanhat miehet seisovat vartioimassa käskettyä kohdetta.

ONGELMA 8: turvallisuusympäristön muutos edellyttäisi turvallisuustoimijoilta nykyisten hallinnonrajojen ylittävää toimintaa. Tämä on usein ongelmallista perushyveiden näkökulmasta. Esimerkiksi sotilaiden puuttuminen normaalioloissa tai häiriötilanteissa sisäiseen järjestykseen ja turvallisuuteen poliisin tukena on ongelmallista.

ONGELMA 9: hallinnon alojen sisäisten ja tiettyyn määritettyyn uhkaan vastaan suunniteltujen suorituskykyjen rakentaminen on helpompaa, kuin kompleksisiin ja hallinnonalarajat ylittäviin uhkiin vastaamiseksi edellytettävien kykyjen.

ONGELMA 10: yksinomaan viranomaistarpeita palvelevien suorituskykyjen rakentaminen on kallista ja sitoo resursseja. Näiden investointien oikeutus voi olla vaikeaa, mikäli kyseisiä suorituskykyjä ei tarvitse käyttää.

ONGELMA 11: miten saada valjastettua siviilimaailman, yritysten ja reserviläisten osaaminen paikallispuolustuksen käyttöön?

ONGELMA 12: paikallispuolustus nähdään usein taisteluteknisen tai taktisen tason toiminnaksi. Tavoitetilan tulisi olla, että paikallispuolustuksella muodostettaisiin strateginen, ennaltaehkäisevä vaikutus.

ONGELMA 13: puolustusvoimien koulutusvolyymien voidaan nähdä olevan riittävä sotilaallisen paikallispuolustuksen tarpeisiin. Koulutuksen sisältö ei kuitenkaan välttämättä vastaa turvallisuusympäristön asettamiin haasteisiin. Miten paikallisjoukkojen koulutusta tulisi kehittää vastaamaan tätä?

ONGELMA 14: paikallispuolustus - ja reserviläistoiminta yleisesti - on toistaiseksi ollut melko homogeenisen joukon toimintaa. Turvallisuusympäristö ja sen uhkamaailma edellyttää osaamista kaikista yhteiskuntaluokista, eri aloilta ja erilaisten ihmisten panosta.

ONGELMA 15: nykyiset paikallispuolustuksen keskeiset kumppanit nähdään strategisina kumppaneina, jotka tuottavat yksilöosaamista pitkällä aikavälillä. Niillä ei toistaiseksi ole operatiivista roolia.

ONGELMA 15.1: vapaaehtoisen maanpuolustuksen kenttä MPK:n ulkopuolella on melko hajanainen. Suomen ollessa järjestöjen luvattu maa, käytännössä jokainen järjestö ajaa omia agendojaan ja toimii omista lähtökohdistaan. Yhteistoiminta järjestöjen välillä ei ole aina tehokkainta tai parasta mahdollista. MPK:n rooli osittaisena kattojärjestönä on näin merkittävän tärkeä.

ONGELMA 15.2: mikäli vapaaehtoista kenttää ryhdytään ohjaamaan liian kontrolloidusti, voi se vaikuttaa vapaaehtoisten motivaatioon negatiivisesti. Tästä voi seurata vapaaehtoisten siirtymistä "muiden harrastusten pariin".

ONGELMA 16: tahto - nykyinen turvallisuuden tuottamisen kokonaisuus ohjaa keskeisiä turvallisuustoimijoita lakisääteisten tehtävien kautta. Kyky näiden tehtävien täyttämiseen luo oikeutuksen olemassaololle ja resurssoinnille. Niinpä tämän kokonaisuuden ulkopuoliset kehityslinjat ovat jopa olemassaoloa vaarantavia ja siksi eivät saa kannatusta turvallisuusorganisaatioissa.

ONGELMA 17: puolustusvoimien muun kehityksen vaikutukset paikallispuolustukseen - operatiivisten joukkojen kehittäminen ja niiden tulevaisuuden kyvykkyydet ja tehtävät. Myös operatiivisen johtamisen tulevaisuuden ratkaisut saattavat vaikuttaa paikallispuolustuksen kokonaisuuteen.

ONGELMA 18: nykyinen paikallispuolustus on kokonaisuus, jolla ei ole konkaisia tai täydellisiä normaaliolojen rakenteita. Paikallispuolustuksen suorituskykyjen käyttöön saanti vie aikaa ja on osin riippuvainen perustamisen onnistumisesta. Näin ennakoivia konkreettisia toimenpiteitä on vaikea tehdä.

6.1.4 Ratkaisu ja kuvaus vaadittavista toimista

Konseptin rakennuksen ratkaisun ja kuvauksen vaadittavista toimista -osion tavoitteena oli tunnistaa paikallispuolustuksen kehittämisessä huomioon otettavat asiakokonaisuudet mahdollisimman yksilöidysti.

Optimaalisessa tilanteessa paikallisella kokonaispuolustuksella kyettäisiin vastaamaan kokonaisvaltaisesti, dynaamisesti ja kustannustehokkaasti kaikkiin turvallisuusympäristön tulevaisuuden uhkiin ilman toimivaltuusrajotteita koko yhteiskunnan ja sen väestön hyväksynnällä. Paikallinen kokonaispuolustus loisi strategisen tason kokonaisuuden, jolla olisi selkeä ennaltaehkäisevä pidäkkeellinen vaikutus hybridivaikuttajaan.

Optimimallissa moniviranomais- ja muiden turvallisuustoimijoiden yhteistoiminta olisi jouhevaa jatkuvasti, kaikilla tasoilla ja kaikissa tilanteissa. Yhteistoiminta käsittäisi johtamisen prosessit, operatiivisen käytettävyyden sekä strategisen suunnittelun siten, että turvallisuutta kyettäisiin tuottamaan yli hallinnonalarajojen.

Asiantuntijaryhmä tunnisti seuraavia mahdollisia ratkaisuja kuvattuihin ongelmiin:

RATKAISU 1&4: hybridikeinojen vaikutusten seuraamiseen, arviointiin ja käytön sekä omien vasteiden ennakointiin tulisi luoda organisaatiot, prosessit ja mittarit. Näin ”hybriditiedustelulla” kyettäisiin arvioimaan vastustajan keinojen vaikutuksia toimintaympäristöön. Oman ”hybridin vastaisen operatiivisen” arvioinnin perusteella tulisi kyetä arvioimaan oman toiminnan vaikutuksia vaikuttamiseen ja vaikuttajaan.

RATKAISU 1&2 paikallinen kokonaisturvallisuus tulisi kyetä organisoidaan sellaiseksi, että sen toiminnan painopiste kyettäisiin dynaamisesti muuttamaan havaittua tai ennakoitua tilannekehitystä vastaavaksi.

RATKAISU 1.2: lähitulevaisuudessa tarvitsisimme case-tarkasteluja erilaisista alueista eri uhka- ja valmiustilanteissa painottuen normaaliolojen häiriötilanteisiin kartoittaaksemme sen, millaisia suojautumisen ja puolustuksen suorituskykyjä tulisi luoda. Näin kykenisimme luomaan myös tilannekuvan siitä, mitkä eri toimijat linkittyvät kulloiseenkin skenaarioon ja alueeseen.

RATKAISU 1: dynaamisen suojaamisen mallilla on mahdollista suojata kaikissa ulottuvuuksissa ja toimintaympäristössä jatkuvasti kriittisimmiksi määritetyt kohteet. Näiden lisäksi on vaihtoehtosuunnitelmia kohteista, joita suojataan sen mukaisesti, millaiseksi hyökkäys ja vaikuttaminen ovat muodostuneet. Tämä edellyttää ennakkotiedon ja ymmärryksen siitä, että esimerkiksi energian tuotanto ja jakelu on todennäköinen hyökkäyksen kohde. Näin kyetään siirtämään suojausresursseja muista toiminnoista tähän.

RATKAISU 1.1: informaatiopuolustuksessa varautumisuunnitelmat voisivat olla esimerkiksi tietyt ja jatkuvasti vahvistettavat narratiivit, jotka liittyvät esimerkiksi maanpuolustustahdon vahvistamiseen tai Suomen itsemääräämisoikeuden korostamiseen.

RATKAISU 1.2: myös informaatiopuolustuksessa on oltava käytössä valmiiksi suunniteltuja välittömiä vastaanratiiveja, jotka voidaan aktivoida heti kun niihin linkittyvää informaatiovaikuttamista havaitaan.

RATKAISU 1.3: informaatiopuolustus tulee ulottaa koordinoitusti virallisten ja korkeiden valtiollisten toimijoiden lisäksi ennen kaikkea yhteiskunnan lähikohtaajiin kuten opettajiin ja muihin väestön kanssa jatkuvasti kosketuksissa oleviin toimijoihin.

RATKAISU 1.3.1: paikallispuolustuksen toimijoista tulee valmistella koulutuksella ja asian normalisoinnilla lähikohtaaja, joka paitsi keräävät tietoa paikallisesta informaatioympäristöstä, myös tarvittaessa vahvistavat määritettyjä tärkeitä puolustuksellisia narratiiveja sekä tarvittaessa toimeenpaneuvat "välittömien vastatoimien" viestejä.

RATKAISU 1.3.2: vahvistettavia narratiiveja tulee vaalia paitsi virallisten turvallisuustoimijoiden perinteisen viestinnän, myös ennen kaikkea viihteen keinoin.

RATKAISU 2: kaikkien turvallisuustoimijoiden ymmärrystä paikallisesta kokonaisturvallisuudesta tulisi lisätä koulutuksen ja yhteisten kokemusten kautta.

RATKAISU 2.1: ammattisotilaiden koulutuksessa ja opetuksessa tulisi jo varhaisessa vaiheessa kiinnittää entistä enemmän huomiota kokonaisturvallisuuteen ja sen paikalliseen ilmenemiseen. Yhteiset osaopinnot muiden turvallisuustoimijoiden kanssa edistäisivät tätä kokonaisuutta.

RATKAISU 2.2: yhteisten kokemusten hankkimisen mahdollisuuksia tulee jatkossakin vaalia, jopa nykyistä useammin. Paikallispuolustusharjoitusten kaltaisia yhteistoimintatapahtumia tulee järjestää jatkossakin. Niissä skenaariot ja uhkamallit tulee olla mahdollisimman laaja-alaisia ja monipuolisia.

RATKAISU 3: olemassa olevat sotilaallisessa fyysisessä suojaamisessa käytettävät keinot kuten haitallisen toiminnan havaitseminen, pääsyn estäminen suojattaviin rakenteisiin, kriittisten osien suojaus, hyökkäysten torjunta ja vastatoimien käynnistäminen iskujen toteuduttua ovat hyödynnettävissä kaikissa ulottuvuuksissa.

RATKAISU 4: hybridipuolustuksen kaikissa ulottuvuuksissa tulisi hyödyntää kyberympäristössä ja normaalitilanteessa vallitsevaa periaatetta, jossa samaa vaikuttamiskeinoja ei voi useinkaan toistaa, sillä järjestelmät päivitetään haavoituvuuksien tai hyökkäysten ilmetessä.

RATKAISU 5: turvallisuustoimijoiden yhteisen, mahdollisimman reaaliaikaisen tilannekuvajärjestelmän luominen.

RATKAISU 6: kyberpuolustuksen kokonaisvastuun määrittäminen ja täsmällisempi ohjaaminen.

RATKAISU 6.1: kyberkyvykkyyden rakentaminen siten, että myös paikallispuolustuksessa se olisi käytettävissä vähintään paikallisen kyberympäristön seurantaan ja kriittisten kohteiden suojaamiseen.

RATKAISU 7: paikallispuolustuksen imagon kohottaminen.

RATKAISU 7.1: haastavien ja mielenkiintoisten tehtävien ja tehtäväpolkujen tarjoaminen paikallispuolustuksen viitekehysessä.

RATKAISU 7.2: systemaattinen mediakampanja paikallispuolustuksen statuksen nostamiseksi.

RATKAISU 9,10&11: olemassa olevan siviiliosaamisen ja kaupallisten tuotteiden (*Commercial-of-the-Shelf, COTS*) valjastaminen paikallispuolustuksen käyttöön (esim. lennokit, viestivälineet...)

RATKAISU 11: aktiivinen ja jatkuva tiedonvaihto esimerkiksi yhteysupseeritoiminnalla yhteisen tilannekuvan rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi.

RATKAISU 11.1: yhteisten tilannekuvajärjestelmien käyttäminen tiedon suojaustaso huomioiden.

RATKAISU 11.2: viranomaisten yhteiset johtokeskukset, nykyisten puolustusvoimien asevelvollisuusasioita hoitavien aluetoimistojen kehittäminen tai niiden rinnalle vastaavien siviilivarautumisen organisaatioiden perustaminen siten, että niistä muodostettaisiin alueellisia johtokeskuksia ja toimijoita.

RATKAISU 11.3: digitalisaatio ja verkostot on valjastettu paikallispuolustuksen tukemiseksi täysimääräisesti.

RATKAISU 12: paikallispuolustuksen toimijoiden koordinoitu ohjaus ja käyttö.

RATKAISU 12.1: aktiivinen viestintä paikallispuolustuksen suorituskyvyistä.

RATKAISU 12.2: paikallispuolustuksen tiettyjen suorituskykyjen koottu käyttö ja siitä viestiminen sekä sisäisesti että ulkoisesti.

RATKAISU 12.3: paikallisjoukkojen operatiivinen käyttö häiriötilanteissa voimannäyttämiseksi ja kyvykkyyden osoittamiseksi.

RATKAISU 13: paikallisjoukkojen koulutuksen kohdentaminen edellyttäisi laaja-alaista tarvekartoitusta niistä kyvyistä ja osaamisesta, joita nykyinen turvallisuusympäristö ja hybridivaikuttaminen edellyttävät. Tämän pohjalta koulutuksen sisältöjä tulisi muuttaa ja päivittää.

RATKAISU 14: paikallispuolustuksen tehtävien ei tulisi rajoittua sukupuoleen, ideologiaan, palveluskuntoisuusluokkaan tai vastaaviin toimintaa nykyisin rajoittaviin itse laadittuihin sääntöihin. Paikallispuolustuksen kontekstiin tulisi luoda mahdollisuus päätyä taustoista riippumatta. Osaamisen tulisi olla se merkittävin saneleva tekijä. Tämä laaja-alainen osaaminen tulisi saada valjastettua paikallispuolustuksen tarpeisiin.

YLEINEN RATKAISU: Paikallispuolustuksen suunnitelma- ja varautumisvalmiuden tulee olla jatkuvasti muutoksessa oleva elävä kokonaisuus sen ennakoinnin ja kiertämisen haastamiseksi. Suojaus-, ennaltaehkäisy- ja varautumiskeinot tulee laatia siten, että ne kyetään aktivoimaan mahdollisimman nopeasti tarpeen ilmetessä.

YLEINEN RATKAISU: nykyiset paikallispuolustuksen keskeiset kumppanit nähdään strategisina kumppaneina. Tätä roolitusta voisi harkita siten, että ne olisivatkin operatiivisia kumppaneita, jotka kykenisivät häiriötilanteissa käytännön toimintaan osana turvallisuuskoneistoa. Tämä tulisi kuitenkin rakentaa nykyinen lainsäädäntö huomioiden. Näin hybridipuolustuksen ja -pidäkkeen kokonaisuuksien alle saataisiin niitä suorituskykyjä, joita turvallisuusympäristön muutos edellyttää.

Ajatus, jossa todetaan, että tarvitsemme hybridipuolustukseen tai -pidäkkeen muodostamiseen tietyn tyyppisiä suorituskykyjä, joita puolustusvoimissa ei voida rakentaa kustannusten tai osaamisen puutteen vuoksi, jotka MPK voisi muodostaa ja ylläpitää sekä varautua niiden käyttöön, on varteenotettava kehitysmahdollisuus.

YLEINEN RATKAISU: luoda organisaation osat, joiden operointi normaalioloissa tähtää häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin myös paikallispuolustuksen kontekstissa. Tämä on mahdollista toteuttaa esimerkiksi paikallispataljoonien tai aluetoimistojen organisaatioiden kehittämällä, tai perustamalla jatkuvassa johdotovalmiudessa oleva moniviranomaisjohtoelin.

6.1.5 Liittyvät riskit

Konseptin rakennuksen liittyvien riskien tunnistuksen vaiheen tavoitteena oli pyrkiä kriittisesti arvioimaan kuvatun kaltaisen kehityksen riskejä sekä toteutumismahdollisuuksia yleensä.

Asiantuntijaryhmä on tunnistanut lukuisia riskejä ja haasteita tavoiteltavan loppuasetelman saavuttamisessa. Keskeinen haaste on, että vaadittavat uudistukset ovat moninaisia ja jopa turvallisuuden tuottamisen nykyisiin fundamentteihin kajoavia. Näin muutos olisi suunniteltava äärimmäistä harkintaa ja poikihallinnollista valmistelua hyödyntäen. Turvallisuuden tuottamisen kokonaisuutta ei voi uudistaa kerralla. Alla on yksilöity tunnistetut riskit:

RISKI 1: *resurssointi*. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varautuminen vie resursseja normaaliolojen turvallisuuden tuottamisesta. Ja päinvastoin. Tähän tulisi löytää luovia kokonaisvaltaisesti turvallisuutta edistäviä toimia, joilla olisi vaikutusta kaikissa turvallisuustilanteissa.

RISKI 2: *haitallisen kansallismielisyyden pesiytyminen paikallispuolustukseen*. Paikallispuolustuksen tulee olla jokaisen kansalaisen vaihtoehto vaikuttaa Suomen turvallisuuteen puolue- tai ideologisista taustoista riippumatta. Paikallispuolustuksen konteksti on pidettävä neutraalina näistä.

RISKI 3: *militarisaatio*. Sotilaallinen ja yleinen paikallinen puolustus tulisi kyetä erottamaan toisistaan. Suomen yhteiskunnan paikallinen puolustaminen ei voi olla vain sotilaiden tehtävä, sillä se saattaa luoda kuvaa militanttisesta yhteiskunnasta, jossa sotilaat hoitavat turvallisuuden kokonaisuuksia, jotka heille eivät perinteisesti kuulu.

RISKI 4: *sisäisiin uhkiin puuttuminen*. Paikallispuolustuksella olisi kiistämättä tarve osallistua myös sisäisten uhkien hallintaan. Tämä taas saattaa näytettyä tilanteena, jossa paikallispuolustus nähdään suojeluskunnan kaltaisena toimintana. Myös yhteiskunnan militarisoinnin uhka voi tässä tapauksessa täytyä.

RISKI 5: *viestinnän epäonnistuminen*. On äärimmäisen tärkeää, että paikallispuolustuksen kokonaisuus rakennetaan erittäin tiiviissä yhteistyössä ja -ymmärryksessä muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Tarkoituksena ei ole puolustusvoimina tehdä muiden töitä, vaan tukea muita. Upseerien ongelma usein on, että he alkavat johtaa suunnittelua, mikäli mitään ei tapahdu. Vaarana on, että

tällaista ominaispiirrettä käytetään informaatiovaikuttamisen keinona. Tilanne ei saa olla se, että kansalaiset luulevat sotilaiden haluavan kontrolloida yhteiskunnan turvallisuutta oman tehtäväkenttensä ulkopuolella.

RISKI 6: *turvallisuusrakenteiden muutos.* Asiantuntijaryhmän näkemysten mukaan nykyinen tapa tuottaa turvallisuutta nimenomaan paikallisen kokonais-turvallisuuden näkökulmasta ei ole optimaalinen. Hallintorakenteisiin kajoaminen saattaisi kuitenkin vaarantaa nykyjärjestelmän toimivuuden ja rampauttaa sen pitkäksi aikaa. Näin mahdolliset uudistukset on tehtävä harkiten ja varoen.

6.1.6 Pohdinta seurannaisvaikutuksista

Konseptin rakennuksen seurannaisvaikutusten pohdinnan vaiheessa pyrittiin hahmottamaan, millaista yhteiskunnallista resurssointia tai tukea kuvatun kaltaisen muutos edellyttää, ja onko siihen vaadittavaa tahtoa olemassa suhteessa uhkaan ja muutokseen.

Parhaimmillaan kuvattu paikallispuolustuksen kehittäminen voisi kohentaa Suomen yhteiskunnan turvallisuutta kokonaisvaltaisesti kaikissa turvallisuustilanteissa. Läpileikkaavalla paikallisella kokonaisturvallisuudella olisi mahdollisesti strategisen tason vaikutuksia, jotka voisivat kohentaa Suomen asemaa turvallisuusympäristössään voimistamalla haitallisen vaikuttamisen ennaltaehkäisevää kynnystä.

Ideologian muutos: puolustusvoimissa on kehitetty pitkään joukkoja operatiivisiin ratkaisutaisteluihin. Näkökulma on ollut maansisäisessä vastahyökkäyksellisessä toiminnassa. Paikallisjoukkojen ja paikallispuolustuksen kehittäminen edellyttää näin ideologista muutosta. Tämä pätee myös siihen, että nyt suojattavana kokonaisuutena nähdäänkin yhteiskunta, sen ehyt rakenne ja toiminta. Myös tämä edellyttää tulokulman muutosta.

Turvallisuusympäristön muutos uusine korostuneine uhkineen ja hybridi-vaikuttamisineen yhdessä kuvatun ideologian kanssa edellyttää voiman lähteen – maanpuolustustahdon – mittariston ja mittaamisen muutosta. Nykyisen kaltaisen kysymyksen asettelun (olisin valmis aseellisesti puolustamaan Suomea...) sijaan tulisikin mitata suomalaisten tahtoa tarvittaessa kaikin käytössä olevin keinoin turvaamaan suomalaista yhteiskuntaa ja sen toimivuutta.

Sotilaallisen uhkan kysymyksen ollessa arvoperusteinen ja latautunut, on se eklusiivinen jättäen ison väestöryhmän turvallisuuden tuottamisen ulkopuolelle. Paikallispuolustuksen vastatessa osin myös muihin kuin sotilaallisiin uhkiin, tulisi sen piiriin kyetä sitouttamaan kaikki halukkaat ja kyvykkäät. Näin myös turvallisuuden tuottaminen siirtyy teoista tunteisiin, jolloin turvallisuuden tunnetta on mahdollista lisätä yhteiskunnassa. Tämä on erittäin tärkeä osa kansakunnan identiteetin muodostamisessa ja roolissa. Tätä kautta tärkein seurannaisvaikutus on, että kansalaisella, järjestöllä ja yrityksellä on tunne turvallisesta yhteiskunnasta. Tämä luo hedelmällistä pohjaa yrittämiselle, elämiselle ja olemisselle. Tällä luodaan perustaa myös jatkossa hyvinvoinnille ja Suomen kasvuille. Tämä on tavoiteltava loppuasetelma ja tarkoituksen mukaista.

Jatkossa tulee pohtia, että onko nykyinen järjestelmä riittävän ketterä vastaamaan monialaistuneisiin uhkiin. Tässä pitää pohtia, onko valmiutemme ja reagointikykyämme riittävä ja riittävän nopea. Tätäkin kehitettäisiin asiantuntijaryhmän mukaan ennemmin nykyrakennetta kehittämällä uuden luomisen sijaan. Toisaalta on hyvä pohtia, että jos turvallisuuden tuottaminen voitaisiin tehdä nykytiedon valossa täysin uusiksi, millainen sen kokonaisuus olisi?

Vaikka tässäkin konseptissa on kuvattu useita ongelmakohtia ja ratkaisuesityksiä, ei niiden tavoittelemiseksi ole syytä unohtaa olemassa olevia ja hyväksi havaittuja suomalaisen turvallisuuden tuottamisen fundamentteja; yhteistyötä ja kustannustehokkuutta.

6.2 Konseptin testaus ja varmentaminen

Edellä kuvatun konseptinluonnoksen testaus ja varmentaminen toteutettiin luvussa 1.4 kuvatun konstrukttiivisen tutkimusprosessin mukaisesti prosessivaiheissa viisi ja kuusi. Testauksessa ja varmennuksessa sovellettiin Halosen (2015) diplomityön ja NORDEF:n CD&E-kokonaisuuden luvussa 4.2 kuvattuja menetelmiä ja toteutusperiaatteita.

Asiantuntijaryhmän teemahaastatteluiden synteessä laadittu konseptiluonnoksen ensimmäinen versio lähetettiin sähköpostilla kaikille ryhmän jäsenille 6.11.2021. Lausuntokierroksen saate on esitetty tutkielman liitteessä 6. Asiantuntijaryhmältä pyydettiin saateen mukaisesti havaintoja konseptiluonnoksesta 19.12.2021 mennessä. Lausuntoaikaa jatkettiin 9.1.2022 asti.

Kaksi lausuntoa toimitettiin saateen mukaisesti. Niiden keskeiset havainnot huomioitiin konseptiluonnoksen viimeistelyssä osana tutkielman raportointia ja viimeistelyä. Lausuntojen kriittinen tarkastelu on sisällytetty tutkielman lukuun 7.1. Loppujen asiantuntijoiden vastaamattomuus tulkittiin siten, ettei heillä ollut lisättävää tai tarkennettavaa konseptiluonnokseen.

Konseptiluonnoksen viimeistelyn jälkeen sen tuloksia tarkasteltiin suhteessa tutkielman teoriaan ja muihin hermeneuttisen analyysiotteen tulkintoihin. Konseptiluonnoksen sisällöistä muodostettiin osavastauksia tutkimuksen tutkimuskysymyksiin, jotka on esitetty seuraavassa alaluvussa 6.3 *tutkimusongelmaan vastaaminen*.

Konseptiluonnoksen tuloksia ja tutkimusongelman vastauksia arvioitiin suhteessa niiden laajempaan kontekstiin ja valittuun teoriaan. Tämä arviointi on kuvattu osana tutkielman pohdintaosioita pääluvussa 7.

Tutkielman viimeistelyn jälkeen konseptiluonnos toimitettiin liitteessä 1 esitetyn tutkimusluvan (*Pääesikunnan asiakirja nro. AQ23359*) mukaisesti osana koko tutkimusraporttia puolustusvoimien Pääesikunnalle ja Maavoimien esikunnalle tarkastettavaksi ennen tutkimusraportin julkaisua.

6.3 Tutkimusongelmaan vastaaminen

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuuskonseptia vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön asettamiin tulevaisuuden haasteisiin. Tutkimuksella pyrittiin tuottamaan julkisiin lähteisiin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva laajan yleisön hyödynnettävissä oleva keskustelun avaus paikallisen kokonaispuolustuksen kehittämiseksi. Tutkielman analyysi ja tutkimuskysymyksiin vastaamisen liittyvä tiedon rakentuminen on esitetty aiemmin kuviossa 7.

Tavoitteen saavuttamiseksi oli tutkimuskysymykset muotoiltu seuraavasti: **Päätutkimuskysymys:** Millaisia kehitystarpeita muuttuva turvallisuusympäristö asettaa paikallispuolustukselle kokonaisturvallisuuden kontekstissa?

Alakysymykset:

- 1) Miten ja miksi Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan?
- 2) Mitä ja mikä paikallispuolustus on sekä millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa?

Turvallisuusympäristön muutoksen alatutkimuskysymyksen vastaus. Luvussa 2.4 kuvatun perusteella luotu teoreettinen osavastaus tutkimuksen alatutkimuskysymykseen, *miten Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan*, on seuraavanlainen: Tangin teoriasta johdettuna systemiteoreettisesta näkökulmasta voidaan todeta Suomen turvallisuusympäristön muutokseen vaikuttaneen muutokset Suomen geopoliittiseen asemaan vaikuttavissa osatekijöissä, lähinnä suhteissa Venäjään. Suomen strateginen asema on korostunut Venäjän näkökulmasta NATO:n vastatoimien kiihtyessä Itämerellä. Arktisen alueen merkitys on kasvanut jatkuvasti kasvattaen alueen sotilaallisen aktiviteetin määrää samalla horjuttaen Suomen turvallisuusympäristön vakautta. Muun muassa digitalisaation ja globalisaation seurauksena on syntynyt uusia vaikutusmahdollisuuksia valtioiden intressien ajamiselle. Näitä monipuolistuneita vaikutuskeinoja on ryhdytty hyödyntämään entistä useammin myös Suomea vastaan niin kutsuttujen hybridivaikuttamisen keinojen muodossa. Nämä monipuoliset vaikutuskeinot, Suomen haastava geopoliittinen asema, kasvaneet jännitteet Suomen lähialueilla ja EU:n suhteissa Venäjään luovat turvallisuusympäristöstä entistä kompleksisemmän ja vaikeammin ennakoitavan. Turvallisuusympäristön luonteen muuttuminen saattaa tapahtua pienestä vaikeasti ennakoitavasta osatekijän muutoksesta. Näin turvallisuusympäristöä tulisi hahmottaa systemiteoreettisen lähestymisen lisäksi kompleksisuusteoreettisesti.

Hybridin epäsymmetria varsinkin valtiollisten toimijoiden välillä syntyy tilanteesta, jossa autoritääriin valtio (*rule-by-law*) kykenee valjastamaan yhteiskuntansa resursseja läntisiä demokraattisia kohteita (*rule-of-law*) vastaan. Nämä eivät voi normaalitilanteissa valjastaa yhteiskuntaansa puolustuksellisiin toimiin ilman, että yhteiskunnan toiminta merkittävästi kärsisi. Lisäksi mahdolliset *rule-of-law* valtioiden vastatoimet kohdistuisivat paitsi aggressorin yhteiskunnan

jäseniin, eli tavallisiin ihmisiin, myös omiin kansalaisiin. Tämän dilemman johdosta autoritäärisillä vaikuttajilla tulee lähtökohtaisesti olemaan aloite hybridin saralla.

Paikallispuolustuksen alatutkimuskysymyksen vastaus. Kuten luvussa 3.3 todetaan, voidaan toiseen alatutkimuskysymykseen *mitä ja mikä paikallispuolustus on sekä millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa?* vastata teorian tarkastelun perusteella seuraavasti: Suomen julkishallinnon lähteiden perusteella paikallispuolustus on hallinnollisesti osa puolustushallintoa. Paikallispuolustus on osa puolustusvoimien organisaation joukkorakennetta, jota päivitetään tuoreen puolustusselonteon linjausten mukaisesti. Paikallispuolustuksen vastuulle siirretään suurin osa poistuvien alueellisten joukkojen tehtävistä. Julkisten lähteiden perusteella paikallispuolustus on kokonaisuus, joka on suunniteltu hyödynnettävän ensisijaisesti yhteiskunnan turvallisuustilanteista poikkeusoloissa. Nykyisellään paikallisjoukkojen keskeiseksi tehtäväksi esitetään rajoitettujen taistelutehtävien lisäksi joukkojen perustaminen, alueen valvonta, kohteen suojaus, erikoisjoukkojen vastainen toiminta, yhteistoiminta muiden viranomaisten ja kunnan johdon kanssa sekä muiden joukkojen tukeminen. Paikallispuolustuksen rooli osana kokonaisturvallisuuden mallia on kaksijakoinen. Yhtäältä se ensisijaisesti tukee puolustushallinnon vastuulle määritetyn puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon jatkumista. Toisaalta paikallisjoukoille on annettu sen tehtävien mukaisesti rooli myös muiden viranomaisten tukemisessa, jolloin se vähintään välillisesti tukee ainakin johtamisen, väestön toimintakyvyn ja palveluiden, henkisen kriisinkestävyiden ja sisäisen turvallisuuden elintärkeiden toimintojen jatkumoa. Paikallisjoukkojen haasteet muodostuvat siitä, että ne ovat ensisijaisesti suunniteltu poikkeusoloihin. Näin niiden käyttönsaanti ja toimivaltuudet ovat vähintäänkin rajoittuneet muissa kuin konventionaalisen aseellisen sotilaallisen kriisin skenaarioissa.

Empiirisen aineiston perusteella teoreettista vastausta voidaan täydentää lukujen 5 ja 6 mukaisesti seuraavasti: paikallispuolustuksen ollessa tarkoitettu vastaamaan pääasiassa sotilaalliseen uhkaan poikkeusoloissa, ovat sen nykyiset kyvykkyydet, joukkorakenteet ja toimintaperiaatteet vahvasti sidoksissa turvallisuustilanteeseen. Paikallispuolustuksen mahdollisuudet vastata muihin kuin sotilaallisiin uhkiin ovat muun muassa toimivaltuuksien, johtosuhteiden, käytettävissä olevan kaluston ja toimintaperiaatteiden osalta vähintäänkin rajoitetut. Luvussa 5 kuvatun kaltaisessa kriisissä paikallispuolustus toimeenpanee sotilaalliseen uhkaan varautumisen tukien käytettävissä olevilla resursseillaan muita viranomaisia ja turvallisuustoimijoita. Sen suorituskyvyt ja resurssit jäävät kuitenkin osittain hyödyntämättä kokonaisturvallisuuden kontekstissa.

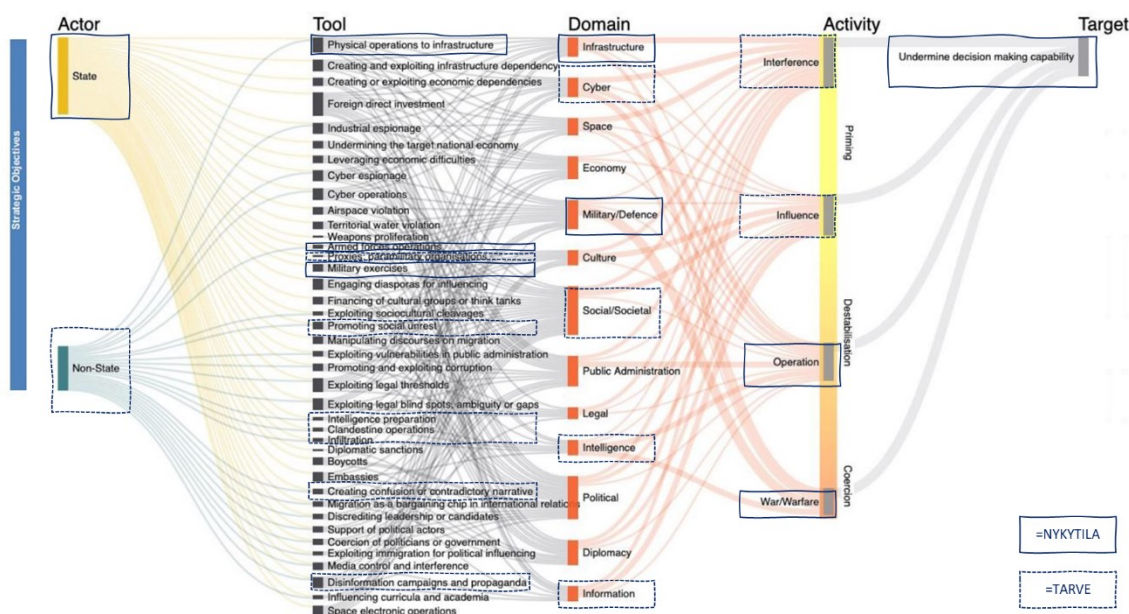
Tutkielman tapauksen ja asiantuntijoiden näkemysten mukaan tulevaisuuden turvallisuusympäristössä korostuvat kaikissa toimintaympäristöissä ja ulottuvuuksissa toteutuvat uhkat. Ne ovat usein heijastevaikutuksiltaan toimintaympäristörajat ylittäviä ja täten erittäin vaikeasti ennakoitavia. Turvallisuustoimijoiden niille säädettyjen tehtävien täyttäminen ei kykene täysin vastaamaan tähän turvallisuusympäristön muutokseen. Toimialavaltuus- ja vastuurajat luovat sauma-alueita, joita pyritään hyödyntämään haitallisessa vaikuttamisessa.

Päätutkimuskysymyksen vastaus. Edellä kuvatut vastaukset tiivistävät tutkielman pääluvussa kuvatun vastausmassan siten, että tutkielmaan asetettuun päätutkimuskysymykseen *millaisia kehitystarpeita muuttuva turvallisuuksympäristö asettaa paikallispuolustukselle kokonaisturvallisuuden kontekstissa?* voidaan vastata seuraavasti: muuttuva turvallisuuksympäristö asettaa lukuisia ja monipuolisia kehitystarpeita paikallispuolustukselle kokonaisturvallisuuden kontekstissa. Turvallisuuksympäristön yhä monialaistuvampi, ennakoimattomampi ja nopeudeltaan aiempaan kiihtyvämpi muutos haastavat paitsi paikallispuolustuksen, myös koko suomalaisen turvallisuuden tuottamisen kokonaisuuden, eli kokonaisturvallisuuden mallin. Paikallispuolustuksella tulisi kyetä vastaamaan tulevaisuudessa aiempaa monipuolisempiin uhkiin entistä tiiviimmässä yhteistyössä muiden viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden kanssa. Yhteistyötarve ei rajoitu pelkästään kansainväliseen kontekstiin, vaan käsittää jatkossa aiempaa vahvemmin myös kansainväliset kumppanitoimijat.

7 POHDINTA

Tämän luvun tarkoituksena on taulukossa 1 esitetyn konstruktiivisen tutkimusprosessin mukaisesti esittää tutkimuksen seitsemännen, tulosten kytkennän teoriaan, vaiheen sisällöt. Luvussa sidotaan lisäksi tutkimuksen konstruktiona rakennettu modernin paikallispuolustuksen konseptimalli laajempaan kontekstiinsa. Näiden lisäksi kuvataan tutkimusprosessin, analyysin ja rakennetun konseptiluonnoksen kriittinen arviointi sekä prosessin aikana tunnistetut jatkotutkimusaiheet.

Kuviossa alla on esitetty Hybridiosaamiskeskuksen (Giannopolous ym., 2020, s. 13) malliin sidottuna tutkielman tulokset paikallisjoukkojen mahdollisuuksista ja tarpeista vaikuttaa hybridin kokonaisuuteen.

KUVIO 11 Paikallisjoukkojen mahdollisuudet vaikuttaa hybridiuhkiiin

Paikallispuolustuksen ja sen joukkojen ollessa osa puolustushallintoa ja puolustusvoimien joukkorakenteita, ovat sen mahdollisuudet vastata hybriditoimiin rajattu erityisesti valtiollisiin toimijoihin. Olemassa oleva, luvussa 3.2.1 esitelty, paikallisjoukkojen toimivaltuuksia ohjaava lainsäädäntö mahdollistaa täysimääräisen ja suoranaisen toiminnan valtiollisten toimijoiden toteuttamaa tunnistettua ja varmistettua haitallista vaikuttamista vastaan. Kuitenkin, kuten luvussa 2 ja 5 on esitetty, enenevässä määrin hybridin kontekstissa toteutetaan myös ei-valtiollisten sijaistoimijoiden kautta haitallista vaikuttamista, johon paikallispuolustuksella olisi tarve vastata. Lisäksi turvallisuusympäristön kehittyminen mahdollistaa itsenäisten ei-valtiollisten toimijoiden merkityksen kasvun. Niinpä paikallisjoukkojen toimintaedellytyksiä erityisesti muiden kuin valtiollisten toimijoiden suorittamaa haitallista vaikuttamista vastaan olisi kehitettävä.

Nykyisillä paikallispuolustuksen kyvyillä kyetään vastaamaan vain osaan hybridin laajasta keinovalikoimasta. Käytännössä sotilaalliset fyysiseen toimintaympäristöön kohdistuvat keinot ovat niitä, joihin nykyinen paikallispuolustus kykenee vastaamaan. Kuten tutkielman tulokset osoittavat, on tarve myös muihin keinoihin vastaamiselle selvä.

Paikallispuolustuksen nykyinen tehtäväkenttä käsittää kriittisten kohteiden suojaamista, aluevalvontaa ja muiden viranomaisten tukemista. Turvallisuusympäristön kehitys edellyttää, että kyseisiä tehtäviä kyetään toteuttamaan kaikissa toimintaympäristöissä ja ulottuvuuksissa. Näin nykyisin korostuvan fyysisen toimintaympäristön lisäksi paikallispuolustus tarvitsee kyvyn toimia erityisesti kyber- ja informaatioympäristöissä. Näiden toimintaympäristöjen toimintamahdollisuudet mahdollistaisivat myös muiden toimivaltaisten viranomaisten entistä tehokkaamman tukemisen sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa ympäristössä.

Paikallispuolustuksen täysi toimintakyky edellyttää perustamisjärjestelyjä. Nämä taas edellyttävät puolustusvoimien valmiuden tehostamisen ja kohottamisen järjestelyjä, jotka ovat riippuvaisia toimivaltuuksista ja yhteiskunnan turvallisuustilanteen muutoksia edellyttävistä säädöksistä. Näin voidaan todeta, että paikallispuolustuksella kyetään täysimääräisesti vastaamaan Hybridiosaamiskeskuksen määrittämään hybridisotaan. Vastaaminen osittain hybridiopeeraatioihin on mahdollista. On kuitenkin selvää, että paikallispuolustukselta osana kokonaisturvallisuutta edellytetään toimintoja jo alempiasteisessa hybridivaikuttamisessa (*Interference* ja *Influence*).

Paikallispuolustus tarjoaa jo nykyisellään lähteisiin peilaten mahdollisuuden yksilöiden ja kansalaisten osallistuttamiselle turvallisuuteen vapaaehtoisen maanpuolustuksen kautta. Yksilöiden osallistuttaminen paitsi valjastaa heidän moninaiset kyvykkyytensä maanpuolustuksessa hyödynnettäviksi, myös lisää yksilöiden valmiuksia toimia kriisitilanteissa kasvattaen näin yksilöiden resilienssiä. Näin yksilöiden vastuuta omista perustarpeistaan kyetään vahvistamaan entisestään.

Paikallispuolustuskonsepti ja siihen voimakkaasti linkittyvä vapaaehtoinen maanpuolustus lisäävät suoranaisesti hybridipidäkettä ja -deterrenssiä. Kansalaisten osin vapaaehtoinen sitouttaminen maanpuolustukseen ja turvallisuuteen ovat demokraattisen ja maanpuolustustahtoisien Suomen keino hyödyntää yhteiskuntalähtöistä turvallisuuden rakentamista ja riskien hallintaa. Tämä entisestään vahvistaa hybridivaikuttamisen keskeisen deterrenssin – demokratian – pidäkearvoa. Näin demokratia ja sen rakenteet voidaan nähdä voimakkaana strategisena aseena (Wigell, 2021) ja paikallispuolustus sen tehokkaana operatiivis-taktisena välineenä.

Kuten tulevaisuustalo SITRA raportissaan Megatrendit koronan valossa (Dufva ym., 2020) toteaa, on tulevaisuudessa käytännössä varmaa vain epävarmuus. Tämän epävarmuuden vaikutuksista päätetään kuitenkin osin ennakkoon jo tämän päivän ratkaisuilla. Vaikka kaikkeen ei voi ennalta varautua, voimme kuitenkin rakentaa turvallisuusympäristöämme vakaammaksi varautumalla mahdollisiin turvallisuusuhkiin entistä kokonaisvaltaisemmin. Tähän

kokonaisvaltaiseen varautumiseen paikallispuolustus ja sen tulevaisuuden konstruktiot tarjoavat kustannustehokkaan alustan. Tämän alustan kehittämällä ja resurssoinnilla voidaan saavuttaa moninaisia hyötyjä suomalaisen turvallisuuden kehittämiseksi.

Yleinen asevelvollisuus velvoittaa suomalaisia kulttuuri-, uskonto- ja sosiaalisista taustoista riippumatta yhdenvertaisesti asepalveluksen suorittamiseen. Toistaiseksi ainoa epäjohdonmukaisuus tässä on sukupuoleen kytketty velvoite. Varusmiespalveluksen aikana asevelvollisille luodaan edellytykset toimia osana sotilasorganisaatiota turvallisuuden alan erinäisissä tehtävissä. Näin jokainen saatetaan myös viimeistään myöhemmässä asevelvollisuuden vaiheessa paikallispuolustuksen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen piiriin. Näissä toiminta entisestään integroi kaiken taustaisia henkilöitä suomalaisen turvallisuuden kokonaisuuteen vähentäen näin esimerkiksi hybridivaikuttamiselle olennaista ei-valtiollisten toimijoiden hyödyntämismahdollisuutta.

Kuten useissa selonteoissa ja erityisesti vuoden 2021 puolustusselontekoa käsittelevässä Kylkiraudassa ja sen asiantuntija-artikkeleissa toistuvasti todetaan, vaatii uskottava puolustuskyky pitkäaikaista kehittämistä sen viedessä kymmeniä vuosia. Uusimmassa selonteossa tuotu strateginen tahtotila paikallispuolustuksen roolin vahvistamisesta osana puolustusjärjestelmää on tässä kontekstissa oikean suuntainen kehitysaskel. Seuraavaksi toivoisi nähtävän ohjaus, jossa nykyinen tiettävästi siiloutunut ja keskinäistä resurssikamppailua käyvä turvallisuuskenttä saatettaisiin tiiviimmin kansallisen turvallisuuden käsitteen ja näin todellisen kokonaisturvallisuuden piiriin. Tällä mahdollistettaisiin vahvasti myös muut kuin sotilaalliset uhkat huomioiva todellinen paikallinen kokonaisturvallisuus ja tarvittaessa puolustus. Tämän ohjauksen olisi tultava pian, sillä selonteostakin luettavissa oleva kiihtyvällä tahdilla muuttuva turvallisuusympäristö ei tulevaisuudessa välttämättä mahdollista vuosikymmenten hidasta ja harkitsevaa kehitystyötä.

Kuten Tynkkynen (2017) toteaa, on pienten valtioiden luotava oma sodan, konfliktin ja taistelun kuvansa, jonka pyrkimyksenä on vahvemman toimijan toimintamallin ja suorituskyvyn kyseenalaistaminen. Paikallispuolustuksen kehittäminen tässä tutkielmassa esitetyn konseptiluonnoksen suuntaan vastaisi osittain tähän vaatimuksen. Paikallisjoukkojen kehittämällä on mahdollista vastata paitsi suurvaltojen muodostamaan sodan ja konfliktin kuvaan, myös muun maailman kehityksen mahdollistamaan vaikutusmahdollisuuksien kirjon kasvuun. Tällä on mahdollista luoda, ylläpitää ja vahventaa olemassa olevaa hybridipidäkettä.

Vaikka yleinen kehitys olisi suotavaa turvallisuuden kannalta, ei paikallispuolustuksen kehittäminen ja siihen panostaminen ole turhaa. Paikallispuolustuksen kautta mahdollistuva suomalaisten turvallisuusvalistus, -koulutus ja sitouttaminen osaksi kokonaisturvallisuuden mallia on kustannustehokas vakuutus pitkälle tulevaisuuteen. Tällä on mahdollista välttää esimerkiksi Ruotsissa 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa tapahtunut kehitys, jossa turvallisuusjärjestelyt ajettiin alas Neuvostoliiton luhistumisen aiheuttaman näennäisen uhkan

poistumisen myötä. Nyt, useita vuosikymmeniä myöhemmin, Ruotsissa paikaan edelleen niitä päätöksiä, joita tuolloin tehtiin.

Turvallisuusympäristön muutoksen tarkastelu osoittaa, että suomalaisen turvallisuuden tuottamisen tulee perustua sekä systeemi- että kompleksisuusteoreettiseen ajatteluun. Muun muassa digitalisaation mahdollistamat kompleksiset uhkat edellyttävät turvallisuusrakenteita ja ratkaisuja, joilla tähän ennakoimattomaan ja epävarmaan tulevaisuuteen on mahdollista vastata. Samalla on muistettava, että valtioiden välinen dynamiikka ja muun muassa voimapolitiikka ovat edelleen varteenotettavia turvallisuusympäristön kehitykseen vaikuttavia tekijöitä, joiden hallinta edellyttää tässäkin tutkielmassa kuvattuja toimia.

7.1 Tutkimuksen ja konseptin kriittinen arvio

Paikallispuolustus on kokonaisuus, joka ulottuu laajalle yhteiskunnan eri osaluokkiin ja turvallisuuden sektoreille. Näin ollen tarkastelu tässä tutkielmassa jää osin yleistäväksi ja pinnalliseksi. Toisaalta tällä laaja-alaisella tarkastelulla kyetään vastaamaan juuri tähän tutkielmaan laadittuun tutkimustehtävään ja sen kysymyksiin. Tällä on kyetty saavuttamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuvaus havaituista paikallispuolustuksen kehitystarpeista konseptointityön aloittamiseksi. On tulevien tutkielmien sekä turvallisuustoimijoiden tutkimuksen ja kehitystyön vastuulla jatkaa ja täsmentää tätä kokonaisuutta.

Tutkielmassa käytetyt lähteet ja aineistot ovat kokonaisuudessaan kattava kuvaus ilmiön, sen teorioiden ja käytännön sovellutusten kavalkadista. Valtiohallinnon strategia-asiakirjat, kuten selonteot kuvaavat ne lähtökohdat, joista suomalaista turvallisuutta ryhdytään tuottamaan. Näin niitä voidaan pitää uskottavina ja luotettavina julkisina lähteinä määritetyn tutkimusongelman näkökulmasta.

Tutkielmaan perustettu asiantuntijaryhmä koostui jäsenistä, jotka omaavat laaja-alaisen kokemuksen ja näkemyksen suomalaisesta kokonaisturvallisuudesta ja paikallispuolustuksesta sen osana. Asiantuntijat ovat toimineet organisaatioissa ja rooleissa, joissa tutkimusongelman kannalta keskeisiä dilemmoja ratkotaan. Näin asiantuntijaryhmän kokonaisuus voidaan nähdä tässä tutkielmassa uskottavana ja luotettavana.

Selkeä puute lähdeaineistossa on kuitenkin paikallispuolustuksen primärlähteiden tiedon suojaustasosta johtuva vähyys. Turvallisuuden ja viranomais toiminnan ollessa kyseessä, aiheutti tämä sen, ettei tulevaisuuden konseptointityön lähtökohdista kyetty määrittämään täsmällisellä tarkkuudella. Toisaalta näistä lähtökohdista toteutettuna tutkielma on mahdollisesti vähemmän ankkuroitunut historiaan ja nykytilaan sekä organisaatioiden rajoitteisiin. Näin on mahdollista, että esitetyt johtopäätökset ovat tuoreita ilman ennakkokäsitysten vaikutuksia.

Tutkielmaan valittu hermeneuttisen analyysin periaate mahdollisti laaja-alaisen ja kokonaisvaltaisen tutkimusaiheen lähestymisen ja tiedon syventämisen koko prosessin ajan. Toisaalta pyrkimys tulkintaan aiheuttaa sen, ettei tutkijan omia ennako-oletuksia kyettä hermeneuttisessa tavassa täysin

poissulkemaan. Siksi erilaisesta taustasta ja lähtökohdista tuleva tutkija voisi tulkita samaa tutkimusaihetta eri tavoin.

Tutkielman konstruktiona luotu modernin paikallispuolustuksen konseptiluonnos on vajavainen ja keskeneräinen erityisesti eksperimentoinnin ja testauksen suhteen. Konseptiluonnoksessa esitetty sisältö perustuu asiantuntijaryhmän tulkinnoista tehtyyn synteesiin. Tätä kokonaisuutta ei kyetty validoimaan asiantuntijaryhmän sisäisesti täysimääräisesti. Konsepti ja sen sisällöt tulisi siis asettaa jatkokritiikille tulevissa tutkimuksissa sen tulosten vahvistamiseksi tai haastamiseksi.

Samaan aihepiiriin liittyy kritiikki, jota myös Hyytiäinen (2021b) esittää konseptiluonnoksen lausunnossaan. Konseptissa, tai sitä laadittaessa, ei pyritty nostamaan esiin asiantuntijoiden lausuntojen ristiriitoja tai mahdollisia asiasisällöllisiä konflikteja. Näin ei myöskään tunnistettu niitä mahdollisia heikkoja signaaleja, joita vain yksi vastaaja olisi lausunnoissaan esittänyt. Tätä dialogia asiantuntijaryhmän ja konseptin sisältöjen kanssa olisi tullut toteuttaa voimallisemmin.

Asiantuntijaryhmän koko ja siten sisällön otanta jäivät tässä tutkielmassa suppeaksi. Laajemmalla, entistä heterogeenisemmällä vastaajajoukolla olisi tutkimusongelmaan vastaamiseksi kyetty mahdollisesti tuottamaan entistä syvällisempi vastaus. Toisaalta asiantuntijaryhmän jäsenten valintaa voidaan pitää laadullisesti onnistuneena ja tietosisällöllisesti täsmällisenä. Siksi pelkkä asiantuntijoiden määrällinen kasvattaminen ei välttämättä olisi parantanut tuloksia tai luonut mahdollisuutta saavuttaa iteraatiota tuloksissa.

Huolimatta esitetyistä puutteista, voidaan tutkielman konstruktiona luotua modernin paikallispuolustuksen konseptiluonnosta pitää uutta tietoa luovana, tai vähintään olemassa olevaa tietoa kokoavana. Ainakaan julkisista lähteistä ei ole löydettävissä aiempaa teosta, joka esittelisi tässä tutkielmassa kuvatulla laajuudella ja tarkkuudella niitä haasteita, joita turvallisuusympäristön muutos tulevaisuuden paikallispuolustukselle asettaa. Konseptiluonnosta ja erityisesti sen ongelmien, ratkaisujen ja riskien luetteloa voidaan pitää tutkimuksen ytimenä, jotka mahdollistavat paikallispuolustuksen edelleen kehittämisen käytännössä.

7.2 Jatkotutkimusaiheet

Sotilasprofessori Mika Hyytiäistä (2018a) mukaillen on todettava tutkimuksen ja teorian tuottavan turvallisuutta vain teoiksi muuttumalla. Näin tämän aihepiirin jatkotutkimuksen fokuksen tulisi olla havaittujen muutostarpeiden käytäntöön saattamisessa. Tämä kuitenkin edellyttää aihepiirin viranomais- ja turvallisuusasioita käsittelevän luonteen vuoksi salassa pidettäviä kokonaisuuksia, jotka on syytä toteuttaa virkatöinä asianosaisissa turvallisuusorganisaatioissa.

Käytännössä kokonaisvaltaisimman jatkotutkimusaiheiston tarjoaa tämän tutkielman konseptiluonnoksen ongelmien, ratkaisuiden ja riskien luettelo. Käytännössä jokainen niissä esitelty kohta voisi toimia omana tutkimusaiheenaan.

Tämän tutkielman tuloksia ja konseptimallia olisi mahdollista edelleen kehittää jatkamalla alla kuviossa 12 esitetyn Halosen (2015) ja NORDEFCON (2012) CD&E mallin mukaisesti konseptin kehittämistä eksperimentoinneilla. Näitä olisi mahdollista toteuttaa lukuisista näkökulmista uusien ratkaisujen löytämiseksi.

KUVIO 12 Jatkotutkimuksen fokus suhteessa suorituskyvyn kehittämiseen

Tämän tutkielman keskiössä on ollut selvittää niitä muuttuvan turvallisuusympäristön tekijöitä, jotka asettavat kehitystarpeita paikallispuolustukselle. Vaikka näiden tekijöiden tunnistaminen ja niiden perusteella konseptiluonnoksen laatiminen on elintärkeä askel käytännön toimien pohjaksi, ei se ilman konseptin toimeenpanoa ja resurssointia yksin riitä. Näin olisi hedelmällistä tutkia poikkiteollisesti sitä, millaisia toimia, prosesseja ja resursseja kuvatun kaltainen lähitulevaisuuden paikallispuolustuskonsepti edellyttäisi. Esimerkiksi oikeustieteen näkökulmasta olisi mielenkiintoista tutkia, millaisia muutostarpeita kuvattu konsepti asettaisi lainsäädännölle ollakseen toteuttamiskelpoinen. Sotatieteiden näkökulmasta asiaa voisi lähestyä useissa ulottuvuuksissa (*Multi Domain*) samanaikaisesti toteutettavien paikallisten sotilaallisten tehtävien toimeenpanon tarkasteluna.

Sotahistoriallisesti aihetta olisi hedelmällistä lähestyä suomalaisen paikallispuolustuksen kehittymisen ja muuntumisen näkökulmista. Aiheellista olisi selvittää ensinnäkin, miten suomalainen strateginen uhkakäsitys on kehittynyt eri aikakausina ja miten siihen on pyritty paikallispuolustuksella, tai siihen rinnastettavilla toimijoilla vastaamaan.

Erityisesti Schneiderin (2021) haastattelun perusteella ilmeni, että varsinkin siviilivarautumisen alalla turvallisuuden suunnittelun prosessit ja rakenteet ovat olleet Suomessa aiemmin nykyistä tehokkaampia ja pitkäjänteisempiä. Näin historian tutkimuksen keinoin olisi hedelmällistä kartoittaa ne aiemmat, erityisesti kylmän sodan aikaiset rakenteet, joista olisi otettavissa oppia nykypäivään ja nykylähtötilanteeseen suhteutettuna.

Tulevaisuustutkimuksen menetelmin olisi mahdollista luoda entistä syvällisempiä arvioita ja skenaariohahmotelmia lähitulevaisuuden toiminta- ja turvallisuusympäristöistä. Näiden avulla paikallispuolustuskonseptin jatkokehitystä olisi mahdollista toteuttaa entistä osuvammin ja täsmällisemmin.

Tässä tutkielmassa käsitellään erittäin suppeasti Suomen lähialueiden valtioiden paikallisen puolustuksen organisoitua ja toteutusperiaatteita. Euroopan valtiot kuten Suomi, Viro, Ruotsi, Norja ja Sveitsi ovat kaikki organisoineet paikallisen puolustuksensa omista lähtökohdistaan yhteensovittaen sen niiden kokonaisvaltaiseen turvallisuuden tuottamiseen. Aihe voisi olla jatkotutkimuksen kannalta hedelmällinen, sillä vertailemalla eri maiden paikallisen puolustuksen toteutusperiaatteita, olisi mahdollisesti löydettävissä myös Suomessa hyödynnettäviä kokonaisuuksia paikallispuolustuksen kehittämiseksi.

Tätä kansainvälistä tarkastelua voisi laajentaa käsittämään myös suurvalta-toimijoita kuten Venäjää ja Yhdysvaltoja. Niiden paikallisen puolustuksen organisointiperiaatteiden ymmärrys voisi auttaa paitsi hahmottamaan niiden käsitystä turvallisuuden tuottamisen kokonaisuudesta, myös tuoda tietoon Suomessa hyödynnettäviä keinoja ja menetelmiä tulevaisuuden turvallisuusympäristöön vastaamiseksi. Esimerkkinä tästä voidaan nähdä Yhdysvaltojen kansalliskaartin käyttö vuoden 2021 tammikuun Kongressitalon valtauksen jälkitoimien hallinnassa.

7.3 Lopuksi

”Mikään eilisen ja nykyisen sodankäynnin toimintaympäristö ei jää tulevasta sodasta pois.” (Rantapelkonen, 2018).

On huomioitava, että tämä tutkielma on tehty esitetyin rajauksin kuvatuista lähtökohdista. Vaikka tässä tutkielmassa painotetaan paikallisjoukkojen tarvetta vastata tulevaisuudessa entistä paremmin turvallisuusympäristön muutoksen aiheuttamiin muihin kuin perinteisiin sotilaallisiin uhkiin, ei se tarkoita sitä, että perinteisiin sotilaallisiin uhkiin ei tarvitsisi vastata. Kuusiston (2018) mukaan tulevaisuuksien muodostamisessa ei tule tuudittua ajan trendeihin tai hypetykseen, joka tämän tutkielman kontekstissa voisi tarkoittaa hybridi- tai laaja-alaista vaikuttamista. Vuonna 2014 alkanut ja vuonna 2021 kärjistynyt sotilaallinen tilanne Ukrainassa osoittaa, että edelleen tänä päivänä, kuin todennäköisimmin myös tulevaisuudessa, ilmenee tarve ylläpitää ja kehittää sotilaallisia kyvykkyyksiä laajamittaiseen sotilaalliseen uhkaan vastaamiseksi. Tulkittaessa tuoreinta puolustuselontekoa voidaan paikallisjoukoilla nähdä tässäkin kokonaisuudessa olevan jopa aiempaa merkittävämpi rooli. Niinpä tämän tutkielman tuloksia tulisi hyödyntää rinnan perinteisen sotilaallisen kehittämisen kanssa.

Dynaamisella, kompleksisiin turvallisuusympäristön haasteisiin vastaamaan kykenevällä paikallispuolustuksella on mahdollista varautua myös Hyytiäisen (2018b) kuvaamiin ennakoimattomiin ja ennalta arvioimattomiin tilannekehityksiin. Tällaisella kokonaisturvallisuuden mallilla on mahdollista ylläpitää Suomen turvallisuutta kaikissa tulevaisuuksissa.

Modernin, tässä tutkielmassa kuvatun paikallisen kokonaispuolustuksen saavuttamisen esteenä on lukuisia merkittäviä haasteita. Aiemmin paikallispuolustus on nähty operatiivisen sotavoiman toimintaedellytykset mahdollistavana ja sitä tukevana kokonaisuutena. Toisin sanoen paikallispuolustus on nähty operatiivisille sotilaallisille joukoille alisteisena. Tämän hengen voidaan edelleen todeta olevan vahva.

Tässä tutkielmassa paikallispuolustus esitetään yhtenä mahdollisena ja kustannustehokkaana vastauksena turvallisuusympäristön muutokseen ja erityisesti hybridivaikuttamiseen. Hyytiäistä (2021b) mukailten vaikuttamiseen vastaamiseksi tarvittaisiin jatkuvasti käytössä olevia kykyjä ja organisaatorakenteita. Pääosa paikallispuolustuksen joukoista ja kyvyistä on kuitenkin uhkan

mukaan skaalautuvan perustamisjärjestelyn lopputulema. Kun lisäksi todetaan, ettei muillakaan turvallisuustoimijoilla ole riittävästi näitä jatkuvasti käytössä olevia hybridin vastaisia kykyjä, voidaan hahmottaa ehkä se merkittävin ongelma: vaikka hybridiuhkiin vastaaminen ei ole puhtaasti puolustusvoimien tehtävä, ei siihen kuitenkaan kukaan muukaan kykene.

LÄHTEET

- Aluevalvontalaki (755/2000). Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000755> .
- Anttila, P. (2000). *Tutkimisen taito ja tiedon hankinta*. Haettu osoitteesta <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>
- Asevelvollisuuslaki (1438/2007). Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438> .
- Bunge, M. (1979). *Treatise on basic philosophy: Ontology II: A world of systems*. Springer Netherlands. Alkuperäinen viittaus teoksessa: Keskinen, M., Kantola, A., Mäkinen, J. and Salonen, A. O.Miten yhteiskehittää kokonaisturvallisuutta? tieteidenvälisiä näkemyksiä winland-hankkeesta 1. Haettu osoitteesta <https://www.springer.com/gp/book/9789027709448>.
- Bowers, I. & Hiim, HS. (2021). Conventional Counterforce Dilemmas: South Korea's Deterrence Strategy and Stability on the Korean Peninsula. *International Security* (2021) 45 (3): 7-39. Haettu osoitteesta <https://direct.mit.edu/isec/article/45/3/7/95269/Conventional-Counterforce-Dilemmas-South-Korea-s>
- Berry, David M. (2014). *Critical Theory and the Digital*. New York, London, New Delhi & Sydney: Bloomsbury.
- Colchester, J. (2019). Viheliäisten ongelmien ratkaiseminen kompleksisuusteorian avulla. Sitra, vierailijablogi. Haettu osoitteesta <https://www.sitra.fi/blogit/viheliaisten-ongelmien-ratkaiseminen-kompleksisuusteorian-avulla/>
- Dufva, M. Hellström, E. Hietaniemi, T. Hämäläinen, T. Ikäheimo, H-P. Lähdemäki-Pekkinen, J. Poussa, L. Solovjew-Wartiovaara, L. Vataja, K. & Wäyrynen, A. (2020). *Megatrendit koronan valossa*. Sitran selvityksiä 171, marraskuu 2020. Haettu osoitteesta <https://media.sitra.fi/2020/10/02085411/megatrendit-koronan-valossa.pdf>
- Europol. (2020). *Beyond the pandemic - How COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU*. 30.4.2020. Haettu osoitteesta <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/beyond-pandemic-how-covid-19-will-shape-serious-and-organised-crime-landscape-in-eu>

- Euroopan Komissio. (2020). *Komission tiedonanto euroopan parlamentille, eurooppaneuvostolle, neuvostolle, euroopan talous ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle EU:N turvallisuusstrategiasta*. COM(2020) 605 Final. Bryssel 24.7.2020.
- Eurooppa-neuvosto. (2020). *EU:N rajoittavat toimenpiteet ukrainan kriisin johdosta*. Haettu osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/ukraine-crisis/#>
- Euroopan parlamentti. (2019). *Venäjä | faktatietoja euroopan unionista | Euroopan parlamentti*. Haettu osoitteesta <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/177/russia>
- Erikson, P. & Koistinen, P. (2005). *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 4/2005. Haettu osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152279/Monenlainen_tapaustutkimus.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Fjäder, K. Liekkilä, K. Nikula, N. Havumäki, H. Honkanummi, E & Toroskainen, T. (2020). *Huoltovarmuuden uusi normaali - Skenaarioita Post-COVID -maailmasta ja niiden vaikutuksia huoltovarmuudelle*. Huoltovarmuuskeskus 2020.
- Findikaattori. (2021). *Maanpuolustustahto*. Päivitetty 16.12.2021. Haettu osoitteesta <https://findikaattori.fi/fi/77>.
- Forsström, P. (2016). *Venäjän sotilasdoktriini ja sen kehittyminen. Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. 61-80. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. Toimittanut Pasi Kesseli. 2016.
- Freedman, L. (2013). *Strategy - A history*. New York, Oxford University Press.
- Giannopolous, G. Smith, H. & Theocharidou, M. (2021). *The Landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model Public Version*. Hybrid Coe. Haettu osoitteesta <https://www.hybridcoe.fi/publications/the-landscape-of-hybrid-threats-a-conceptual-model/>
- Halminen, L. (2021). *Venäjän hyökkäys Ukrainaan on jo käynnissä tieto-verkoissa*. HS-analyysi, 22.11.2021. Haettu osoitteesta <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008492007.html>.
- Hanén, T. (2017). *Yllätysten edessä – Kompleksisuusteoreettinen tulkinta yllättävien ja dynaamisten tilanteiden johtamisesta*. Akateeminen väitöskirja. Maanpuolustuskorkeakoulu, julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 11. Helsinki 2017.

- Hanska, J. (2019). Pelotetta vai pidäkettä? deterrenssiteorian käytäntöä pienen valtion näkökulmasta. *Tiede Ja Ase Nro 1 (Vol 2019 Nro 1)*. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/88681>.
- Halonen, V. (2015). *Viranomaisten yhteisen CBRNE-vastatoimikonseptin kehittämismahdollisuudet*. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö (YEK 57). Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos.
- Hyytiäinen, M. (2020). *Paikallinen kokonaispuolustus – hybridipuolustuksen perustan paloja*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkinen versio 15.1.2020, alkuperäinen 18.12.2017. Aineisto kirjoittajalla.
- Hyytiäinen, M. (2018a). Tutkimus suomalaisen turvallisuuden kehittäjänä. *Suomen Sotatieteen päivien Keynote -esitelmä*. 24.5.2018. Aineisto kirjoittajalla.
- Hyytiäinen, M. (2018b). Hybridisodankäynnin heikot signaalit – Maanpuolustuskorkeakoulun tutkijoiden ennakoinnin palaisia. *Tuleva sota – Nykyhetki ennakoinnin valossa*. 116-146. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 4.. Toimittanut Mika Hyytiäinen. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018.
- Hämäläinen, V-P. (2021). Facebook-vuoto paljastaa, mitä yhtiö tiesi sen alustoilla tapahtuvasta vakoilusta – yksi paljastus saa aikaan vilunväristyksiä kenessä tahansa. *Yle uutiset*, 19.12.2021. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-12213664>.
- Juntunen, A. (2000). Geopolitiikka -perusta venäjän aatteelle. *Tiede Ja Ase 58 (Vol 58 (2000))*, 85-112. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/47831>.
- Järvenpää, M. (2017). Viranomaisten toimivaltuudet kohteiden suojaamisessa hybridiuhkia vastaan. *Tiede Ja Ase 74 (2016)*. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/60630>.
- Jyväskylän Yliopisto. (2015). Hermeneuttinen analyysi. Verkkosivusto. Haettu osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>
- Kadettikunta. (2011). *Maailman muutos ja suomi*. Verkkoympäristö. Haettu osoitteesta http://www.maailmanmuutos.fi/smm/7/7_5_1j.htm
- Keskinen, M. Kantola, A. Mäkinen, J. & Salonen, A. (2017). Miten yhteiskehittää kokonaisturvallisuutta? tieteidenvälisiä näkemyksiä winland-hankkeesta 1. *Tiede ja ase vol 75 (2017)*. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/67728>

- Kivinen, T. (2020a). Haastattelu Maanpuolustus-lehteen: Puolustusvoimain komentaja Timo Kivinen. Haettu osoitteesta <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/haastattelu-timo-kivinen/>
- Kivinen, T. (2020b). *Puolustusvoimien komentajan tervehdys 235. Maanpuolustuskurssin avajaisissa Helsingin kaupungin talolla 9.11.2020.* Haettu osoitteesta https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258869/20201109_PVK_OM_235MPK_FINAL.pdf/6d83a419-b892-3deb-98e7-16ee203f1f09?t=1604910204484
- Koivula, N. (2017). *Paikallispuolustuksen johtamisratkaisun kehittäminen ja toiminta verkostoissa.* Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö (YEK 58), Maanpuolustuskorkeakoulu, Operaatiotaito ja taktiikka. Heinäkuu 2017.
- Koivurova, T. Śmieszek, M. Stępień, A. Mikkola, H. Käpylä, J. & Kankaanpää, P. (2017). *Suomen puheenjohtajuus arktisessa neuvostossa (2017-2019) muutoksen ja epävarmuuden aikakaudella.* Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston Selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 14/2017. 14.2.2017.
- Kolstela, R. (2015). *Paikallispuolustus ja yhteiskunta.* Kaartin jääkärirykmentin apulaiskomentajan näyttöesitys 25.4.2015. Haettu osoitteesta <https://docplayer.fi/1722548-Paikallispuolustus-ja-yhteiskunta.html>
- Kuusisto, R. (2018). Luotailua teemaan ja sen taakse. *Tuleva sota – Nykyhetki ennakkoinnin valossa.* 10-13. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 4.. Toimittanut Mika Hyytiäinen. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018.
- Laitinen, M. (2020). *Sotilaspoliisi - sotilas vai poliisi?* Pro gradu -tutkielma, Helsingin Yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta, Oikeushistoria. Helsinki 2020.
- Laki asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:n muuttamisesta (429/2017). Oikeusministeriö. Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170429> .
- Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille (781/1980). Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1980/19800781> .
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Oikeusministeriö. Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L6P24>.

- Laki puolustusvoimista (551/2007). Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551> .
- Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007). Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070556>.
- Lalu, P. (2016). Venäläinen sodan kuva. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. 33-60. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. Toimittanut Pasi Kesseli. 2016.
- Lehto, M. (2020). TSAS7041 Digitaalinen maailma ja turvallisuus opintojakson skenaario. Luennot 1-6. Jyväskylän yliopisto. JYUMoodle.
- Limnell, J. (2021). Poliitiikan ja puolustuksen vuoropuhelu. *Kylkirauta 3/2021, politiikka ja maanpuolustus*. Kadettikunta Ry.
- Lukka, K. (2001). *Konstruktioivinen tutkimusote*. Metodix, menetelmäartikkelit. Haettu osoitteesta <https://metodix.fi/2014/05/19/lukka-konstruktioivinen-tutkimusote/>
- Maavoimien esikunta. (2008). *Komppanian taisteluohje (KOTO 2008)*. Henkilöstöosasto. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Maavoimien esikunta. (2018). *Jääkärijoukkueen ja ryhmän käsikirja 2018*. Henkilöstöosasto. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.
- Maavoimat. (2019). *Paikallispuolustus - paikallista osaamista kautta koko maan - Maavoimat*. Verkkojulkaisu. Haettu osoitteesta <https://maavoimat.fi/-/paikallispuolustus>.
- Maavoimat. (2021). Välikohtaus suomalaisten partiointitehtävissä Libanonissa. Tiedote 22.12.2021. Haettu osoitteesta <https://maavoimat.fi/-/valikohtaus-suomalaisten-partiointitehtavassa-libanonissa>.
- Manovich, Lev (2013). *Software Takes Command*. New York: Bloomsberg.
- Mehtälä, A. (2022). Maavoimien uusi komentaja ei istu esikunnassa vaan kiertää siellä missä hänen komentamansa joukot ovat. *Mikkelin kaupunkilehti* 5.1.2022. Haettu osoitteesta <https://www.mikkelinkaupunkilehti.fi/paikalliset/4426582>.
- Mingers, J. (2006). *Thinking: Knowledge and action in management science*. New York: Springer Science+Business Media. Alkuperäinen viittaus teoksessa: Keskinen, M., Kantola, A., Mäkinen, J. and Salonen, A. O.Miten yhteiskehittää kokonaisturvallisuutta? tieteidenvälisiä näkemyksiä winland-hankkeesta 1. Haettu osoitteesta <https://www.springer.com/gp/book/9789027709448>.

- Mörttinen, M. (2021). *Valtioneuvoston ydin kriisitilanteessa - Covid-19-pandemian paineet suomalaiselle päätöksenteolle*. Sitra, muistio. Tammikuu 2021. Haettu osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/valtioneuvoston-ydin-kriisitilanteessa/>
- NATO. (2021). *NATO CD&E Handbook. Concept Development and Experimentation. A Concept Developer's Toolbox. Version 2.00*. NATO's Warfare Development Command. Haettu osoitteesta https://www.act.nato.int/application/files/1316/2857/5217/NATO-ACT-CDE-Handbook_A_Concept_Developers_Toolbox.pdf
- Nokkala, A. (2019). Geopolitiikan paluu? geopolitiikan tutkimus maailman nykytilanteessa. Suomen Geopoliittisen Seuran Seminaari. 16.4.2019. Haettu osoitteesta <http://sgseura.fi/index.php/lisaae-artikkeleita/97-arto-nokkala-16-4-2019-geopolitiikan-paluu-geopolitiikan-tutkimus-maailman-nykytilanteessa>
- NORDEFCO. (2012). *CD&E Method Description. Version 2.0*. Haettu osoitteesta https://blogg.forsvarsmakten.se/utvecklingsbloggen/files/2012/06/CD_E_Method_Description_I-1_0_INT.pdf
- Pakkokeinolaki (806/2011). Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>
- Prasad, A. (2002): The Contest Over Meaning: Hermeneutics as an Interpretive Methodology for Understanding Texts. *Organizational Research Methods, Vol. 5, No. 1*, 12-33.
- Pukkila, J. Rahikainen, H. Oksa, L. & Saarelainen, M. (2016). Venäjän asevoimien erikoisjoukot ja niiden kehitysnäkymät. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. 295-312. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. Toimittanut Pasi Kesseli. 2016.
- Puolustusministeriö. (2019). *Voiman Venäjä*. Puolustusministeriön, Sisäministeriön ja Ulkoministeriön yhteisjulkaisu. Grano Oy, 2019.
- Raitasalo, J. (2019). Hybridisota ja hybridiuhat – paljon vanhaa...onko mitään uutta? *Tiede ja ase, vol 76*. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/77541>.
- Rantapelkonen, J. (2018). Esipuhe – Matkalla tulevaisuuteen. *Tuleva sota – Tulevaisuuden sodan tulevaisuus*. 7-11. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro 5. Toimittanut Jari Rantapelkonen. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018.
- Rautiainen, H. (2020). *Ylikomisario Jussi Juhtela: "Virve tiivistä satojen poliisien ja puolustusvoimien yhteistyötä kentällä"*. Haettu osoitteesta

production.herokuapp.com/ylikomisario-jussi-huhtela-virve-tiivistisatojen-poliisien-ja-puolustusvoimien-yhteistyota-kentalla/?post_date=20201027115109

Rautiainen, J. (2018). Yhteiskunta 2030+ – Suomen kriisin kestävyys. *Tuleva sota – Tulevaisuuden sodan tulevaisuus*. 19-42. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 5. Toimittanut Jari Rantapelkonen. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018.

Rikoslaki (39/1889). Oikeusministeriö. Edita Publishing Oy. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1889/18890039001> .

Ristolainen, M. (2021). Softaa kyberrajalle! Katsaus kybertilan valtioalueellistamisprosessiin meillä ja maailmalla. *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsau 1-2021*. 19.11.2021. Haettu osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/2815786/2021-1+Katsaus+kybertilan+valtioalueellistamisprosessiin+meill%C3%A4+ja+maailmalla.pdf/42587690-4d8c-e35e-2d5a-5f5f864c1e0e/2021-1+Katsaus+kybertilan+valtioalueellistamisprosessiin+meill%C3%A4+ja+maailmalla.pdf?t=1638347977447>

Saariketo, M. (2020). *Kytköksinen mediateknologia tarvitsee haastajakseen rohkeaa mielikuvitusta*. Media & Viestintä, 43(2). Haettu osoitteesta <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/95677>

Sanastokeskus. (2017). *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry. TSK 50. Helsinki 2017. Haettu osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/viestinta/kokonaisturvallisuuden-sanasto/>

Sanastokeskus. (2018). *Kyberturvallisuuden sanasto*. TSK 52. Kustantaja Huoltovarmuuskeskus. Toimeksiantaja Turvallisuuskomitea. Helsinki 2018. Haettu osoitteesta https://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Kyberturvallisuuden_sanasto.pdf

Sisäministeriö. (2019). *Kansallinen riskiarvio 2018*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5. Helsinki 20.1.2019. Haettu osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161332>

Suojelupoliisi. (2020a). *SUPO 2020 vuosikirja*. Haettu osoitteesta <https://vuosikirja.supo.fi/etusivu>

Suojelupoliisi. (2020b). *Kansallisen turvallisuuden katsaus 2020*. Haettu osoitteesta <https://supo.fi/kansallisen-turvallisuuden-katsaus>

- Stritzel, H. & Vuori, J. (2016). Security. In F. Berenskoetter (Ed.), *Concepts in world politics* (pp. 41-56). SAGE Publications Ltd. Haettu osoitteesta <https://www.doi.org/10.4135/9781473921436.n3>
- Säkerhetspolisens. (2019). *The Swedish Security Service 2019*. Haettu osoitteesta <https://www.sakerhetspolisens.se/en/swedish-security-service.html>.
- Tang, S. (2004). A systemic theory of the security environment. *Journal of Strategic Studies [online]* 27 (1), 1-34. Haettu osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0140239042000232756>
- Tilastokeskus. (2021). Käsitteet ja määritelmät. Verkkosivusto. Haettu osoitteesta <https://www.stat.fi/til/tymm/kas.html>
- Turvallisuuskomitea. (2017). *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Valtioneuvoston periaatepäätös. 2.11.2017. Haettu osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia-2017/>
- Turvallisuuskomitea. (2018). *Turvallinen Suomi 2018 – Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017. Haettu osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/turvallinen-suomi-2018-tietoasuomen-kokonaisturvallisuudesta/>
- Toivonen, P. (2020). Yhdessä eteenpäin varautumista kehittäen. Maanpuolustus, Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu. Haettu osoitteesta <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/yhdessa-eteenpain-varautumista-kehittaen/>
- Tynkkynen, V. (2017). Yhteenveto. Ennustamisen vaikeus. *Tuleva sota – Ennustamisen sietämätön vaikeus*. 303-307. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1. Toimittanut Vesa Tynkkynen. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2017.
- Valtioneuvosto. (2012). Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. Valtioneuvoston selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012. Helsinki 2012.
- Valtioneuvosto. (2017). *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017. Helsinki 2017.
- Valtioneuvosto. (2020). *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:30. Helsinki 2020.
- Valtioneuvosto. (2021). *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78. Helsinki 2021.

Valtioneuvoston oikeuskansleri. (2016). OKV/50/20/2015 Vastaus pyyntöön - varusmiesten käyttäminen joustavan valmiuden kohottamisen sekä sodan ajan tehtäviin varusmiespalveluksen aikana.

Venäjän Suurlähetystö Suomessa. (2020). *Venäjän ja suomen väliset suhteet*. Verkkosivu. Haettu osoitteesta <https://helsinki.mid.ru/web/helsinki-fi/venajan-ja-suomen-valiset-suhteet>

Vehkaoja, Ep. (2021). Sotilastiedustelun keinot laajenivat – vastapainona läpinäkyvyyttä kansalaisille. Ruotuväki, verkkartikkeli 17.11.2021, toimittaja Rissanen E. Haettu osoitteesta https://ruotuvaki.fi/-/pvtiedustelu21?fbclid=IwAR1gJ8KEffDWJbtXLx4qI2KLIK6UkqX1dzR7_aazj_kuRebvz0S2C5EdRgE

Von Bertalanffy, L. (1969). *General system theory - foundations, development, applications*. New York: George Braziller, Inc. Haettu osoitteesta https://www.academia.edu/38207367/Von_Bertalanffy_Ludwig_General_System_Theory.

Vähätiitto, J. & Jokinen, J. (2021). Kyberpuolustus ja puolustusselonteko. Maanpuolustuslehden verkkojulkaisu 2.12.2021. Haettu osoitteesta <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/kyberpuolustus-ja-puolustusselonteko/>.

Wigell, M. (2019). Democratic Deterrence: How to Dissuade Hybrid Interference. *FIIA Working Paper, September 2019/110*. Haettu osoitteesta https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2019/09/wp110_democratic-deterrence.pdf

Yle. (2020). Presidentti Niinistö sanoo Venäjän ja EU:n keskusteluyhteyden selvästi huonontuneen – arvioi Ylelle myös Yhdysvaltain vaalien seurauksia. Yle uutiset 29.10.2020. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11621397>

HAASTATTELUT JA LAUSUNNOT

Franzen, J. (2021). Kouvolan kaupungin turvallisuuspäällikö Johanna Franzenin etähaastattelu 17.5.2021. Aineisto kirjoittajalla.

Hyytiäinen, M. (2021a). Sotilasprofessori, eversti (EVP) Mika Hyytiäisen etähaastattelu 5.5.2021. Aineisto kirjoittajalla.

Hyytiäinen, M. (2021b). Sotilasprofessori, eversti (EVP) Mika Hyytiäisen sähköpostilausunto 19.11.2021 tutkielman asiantuntijaryhmän laatimaan konseptiin. Aineisto kirjoittajalla.

Hänninen, T. (2021). Maavoimien koulutuspäällikkö everstiluutnantti Timo Hännisen etähaastattelu 16.4.2021. Aineisto kirjoittajalla.

Nurmi, J. (2021). Puolustusvoimien koulutuspäällikön sijainen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkastajan eversti Jukka Nurmen etähaastattelu 29.6.2021. Aineisto kirjoittajalla.

Schneider, A. (2021). Huoltovarmuuskeskuksen valmius- ja turvallisuuspäällikkö Andreas Schneiderin etähaastattelu 7.5.2021. Aineisto kirjoittajalla.

LIITTEET

LIITE 1 PUOLUSTUSVOIMIEN MYÖNTÄMÄ TUTKIMUSLUPA

LIITE 2 ASIANTUNTIJAHAASTATTELUIDEN TOTEUTUS

LIITE 3 TUTKIELMAN AINEISTONKERUUSUUNNITELMA

LIITE 4 TUTKIELMAN TIETOSUOJAILMOITUS

LIITE 5 ESIMERKKI HAASTATELUAINEISTON ANALYSOINNISTA

LIITE 6 KONSEPTILUONNOKSEN LAUSUNKIERROKSEN SAATE

LIITE 1 PUOLUSTUSVOIMIEN MYÖNTÄMÄ TUTKIMUSLUPA

Pääesikunta
Koulutusosasto
HELSINKI

Päätös

1 (1)

11.12.2020

AQ23359
1889/12.04.01/2019

MQ 23524 TUTKIMUSLUPA-ANOMUS (NIEMINEN)

PÄÄTÖS TUTKIMUSLUPAHAKEMUKSEEN

1 Hakemuksesta

████████ Lauri Nieminen ██████████ on hakenut tutkimuslupaa muutoin kuin virkatyönä tehtävää tutkimusta varten. Tutkimuslupa liittyy Jyväskylän yliopistossa suoritettaviin Turvallisuus ja strateginen analyysi -maisteriohjelman opintoihin. Tutkintoon kuuluvan opin näytetyön alustava otsikko on: *Paikallispuolustuskonseptin kehitystarpeet muuttuvassa turvallisuusympäristössä kokonaisturvallisuuden kontekstissa.*

Tutkimuslupaa haetaan seuraavien aineistojen käyttöön:

- Paikallispuolustusta ohjaavat ja niitä sivuavat asiakirjat (JUL)
- Kokonaisturvallisuutta ja viranomaisyhteistyötä käsittelevät ja niitä sivuavat asiakirjat (JUL)
- Turvallisuusympäristöä käsittelevät ja sitä sivuavat asiakirjat (JUL)

Lisäksi Nieminen anoo lupaa haastatella sellaisia Puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvia tai vakituisesta palveluksesta eronneita henkilöitä, joiden arvioidaan tuottavan tutkimukseen merkittävää lisäarvoa. Tällaisia Niemisen mukaan voivat olla esimerkiksi paikallispuolustuksen kehittämiseen osallistuneet tai paikallisjoukoissa palvelleet henkilöt. Haastateltavat henkilöt pyritään valikoimaan eri puolustushaaroista ja hallintoyksiköistä.

Mahdolliset haastattelut tullaan toteuttamaan vapaaehtoisuuteen perustuen julkisella tasolla. Haastateltavien tietoja ei julkaista tutkimusraportissa ilman erikseen pyydettyä lupaa.

Tutkimuksessa tarkastellaan Suomen turvallisuusympäristön muutoksen vaikutuksia kokonaisturvallisuusmallille ja sen osana paikallispuolustuskonseptille. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuutta vastaa muuttuvan toimintaympäristön asettamiin lähitulevaisuuden haasteisiin.

Puolustusvoimissa on havaittu tarve kehittää paikallispuolustusta ja kohdentaa reserviläisten osaaminen yhä täsmällisemmin palvelemaan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tarpeita. Tutkimuksella pyritään tuomaan tähän havaittuun ongelmaan yksi julkisesti jaettavissa oleva näkökulma.

Tutkimuksen aihealueen määrittely ja rajaus on toteutettu yhteistöinnässä aktiivisesti vapaaehtoisen maanpuolustuksen parissa työskentelevän työn ohjaajan lehtori Panu Moilasan kanssa.

Tutkimukselliselta lähestymistavaltaan tutkimus on tapaustudkimus. Tutkimuksen tapaukseksi on määritelty Suomen turvallisuusympäristö, kokonaisturvallisuuden prosessit ja toimijat painopisteisesti so-tilaallinen maanpuolustus ja sen paikallispuolustuksen joukot.

Tutkimus toteutetaan konstruktivistisella tutkimusotteella siten, että tutkimuksen tuloksista on tavoitteena muodostaa uusi paikallispuolustuksen konseptiluonnos.

Tutkimuksen varsinainen tutkimuskysymys on:

Millaisia muutostarpeita kehittyvä turvallisuusympäristö asettaa paikallispuolustuskonseptille kokonaisturvallisuuden kontekstissa?

Tutkimuksen yksityiskohtaisempi tutkimussuunnitelma on esitetty viiteasiakirjan liitteessä.

Tutkimus pyritään toteuttamaan seuraavan aikataulun mukaisesti:

- Työn teoriaosion viimeistely Q4 2020
- ”Asiantuntijatyöryhmän” perustaminen Q4/20-Q1/21
- Alustavan mallin luominen Q4/20-Q1/21
- Mallin päivittäminen Q2/21
- Konseptin luominen ja testaaminen Q2/21
- Viimeistely ja julkaisu Q3 2021
- Aikareservi Q4/21 - Q2/22

Esitetyn aikataulun mukaisesti tutkimusluvan anotaan kestävän 1.7.2022 saakka.

Tutkimuksen tulokset ovat julkisia ja Puolustusvoimien hyödynnettävissä. Mitään salassa pidettävää aineistoa ei luovuteta Puolustusvoimien ulkopuolelle ja haastatteluiden yhteydessä tullaan korostamaan tutkimuksen julkisuutta.

2 Pääesikunnan koulutusosaston päätös

Tällä päätöksellä Pääesikunnan koulutusosasto myöntää Lauri Niemiselle tutkimusluvan tämän asiakirjan luvusta 3 ilmenevin lupaehdoin.

3 Lupaehdot

Tutkimuksen suorittamiselle määrätään seuraavat yleisen ja yksityisen edun suojaamiseksi asetettavat ehdot:

1. Lupa on määräaikainen. Luvan voimassaolo päättyy 1.7.2022
2. Lupa koskee luvanhakijaa, lupaa ei saa siirtää muille tahoille. Tutkimus tulee suorittaa tutkimussuunnitelmassa kuvatuin tavoin, aineistoa ei saa käyttää muuhun
3. Mikäli tutkimusaineistoa ei kyetä aidosti anonymisoimaan siten, että siitä on poistettu ns. välillisen tunnistamisen mahdollisuus on sitä pidettävä pseudonymisoituna aineistona, johon sovelletaan oikeusperusteena sitä, mitä on säädetty henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1050/2018).
4. Mikäli tutkimusaineisto pseudonymisoituna muodostaa tämän lain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman henkilörekisterin, niin rekisterinpitäjänä toimii MAASK. Rekisteristä on laadittava tämän lain 18 §:n tarkoittama seloste käsittelytoimista ja 22 §:n tarkoittama tietosuojaseloste. Henkilötietoja on käsiteltävä tämän lain sääntelyn mukaisella tavalla.
5. Tutkimusta voidaan henkilörekisterissä suorittaa ainoastaan pseudonymisoidulla aineistolla. Aineiston pseudonymisoinnin varmistaa MAASK.
6. Tutkimus on raportoitava ja menetelmällisesti toteutettava siten, että kenenkään tutkimuksen kohderyhmään kuuluvan yksityisyys ei vaarannu.
7. Tutkimus tulee raportoida siten, että julkiseksi ei tule viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin tai muun lain perusteella salassa pidettäviä tietoja. Pääesikunnan koulutusosasto ja maavoimien esikunta tarkastavat tutkimusraportin ja sen mahdolliset osaraportit ennen niiden julkaisua.
8. Tutkimuksen päätyttyä luvansaajalle muodostuneen henkilörekisterin tuhoamisesta on luvansaajan annettava henkilökohtaisesti allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla vahvasti varmennettu todistus Pääesikunnan koulutusosastolle.
9. Tämän luvan asiakirjanumero **AQ23359** on mainittava kaikissa aineistosta laadituissa raporteissa.
10. Tämän luvan ehtojen toteutumista valvoo MAASK, joka

velvoitetaan nimeämään henkilö ehtojen toteutumista valvomaan.

11. Tämän luvan ehtojen rikkomisesta seuraa asian oikeudellinen arviointi.

4 Muutoksenhaku ja valitusosoitus

Tähän päätökseen tyytymätön asianosainen voi hakea siihen muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen tämän asiakirjan liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti.

Asiassa hakemuksen on vireille saattanut Lauri Nieminen. Pääesikunnan koulutusosasto pitää häntä asiassa ainoana hallintolain (434/2003) 11 §:n tarkoittaman asianosaisen asemassa olevana, jota muutoksenhakuoikeus koskee.

5 Lisätietoja

Tästä päätöksestä lisätietoja ja sitä täydentäviä määräyksiä antaa EVL [REDACTED] Pääesikunnan koulutusosastolta.

Koulutuspäällikkö
Kenraalimajuri

[REDACTED]

Sektorin johtaja
Everstiluutnantti

[REDACTED]

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

Lauri Nieminen, [REDACTED]
MAASK
MAAVE

TIEDOKSI

PE HENKOS
[REDACTED], Pääesikunta Henkilöstöosasto

LIITE 2 ASiantuntijahaastatteluiden toteutus

Jyväskylän Yliopisto

Informaatioteknologian tiedekunta

Turvallisuus ja strateginen analyysi -maisteriohjelma

Lauri Nieminen

HAASTATTELU

10.4.2021

Tutkija & haastattelija: Lauri Nieminen

Haastateltava:

Ajankohta: 16.4.2021 klo 15.00–16.00

Toteutus: Skype-puhelu

Liitteet:

Liite 1 – Tutkielman aineistonkeruusuunnitelma

Liite 2 – Tutkimuslupa Puolustusvoimista

Liite 3 – Tietosuojailmoitus

PAIKALLISPUOLUSTUSKONSEPTIN KEHITYSTARPEET MUUTTUVASSA TURVALLISUUS- YMPÄRISTÖSSÄ PRO GRADU -TUTKIELMAN TEEMAHAASTATTELU

Arvon vastaanottaja, te olette valikoituneet asiantuntijuutenne ja asemanne perusteella vastaajaksi tämän tutkimuksen paikallispuolustuskonseptin kehittämiseen tähtäävään haastatteluun. Tutkimuksen ja haastattelun toteuttamisen perusteita ja taustoja on kuvattu yksityiskohtaisemmin tämän haastatteluasiakirjan liitteissä.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuuskonseptia vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön asettamiin lähitulevaisuuden haasteisiin. Tutkimuksella pyritään tuottamaan julkisiin lähteisiin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva laajan yleisön hyödynnettävissä oleva keskustelun avaus paikallispuolustuksen kehittämiseksi.

Tutkimus toteutetaan konstruktivistisena tapaustutkimuksena, jossa hyödynnetään lukuisia menetelmiä niin tiedonkeruussa, analysoinnissa kuin tulkinnassakin. Tutkimus on edennyt esiyymmärryksen muodostamisen ja teoriakatsauksen jälkeen empiirisen aineiston keruuvaiheeseen, jossa teidän asiantuntijuuttanne tarvitaan tulevaisuuden turvallisuusympäristön asettamiin muutostarpeisiin entistä tehokkaammin vastaavan paikallispuolustuskonseptin laatimiseen.

Haastattelu toteutetaan puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Teemat on linkitetty tutkielman aihealueisiin sekä Ville Halosen Maanpuolustuskorkeakoulun diplomityösäännön määrittelemään suorituskäytännön kehittämiseen tähtäävään konseptimalliin. Vaikka haastattelu pyritään toteuttamaan oheisessa lomakkeessa esitetyt rakenteita ja teemoja seuraten, myös haastateltavan esiin nostamat kokonaisuudet on mahdollista sisällyttää haastatteluun ja siitä muodostettavaan aineistoon.

Kiitos jo tässä vaiheessa panoksestanne työhön!

HAASTATTELUN RAKENNE & AGENDA

Haastattelun rakenne ja sisältö on esitetty oheisessa taulukossa. Haastattelutilaisuus pyritään toteuttamaan kuvatun mukaisessa aikataulussa. Mikäli haastateltavalla on mahdollisuus jatkaa aiheen käsittelyä esitettyä aikaa kauemmin, myös tähän annetaan mahdollisuus.

Aihekokonaisuus	Asiat	Lisähuomiot	Aika (noin)
Tutkielman ja tutkijan taustat, tavoitteet ja eteneminen	1) Yliopisto, tiedekunta ja ohjelma 2) Tutkielman aihe, taustat, tavoitteet 3) Tutkielman laadinnan eteneminen	Lyhyesti viitaten ennakkomateriaaliin	5 min
Haastattelun perusteet ja taustat	1) Haastattelukokonaisuuden tavoite 2) Haastattelukokonaisuuden rakenne 3) Roolit & vastuut (tietosuoja-asiat) 4) Haastattelun rakenne ja eteneminen	1) Hankkia aineistoa paikallispuolustuskonseptin kehittämiseksi täydentämällä kirjallista informaatiota 2) Esitellään haastattelulomake lyhyesti 3) Kerrataan ja kerrotaan roolit, hankitaan hyväksyntä nauhoittamiseen, tietojen säilyttämiseen esitetyllä tavalla sekä nimen ja aseman käyttämiseen raportissa	5 min
Haastattelu	1) Hyväksynät ja tietosuoja-asiat 2) Referenssikysymykset 3) Haastattelu lomakkeen rakenteen ja teemojen hengessä 4) Haastattelun päättäminen	Toteutetaan oheisen haastattelulomakkeen rakenteen ja teemojen hengessä	45 min
Haastattelun päättäminen	1) Havaintojen kerääminen 2) Jatkosta sopiminen (alustavasti)	Pyydetään haastateltavan havainnot haastattelun toteuttamisesta kehittämistä varten, sovitaan alustavasti jatkosta ja konseptin "validoinnista"	5 min

HAASTATTELULOMAKE

Referenssikysymykset:

- Asema ja tunnistetiedot
- Tausta ja kokemus aihepiirin parissa

KONSEPTI = TULEVAISUUTEEN SUUNTAUTUVA SUORITUSKYVYN KEHITTÄMISEN VÄLINE (Mukaiillen Halonen 2015, 27.)			
Konseptin osa	Osion tarkoitus ja tavoite	Kysymykset	Linkitys tutkimuksen esiyymmärryksen rakentamisen vaiheeseen
NYKYTILA	Hahmottaa tutkielman aihepiirin kokonaisuusien nykytila: 1) turvallisuusympäristö 1.1) Hybridivaikuttaminen 2) paikallisuolustus osana kokonaisturvallisuutta	*Millaisena näyttäytyy nykyinen: 1) turvallisuusympäristö? 1.1) mahdollinen tai jo toteutuva hybridivaikuttaminen 2) Paikallisuolustus ja sen mahdollisuudet vastata? *Miksi Venäjä ja muut autoritääriset valtiot (ja mm. hybridi-COEn mukaan ei-valtiolliset toimijat) ovat päätyneet hybridikeinojen käyttöön omien strategisten intressiensä ajamiseksi?	TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ – Tang: kompleksinen ympäristö edellyttää systeemistä lähestymistapaa, jossa vuoro- ja seurannaisvaikutuksien ymmärryksellä on merkittävä rooli. Tangin 5-jako. KOKONAISTURVALLISUUS ja PAIKP: Suomen strategia-asiakirjat, PV julkiset julkaisut ja oppaat, medialähteet
ARVIO TILANTEEN KEHITYMISESTÄ (TAPAUS – POST COVID SUOMI LAAJA-ALAISEN HYBRIDIVAIKUTTAMISEN KOHTEENA)	Tutkimuksen tapauksena laajan hybridivaikuttamisen tilanne post-Covid Euroopassa ja Suomessa. Ei käsitellä laajamittaista sotilaallisen voimankäyttöä. Tavoitteena kartoittaa asiantuntijan näkemys turvallisuusympäristön tulevasta mahdollisesta negatiivisesta kehityksestä pp. hybridivaikuttamisessa.	*Millaiseksi arvioisit turvallisuusympäristön kehittyvän lähitulevaisuudessa? (0-10v) *Millaiseksi arvioit ”hybridivaikuttamisen” kehittyvän tarkastelelujaksolla? *Mitkä ovat Suomea vastaan toimivat/toimimattomat vaikutuskeinot? Miksi? - Miten näitä voidaan havaita, ennaltaehkäistä, torjua ja miten vaikutuksista voidaan toipua? - Miten paikallisuolustuksen olemassa olevat kyvyt voivat vastata näihin? *Paikallisuolustus: - Millainen rooli paikallisuolustuksella on nyt osana kokonaisturvallisuutta? Mihin tarpeeseen se vastaa? - Millainen tämän roolin tulisi olla?	Tapauksen perusteet: HVK post-covid raportti ja sen kriisien maailma -skenaario. Hybridivaikuttamista kuvaavat mm. Hyttiäisen, HybridCOE yms asiantuntijalähteet sekä valtionhallinnon julkaisut. Suomen yhteiskunnan ja viranomaisten toiminta kriisitilanteessa: strategia-asiakirjat, turvallisuusviranomaisten julkaisut Paikallisuolustuksen toiminta: TÄMÄ haastattelu, PV julkiset.

ONGELMA (TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOS JA SEN VAIKUTUKSET)	Pyritään määrittämään ne turvallisuusympäristön muutosfaktorit, jotka edellyttävät nimenomaisesti kokonaisturvallisuuden ja paikallispuolustuksen kehittämistä	* Millaisia vaikutuksia kuvaamallasi muutoksella on kokonaisturvallisuuden mallille ja paikallispuolustukselle sen osana eri toiminnan tasoilla (TEKN-TAK-OP-STR)?	Tähän löyhä linkitys teoriaosion turvallisuusympäristön teoriaan ja hybridipikäkkeeseen ja -puolustukseen.
RATKAISU / KUVAUS VAADETTAVISTA ASIOISTA	Tavoitteena on tunnistaa konseptin ensimmäisessä vaiheessa paikallispuolustuksen kehittämisessä huomioon otettavat asiakokonaisuudet mahdollisimman yksilöidysti.	* Miten vastaisit esittämiisi vaikutuksiin? Mitä näiden saavuttaminen edellyttää? * Ovatko ne realistisia? * Millainen olisi teidän määrittämäne lähitulevaisuuden (0-10v) suorituskyky- ja tarveoptimoitu paikallisen puolustuksen kokonaisuus? Millaisia osia ja suorituskykyjä siinä olisi? Mitä tehtäviä se toteuttaisi? * (Onko antaa julkisen tason lisäinformaatiota PV:n johdon mediassa antamien tietojen lisäksi paikallispuolustuksen kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa?)	
LIITTYVÄT RISKIT	Tavoitteena on pyrkiä kriittisesti arvioimaan kuvatus kaltaisen kehityksen riskejä sekä toteutumismahdollisuuksia yleensä	* Mitä ja millaisia riskejä tunnistat kuvaamassasi kokonaisuudessa? (tahto, resurssit, tulevaisuuskuvat...) *	
POHDINTA SEURANNAISVAIKUTUKSISTA	Pyritään hahmottamaan, millaista yhteiskunnallista resurssointia/tukea kuvatus kaltainen muutos edellyttää ja onko siihen vaadittavaa tahtoa olemassa suhteessa uhkaan ja muutokseen.	* Miten kuvaamasi asiat vaikuttavat Suomen turvallisuusympäristöön? - Mitä jos kuvattu optimitilanne saavutetaan? Tai ei?	
KONSEPTOINTI JA JATKO	Tavoitteena kartoittaa asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, millaiseksi konsepti tulisi laatia ja miten sitä voisi testata 1) tämän tutkielman puitteissa 2) isommassa kuvassa	* Millaiseksi kehittäisit konseptia tämän haastattelun tietojen perusteella? * Onko teillä mahdollisuutta lausua konseptiluonnokseen työn edetessä arviolta Q3-Q4/2021? * Tunnistatko asiantuntijoita, jotka tulisi saattaa konseptin laatimisen piiriin?	

LIITE 3 TUTKIELMAN AINEISTONKERUUSUUNNITELMA

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
 Informaatioteknologian tiedekunta
 Turvallisuus ja strateginen analyysi

SUUNNITELMA

20.02.2021

TSAS5505 Pro gradu -seminaari

AINEISTONKERUUSUUNNITELMA

Laatija & tutkija	Lauri Nieminen
Opinnäytetyön ohjaaja	Panu Moilanen
Opinnäytetyön otsikko	Paikallispuolustuskonseptin kehitystarpeet muuttuvassa turvallisuusympäristössä

1) Mikä on työsi lopullinen tutkimustehtävä ja siitä johdettu tutkimusongelma? Onko työlläsi toimeksiantaja?

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuuskonseptia vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön asettamiin lähitulevaisuuden haasteisiin. Tutkimuksella pyritään tuottamaan julkisiin lähteisiin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva laajan yleisön hyödynnettävissä oleva keskustelun avaus paikallispuolustuksen kehittämiseksi.

Tutkimusongelmasta johdettu päätutkimuskysymys on: *Millaisia muutostarpeita kehittyvä turvallisuusympäristö asettaa paikallispuolustuskonseptille kokonaisturvallisuuden kontekstissa?*

Pääkysymystä ja näin tutkimusongelmaan vastaamista tukemaan on asetettu seuraavat alatutkimuskysymykset: 1) Miten ja miksi Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut ja millainen turvallisuusympäristön kehityksen arvioidaan olevan?

2) Mikä on paikallispuolustuskonsepti ja millainen sen rooli on osana kokonaisturvallisuuden toimialaa?

2) Minkä tutkimusmenetelmän olet valinnut tutkimustehtävän ratkaisemiseen ja miksi?

Tutkimukselliseksi lähestymistavaksi ja tutkimusstrategiaksi on valikoitunut tapaustutkimus. Se soveltuu tutkimukselliseksi lähestymistavaksi, sillä tapaustutkimuksen luonteessa on ominaista, että sen sisällä voidaan

soveltaa erilaisia menetelmiä tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Tapaustutkimuksen keinoin on mahdollista tuottaa rikasta, monipuolista ja yhteen kietoutuvia rakenne- ja toimijasuhteita analysoivaa tietoa. Tämä soveltuu nimenomaiseen tutkielmaan, sillä sen keskiössä ovat kompleksiset turvallisuusrakenteet ja niihin vaikuttavat ilmiöt.

Tapaustutkimus soveltuu tutkielmani lähestymistavaksi myös siksi, että sen avulla on mahdollista tuottaa intensiivistä tietoa aiheesta, jota ei aiemmin ole empiirisesti juurikaan tutkittu. Myös tämä ominaisuus täytyy tutkielmassa. Lisäksi tutkimusaihe on määritetty siten, että siitä tiedon tuottaminen edellyttää monialaista ja -puolista eri menetelmin kerättyä ja tuotettua lähdeaineistoa. Myös tähän tapaustutkimus tarjoaa hedelmällisen alustan.

Tutkielmassa tapaustutkimusta sovelletaan konstruktivisen tutkimuksen kehyksessä. Se soveltuu tutkimusotteeksi tähän tutkielmaan, sillä sen avulla voidaan tuottaa innovatiivisia konstruktioita – rakenteita, joilla pyritään selittämään tai ratkaisemaan reaali maailman ongelmia. Näin kyetään tuottamaan sisältöä sille tutkimusalalle, joihin konstruktioita ja ratkaisuja pyritään soveltamaan. (Lukka, 2001). Tämän tutkielman konstruktiona tulee toimimaan luotava paikallispuolustuksen uudistettu konseptiluonnos.

Tutkielman varsinainen tutkimusmenetelmä voidaan edellä kuvatun perusteella nimetä menetelmätriangulaatioksi. Tässä triangulaatiossa hyödynnetään tapaustutkimukselle ominaisesti aineistoon, sen analysointiin ja tulkitaan sekä validointiin soveltuvia menetelmiä. Aineistonkeruu toteutetaan kirjallisuus- ja tutkimuskatsauksen sekä asiantuntijahaastatteluiden keinoin. Kerättävä aineisto tulee olemaan luonteeltaan pääsääntöisesti laadullista, mutta myös määrällistä dataa pyritään sisällyttämään kokonaisuuteen. Aineiston analysoinnissa noudatetaan pääsääntöisesti laadullisia menetelmiä. Analyysiä ei voida aineiston monialaisuuden takia nimetä noudattelemaan yhtä tiettyä menetelmää, vaan sitä toteutetaan tarpeen mukaisesti. Esimerkiksi viranomaisien ja muiden turvallisuustoimijoiden toimintaa voidaan kuvata ja arvioida hermeneuttisen analyysin keinoin pyrkimyksenä syvällisen ymmärryksen saavuttaminen.

3) Millaista aineistoa tutkimusmenetelmän käyttö edellyttää? Liittyykö kerättävään aineistoon joitain erityisvaatimuksia?

Tutkimuksen esiyymmärryksen rakentamisen ja kirjallisuuskatsauksen vaiheessa aineistoa oli helppoa ja vaivatonta löytää. Tutkittavaan aiheeseen linkittyvää julkista tietoa on saatavilla enemmän kuin tällaisen tutkielman laatimiseen on käytössä resursseja. Tutkielman empiirisen vaiheen ja varsinaisen konstruktion rakentamiseen suoranaisesti liittyyvää täsmällistä tietoa taas ei ole juurikaan suoranaisesti ja julkisesti saatavilla. Niinpä se on tuotettava itse asiantuntijahaastatteluiden avulla.

Asiantuntijahaastattelut on räätälöitävä tutkimusongelmaan linkittyviksi. Nämä on jaettava edelleen yksityiskohtaisempiin osakokonaisuuksiin

täsmällisen tiedon tuottamiseksi. Näin haastateltavat on valittava suomalaisen turvallisuuden eri aloilta mahdollisimman monipuolisesti ja kattavasti.

4) Millaista aineistoa aiot työssäsi hyödyntää? Onko aineistoa olemassa jo valmiina? Mitä aineistoa aiot itse kerätä?

Tutkielmassa hyödynnetään pääasiallisesti olemassa olevaa suomalaista turvallisuutta ja paikallispuolustusta käsittelevää ja ohjaavaa aineistoa kuten valtionhallinnon strategia-asiakirjoja ja aihealueen kirjallisuutta. Näistä kerättävän tiedon luonne on kuitenkin pääosin yleistä ja ilmiötä laajemmassa kontekstissa kuvailevaa, ei niinkään yksityiskohtaisesti selittävää.

Varsinainen empiirisen osion aineisto kerätään asiantuntijahaastatteluin teemahaastattelun keinoin. Tavoitteena on tutkielman teoriaosion tehtyjen, muun muassa turvallisuusympäristön muutokseen vaikuttavien, johtopäätösten perusteella määrittää ne kokonaisturvallisuuden osa-alueet, joihin voidaan tukevasti vaikuttaa myös paikallisjoukkojen toimilla. Näistä johtopäätöksistä määritetään ne turvallisuuden alat ja kokonaisturvallisuuden toimijat, jotka valikoidaan haastateltaviksi. Näiltä informanteilta hankitaan omaan alaansa liittyvää täsmällistä tietoa tutkielman varsinaisen analyysin toteuttamiseksi.

5) Missä, miten ja milloin aiot kerätä aineistosi?

Haastattelut toteutetaan pandemiatilanteesta johtuen verkkoalustoilla toimeenpantavina etähaastatteluina 2021 aikana.

Suunnitelmana on pyytää haastateltavilta lupa tallentaa haastattelutilanteet vähintään äänen osalta tiedon jatkokäsittelyn helpottamiseksi.

Haastattelukokonaisuus on suunniteltu toteutettavaksi seuraavan vaiheistuksen mukaisesti:

- 1) Haastateltavien tunnistaminen ja määrittäminen
- 2) Alustava yhteydenotto
- 3) Haastatteluaiakataulun sopiminen
- 4) Haastattelun teemoituksen laatiminen ja lähettäminen haastateltavalle perehdyttäväksi
- 5) Haastattelun toteutus
- 6) Haastattelun dokumentointi
- 7) Aineiston analysointi ja mahdollisten jatkokysymysten / teemojen tunnistaminen
- 8) Tarvittaessa haastattelun uusiminen ja luodun konseptin testaaminen

6) Perustele aineistovalintasi. Mitä vaihtoehtoja olet sulkenut pois ja miksi?

Esitellyllä keinolla on mahdollista tuottaa täsmällistä, luotettavaa ja todelliseen tilanteeseen vahvasti linkittyvää tietoa tutkimusongelmaan vastaamiseksi ja näin konseptiluonnoksen laatimiseksi. Esitetyllä asiantuntijoiden tunnistamisella aloittain ja toimijoittain kyetään luomaan kokonaisvaltainen aineisto ja näin pohja analyysille.

Laajemman kyselyaineiston tuottaminen olisi mahdollista ja sillä voitaisiin saada otannaltaan edellä kuvattua ehyempi ja uskottavampi aineisto. Aineiston luonne ja syvyys jäisivät kuitenkin todennäköisesti edellä kuvattua pinnallisemmiksi, jolloin sen käyttöarvo tutkimustehtävän täyttämiseksi ja konseptin luomiseksi olisi heikompi.

7) Millaisia riskejä aineiston keräämiseen liittyy?

Puhuttaessa turvallisuuteen, maanpuolustukseen, uhkiin ja tulevaisuuden mahdollisiin kehityskulkuihin liittyvistä asiakokonaisuuksista alan asiantuntijoiden kanssa, on vaarana keskustelun ajautuminen turvaluokitellun tiedon piiriin.

Verkon yli toteutettavat haastattelut luovat joustavuutta toteutukseen, mutta mahdollisesti ehkäisevät todellisissa välittömissä vuorovaikutustilanteissa tehtävien eleiden, ilmeiden ja kehonkieleen liittyvien havaintojen tekemisen. Toisaalta nämä eivät todennäköisesti ole merkityksellisiä toteuttavien haastatteluiden piirissä.

Tutkimus eikä sen haastatteluiden toteuttaminen edellytä eettistä ennakkoarviointia. Tutkimus eivätkä sen haastattelut täytä Jyväskylän Yliopiston verkkosivujen (jyu.fi/fi/tutkimus/tutkimuspalvelut/tutkimushallinto/tutkimusetiikan-tukipalvelut/ihmistieteiden-eettinen-toimikunta/eettinen-ennakkoarviointi-tutkimukselle/milloin-ennakkoarviointia-ei-tarvita) mukaisia ennakkoarviointia edellyttämiä kriteereitä.

8) Aiotko hyödyntää aineistoa, jonka kerääminen tai käyttö vaatii erityisiä lupia tai suostumuksia organisatorisilta toimijoilta? Jos kyllä, niin mikä on ko. lupien hakuvaihe?

Tarkoituksena on toteuttaa haastattelu(-ita) Puolustusvoimien henkilökunnan asiantuntijoille. Tähän on hankittu tutkimuslupapuolustusvoimilta, joka on esitetty Puolustusvoimien Pääesikunnan Koulutusosaston asiakirjassa AQ23359. Päätös tutkimuslupahakemukseen on esitetty tämän asiakirjan ensimmäisenä liitteenä.

9) Jos aiot kerätä yksityishenkilöihin liittyvää aineistoa, miten huolehdit asian tietoon ja ymmärrykseen perustuvan suostumuksen (*informed consent*) hankkimisesta?

Tarkoituksena on jo ennen haastattelun toteutusta pyytää haastateltavalta lupa hänen henkilötietojensa kuten nimen, organisaationsa ja asemansa

esittämiseen tutkimusraportissa. Tästä muistutetaan vielä varsinaisessa haastattelutilanteessa. Mikäli haastateltava ei myönnä lupaa tietojen käyttämiseen, ei näitä tällöin käytetä. Tällöin tehdään arviointi siitä, onko annettuja tietoja hyödyllistä esittää anonyymien asiantuntijan haastatteluun perustuen vai hankitaanko tilalle toinen haastateltava.

Henkilötietojen keräämiselle ja käsittelylle määritetty oikeus- ja käsittelyperuste on tässä tutkimuksessa – kuten yleensä tieteellisessä tutkimuksessa – **yleinen etu**. Tämä esitellään haastateltaville haastattelun ennakoaineistossa kirjallisesti sekä sanallisesti ennen varsinaisen haastattelutilanteen aloittamista.

Haastattelutilanteen aluksi vielä varmistetaan suostumus tietojen luovuttamiseen ja haastattelutilanteen tallentamiseen. Suostumuksen tapauksessa jää tutkijalle äänitallenne ja myöhemmin siihen perustuva litterointiasiakirja haastateltavan suostumuksesta tietojen luovuttamiseen ja hyödyntämiseen.

Haastateltavilta pyydetään henkilötietojen minimointiperiaatteen mukaisesti vain tutkielmaan olennaisesti liittyvää tietoa. Tällaisia ovat nimi, lupa äänen keräämiseen, asema organisaatiossa sekä asiantuntijuutta kuvaava historiatieto. Näiden keräämiseen, käsittelyyn ja esittelyyn pyydetään kullakin haastateltavalta lupa nimenomaan tämän tutkimuksen piirissä hyödynnettäväksi (käyttötarkoitussidonnaisuus).

Varsinainen kerättävä aineisto ja sen sisältämä tieto ei tule sisältämään yksityishenkilöihin liittyvää aineistoa. Tiedon luonne ja fokus on organisaatioiden toiminnassa ja ilmiöiden kuvailemisessa. Mikäli jostain syystä haastateltava esittää yksityishenkilöihin liittyvää epäselvää tietoa, ei sitä käytetä ilman nimenomaisen tahon hyväksyntää. Tällainen aineisto myös hävitetään aineiston prosessointivaiheessa asianmukaisella tavalla.

Tutkielman haastatteluissa käytettävä tietosuojailmoitus on esitetty liitteessä 2.

10) Miten huolehdit aineiston turvallisesta säilyttämisestä sekä tieto- ja yksityisyydensuojan toteutumisesta työprosessisi aikana ja sen jälkeen.

Kaikki hankittava ja käsiteltävä aineisto on tietosuojatasoltaan julkista. Näin sen säilyttäminen ja käsittely tavallisella tietokoneella ja sen tietojärjestelmillä on mahdollista.

Haastateltavilta kerättävä tarpeellinen, mutta mahdollisimman vähäinen henkilötietoaineisto säilötään tutkijan opintoihin varatulla henkilökohtaisella tietokoneella ja sen fyysisellä kovalevyllä. Tietoja ei tallenneta tietoisesti pilvipalveluihin EU/ETA alueen ulkopuolelle päättämisen estämiseksi.

Varmuuskopiointi edellä kuvatusta tiedosta toteutetaan fyysisille ulkoisille tallennusvälineille kuten muistitikuille.

11) Kahteen viimeiseen kohtaan liittyen kannattaa tutustua sivustolla <https://r.jyu.fi/DC5> olevaan ohjeeseen

LIITE 4 TUTKIELMAN TIETOSUOJAILMOITUS

Kuvaus henkilötietojen käsittelystä tieteellisessä tutkimuksessa (tietosuojailmoitus EU (679/2016) 13, 14, 30 artikla)

1. Lauri Niemisen tutkimuksessa *Paikallispuolustuskonseptin kehitystarpeet muuttuvassa turvallisuusympäristössä* käsiteltävät henkilötiedot

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten paikallispuolustus osana kokonaisturvallisuuskonseptia vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön asettamiin lähitulevaisuuden haasteisiin. Tutkimuksella pyritään tuottamaan julkisiin lähteisiin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva laajan yleisön hyödynnettävissä oleva keskustelun avaus paikallispuolustuksen kehittämiseksi.

Tutkimuksessa Sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja; nimi, edustamasi organisaatio, asema organisaatiossa, aiempi tausta tutkimusaiheen aihepiiriin liittyvissä organisaatioissa, äänitalenne, haastattelumuistiotpanot ja -litterointi.

Tarvittaessa Sinua koskevia tutkimuksen kannalta tarpeellisia tietoja kerätään myös muista henkilörekistereistä kuten organisaatiosi verkkosivuilta tai muista vastaavista julkisesti saatavissa olevista lähteistä.

Tämä tietosuojailmoitus on julkaistu haastateltavalle haastattelun ennakkomateriaalin yhteydessä muun materiaalin ohessa. Lisäksi tämä tietosuojailmoitus esitetään keskeisen sisällön osalta varsinaisen haastattelutilanteen aluksi puheella.

2. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste tutkimuksessa/arkistoinnissa

- Käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhteista, sillä tavoiteltuun *yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden* (tietosuojain 4 §:n 3 kohta)
- Tutkittavan suostumus (EU 679/2016 6.1 a)
- Rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen (EU 679/2016 6.1 f)

Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA -alueen ulkopuolelle.

Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Henkilötietojasi käytetään ja luovutetaan vain historiallista/ tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten (tilastointi) sekä muutoinkin toimitaan niin, että Sinua koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille näin halutessasi.

Tunnistettavuuden poistaminen:

- Aineisto anonymisoidaan aineiston perustamisvaiheessa (kaikki tunnistetiedot poistetaan täydellisesti, jotta paluuta tunnisteteolliseen tietoon ei ole eikä aineistoon voida yhdistää uusia tietoja).
- Suorat tunnistetiedot poistetaan suojatoimena aineiston perustamisvaiheessa (pseudonymisoitu aineisto, jolloin tunnistettavuuteen voidaan palata koodin tai vastaavan tiedon avulla ja aineistoon voidaan yhdistää uusia tietoja).
- Aineisto analysoidaan suoran tunnistetiedoin, koska haastateltavana olet antanut tähän suostumuksesi
- Sinulta pyydetään nimenomainen suostumus henkilötietojesi julkaisuun tutkimustuloksi raportoitaessa (esim. asiantuntijahaastattelut).

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

- käyttäjätunnuksella salasanalla käytön rekisteröinnillä kulunvalvonnalla (fyysinen tila)
- muulla tavoin, miten:

Tutkimukselle on annettu eettinen ennakoarvio

- Kyllä Ei

Tutkimuksesta on tehty **erillinen tietosuojan vaikutustenarvio**/tietosuojavastaavaa on kuultu vaikutustenarvioinnista

- Kyllä Ei, koska tämän tutkimuksen vastuullinen johtaja on tarkastanut, ettei vaikutustenarviointi ole pakollinen.

Tutkijat ovat suorittaneet tietosuoja ja tietoturvakoulutukset

- Kyllä

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN

- Tutkimusrekisteri arkistoidaan tunnistetiedoin

Aineisto arkistoidaan tunnisteteollisena:

- Tutkittavan suostumuksen/nimenomaisen suostumuksen perusteella (EU 679/2016 artikla 6 ja 9)
- Yleisen edun perusteella. Henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen käsittely arkistointitarkoituksessa on tarpeen yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden (tietosuojalaki 4.4§)

Lisätietoa arkistoinnin kestosta ja paikasta: arkistointi toteutetaan tutkijan henkilökohtaisen tietokoneen fyysiselle kovalevylle käyttäjätunnuksen ja salasanan taakse.

Rekisterinpitäjä(t) ja tutkimuksen tekijät

Rekisterinpitäjä on se, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tavoitteet ja keinot organisaatio(t) tai henkilö(t) sekä vastaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta.

Tämän tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

- a) **Tutkija (tutkimus tehdään omaan lukuun omalla ajalla/rahalla). Lisää yhteystiedot. Jos rekisterinpitäjä on yksittäinen tutkija, tulee hänen nimetä tietosuojavastaava, jos tutkimuksessa käsitellään erityisiä henkilötietoryhmiä laajamittaisesti. Viittaukset yliopistoon tulee poistaa ja korvata tutkijan tiedoilla.**

Tutkimuksen vastuullinen johtaja: Lauri Nieminen, [REDACTED], lauri.aj.nieminen@student.jyu.fi

Yhteys henkilö(t): Panu Moilanen, [REDACTED], panu.moilanen@jyu.fi Seminaarinkatu 15, 40014 Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksen suorittajat: Lauri Nieminen

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen käsittelijöitä ovat: Lauri Nieminen

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Tietoturvaloukkauksesta tai sen epäilystä ilmoittaminen Jyväskylän yliopistolle

<https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuojailmoitus/ilmoita-tietoturvaloukkauksesta>

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojavaltuutetun toimiston ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>

LIITE 5 ESIMERKKI HAASTATTELUAINEISTON ANALYSOINNISTA

TAULUKKO 4 Esimerkki haastatteluaineiston analysoinnista.

KONSEPTIN OSA / LÄHDE	MAAVOIMIEN KOULUTUSPÄÄLLIKKÖ EVL TIMO HÄNNINEN	SOTILASPROFESSORI MIKA HYTTIÄINEN PAIKALLINEN KOKONAISPUOLUSTUS ARTIKKELI	SOTILASPROFESSORI MIKA HYTTIÄINEN HAASTATTELU	KOUVOLAN TURVALLISUUSPÄÄLLIKKÖ JOHANNA FRANZEN	HUOLTOTARVIKESKUS JA HELSINGIN PELASTUSLAITOS ANDREAS SCHNEIDER	PV KOULUTUSPÄÄLLIKKÖ JA VMP + PAIKP TARKASTAJA EVERSTI JUKKA NURMI	OMAT HAVAINNOT & JOHTOPÄÄTÖKSET	
<p>2. ARVIO TILANTEEN KEHITTÄMISESTÄ</p> <p>*Millälaisesti arvioisit turvallisuusympäristön kehittyvän lähitulevaisuudes-sa? (0-10v)</p> <p>*Millälaisesti arvioit "hybridivaikuttamisen" kehittyvän tarkastelujaksolla?</p> <p>*Mitkä ovat Suomessa vastaan toimivat/toimimattomat vaikutuskeinot? Miksi?</p> <p>-Miten näitä voidaan havaita, ennaltaehkäistä, torjua ja miten vai-kuuksista voidaan toipua?</p> <p>-Miten paikallisuuspuolustuksen olemassa olevat kyyt voivat vastata näihin?</p> <p>*Paikallisuuspuolustus: -Millainen rooli paikallisuuspuolustuksella on nyt osana kokonaistur- vällisuutta? Mihin tarpeeseen se vastaa? -Millainen tämän roolin tulisi olla?</p>	<p>2.1.1 Huoltovarmuuden näkökulmasta</p>	<p>MaT kehittää huolto- ja varustusturvallisuutta nykytilan keinoin keuhkaiden kateisiin ja kateisiin. (2)</p>		<p>Tekijät: Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p> <p>Lähtö: SOTE-tilanne on kateinen, joka on pakko saada kyttyä toimimaan. Kyttyä joudutaan ylläpitämään jatkuvasti turvallisuuksiä. Näillä kyttyillä on suora vaikutus turvallisuuden ja varustusturvallisuuden.</p> <p>RAHA: Kyttyä on kyttyä kyttyä turvallisuuksiä. Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p> <p>Lähtö: SOTE-tilanne on kateinen, joka on pakko saada kyttyä toimimaan. Kyttyä joudutaan ylläpitämään jatkuvasti turvallisuuksiä. Näillä kyttyillä on suora vaikutus turvallisuuden ja varustusturvallisuuden.</p>	<p>Tilanteen tilanne on kateinen ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p> <p>Lähtö: SOTE-tilanne on kateinen, joka on pakko saada kyttyä toimimaan. Kyttyä joudutaan ylläpitämään jatkuvasti turvallisuuksiä. Näillä kyttyillä on suora vaikutus turvallisuuden ja varustusturvallisuuden.</p>			
	<p>2.1.2 Väestönsuojelun näkökulmasta</p>							
	<p>2.2 Arvio hybridivaikuttamisen kehittämisestä</p>	<p>Hybridivaikuttamisen käsitteeseen on kehitetty informaatio- ja viestintä- ja turvallisuus- ja tilanturvaa koskevia osastoja. Tämä on osasto, josta on kehitetty osastoja.</p>	<p>*Kokonaisturvallisuus on kateinen ja kateinen. Kyttyä on kyttyä kyttyä turvallisuuksiä. Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p>					
	<p>Hybridivaikuttamisen käsitteeseen on kehitetty informaatio- ja viestintä- ja turvallisuus- ja tilanturvaa koskevia osastoja. Tämä on osasto, josta on kehitetty osastoja.</p>	<p>*Suomen demokraattinen tilanne on kateinen ja kateinen. Kyttyä on kyttyä kyttyä turvallisuuksiä. Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p>						<p>*Suomen demokraattinen tilanne on kateinen ja kateinen. Kyttyä on kyttyä kyttyä turvallisuuksiä. Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p>
		<p>Hybridivaikuttamisen käsitteeseen on kehitetty informaatio- ja viestintä- ja turvallisuus- ja tilanturvaa koskevia osastoja. Tämä on osasto, josta on kehitetty osastoja.</p>	<p>*Suomen demokraattinen tilanne on kateinen ja kateinen. Kyttyä on kyttyä kyttyä turvallisuuksiä. Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p>					<p>*Suomen demokraattinen tilanne on kateinen ja kateinen. Kyttyä on kyttyä kyttyä turvallisuuksiä. Huolto- ja varustusturvallisuuden tilanne on edelleen turvallisempaa kuin Suomessa, vaikka 10 vuotta onkin kääntänyt suuntaa mahdollisesti liian kyttyä turvallisuuksi. Ilman turvavarmuuden kasvua on vaikea arvioida tilanteen turvallisuutta muutama vuosi.</p>

LIITE 6 KONSEPTILUONNOKSEN LAUSUNKIERROKSEN SAATE

Paikallisuuspolustuskonseptin kehitystarpeet muuttuvassa turvallisuusympäristössä - Lauri Niemisen tutkielman konseptin lausuntokierros External Pro gradu

Lauri Nieminen lauri.l.nieminen@student.jyu.fi
to andreas.schneider, Mika.johanna.franzen, timo.hanninen, jukka.nurmi, Panu

Avon vastaanottajat.

olette kukin osallistuneet Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunnan turvallisuus ja strateginen analyysi -maisteriohjelman otsikon mukaisen pro gradu -tutkielmani asiantuntijaryhmään alkukesästä antamanne haastattelun muodossa. Kuten haastatteluiden päätteeksi teille totesin, on haastatteluiden tuloksena tuotettua konseptia tarkoitus testata vielä lausutamalla se teillä.

Pyydän teitä mahdollisuuksien ja aikataulujenne salliessa lausumaan liitteenä olevaan konseptiluonnokseen (liite 1) jäljempänä esitetyt tukkikysymysten vastaamisen muodossa. Pyydän vastauksia 19.12.2021 mennessä. Vastaukset voitte toimittaa vapaassa muodossa tai vastaamalla annettuihin tukkikysymyksiin. Halutessanne myös verkkotapaaminen vastauksien purkamiseksi on mahdollinen.

KUVA - Tuotetun konseptin tulosten visualisointi (LI)

Prosessista: Haastatteluiden litteroinnin jälkeen teemoiteltiin, tyypiteltiin ja koodasin vastauksenne analyysimatriisin (liite 2). Tästä datasta tein oman synteesin, jonka perusteella aloin rakentaa Halosen diplomityön esittämän konseptin rakentamisen periaatteen mukaisesti konseptia paikallisuuspolustuksen kehitystarpeista turvallisuusympäristön muutokseen vastaamiseksi (liite 1).

Korostan, että nykyinen vaihe on vielä osin raakile, ja kehittä sen lopulliseen muotoonsa tutkielman viimeistelyvaiheessa joulukuun alkuun. Juuri tähän viimeistelyyn ja hiomiseen kaipaan teidän näkemysianne. Olen anonymisoinut lausujat konseptista. Konseptin tullaan viittaamaan koko asiantuntijaryhmän muodossa. Sen sijaan yksittäisten haastateltavien mielipiteisiin lausumiin viitataan suoraan henkilön nimellä. Tähän annoitte suostumuksenne haastattelutilanteessa.

Tukikysymykset:

Konseptin kokonaisuus:

- Onko toimiva?
- Miten kehitettävä?
- Onko riittävän kattava ja laadullisesti ehyt?

Mahdolliset riskit:

- Tunnistatko jotain riskejä konseptin tulevaan julkaisuun liittyen? (mahdollinen salattava tieto?)

Muuta:

- Jotain muuta konseptista tai tutkielman aiheista?

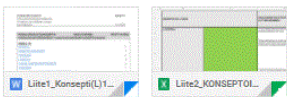
Jatkosta: Tutkielma on tarkoitus saattaa esitarkastukseen sen joulukuun toteutettavan viimeistelyn jälkeen heti alkuvuodesta 2022. Ennen esitarkastusta tutkielma tarkastetaan tutkimusluvan mukaisesti Puolustusvoimissa.

Kitos jo tässä vaiheessa äärimmäisen mielenkiintoisista näkemyksistänne ja panoksestanne työni eteen. Työ on jo nyt ennen julkaisuaan kohdannut kiinnostusta muutamilta tahoilta. Tarkoituksena on asiantuntijaryhmän jäsenen Hyyläisen Mikan kanssa mennä alustamaan tämänkin tutkielman teemoista Maavoimien tutkimuskeskuksen vuonna 2022 jatkuvaan Keskustelua paikallisuuspolustuksesta webinaariin.

Kuten tiedämme, antaa syyskuussa julkaistu Valtioneuvoston Puolustusselonteko vähintäänkin vahvan mandaatin ja ohjauksen paikallisuuspolustuksen kehittämiseksi. Toivotaan että tutkielman tulokset hyväksytään osaksi tätä yleistä kehittämistä.

- Lauri Nieminen

2 Attachments

KUVIO 13 Konseptiluonnoksen 1.version lausuntokierroksen saate.